

Vatra veche

Vatra veche

5

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul II, nr. 5(17), mai 2010 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coşbuc
VATRA, 1971 *Redactor-şef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuş

VATRA VECHE DIALOG CU ION BUZAŞI

Ferestre

UNDE-ȚI SUNT OCHII ?

Unde-ți sunt ochii ce-au privit cu sete
Duoasa-nlănțuire de prigorii,
Tânjind să guste-n simțuri, prin toți porii,
Ispita noastră prinsă în sonete ?

Unde-ți e gura rânduind istorii
Cu cei ce uită îmboldiri ascete
Și sorb cu râvnă patimi, să se-mbete
De taina coapsei cucerind victorii ?

Unde-ți e palma stăruind pe cuie,
Ca să-mi aline plânsul ce-l îngân
Și să-mi întoarcă pârğul de gutuie ?

În pleoape zbateri și mirări amân,
Iar gesturi tandre care-n carne suie
Doar umbre-n tremur, fără trup rămân.

5 octombrie 2005 - 5 aprilie 2010
ADRIAN MUNTEANU

Simion Legian, *Navigator nordic*

SUMAR

5/2010

La ce bun?, Nicolae Băciut/3

Invitație la vers/3

Vatra veche dialog cu Ion Buzași, de Valentin Marica/4

Un eminescolog bine temperat, de Ion Pachia Tatomirescu/6

Emil Cioran, Invincibilitatea locului, de Valentin Marica/7

Vasile Voiculescu în romane documentare, de Gheorghie Postelnicu/9

Vatra veche dialog cu Stela Popa, de Liliana Moldovan/11

Dulce harababură, Scrise cu greu, Cleopatra Lorințiu/13

Cronica literară. Un neoromantico-expresionist hunedorean Ion Urdă, de Adrian Botez/14

Un evadat prins (Răzvan Ducan), de Elena M. Cîmpan/15

Filtre. Recuzită lexicală în „monorim” (Sorin Basangeac), de Eugen Axinte/17

Târgul de carte (Sorin Basangeac, Dumitru Nicodim), de A.I.Brumaru/18

A murit Priam (Mihai Arsene), de A.I.Brumaru/19

Camelia Petre și poezia ce nu își pierde urma, de Ionuț Caragea/20

Cu filosofie prin labirintul poeziei (Nicu Ciobanu), de Elena M. Cîmpan/21

Politologie și morfologie socială contemporană (Lucian Hetco), de Ion Pachia Tatomirescu/22

Alpha, Sub semnul începutului, de Mircea Moț/23

Umbra și labirintul, de Cezar Boghici/23

Anticariat. Sub arcuri de lumini, de Daniel Lăcătuș/25

Poeme de Eugen Axinte/26

Interviurile lui Marin Mincu, de Dragoș Vișan/28

Radu Gyr, Jésus dans ma cellule, versiunea franceză de Ion Roșioru/31

Poeme de Melania Cuc/32

Reflecții despre carte, bibliotecă, lectură – Antologie de Dimitrie Poptâmaș/34

Documentele continuității. Spinoasa problemă a aromânilor (II), de Adrian Botez/35

Poetica imaginii, în ceremonialul de trecere, de Luminița Țaran/37

O carte document, de Mihai Știrbu/39

Vatra veche dialog cu Lidia Kulikovski, de Liliana Moldovan/40

Poeme de Vasile Zetu/42

Starea prozei, Strigoaia, de Lucian Mănăilescu/43

Două universuri, de Ștefan Goanță/44

Asterisc. Întoarcere în trecut – colegi, de Elena Neagoe/46

Biblioteca Babel. Poeme de Zosa Buson, în românește de Ion Roșioru/50

Prietenii mei, poezii internaute – Ion Buciuman, de Mariana Cristescu/51

Mapamond. Corrida de toros, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/52
Reflecții în Pacific. China văzută din SUA, de David Joseph Firestein/ 54

SUA văzute din China, de Zhang Aixue, în românește de Roxana Popescu Dumitru / 55

Celule în intensivă, de Nicola Rampin, În românește de Elena Daniela Zgondea și Eugen Evu/ 56

Michel Bénéard, Cuvântul ce dă glas tăcerii, în românește de Gabriela Mocănașu/57

Poeme de Nuri Plaku (Albania), în românește de Baki Ymeri/57

Calea de acces. Cu Vauban în România și Italia, de Mirela Corina Chindea/58

Michel Collot, Poezia modernă și structura orizontului, în românește de Gabriela Mocănașu/59

Un român în India, file de jurnal, de Ovidiu Ivancu/61

Poeme de Ion Scorobete/62

Vatra veche dialog cu Suzana Fântânariu, de Nicolae Băciut/63

Împachetări pentru suflet (Nicolae Băciut – Suzana Fântânariu), de Melania Cuc/66

Interviu cu pictorul Marcel Lupșe, de Menuț Maximilian/67

După-amiază în Spania cu Maestrul Nicăpetre, de Gabriela Căluțiu/68

Vatra veche dialog. Simion Legian, un meșter, de Iulian Dămăcuș/71
Literatură și film. Vremea lo virii cu cappul, de Alexandru Jurcan/72

Scena. Ion Săsăran (III), de Gherasim Domide/73

Dialog epistolar. Luxul lecturii, azi. Rezistența prin lectură, de Mariana Chețan/74

Opinii. Impostura în poezie, Apogeul imposturii (Mihai Gălățanu), de Ștefan Goanță/75

Mihaela malea Stroe/77

Imaginea scriitorilor în mas-media, de Menuț Maximilian/78

Curier. De la „Vatra” veche la noua „Vatra veche/79

Puls. Literatura pentru copii în Republica Moldova, de Mirela Corina Chindea/82

Concursurile „Credo”, „Prima iubire”, „Romulus Guga”/82

Manifestări la Biblioteca „O. Ghibu”, de Ragac Raia/83

Mărturiile lui D. Ciobanu, de Ragac Raia/84

Excelsior. Chip bătrân și suflet tânăr, de Christina C. Blegu/86

Album, Cărți noi/87

Starea prozei. Pericol de viață, de Mirela Gruită/88

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Simion Legian

La ce bun?

A trecut un an, de la apariția revistei *Vatra veche*, reușind în acest interval nu doar să “recuperăm” anul 2009, tipărend 12 numere, chiar dacă primul număr a apărut în martie, dar și să creștem treptat numărul de pagini, de la 20, cât avea, simbolic, raportat la *Vatra* lui Romulus Guga, la 88 de pagini, cifră la care am decis să ne oprim, din rațiuni... financiare (publicația se realizează nu doar din surse private, ci din surse personale), ceea ce poate însemna, dintr-un punct de vedere, un confort al independenței, asumându-ne sacrificiul (revista apare și tipărită) ca pe o “necesitate înțeleasă”.

A fost un entuziasm în care n-am inclus decât o cotă sporită de speranță, fără a intui dimensiunea ecoului revistei, interesului pe care l-ar putea stârni aceasta, pe o piață asaltată de tot felul de publicații culturale, de anvergură locală sau națională. Nu ne-am propus să luăm locul nimănui, ci să câștigăm un loc al nostru, să ne găsim cititorii noștri, colaboratorii, fiindcă revista își conturează sumarul din generozitatea acestora (nu ne permitem să plătim drepturi de autor, ceea ce e în contradicție cu un principiu spre care privim cu admirație și invidie: orice muncă trebuie plătită, nu doar răsplătită prin mulțumiri și străngeri de mână!).

Avem chiar un portofoliu substanțial, cu care, la această dată am putea acoperi tot anul 2010, semn că sentimentul jerfei și bucuria scrisului fac casă bună.

Poate a putut părea un orgoliu excesiv, lipsă de modestie, includerea în sumar a rubricii “Curier”, cu opinii ale cititorilor, colaboratorilor, într-un fel de corespondență deschisă, de transparență a comunicării, un seismograf al receptării, un feed back al mesajului publicistic.

Dacă am tăia din elogiile și felicitările de circumstanță și tot ar mai rămâne ceva care să motiveze, să susțină eforturile noastre de a merge mai departe, de a continua să deschidem revista celor care cred în ea, autori și cititori.

Dacă inițial am trimis revista la peste 5000 adrese de email, pe lângă tirajul tipărit, suntem în faza în care am început să organizăm și sistematizăm alfabetice destinatarii noștri și să-i rugăm pe cei care nu doresc să mai primească revista să ne semnaleze acest lucru, pentru că nu dorim să intrăm nici în casa, nici în sufletul nimănui cu forța.

Surpriza a fost că am stârnit dorința de colaborare nu doar la un cerc de mai vechi sau noi amiciții literare, ci și a unora care au stat în “stand by” cu scrisul, întrebându-se, de loc retoric, la ce bun revistele literare în vreme de criză?

Nu am avut prejudecăți, n-am ales colaboratorii “pe sprânceană”, am asigurat tuturor care am crezut că au ceva de spus, spațiu tipografic, chiar dacă nu ne-am întâlnit întotdeauna în opinii. I-am considerat de bună credință, am fost de bună credință.

NICOLAE BĂCIUȚ

Invitație la vers

Asociația Scriitorilor din Cluj a inițiat, prin Irina Poantă, editarea unei antologii de poezie *Invitație la vers*, cu versuri alese de membri ai Asociației din literatura română și universală și pentru “a fi recomandate locuitorilor Clujului ca veritabile aforisme de conferit pregnanță și adâncime vieții cotidiene. Poezia ca visticier al ființei”. Iată și o parte din propunerile lui Nicolae Băciuț.

Cunosc vieți, de care m-aș lipsi
Cu Bucurie -
Și altele - în care absența unei clipe
E cât o veșnicie.

EMILY DICKINSON

Nu spun nimic despre închisorile mele, nici despre milioanele de săraci care trăiesc în ghivecele mele de flori sub lumina a cinci sute de sori.

ALLEN GINSBERG

dar, cum zice Dumnezeu,
stând picior peste picior,
Observ că am făcut mulți poeți
dar prea puțină
poezie

CHARLES BUKOWSKI

Buffalo Bill e
defunct
cel ce călărea
argintiu-luciosul ca apa
armăsar
și nimicea unudoitreibatrucinci porumbei uite-așa
Isuse
era un bărbat frumos
și ceea ce vreau să știu e
cum ți se pare băiatul tău cu ochi albaștri
Coană Moarte.

E. E. CUMMINGS

Eu fost-am totuși un copac în pădure
Și-am înțeles mai multe lucruri noi
Nebune până-atunci la mine-n minte

EZRA POUND

Și fiecare felinar sub care trec în drumul meu
Pulsează ca o tobă resemnată,
Iară prin spațiile întunecimii
Miezul de noapte zgâlțâie amintirea
Așa cum un nebun zgâlțâie o mușcată uscată.

T.S. ELIOT

Dincolo de cenușă
Cu părul meu roșu eu mă ridic la cer
Și înghit bărbați ca pe eter.

SYLVIA PLATH

Sufletul mi-i totuși plin de rost,
Gerul și zăpada-mi saltă țelul,
Fiindcă peste toate câte-au fost,
Râde pân-la lacrimi clopoțelul.

SERGHEI ESENIN

VATRA VECHÉ DIALOG cu

Ion Buzași

**Spre Blaj, Casa
memorială a unei întregi
culturi...**

- Blajul mai are un nume, cel dat de Eminescu...

- Numele eminescian al Blajului este *Mica Romă*, nume bine ales, Eminescu intuind dimensiunea istorică și culturală a orașului *Școlii Ardelene*. În salutul lui Eminescu de la începutul lunii iunie 1866, „Te salut, din inima mea, Romă Mică”, este o sinteză a istoriei Blajului.

- Exclamația lui Eminescu în fața Blajului este mai amplă. De obicei, sunt citate doar primele cuvinte.

- După mărturiile celor care l-au însoțit pe poet de la Târgu-Mureș spre Blaj, Eminescu a mai adăugat: „Îți mulțumesc, Dumnezeuule, că mai ai ajutat s-o pot vedea!”

- Spuneți că visul tainic al oricărui istoric literar este să scrie o carte despre Eminescu. Ați scris *Eminescu și Blajul*. Continuă să fie prezent, în preocupările exegezei eminesciene, acest subiect?

- Eminescu și Transilvania este un amplu capitol de cercetare eminesciană. Trebuie să-i amintesc, pentru latura documentară de excepție a cercetării, pe *Dimitrie Vatamaniuc*, autorul volumului *Eminescu și Transilvania*, și pe bucovineanul *Grațian Jucan*, care a publicat *Eminescu și Ardealul*.

Eu însumi, în afară de cartea pe care ați pomenit-o, *Eminescu și Blajul*, am publicat, în 1997, la Editura *Bălgrad* din Alba-Iulia, *Eminescu și Transilvania*, iar la sfârșitul lui 1999, la Editura *Timpul* din Reșița, am publicat o carte de studii și articole despre legăturile lui Eminescu cu Transilvania.

- Cine a deschis acest drum de istorie literară – *Eminescu și Transilvania*?

- Eu cred că primul care a vorbit la modul serios despre importanța Transilvaniei în viața și opera lui Eminescu a fost Nicolae Iorga, în *Istoria literaturii românești* din 1929, capitolul „Eminescu, expresie integrală a sufletului românesc”. Consider că acest text este punctul de plecare al cercetărilor legate de Eminescu și Transilvania.

Ce spunea Iorga? Poetul a fost mai mult în treacăt la Blaj și trecerea aceasta prin Blaj, legăturile sale cu ardelenii au avut o foarte mare influență asupra lui, influență care se datorește înainte de toate cunoașterii maselor țărănești, neprefăcute de cultura superficială străină.

Trebuie să fii trăit cineva la Blaj înainte de război, pentru ca să înțeleagă ce înseamnă acest Ardeal blăjean. Blajul nu este numai catedrala fastuoasă a canonicilor, nu este nici șirul de case ale acestor canonici – profesori, ci sunt copiii de la țară, cari vin acolo la școli; aspri, încă cruzi, porniți dintr-o viață țărănească profundă, tradițional – virtuoză, cu merindea adusă de acasă (...). În mediul acesta s-a format Eminescu, băiețelul din Moldova-de-Sus, cu atâtea amintiri istorice, care nu s-au pierdut niciodată...

Iorga spune un lucru fundamental. Dacă Bucovina a însemnat pentru Eminescu cultul pentru trecutul istoric, pentru Ștefan și Putna, cunoașterea favorizată de Blaj a maselor țărănești tradițional-virtuoase i-a direcționat o altă

coordonată a gândirii, mai ales în publicistică, respectul pentru clasa țărănească; idee pe care o va prelua din publicistica lui Eminescu, O. Goga. Iorga deschide un drum spre adâncirea cercetării. Nu se poate explica Eminescu gazetarul fără acest contact cu Blajul, luând apărarea poporului român din Transilvania, cu argumente ce ne amintesc paginile lui Petru Maior sau discursul lui Bărnăuțiu, pagini polemice care îi atrag și primul proces de presă. Eminescu a cunoscut folclorul românesc din Transilvania. Ediția lui Dimitrie Murărașu dovedește că Eminescu cunoaște folclorul transilvan, de asemenea îi cunoștea pe cărturarii ardeleni ai timpului, despre care a scris în publicistica de la „Timpul”.

- Mircea Eliade vorbea de o pecete a Blajului în cultura română. Cum trebuie să vorbim astăzi despre spiritul blăjean în cultura română?

- În articolul *Pecetea Blajului*, vorbește de imaginea Blajului în cultura română modernă. La Blaj, spune Mircea Eliade, s-a trezit conștiința latinității noastre și, odată trezită, această conștiință n-a mai putut fi nimicită de nimeni și de nimic. Limba și literatura poartă pecetea făurită de Blaj, cu lacrimi, sânge și geniu, pe care numai istoricul care și-a închinat viața, cercetând această „epocă eroică”, le știe. Acest spirit blăjean, sesizat înainte de Mircea Eliade de către Eminescu, se poate vedea prin deschiderea aceasta largă a Școlii Ardelene spre Europa și apoi într-un sentiment național curat, fără urme de șovinism, dar cu o respectabilă mândrie națională.

- Blajul i-a făcut reverență lui Eminescu, însă tot aici s-a născut și cel mai virulent atac, pamfletul antieminescian al lui Al. Grama.

- Am scris și am revenit la acest subiect într-o convorbire cu acad. Mihai Cimpoi, încercând să arăt, fără să scuzăm ieșirile pamfletare ale canonicului blăjean, altfel un om de cultură, că ele au în contextul epocii o explicație – nicidecum o justificare. Blajul nu era pregătit pentru receptarea poeziei eminesciene, aici fiind mai mult o tradiție istorică și filologică. Poezia lui Eminescu, prin noutatea ei, a fost receptată puțin.

→

Cartea lui Al. Grama era scrisă ca o îngrijorare pentru poezia lui Eminescu, pe care o recepta în latura ei superficială. Vorbind despre genii adevărate și genii false, Grama subliniază, tranșant: „adevărul e că Eminescu n-a fost nice geniu și nice barem poet”.

- **Ce vis „nerod”, spunea Lucian Blaga, al omului care era incapabil să prindă în justețe vreo idee, dar care se aventura în dispute grosolane. Nu același tratament i-l aplică Alexandru Macedonski, entuziasmat că blăjeanul canonic a scos adevărul la lumină, drept pentru care îi întinde „mâna cordială” și-l felicită. Macedonski, într-o scrisoare, se angajează să-i răspândească lui Al. Grama „cärticica completă și nepasionată”. Aceste date sunt cuprinse de dumneavoastră în acel „camilpetrescian dosar de istorie literară”, cum numiți *Eminescu și Blajul*.**

- Din fericire, cartea lui Grama nu a avut efectul scontat. Profesorii și elevii Blajului au fost în continuare atrași de Eminescu, încât nu se poate vorbi de o interzicere a lui Eminescu la Blaj. Elevii îl citeau cu voluptatea fructului oprit. Există un adevărat curent eminescian la Blaj care s-a remarcat apoi în scrierile profesorilor de la începutul secolului nostru.

- **„Îngerul vagabond” dorea să străbată spațiul românesc, după propria-i mărturisire, „în cruciș și curmeziș”. Ce a însemnat Blajul pentru biografia poetului?**

- În primul rând cunoașterea cărturarilor Școlii Ardelene, cunoașterea momentului 1848, despre care va vorbi în *Geniu pustiu* și nu în ultimul rând o prietenie cu ardelenii, care va continua după Blaj la Viena și apoi la București.

Editorii eminescieni consideră că sunt scrise la Blaj poeziile publicate în „Familia”, elegii de tinerețe – *Speranța, De-aș avea, Din străinătate, Amicului F.I.*, dar mai important este ce a rodit în scrisul eminescian după această perioadă. Vă reamintesc că romanul *Geniu pustiu* nu se poate explica fără contactul lui Eminescu cu Blajul, cu Câmpia Libertății, cu amintirea lui Avram Iancu, că poemul *Horea* este unul din primele mari poeme închinare

conducătorului răscoalei din 1784, înaintea poemelor lui Aron Cotruș și Nichita Stănescu.

În călătoria lui Eminescu spre Blaj, un rol important îl joacă Aron Pumnul, care se bucura în Bucovina de o mare autoritate, deși nu i-a fost profesor la clasă, cum se spune. Alte ipoteze ar fi: dorința de a-și trece aici unele examene în particular sau intenția de a ajunge la Sibiu, unde frații mai mari urmau școala. Pot fi adăugate și cauze subiective, cum ar fi legăturile lui Eminescu la Cernăuți cu tineri din Transilvania. Cercetări recente ale lui Dimitrie Vatamaniuc au stabilit că „vatra străbunilor lui Eminescu” este Blajul. Din unele documente reiese că Cernăuțiul este bântuit în 1866 de holeră, prilej pentru Eminescu de a părăsi orașul.

- **„Într-o zi frumoasă de vară, îmi făcui legătura, o pusei în vârful bățului și-o luai la picior pe drumul cel mare împărătesc...” Mai sunt nelămuriri în acest capitol de istorie literară?**

- Mai sunt chestiuni nelămurite. Este controversat itinerarul acestei călătorii. Sunt cercetători care susțin că Eminescu ar fi fost la Blaj în 1863. După cercetările lui Dimitrie Vatamaniuc, Eminescu se afla la Târgu-Mureș la sfârșitul lui mai 1866, iar la începutul lunii iunie 1866 era la Blaj, unde a stat până la sfârșitul lui septembrie 1866.

- **Nu există un Muzeu Eminescu la Blaj. În cercetările dumneavoastră, ce v-a ajutat mai mult, ce documente? Ce-i spun istoricului literar mărturisirile seminaristilor blăjeni?**

- Aveți dreptate, nu există un Muzeu Eminescu la Blaj care să conserve documentele, manuscrisele, ediții din operele scriitorilor reprezentativi, care să fie în același timp și Muzeu al Școlii Ardelene sau, cum spunea Ioana Em. Petrescu, *Casa Memorială* a unei întregi culturi. Însemnătatea Blajului nu o

probează doar spațiul transilvan. Gheorghe Bulgăr propunea un Muzeu al Școlii Ardelene cu o secție *Eminescu și Transilvania*. Până la începutul secolului, se știa puțin despre popasul lui Eminescu la Blaj. Un cărturar blăjean, *Elie Dăianu*, a avut buna imaginație ca prin 1910 să-i îndemne pe cei care l-au cunoscut pe Eminescu în 1866 la Blaj să-și scrie amintirile. Spre norocul istoriei literare, acești elevi blăjeni, în afară de Ștefan Cacoveanu, care literaturizează, neavând talent literar, și-au scris sec amintirile, ca pe niște procese-verbale, dar pagini utile istoriei literare și credibile. Dacă Elie Dăianu, profesorul de la Blaj, n-ar fi avut bunul gând al adunării amintirilor despre Eminescu, urmele s-ar fi șters de tot. Dăianu a adunat evocările memorialistice în 1914, în volumul „Eminescu în Blaj – amintiri ale contemporanilor”. De la aceste mărturii va porni și poemul biografic călinescian din 1932. S-a simțit nevoia să se treacă de la anecdotică scâldatului în Târnava, a unui examen incert la latină, a salutului, la semnificațiile popasului blăjean, la importanța acestui moment biografic în creația eminesciană.

- **I-a ascultat Eminescu, la Blaj, discursurile lui Timotei Cipariu?**

- La Blaj l-a văzut pe Timotei Cipariu, dar l-a auzit vorbind la Alba-Iulia, la sfârșitul lunii august 1866, când a avut loc Adunarea *Astrei*. Eminescu a făcut drumul de la Blaj la Alba-Iulia, pentru a participa la Adunarea *Astrei*.

- **Și-a dus Eminescu în popasul blăjean gândul până la capăt, ca să parafrazez un dicton al lui Lucian Blaga?**

- Eminescu la Blaj și-a dus până la capăt gândul, scriind cele mai importante pagini despre importanța acestui oraș în istoria națională.

VALENTIN MARICA

În imagine: (de la stânga la dreapta) Ion Mărgineanu, Lazăr Lădăriu, Valentin Marica, Ion Buzași și Daniela Pânăzan în juriul Festivalului Național OCROTIȚI DE EMINESCU, Blaj, 2009

Un eminescolog bine temperat...

Eminescologie universitară, întâmpinare apolitică a fenomenului Eminescu, echilibrare între „teze“ și „antiteze“, între „abisul“ și „creasta“ ontologic-eminesciană etc. întâmpină Dinstinsul Receptor ce își focalizează lupa analizei pe noua carte semnată de prof. univ. dr. Adrian Dinu Rachieru, *Eminescu după Eminescu* «texte și contexte», Timișoara, Ed. Augusta, 2009, fără ca titlul „neutral“ al lucrării să permită vreun semn de „egalitate“ / „corespondență“, ori vreo conexiune de alt soi, în titlul lui Iorga, *Bizant după Bizant*.

Din „deschiderea“ cărții, un *Argument (Conviețuirea cu Eminescu)* grăiește în evantai despre «complexitatea eminesciană (ce) exclude, se știe, o unică efigie (reducționismul romantic, de pildă)», despre «Poetul vizitat de „gânduri uriașe“, trăind «în proiecție cosmică», având «instinct metafizic și deschidere spre arhetipal», căutând «mereu nemulțumit, incapabil de a se fixa, idealitatea și muzicalitatea» (p. 7), ori despre «fiorul cosmogonic (ce) îl împinge înspre „absolut“» (p. 8), despre faptul că «nu există un singur Eminescu» (E. Lovinescu), despre «valoarea literară a *ziarismului*» (asupra căreia a făcut vorbire, mai întâi, Perpessicius), despre «dezvăluirea postumelor» lui Eminescu din «legendara ladă cu manuscrise donată de Maiorescu, în 25 ianuarie 1902, Academiei» (p. 9), sau despre «„epidemia“ postumelor», despre «ideea *editării integrale* (Iorga, 1929)», despre «violența contestațiilor», «un asasinat simbolic, discreditând intențional rangul / statura de poet național» (p. 11), după cum subliniază Adrian Dinu Rachieru cu duhul blândeții înțelepte. Distinsul critic universitar, Adrian Dinu Rachieru, mai mult ca sigur, se abține să atragă, răspicat, atenția „intelligenței postrevoluționar-decembriste“ din România prezentului democratic-junglier, al cancerigenizării sistemelor statului și al haosului atoatecuprinzător, că, imediat după Revoluția Valahă Anticomunistă din Decembrie 1989, „violența distructiv-contestatară“ specifică noilor tipuri de războaie din finele mileniului al II-lea și din începutul mileniului al III-lea, a fost atent-dirijată de scursorile imperiilor recente în fostul spațiu al Daciei (ori în inima ei, România), prin „nepoții“, prin „urmașii neostalinisti“ ai Anei Pauker și ai „tribului său elitic-roșu“, cu catapultare din Moscova postbelic-secundă, într-un București „în permanentă ebuliție“, cu misiunea de a distruge sistematic („atunci“, după al II-lea război mondial, *în numele internaționalismului proletar*) tot ceea ce-i național-dacoromânesc, iar („acum“, după Revoluția din 1989, dar *în numele globalismului*), tot ceea ce-i tezaur material și spiritual al României, inclusiv *arheul valahic* („jignit“, despre care, prin 1980, vorbea cu înlăcrimare Constantin Noica), inclusiv pe Eminescu, pe Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Grigore Vieru ș. a.

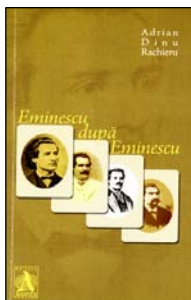
Reîntorcându-ne la A. D. Rachieru, evidențiem că volumul-i are șapte strategice secțiuni: (I) „*Problema Eminescu*“ – un *război imagologic* («Cu poziție dominantă în imaginarul colectiv românesc, Eminescu a fost fixat, prin prestigiul călinescian, sub sintagma glorioasă de *poet național*. Această consacrare simbolică, longevivă și suspectată de imobilism îi îngrijorează pe unii comentatori

alergici, doritori a redesena canonul, erodând congelatele „tabuuri naționale“», p. 18), (II) *Anii formației: amprenta bucovineană* («Deseori invocată, îndeosebi de către hiperactivii eminescologi bucovineni, fraza de mai sus, așternută cu superbie de Eminescu, trebuie crezută doar pe jumătate. S-a cheltuit multă cerneală pentru a demonstra *aborigenitatea* poetului. Înainte de a aparține unei provincii, Eminescu [...] aparține românității; el afirma fără tăgadă: „vrem să rămânem români.“», p. 57), (III) *Despre „reacționarismul“ eminescian* («Eminescu, bunăoară, vorbea de lăcomie și parvenitism – folosind „statul ca unealtă“, de meschinăria și fracționismul ce agită peisagiul politic,

de simptomele de bizantinism și „păpușeria constituțională“, și, cum aminteam, nu în ultimul rând, de „fuga de muncă“ și lipsa de cultură adevărată, inaugurând falsa credință că „numai prin politică ajungi ceva“. Or, o societate care nu se întemeiază prin muncă, avertiza marele poet, își paralizează nervul vieții sociale și provoacă „discompunerea sângelui social“», p. 120), (IV) *Eminescu și teza „formelor goale“* («În *Formă și fond*, articol cules în *Fântâna Blandusiei*, 11 decembrie 1888, ținând de epilogul publicistic eminescian, inflexibilul gazetar, semnând M. E., trăgea un nou semnal de alarmă, vestind că „rasa română scade“ iar degenerescența ar cere, prin „propunerea de reforme“, „sanificarea deplină a relor“ printr-un „atac eroic“, concertat. Eminescu avertiza iarăși [...] că „introducerea de forme lipsite de cuprins“, nepotrivite, așadar, este departe de a oferi o adevărată *compensațiune*», p. 133), (V) *Chestiunea basarabeană* («Eminescu a înțeles că e sortit să poarte „crucea unei misiuni“ [...]. Încât prin scrisul său, interesat de destinul neamului, cerceta pasional și acribios geografia noastră etnică, definită memorabil ca „o insulă mereu roasă pe margini“, p. 163; «Văzând în liderul liberal I. C. Brătianu un „agent al panslavismului“, Eminescu îl va socoti vinovat de pierderea Basarabiei și va condamna vehement gestul trădător, îngăduind anexarea provinciei de către imperiul țarist.» p. 167), (VI) *Romanul epistolar – O iubire de altădată și „rostul femeii române“* («Tezaurul epistolar, scos la lumină prin ediția-surpriză *Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit*, îngrijită de Christina Zarifopol-Illias, Polirom, 2000, reprezintă, realmente, o „comoară ascunsă“ lungă vreme [...]. O biografie tragică dezvăluie o fascinantă poveste de dragoste...», p. 189 / 201), (VII) *Eminescu și canonul literar românesc* («Încercând a desluși, după „două luni de lectură cu creionul în mână“, *catalogul canonic* propus de N. Manolescu – *Istoria critică a literaturii române*, 2008, Th. Codreanu îi consacră o carte în care, prioritar, e discutată centralitatea eminesciană, *Istoria „canonică“ a literaturii române*, 2009, uzurpată în „hibridul“ manolescian.» p. 203), și un capitol de „închidere“, *Eminescianism și eminescologie* («Lansată demult, ideea de a precede la o istorie a eminescologiei văzută *prin eminescologi*, mai așteaptă.» p. 225).

Veritabil tratat de eminescologie „în recurs“, cartea lui A. D. Rachieru „ochește foc-cu-foc“ mediocritățile neostalinist-culturale din literatura valahă contemporană din ultimele decenii și înclină – cu un bine temperat „patos al lucidității“ – balanța înaltului spirit justițiar estetic-litarr-valahic spre normalitate, spre certă valoare și adevăr.

Prof. dr. ION PACHIA-TATOMIRESCU

Emil Cioran, invincibilitatea locului

Ne întâlnim în *Scrisori către cei de-acasă* (Editura Humanitas, 1995), în accepțiunea critică a lui Dan C. Mihăilescu, cu „un Cioran mai transparent decât cel din propria-i operă”. De altfel, Emil Cioran consemna că „adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondența decât în opera sa.” Opera poate fi o mască. Nietzsche este *orgolios* și *profet* în cărțile sale, dar *abandonat* în scrisori. Crezând în *piesele* epistolare, în suveranitatea lor, regretându-le pe cele pierdute, de tinerețe - „*fiindcă prin ele m-aș putea regăsi așa cum eram la sosirea în Franța, la 26 de ani*” - Emil Cioran dezvoltă un *jurnal* epistolar, ca „eveniment major al singurătății”, prin numeroasele pagini trimise părinților, fratelui Aurel Cioran, prietenului din copilărie, Bucur Țincu, sau cele către Mircea Eliade, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Arșavir Acterian, Petru Manoliu, Mircea Zaprațan. Invocata imaginea *așa cum eram* (dintr-un articol publicat în *Nouvelle Revue Francaise*, nr. 489, octombrie 1993) exprimă identitatea cioraniană originară, nerecuzată, intactă. În *Semnăturile lui Cioran*, intervenția reputatului profesor Sorin Alexandrescu la ediția a VII-a a *Colocviului Internațional Emil Cioran*, Sibiu-Rășinari, 10-13 mai 2001, „omul local” apare ca identitatea cea mai profundă a lui Emil Cioran, identitate pe care nu a negat-o niciodată, mereu activată de sentimentul *nonidentității pariziene*.

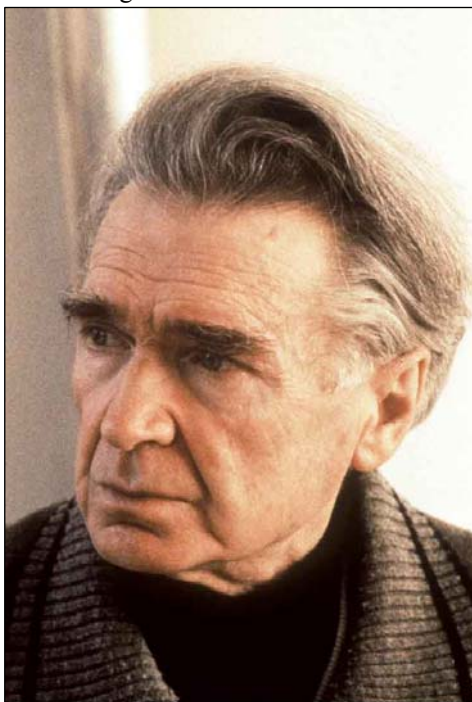
În afectivitatea cursivă a epistolarului, revenirea obsesivă a locului dintâi devine refugiu din claustrarea pariziană: „La Paris, viața devine tot mai mult un coșmar. Ca să vezi un petic de verdeață îți trebuie o oră...” îi scrie fratelui Aurel Cioran, la 14 noiembrie 1969, sau într-o altă epistolă, datată 19 mai 1971, Emil Cioran avertizează: „A trăi aici a ajuns un fel de pedeapsă.” *Blestematul* Paris, un „Babel înspăimântător”, îl face pe filozof să citeze comparația Parisului (comparația *cuiva*) cu „o cameră de gazare”, într-un limbaj de respingere totală. „Ca să văd un pic de verdeață – îi scrie aceluiași Aurel Cioran, în 7 iunie 1969 – eu trebuie să iau trenul și să fac cel puțin 50 de kilometri. Parisul se întinde ca o uriașă balegă. Imaginea e exactă, fiindcă aici totul e poluat, aerul și tot restul.” Tonurile pariziene apocaliptice, destăinuirile din viața personală, exprimarea posibilităților și imposibilităților scrisului literar sunt instantaneu întrerupte prin descinderi ale gândului – ale visului! – în invincibilul locului natal,

Rășinari. Textul scrisorii din 17 octombrie 1967 este segmentat brusc cu întrebarea adresată lui Aurel Cioran: „Ai fost la Rășinari?” Aceluiași destinatar îi certifică, în scrisoarea din 3 iunie 1965, unicitatea *locului*: „După părerea mea, ar fi o greșeală să părăsești Sibiu. Am aflat că locuiești *Pe Subt Arini*. Nu există loc mai liniștit pe lumea asta. Cât te invidiez!”

În scrisorile *către părinți*, filozoful pomeneste, voit, mai rar de Rășinari, ocrotindu-i afectiv, bucurându-se, însă, când află vești („Mi-a făcut o mare bucurie că s-a prelungit tramvaiul până la Rășinari”), insistând să fie „omul local”. Scrisorile *către părinți* se încheie prin cuvintele: „Vă implor să-mi scrieți!” sau „Nu înțeleg de ce îmi scrieți atât de rar!”, exprimând nevoia de reînviere

a locului și timpului copilăriei: „Cu vârsta, copilăria învie tot mai mult...” (Paris, 10 aprilie 1967). Laitmotivul Rășinariului din *Scrisori către cei de-acasă* redefinește înțelesurile copilăriei filozofului. Expeditorul scrisorilor, semnând de cele mai multe ori cu diminutive ale numelui, Miluț sau Luț, vrea să-i afle *locului* reverberațiile în timp, deopotrivă cu nerăbdarea copilului și grija omului matur. Când îi cere fratelui Aurel Cioran să-i trimită la Paris monografia Rășinariului, alcătuită în 1915 de preotul Victor Păcală, profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, Emil Cioran recurge la repertoriul cuvintelor ce denotă nerăbdarea și grija: „Dacă se întâmplă să dai peste cartea lui Păcală despre Rășinari, cumpără-o *imediat* (subl.n.) oricât va costa. Cu cât îmbătrânim, copilăria capătă contururi tot mai limpezi.” (Paris, 3 februarie 1967) Sau: „Sunt fericit că ai găsit cartea lui Păcală. Sper s-o primersc curând (expediaz-o *recomandat* -subl.n.- altfel se poate rătăci. (...)) Cele câteva zile petrecute în Savoie mi-au făcut tare bine. Deși, la drept vorbind, un bine efemer. Fiindcă aici, unde viața e un adevărat infern, sunt mai întotdeauna prost dispus. Când mă gândesc câteodată la Parcul din Sibiu, am senzația că am fugit din Paradis...” (Paris, 6 martie 1967). Când primește monografia Rășinariului, fapt atestat în scrisoarea din 21 martie 1967, reface, parcă aievea, topografia Rășinariului, „anii *de altădată*”, cu siluete dintr-o inconfundabilă tipologie umană: „Mare bucurie mi-ai făcut trimițându-mi cartea lui Păcală, care m-a cufundat dintr-o dată în copilărie. E ca și cum aș fi făcut un tur prin Rășinari, cu tot cu Prislop, desigur. (...) Parcurgând paginile astea, am înțeles că sunt bătrân. Acum cincizeci de ani alergam pe ulițele astea. Câte amintiri îmi trezește, apoi, chipul unchiului, Învățătorul. Era un tip nervos, iute la mânie, sever. Cred chiar că-mi amintesc de ziua când a murit...”

Odată instalat în memoria copilului („*Nu pot uita...*”), Rășinariul, cu „casa noastră”, casa părintescă, și „locurile astea”, pârtia, biserica, cimitirul, Coasta Boacii, Casa Barcianu, verdeața și zăpada, iradiază constant, ca prelungi bătăi de orologiu, *plânsul* matur al filozofului și

datele contradictorii ale biografiei spirituale pariziene. „Rămân foarte legat de tot ce înseamnă Rășinari”, scria Emil Cioran în *7 septembrie 1972*, iar într-o altă pagină epistolară, din *10 aprilie 1967*, Rășinariul se instituie ca loc nealterat al memoriei sale: „Memoria mea, intactă în tot ce privește Rășinariul...” Orice permutare în imaginea sedimentată naște neliniște : „Nu-mi pot imagina casa noastră fără nucii dinspre râu...” (Paris, *24 decembrie 1970*). Orice schimbare în imaginea de ansamblu a Rășinariului, de fapt în memoria copleșitoare a lui Emil Cioran, e apăsătoare: „M-a durut să aflu că priveliștea din jurul proprietății Barcienilor a fost desfigurată. Era singura casă din lume în care mi-ar fi plăcut să mă retrag. Avea poezie și un farmec care-mi amintea de universul lui Turgheniev.”

(Paris *3 decembrie 1973*) Filozoful recunoaște că memoria lui, „slabă în multe alte privințe”, nu este „astfel” privind „locurile astea”, Rășinariul, Ocna Sibiului, Trăineii, Șanta, Păltiniș, Poplaca, Sebeș, Cislădie, Făgăraș, Sibiu: „Mi-e dor de Sibiu, de parc, de Dumbravă, de Șanta, chiar și de casa în ruină. E stupid, dar nu te poți lupta cu memoria, mai ales cu iluziile trecutului.” (Paris, *6 aprilie 1976*) Dacă autorul epistolarului cuprinde în fascicule de lumină, cu precizie, până la amănunt, fragmente din viața *de altădată*, retrăindu-le cu sfințenie în visul rememorării, posibilitatea revederii reale a acestora este legată de un indefinit îndepărtat și dureros: *cândva, vreodată* etc. „Ulița spre Trăineii-Stează, cu Cetățuia în fundal, am iubit-o cel mai mult – îi scrie lui Aurel Cioran, destinatarul celor mai multe pagini din epistolar, în *28 mai 1967*. O să revăd oare vreodată toate locurile astea? Poate. O *amintire vie* (subl.n.) se leagă de Râul Sadului. *Nu pot uita* (subl.n.) epitaful scris pe o cruce de lemn năpădită de ierburi: *Viața-i speranță, moartea-i uitare*. Această sfâșietoare banalitate am citit-o într-o dimineața frumoasă, în mijlocul celui mai uitat dintre cimitire. – Nu fac nimic ca lumea; la Paris e imposibil de lucrat.” Epistolarul fixează imaginile locurilor dintâi din viața filozofului prin pregnanța cuvintelor *precis* și *clar* și a unor forme derivate din familia lingvistică a acestora: „Ce este extraordinar e că am o *amintire precisă* (subl.n.) despre vechea noastră casă. Ca și cum aș fi părăsit-o ieri...” (Paris, *9 septembrie 1973*). Claritatea imaginilor și precizia rememorării nasc exclamația de admirație: „Îmi amintesc atât de *clar* (subl.n.) de cimitirul din Rășinari, încât aș putea să-ți descriu locul cutărui sau cutărui mormânt. *Ce frumoasă era grădina noastră de alături!*” (Paris, *3 decembrie 1973*) Fiecărui element de frustrare pariziană, Emil Cioran îi contrapune un altul din portretul

de poeticitate al Rășinariului și al împrejurimilor sale, „unde iarba crește mai înaltă decât crucile”, unde ființa se poate *zidi*, demarcându-și granițe de apărare. Când i se pare că Parisul „s-a întins ca o pecingine”, dinspre Rășinari și împrejurimi, așa cum sunt cuprinse în memoria „intactă”, vin elemente de autenticitate, cu rol spiritual eliberator: „Visul meu ar fi să am o casă izolată la Rășinari, de pildă cum e cea a lui Barciuanu, unde să mă retrag din când în când. Te asigur că aici se trăiește la limita tolerabilului...” (Paris, *19 mai 1971*). Rememorările Rășinariului, ale locurilor dintâi, sunt autentificate de înțelepciunea vârstei celui ce rememorează: „Îmi pare rău că Bucur și-a lichidat casa de la Rășinari. În preajma ei s-a petrecut toată copilăria mea. El și Petru au avut un rol mare în „formarea” mea. Vorbesc ca un bătrân. Și chiar sunt.” (Paris, *11 iulie 1976*)

Ideea reînțoarcerii sau visul reînțoarcerii în *paradisul pierdut*, încorporează, pe lângă durerosul indefinit, o stare de teamă - „... dacă într-o zi ar fi cu puțință...” (Paris, *19 mai 1971*) - cu sorginte și în implacabilul destin istoric, în cursul istoriei ce a deviat vieți înspre căutarea altor identități decât cele genetice: „Când mă gândesc că eram făcut să rățăcesc și să mănânc *afume*, iar acum duc o viață jalnică pe străzile astea infecte.” (Paris, *29 iulie 1976*)

Invincibilitatea *locului*, așa cum a trăit-o Emil Cioran, este mărturisită de destinatarul preferat al epistolarului, fratele filozofului, Aurel Cioran, într-un interviu (vezi Valentin Marica, *Vânători de inefabil*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 52-57): „Înainte cu 4 luni de a muri, am fost la Paris. El era într-o stare delicată, cu sănătatea șubrezită. Ca să-l înveslesc, îi povesteam năzbâtiile noastre din copilărie. Râdea cu o poftă nemaipomenită. În fiecare zi, după-masă, mă duceam la clinica unde era internat. Dificultățile bolii erau din ce în ce mai evidente. Povestirile despre Rășinari îl luminau la față. Râdea, când îi povesteam, râdea cu hohote. Rășinariul a rămas permanent în ființa lui. Nu s-a putut desprinde de el. Lucruri pe care eu le-am uitat, din copilăria noastră la Rășinari, el le știa cu amănunte. Probabil că atunci când distanța față de un loc dorit este mai mare, lucrurile au o incandescență mai mare. Simone, prietena lui de-o viață, când a văzut, în ultimele caiete ale lui Emil, cât de mult vorbește despre Rășinari, a cerut să fie scris pe crucea mormântului acest nume al Rășinariului.”

VALENTIN MARICA

Foto: Simion Legian, Aniversare

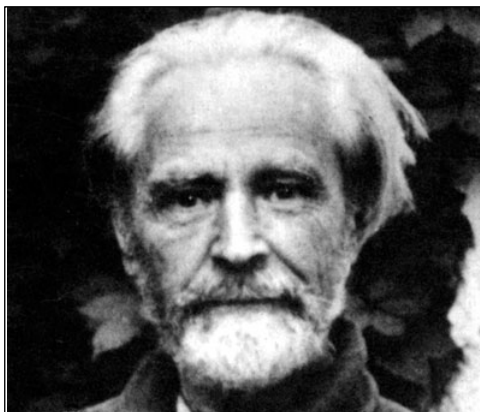

VASILE VOICULESCU

ÎN ROMANE DOCUMENTARE

Specia literară numită roman documentar aduce informații biografice mai aproape de interesul cititorului nespecialist. Ca structură, el îmbină datele autentice și imaginația autorului care se intersectează cu trasee geografice și evenimente isto-ricice. Documentaristul Florentin Popescu merge pe urmele celui monografiat cu plăcerea plasării din loc în loc a amănuntelor inedite umane și sociale. Numeroasele digresiuni comunică semnificații profunde la care cititorul devine părtaș, putând afirma „Știam și eu”. Cu cele 7 volume despre V. Voiculescu și cu o redistribuire a materialului documentar în numeroase studii, poate fi considerat voiculescologul cel mai important, care, oricum, nu a apărut din necunoscut. Înainte de 1990 a fost ziarist, reporter și chiar redactor la o editură bucureșteană, un participant fervent la activități cu ecou cultural în sud-estul țării. Dacă este uneori ignorat de grupurile influente ale zilei, e că liderii acestora minimalizează uriașul său efort creator. În 1984, însuși Șerban Cioculescu îi aprecia „informația și devoțiunea”, pe când Aureliu Goci remarcă (în 2004) enciclopedismul, „experiența tuturor limbajelor culturale, rafinamentul său puse în slujba cărților sale”. De un mare renume literar se bucură în județul natal prin temperamentul său comunicativ și pozitivist, aspirând prin porii activismului statornic bunele intenții ale tuturor.

Umbra poetului din „Țărnuț uitaț și alte poeme” (1981), „Diligența cu păsări” (1983), și „Peregrin la Ninive” (1987) stăruie în toate cărțile domniei sale, chiar și în cele mai puțin literare cum sunt romanele documentare, specia aflată în evidentă expansiune în literatura noastră, cu toate că i se impută caracterul hibrid și faptul că este, în general, cultivată de ziariști, ceea ce în cazul domniei sale e numai parțial adevărat. Nu pot subscrie nici alegației lui Ion Simuț că „narațiunea biografică obiectivă” și „documen-tarismul neutru par destul de greu de atins” de către Florentin Popescu, deoarece acesta ne propune un alt fel de biografism, participativ și liric, îndemnându-l continuu pe cititor „să-și imagineze”, să țină aproape de firul epic și de tonul evocativ. Fiind un biograf modern, a simțit că scrierea rece îl poate alunga pe cititor și atunci insinuează acest joc interactiv, care, practicat cu sinceritate și bucurie, poate descoperi criteriile noi de omologare. Nu e niciun pericol

să te ridici din când în când deasupra realității și să privești înduioșat oameni care au fost. Să poți crea un mit.

Cu franchețea care îl caracterizează dezvăluie secretele monografismului său. Crede că „acolo unde documentele sunt incom-plete”, „scrierile pot vorbi în chip direct sau indirect despre autorul lor, despre frământările, sentimentele și întâmplările prin care acela a trecut ori pe care le-a trăit de-a lungul unei întregi vieți” („N. Porsenna – o viață, un destin, o operă”, p. 168). Istoricul literar pune alături documente, mărturii, informații pentru a reînvia nu numai biografii, ci și personalitatea eroilor, ambianța și cadrul istoric. Recunoaște undeva că scrie

„deopotrivă cu inima și cu condeiu”, și că a rămas o fire romantică (într-o convorbire realizată cu regretatul Alexandru Deșliu), parcă pentru a-și justifica uriașul debit verbal și afectiv, că a fost mereu fascinat de reportaj, ale cărui „păcate” nu dorește să le ascundă. Intenția sa este să prezinte portretele unor români iluștri care au lăsat în urmă o moștenire culturală variată și originală, precum și un mesaj profund umanist și un îndemn la cunoașterea neîntreruptă a valorilor naționale. Opi-niile personale nu afectează statutul estetic al celui monografiat și nu conduc la o interpretare nouă, cât la transmiterea unei cantități de informații care completează înțelegerea biografiei și a operei. Este neîndoielnică natura didactică a studiilor în discuție, prin organizarea materialului, prin selectarea opinii-lor importante, prin evidențierea binelui și a frumousului. De pildă, istoricul se oprește nu o dată asupra contribuției lui N. Porsenna la îmbogățirea patrimoniului de valori, asupra condițiilor de „medic fără arginți” a lui V. Voiculescu, asupra staturii de savant a lui Al. Odobescu, asupra mesianismului macedon-skian, asupra lirismului absolut și perfecționismului formal al lui Labiș.

Cu toții au avut de înfruntat indiferență, calomniile, inerție, cruzime, nedreptate. În toate ipostazele, Florentin Popescu reconstruiește chipuri și destine în aplicație pozitivă cu trimiteri numeroase la geografie și istorie, valorificând propria inteligență publicistică, deoarece, înainte de orice, domnia sa are conștiința valorilor nemuritoare, a opțiunilor definitive ale culturii noastre. Simplificând realitatea, readuce în prezent, ca pe niște ta-blete ale timpului, modelele unui sistem de referință inepuizabil. Autorul știe că trebuie să vorbească atât cât puterile îl vor ajuta, în bună tradiție monografică, pentru că munca sa echivalează cu însăși rațiunea de a fi.

Foto: **Simion Legian**, Monument →

Volumul intitulat „Viața lui Vasile Voiculescu” (ediția a II-a, 2008) aduce câteva lucruri în plus față de binecunoscuta „Pe urmele lui Vasile Voiculescu” (1984). În primul rând, numărul de capitole și structura lor. În al doilea rând, noutățile care au apărut de atunci prin cercetarea vieții și operei distinsului medic și scriitor. Astfel, Florentin Popescu citează pe larg

contribuția lui George Pațurcă la aflarea condițiilor în care scriitorul s-a apropiat de casă cu ajutorul familiei regale, îndeosebi al prințesei Nadejda Știrbey, iubitoare de poezie și de artă în general. La Biblioteca Județeană din Buzău se află nouă scrisori ale lui V. Voiculescu adresate prințesei, cărora le atașează una-două poezii. Este evocată pe larg perioada bărlădeană, mai puțin cunoscută (1 iunie 1917-19 februarie 1919) și Academia Bărlădeană. În exces e prezentarea planului militar de campanie din 1916 și tabloul orașului Bărlad la începutul secolului XX. Tot ca inedite sunt oferite rugămintea măgulitoare a lui Tudor Vianu de a trimite poezii la „Literatură”, colaborarea timp de 15 ani cu revista „Gândirea”, „rămânând în acest timp un poet tradiționalist”, problema unor toponime buzoiene, dovadă că a călătorit mult prin munții acestui ținut, ca și descrierea poetică a unei furtuni mari pe vârful Penteleul. Urmează menționarea participării lui V. Voiculescu la Universitatea Liberă „Coasta de Argint” din Balci și prezența unei perechi de schiuri la Casa Memorială din Pârscov. Numirea ca medic al Domeniilor Coroanei (6 ianuarie 1920) îi aduce o oarecare prosperitate materială, datorită transportului gratuit pe tren pentru întreaga familie și a găzduirii la casele de odihnă aflate în administrarea D. C. Referitor la anii tinereții, reținem mărturisirea crudă a poetului: să fii medic și poet în același timp era o mare dezamăgire. „Nici clienții nu te mai căutau. Confrații în ale medicinei te considerau poet, iar poeții doctor” (pag. 175). Ca redactor la Radiodifuziunea Națională, o activitate de 12 ani mai puțin cunoscută astăzi, a invitat la microfon scriitorii români indiferent de vârstă, de orientare artistică, de propriile preferințe. Multă vreme a ținut singur și conferințe literare cu texte clare, de o frumusețe simplă (Tudor Teodorescu-Braniște), printre care cunoscuta „Poezia tradițională”. Se arăta indignat de veleitarii care voiau să ajungă cu orice preț la microfon, spunând că are „o vastă clinică psihiatrică” la radio. Ca o ironie a sorții, tocmai vocea sa nu s-a păstrat în Fonoteca de aur a Societății Române de Radio.

Capitolul „Senectutea și sfârșitul” poartă de astădată titlul „Exilul interior. Isihasm și creație” și se referă la perioada singurătății, a meditației religioase, a înfățișării spiritualizate, când își reproșa că a lăsat-o „să se istovească” pe soția sa și se pedepsea trăind în frig, împreună cu alte viețuitoare, ca pe o arcă. Aproape în întregime, acest episod este nou, cu informații și comentarii întâlnite numai în „V. Voiculescu la Pârscov”. El prezintă activitatea grupului de intelectuali de la

biserica lui Antim Ivireanul, „Rugul aprins”, „joile literare”, „cercul ieșenilor”, „conferințele de duminică”, cu prezentarea celor mai de seamă reprezentanți ai săi, care se întâlneau aici în căutarea rugăciunii și a cunoașterii. Faptul că poetul, pentru a-și vinde o parte din cărți, a intrat în contact cu persoane care ulterior au fost cercetate penal, „a antrenat și

condamnarea sa la închisoare în 1958” (p. 290). Iată o observație care a rămas necorectată, deși, mai departe, ca și în „Detenția și sfârșitul” (2000), istoricul literar admite fără rezerve varianta condamnării pe criterii exclusiv politice. Chiar mandatul de arestare consemnează „delictul de uneltire contra ordinii sociale”, care se referă la „faptul de a propovădui prin viu grai schimbarea ordinii democratice de guvernământ a Statului”. Inculpatul Voiculescu Vasile a fost condamnat prin sentința din 8 noiembrie 1958 la 5 ani de temniță grea, 5 ani de degradare civilă și confiscarea totală a averii personale (ceea ce s-a și produs: „Au venit cu niște camioane și au încărcat tot: cărți, tablouri, icoane, chiar și mobilele de bibliotecă” – Gabriela Defour).

Cu privire la opera lui V. Voiculescu, monografia în discuție se ocupă mai mult de poezia naturii, considerată de Florentin Popescu dominantă. Face cunoscută o observație care s-a conturat în ultimii ani: titlurile volumelor publicate între 1921 și 1939 („Pârgă”, „Poeme cu îngeri”, „Destin”, „Urcuș”, „Întrezăriri”) reprezintă trepte în ascensiunea liricii sale către o apropiere de Dumnezeu (pag. 122). Cu prudența specifică epocii, L. Grăsoiu încheia primul său studiu privitor la poezia lui V. Voiculescu (1977) printr-un interesant joc de cuvinte: „Întreaga poezie voiculesciană nu este altceva decât un neîntrerupt urcuș pentru împlinirea destinului întrezărit undeva, dincolo de înaltele neliniști, în nemurire” (pp. 194-195). În contrast cu C. Miu, de exemplu, Florentin Popescu susține, citând din „Confesiunea unui medic și scriitor”, că V. Voiculescu se află în perioada menționată mistuit de întrebări și îndoieli. Poetul „este aidoma săpătorului de fântâni căutând cu migală și răbdare sunetul îndepărtat, ascuns de umă, de roci și nisipuri, al apei bune și dătătoare de vigoare și tinerețe” (p. 114). Am alătura aici o idee din „Scurtă Precuvântare” (vol. „Colibri – un zbor întrerupt”, 2007), prilejuită de republicarea povestirilor „Demoniacul din Gadara” și „Toiagul minunilor”, care probează disponibilitatea prozatorului V. Voiculescu de a prelucra motive din universul Biblic, sub forma unui „transcendent care coboară”, aidoma lui Blaga, istoricul situându-se din nou de partea lui Liviu Grăsoiu.

GHEORGHE POSTELNICU

Foto: **Simion Legian**, Lanț

VATRA VECHIE DIALOG CU STELA POPA

« 7 aprilie nu trebuie uitat sau ignorat »

-Cum se vede viața prin prisma multitudinii de interviuri și a miilor de autografe pe care le oferiți cu generozitate, în ultima vreme?

-Ei, nu sunt chiar mii. E abia un început, dar unul frumos și de care, sincer, mă bucur. Îmi place când văd că frații din dreapta Prutului nu au uitat de cei din Basarabia și problemele lor. Mă bucur să văd că în România subiectul Basarabia este unul important și constant pentru publicul de aici. Cât despre interviuri, le ofer cu mare plăcere în primul rând ca să amintesc celor de pe ambele maluri ale Prutului că trebuie să se cunoască mai bine, că în venele lor curge același sânge, că vorbim aceeași limbă și avem aceeași istorie, un trecut pe care nu trebuie să-l ignorăm. Asta încerc să fac în aceste momente de promovare a romanului meu 100 DE ZILE.

-Se poate spune că romanul „100 de zile” este un bestseller și are mare succes la public? Cum explicați interesul publicului pentru cartea dumneavoastră? Vă măgulește acest interes sau vă încarcă de responsabilitate?

-Interesul publicului este, e adevărat, dar dacă este un bestseller sau nu, deocamdată nu pot spune, deoarece are abia câteva luni de când a ieșit pe piață. Cum

explic interesul? Așa cum spuneam și mai sus, însuși subiectul este unul de interes. În România, mai ales, pentru că față de Basarabia este aici o sensibilitate aparte și pentru că în dreapta Prutului încă se mai simte rana de unde a fost smulsă acea bucată de pământ numită astăzi Republica Moldova.... La Chișinău pentru că sunt atâtea probleme și pentru că unii vor apropierea de România, iar alții fie că mai au rezerve, fie că privesc prea mult spre Răsăritul rece... Este adevărat că interesul față de cartea mea mă încarcă de responsabilitate, așa cum spuneți. Dincolo de asta, trebuie să recunosc, îmi place când oameni pe care nu-i cunosc mă caută și îmi spun impresiile și trăirile prin care au trecut alături de personajele mele. E prea mult spus că mă măgulesc mărturisirile lor. Mai degrabă mă ajută să merg înainte și să palpit alături de ei.

-Sunteți, cunoscută ca jurnalist care activează cu succes în domeniul televiziunii și al radioului. Din această perspectivă doresc să vă întreb dacă romanul „100 de zile” este rezultatul îmbinării experienței de jurnalist cu talentul de romancier? Unde termină vocea jurnalistului și unde începe să funcționeze ficțiunea, ca rod al unor procese creatoare unice și irepetabile?

-Voi răspunde scurt la toate aceste întrebări. Nu cred că vocea jurnalistului se încheie într-un punct anume. Dimpotrivă, așa cum au spus-o și invitații mei de la lansări, aceasta persistă de-a lungul cărții. O simt și eu. Cartea aceasta, chiar dacă este un roman, o ficțiune, și are un disclaimer la început, este, totuși,

inspirată mult din realitate. O realitate pe cât de dură, pe atât de adevărată și prin care au trecut concetățenii mei de peste Prut în ultimii ani, mai cu seamă în perioada regimului voronist de la Chișinău.

-Cum s-a născut pasiunea dumneavoastră pentru literatura de ficțiune și cât de veche este această pasiune? A venit dinspre jurnalism sau are o istorie mai lungă?

-Ficțiune și nu chiar. Dacă ne uităm în DEX, ce e ficțiunea? Un produs al imaginației cuiva. Ceva care nu corespunde realității sau nu are corespondent în realitate. O născocire. Or, în cazul acestui roman, trebuie să vă mărturisesc, nu este chiar născocire și imaginație ceea ce citiți. Dimpotrivă, m-am inspirat puternic din realitate. E mai degrabă un roman aflat la granița între document și ficțiune. Eu am început acest roman încă pe vremea regimului comunist de la Chișinău. Am început să aștern pe hârtie această narațiune când am început să simt acel freamăt de exasperare în societate împotriva regimului comunist de la Chișinău. Și aici intervine întrebarea “De ce am optat pentru un roman?” În primul rând pentru că ajunge mai repede la sufletul cititorului și, în al doilea, pentru că am putut mai bine spune lucrurilor pe nume decât aș fi făcut-o într-o lucrare de tip reportaj sau analiză. Am spus-o și cu alte prilejuri: în momentul în care vorbești despre posibilele tentative de viol și abuzuri sexuale ale unor tinere în beciurile securiste, alias “coridoarele morții”, și nu ai nicio dovadă clară, pentru că victimele se tem să facă declarații, nu ai altă modalitate la îndemână decât “ficțiunea”. Iată aici, da, intervine într-un fel ficțiunea, dar o ficțiune *under cover* pentru autor. Și încă ceva, dacă nu aș fi ales romanul, nu ar fi existat acea frumoasă poveste de dragoste dintre doi jurnaliști români care se întâlnesc și luptă împreună la Chișinău: ea – din Transnistria, chiar din satul de baștină al lui Vladimir Voronin, el – din Transcarpatia. Și multe alte episoade din viața românilor

basarabeni: cum votează ei peste hotare, cum pleacă la Moscova, cum dau mită pentru o viză la ambasadele occidentale, implicarea securității inclusiv în viața jurnaliștilor...

-Desigur, înainte de a opta pentru cariera de jurnalist, ați citit mult. De la cine ați moștenit interesul pentru lectură? Cine v-a pus prima carte în mână?

-De la tatăl meu. El îmi citea acasă „Amintiri din copilărie” ale lui Ion Creangă. Și tot el mi-a explicat pentru prima dată ce fel de „moldoveni” sunt Creangă și Eminescu. După aportul părinților au urmat profesorii pe care i-am avut la liceul „Prometeu” din Chișinău. Și nu oarecare profesori, ci unii veniți chiar din România. În primul rând domnul Teodoru din Roman, Dumnezeu să-l ierte. El mi-a investit încrederea lui și a crezut în mine din prima clipă. Am avut parte de niște profesori de peste Prut extraordinari, oameni care, din păcate, odată cu venirea comuniștilor la putere, au fost practic obligați să plece din Basarabia la începutul anilor două mii.

-Și ca o continuare a întrebării anterioare, spuneți-mi vă rog, la ce vârstă ați intrat pentru întâia oară într-o bibliotecă?

-În primul rând că aveam acasă o bibliotecă interesantă. În al doilea rând, tatăl meu era profesor la școala din localitatea unde m-am născut și mă ducea la biblioteca școlii încă înainte de a merge în clasa întâi. De cele mai multe ori, cât tata avea lecții, stăteam la bibliotecă alături de cărți și de bibliotecară. Acele momente nu le pot uita...

-Care este, în momentul de față, relația jurnalistei și romancierei, Stela Popa, cu bibliotecile?

-În calitate de cititor este mai slabă decât înainte din cauza activităților profesionale care mă solicită destul de mult. În plus, mai este și internetul care își spune drastic cuvântul. Astăzi, citesc mai mult acasă. Și pentru că de-a lungul anilor mi-am construit o bibliotecă personală destul de consistentă, pe care încerc să o „cresc” cât mai bine, merg tot mai puțin la bibliotecă. Noroc cu lansările din ultima vreme!

-Revenind la romanul apărut la Editura Tritonic, el impresionează prin autenticitate și realism. Ați

trecut prin experiențe similare cu cele descrise în paginile cărții?

-Da, firește. Aici găsiți trecutul față în față cu viitorul, iar la mijloc prezentul plin de incertitudini, însângerat cu sângele tinerilor care au luptat pentru schimbare și pentru libertatea de care noi, cei din stânga Prutului, avem atâta nevoie. Elementul de sudură este viața personajului principal, Roberta Ciugureanu, o tânără jurnalistă care trece prin toate aceste evenimente, legate direct sau indirect de 7 aprilie 2009. O veți găsi în Transnistria, în redacțiile din Chișinău, în Piața Marii Adunări Naționale pe 7 aprilie și chiar în odiosul “coridor al morții”... Deci, momente inspirate din realitate...Eroina principală a cărții provine dintr-o familie de intelectuali dintr-un sat din Tiraspol.

-Este destinul familiei Ciugureanu similar cu destinul unor familii de români din Tiraspol sau din Republica Moldova? Ați primit semnale de la persoane care au citit romanul și s-au regăsit printre personajele din „100 de zile”?

-Destinul familiei Ciugureanu este destinul românilor de pe ambele maluri ale Nistrului. Prin intermediul personajelor din această familie am încercat să prezint destine pe care fie le-am întâlnit, fie mi s-a povestit despre ele. Și ca să vă conving și să răspund totodată la întrebare, voi aduce aici exemplul lui Ion Iovcev, directorul liceului “Lucian Blaga” din Tiraspol care mi-a împărtășit public din impresiile sale în urma lecturării romanului „100 DE ZILE”. Domnia sa spune că s-a regăsit în pielea personajului Ion Ciugureanu – directorul liceului smirnovist de la Tiraspol, dar și de cel voronist de la Chișinău, pentru ideile și concepțiile sale. Ion Ciugureanu este un personaj snopit în bătaie în închisoarea de la Tiraspol, dar și în “Coridorul Morții” de la Chișinău. Un luptător pentru libertate și adevăr. Citez din Ion Iovcev: “Ion Ciugureanu e prezent și la Corjova, și la Tiraspol și la Grigoropol, Thigina, Râbnița, în toate cele opt școli românești. Roberta, Catinca, dar și Dragoș (n.n. - personaje din carte) parcă ar fi copiii mei. Mi-au devenit foarte apropiați. Prin ei, subînțeleg toți cei peste cinci mii de elevi și absolvenți ai școlilor

românești din stânga Nistrului și orașul Bender. Da, au participat și copiii noștri și noi, profesorii acestor instituții, pe data de 7 aprilie în Piața Marii Adunări Naționale împotriva regimului comunist de la Chișinău. Am simțit pe pielea noastră ambele regimuri”. Sper că v-am convins...

-Considerați că romanul dumneavoastră va juca, în viitor, rolul unei cărți de avangardă, a unei pietre unghiulare care să miște conștiințele și să intensifice acțiunile dedicate afirmării identității naționale a românilor din Moldova, să amplifice dorința de revenire la patria mamă?

-Am încercat în această carte să pun, așa cum spuneam, trecutul față în față cu viitorul, iar la mijloc momentul de cotitură - 7 aprilie 2009. Am încercat să redau o fotografie a Republicii Moldova din ultimii așa-zisi ani de independență. Să arăt inclusiv cititorului din afară, dar mai ales din România, unde e o acută lipsă de informare în legătură cu Basarabia, cum am trăit și trăim noi cei de peste Prut. În plus, 7 aprilie nu trebuie uitat sau ignorat. Ei, iată aceste momente nu trebuie uitate sau trecute cu vederea, așa cum încearcă să facă unii guvernanți la Chișinău. Peste tinerii care au luptat anul trecut la Chișinău sau chiar au murit nu poți trece pur și simplu cu bocancii. Sper că această carte va rămâne peste ani și ca o mărturie a acelor momente de cotitură de la Chișinău.

-Ce proiecte de viitor aveți? Ce alte lucruri vă fascinează?

-De felul meu sunt o fire activă așa că și proiectele sunt multe. Dincolo de planurile profesionale pe primul plan se situează, totuși, cele personale. Aș vrea să am mai mult timp pentru călătorii. Voiagele m-au fascinat dintotdeauna...

LILIANA MOLDOVAN

Dulce harababură

Scrise cu greu

Îmi observ compatrioții cu interes. Coadă la cheking pe aeroport. O țărăncă în fuste, purtând încă semnele oboselii fizice pe chip, cu mâinile crăpate și aspre, arse de soare. Stă la coadă cu buletinul în mână, privește pe sub gene încercând să mai câștige un pas, să mai depășească pe nesimțite alt călător, să ajungă înaintea lor, măcar un sfert de metru, măcar încă un pic... Reușeste, trece înaintea tuturor, cu aerul ei de caine bătut. Ideea că de fapt vom urca cu toții în același avion care va pleca pentru toți la aceeași oră nu îi trece prin cap. E mulțumită în sinea ei, a câștigat. La fel ca femeia de la piață, care îmi pune în pungă întâi legumele stricate, lovite, putrede, cu o satisfacție reală că m-a înșelat, că a fost mai isteată, că m-a dus... Nu îi pasă că pierde un client, e fericită că m-a înșelat... Cine idiliza trăsăturile țăranelor romani? Unde e vremea pășunismului? S-a dus. A venit vremea ferice a înșelării. Azi ne simțim fericiți doar dacă reușim să trișăm și oare de ce? Poate pentru că trăim un timp al înșelării generale..., oare? Autostrada de est are în totul corectitudinea monotonă și ceva definitiv trist. Ce ironie a vieții, ce zădărnicie.

*

Dumnezeu ne-a lăsat singuri pe lume. Răcnim prima oară, singuri. Suspinăm ultima oară, singuri. Marea călătorie e tot în singurătate. De aceea e bine să ne umplem restul vieții cu durerea de a fi în doi.

*

Drumul pe la Verdun mă umple totdeauna de tristețe.

Totul e verde, întins, calm, vast, perfect. Numai eu aud acolo eoul morții, oare? Autostrada de est are în totul corectitudinea monotonă și ceva definitiv trist. Ce ironie a vieții, ce zădărnicie.

*

Constat cu ochii mei câte ravagii a făcut în Franța, în ultimii ani, confuzia uriașă între români și romei. Zicem că nu contează, că își vor da ei seama, că... dar e un efect absolut deprimant, te doare sufletul de tot ce au construit predecesorii noștri în materie

de stimă și imagine, totul e acum terfelit, noile generații ne asimilează în mod total și absolut unui popor de murdari, de hoți... mă doare sufletul. Sunt personalități franceze care ar vrea să vină și să vadă, să se miște către noi, să facă ceva, dar totul se mișcă imposibil instituțional, lupta e disproporționată.

Caricaturalul domină, nu a mai rămas aproape nimic din vechea simpatie, veștile care ajung sunt numai despre corupție, incultură, nepotism, gențile Louis Vuiton ale ministrelor și abuzurile șefilor politici. Noi am ratat încă o dată și într-un mod profund, dureros, stima europenilor, șansa de a ne așeza în sfârșit, într-o ordine a lucrurilor. De astă dată nu avem scuză: nu e nici război, țara nu e în pericol, în pericol e onoarea noastră națională.

Privit de aici, prezentul nostru e o cauză pierdută.

*

Scriu pe un ordinat Apple pe care nu pot pune semnele diacritice. Nu am instalat limba română. Abia acum îmi dau seama cât de multe sunt ele, diacriticele, așa, într-un text mic, trebuie să le copiez unul câte unul și să îl așez în text, cum mai demult tipograful lua literele de plumb și le așezau în pagină, precum niște bijuterii prețioase într-o montură de argint..

Abia acum îmi dau seama și cât de cu grijă trebuie să alegi un cuvânt, un simplu cuvânt, dacă ar fi să facem economie de vorbe, de litere... E o experiență până la urmă și acest text promis este atât de greu de scris încât mâna obosește și mintea și gândul, totul sub povara unei neputințe de calculator... ce simplu ar fi fost să vă fi scris o scrisoare, cu scrisul meu frumos, caligrafic, avântat și totodată, acum, profund inutil...

mai 2010, Paris
CLEOPATRA LORINȚIU

Foto: Simion Legian, Rivali

UN NEO-ROMANTICO- EXPRESIONIST HUNEDOREAN: ION URDĂ¹

Un volum parțial bilingv (prima parte este tradusă în limba maghiară, de doamna Sarolta Kapiller), cu un titlu de rafinată frumusețe: *Solie cu pană de înger* – postfațat de un mare poet – Eugen EVU.

Volumul (având 130 de pagini) are patru părți: 1- *Poeme bilingve* (estetico-valoric, sunt vădit superioare celorlalte) – 20 de poeme; 2- *Alte poeme* – 7 poeme; *Poeme pentru semenii dragi* – 4 poeme; 4- *Delincvent de opinie* (conține cronici, eseuri, publicistică – 10 articole, majoritatea culese din revista citorită și coordonată de Eugen Evu, *Provincia Corvina/Nova Provincia Corvina*).

De la început, menționăm că poezia cu vers liber e, aproape mereu, înfrântă, la Ion Urdă, de cea având metrică (armonizatoare și disciplinantă spiritual) clasică. Ceea ce domină, însă, deasupra formelor, este viziunea sincer (nu și puternic...) religioasă, a Poetului Ion Urdă, asupra lumii și destinului ei – e prezența neîntreruptă a Lui Dumnezeu, în istorie – e prezența unui Dumnezeu care este exasperat (manifestându-se precum un bocet înfinit-cosmic, deasupra/asupra Creației) de tot mai proastele, ba chiar autodestructivele alegeri ontologice ale omului: „Și peste toate / imaginea lui Dumnezeu/ lăcrimând...” (*Postapocaliptică 1*, p. 36).

Câtă e poezie, în acest volum – este a unui om care se străduiește, din răspuțeri, să trăiască în mijlocul acestor vremi, dar sentimentul **rătăcirii existențiale** (pustiitoare de Duh) și al unei (parțial) asumate **singurătăți** dar, mai ales, cel exasperant, al **răcelii părăsirii**, care îl domină și-l face pradă Iluziei/Auto-Iluziei (**visul** nu e, ca la romantici, semnul Revelației!), pe Poet, în cele din urmă: „Tot rătăcind prin stele cu sufletul pustiu/(...) Și-aștepți cu-nfrigurare o rază, o clipire/Dar steaua-i tot mai rece și tot mai depărtată/Iar tu, asteroidul de piatră înghețată./ Tot rătăcești prin stele visând la nemurire” (cf. *Pelerin*, p. 7). „*Pelerinajul*” prin stele, ca și „*visul nemuririi*” (cu valențe, însă, expresioniste!) și „*steaua*” **singurătății** – sunt motive romantice-eminesciene evidente (amintind, îndepărtat, dar insistent, de *Povestea magului călător în stele*...). Ion Urdă – un neo-romantic/neo-eminescian, rătăcit într-o lume apocaliptic de mercantilă. Un elegiac tot mai rar tandru și idilic („dar nu vei greși mult/ dacă vei răspunde:/-Să iubim florile!” – *Remarcă*, p. 27) – dar tot mai des și cumplit năpădit de exasperări ale limitei, **un romantic tot mai adânc „infectat” de expresionism**: „...La marginea lumii / iubirea/ e tot mai tentată/ de gânduri sinucigașe...” (cf. *Preapocaliptică*, p. 15).

Și „apocalipsele”-viziunile terminale ale acestui cosmos, abundă, cu destulă vigoare a imaginii, în acest volum – fie că se numesc *Preapocaliptică*, fie *Postapo-*

caliptică (1 și 2): „...Sfere buimace dansau printre valuri /pe nisipul de la marginea mării/Din când în când/câte o trombă de apă / se ridica, stâlp argintiu,/către ceruri, zvârlind /peste plajă fosilele/zilei tunetului (...) Tot mai adesea stihiiile/își dezlănțuie puteri/bestiale/ sub aripa preaîntunecatului/arhistrateg al haosului” (*Preapocaliptică*, p. 15); „Era mult după vremea/când răgetul fiarei / cuprinsese pământul//Trecuseră ani/ de la ziua neziuă/înflorită din mugurii/ nopții în care/ /trilul privighetorii/ încre-menise în umbra/ încrustată în stâncă...” (cf. *Postapocaliptică 1*, p. 35). De la Dumnezeu-Bocitorul-Doinitorul, se ajunge la exasperarea sugestiei înfrângerii Planului Divin, al acceptării Morții-consecință-a-Păcatului – și sugestie a confuziei (din pricina oboselii mons-truoase a luptei metafizice), dintre conștientizarea soteriologică a păcatului – și acceptarea Păcatului, ca...”binecuvântare” a unei false și întruzătoare Duhului - liniști-liniștiri: „La fereastra sufletului,/ca o binecuvântare,/ rânjetul morții...” (*Postapocaliptică 2*, p. 39). De aceea, afirmăm că lipsește (sau sunt momente când se diminuează drastic forța

poetică vaticinară), din „panoplia” romantică a poetului Ion Urdă, **autenticul vizionarism** (de tip „chateau-briand”-ist, „hugo”-lian sau chiar eminescian), cel al „**nebuliei întru Hristos**” – singurul care ar asigura constanța metafizică a ritmului luptei Duhului cu lumea. Scăzând „fanatismul” romantic, își face loc sumbrul **disperării/nebuliei terne**, fără soluții ontologice, **sumbrul de tip expresionist**, care nu mai atribuie **funcții soteriologice Artei**: „...ochiul cu-ncetul adună/O fixă putere nebună/Și totul e negru, pustiu/Când, singur, în noapte, mai scriu...” (cf. *Disperare*, p. 43); „O anticameră goală/pe unde, cândva,/forfoteau speranțe...” (*Mi-e sufletul o anticameră*, p. 47).Urmează, firesc, schizofrenia-frângerea „între durere și-adevăr” (*Stau frânt...*, p. 55).Cvasi-aleatoriu, în condiții stabilite „de dincolo”, revine puritatea soteriologică, „*clinchetul de clopoțel*” al **speranței** (*Colecționarul de suflete*, p. 57). Dar până și îngerii nu sunt fideli și constanți în misiunea divină... – nu sunt „*correctness political*”, față de Dumnezeu și de om (îl „sapă”, la rădăcina-Creație!): „De ce nu vezi, Doamne,/cum te sapă la rădăcină îngerii?” (*De ce nu vrei să vezi, Doamne...*, p. 61).

Poetul, în genere, are facultățile extrasenzoriale de excepție, prin care să simtă trepidațiile luptei spirituale cosmice, pentru a impune **victoria Iubirii** și a alunga **demonii** lumii interioare, care subminează **serafii** – **zâmbetul**, cu valențe duble, **demoniace** și **serafice**, fiind întruzătoare a **confuziei Duhului** – singura metodă eficace de **exorcizare a Iubitei-Iubirii**, convulsionată între demoniacele **confuzii** fiind, conform Poetului (de-acum!), **Versul-Arta** (uneori...nu mereu! – poate că și **patima** – marcă a infernalizării, și **giulgiul/ îngropăciunea/zidirea**, dau un **semn anti-manolic**, în sensul „**soluției/soluționării ILUZORII**” – real-deconstructive, **inhibitorii de lume!**): „Sub chipul cast, serafic de-angelică făptură/stă zâmbetul demonic, al patimei izvor./(...) Cu pagina pe care îmi încrustez cuvântul/drept giulgi de-ngropăciune te voi zidi în vers” (*Exorcizare – elegie romantică*, p. 29).

¹ - Ion Urdă, *Solie cu pană de înger*, Editura Corvin, Deva, 2008.

Cu excepția izbutitei (d.p.d.v. estetic și vizionar) și frumoasei balade „doinașiene”, **Legenda corvină** – și a 1-2 „cugetări” („*Căutam mereu/în viață / fericirea/și abia la sfârșit,/ ne dăm seama/ că ea a stat, cuminte,/în cel mai ascuns/cotlon al inimii,/ așteptând/să fie băgată în seamă...*” - **Pseudo cugetări**, p. 71), părțile a II-a și a III-a, **Alte poeme și Poeme pentru cei dragi**, sunt dovada unui om de caracter și prieten admirabil – dar au o dominantă prea personal-intimistă, encomiastică, pentru a dezvolta și suficiente valențe estetice, spre a le face remarcabile.

În schimb, articolele din partea a IV-a (**Delinvent de opinie – cronici, eseuri, publicistică**) sunt vii, abordând domenii ale contemporanului, în care noi am înlocuit **existența reală cu șabloanele** – ba chiar sunt, pe alocuri, strălucitoare, prin ideatică, bun-simț și logică panoramico-istoricizantă. De o generozitate rarissimă, în Revelația Ideii. Chiar de n-om fi toți de acord cu ele toate, trebuie să fim de acord cu noi înșine, că aceste frânturi de magmă spirituală ne incită la viața-retrezirea Duhului – **Prezentului și Veșniciei, egal!** „*Ne putem purifica mistuind în arderea creșterii orgolii și vanității, dăruind fără a cere nimic în schimb*” (**Atunci vom fi flacăra...**, p. 91); „*E evident că, prin pierderea limbajului universal, oamenii au pierdut mai mult decât posibilitatea de a se înțelege, și-au pierdut aspirația spre divinitate (...) Iată de ce turnul Babel poate fi interpretat drept punctul de plecare a tot ce înseamnă egoism, orgoliu și individualism, pierderea contactului cu semenii, atrofierea simțului colectivității*” (**Despre „babilonie”**, p. 100); „*Orice extensie prin atribuirea de semnificații acestei sărbători (n.n.: 1 Mai) o va denatura, aruncând-o în arena propagandei și disputelor politice, aservind-o 'internaționalismului', doctrină care a făcut destul rău în lume și care, paradoxal, din forma sa proletară, acum, cu o altă semnificație, 'globalizarea', tinde să devină financiară, economică, militară, cu efectele cunoscute deja în lume, de subjugare totală a națiunilor mici și sărace*” (**Substituirea simbolurilor și pericolul semnificațiilor**, p. 115). Și, apoteotic, secțiunea a IV-a se încheie cu definirea **AUTENTICULUI** intelectual al zilelor noastre, în care se afirmă, răspicat, că **misiunea și responsabilitatea/responsabilizarea „inteligenței” și elitelor spirituale**, peste tot în lume, ar trebui să crească (în rang spiritual) - de-a dreptul exponențial: „*Pentru că un adevărat intelectual de elită trebuie, în opinia mea, să constituie, pentru societate, un real model de comportament social și un catalizator al reacțiilor de dezinfectie și dezintoxicare socială*” (**Despre intelectuali**).

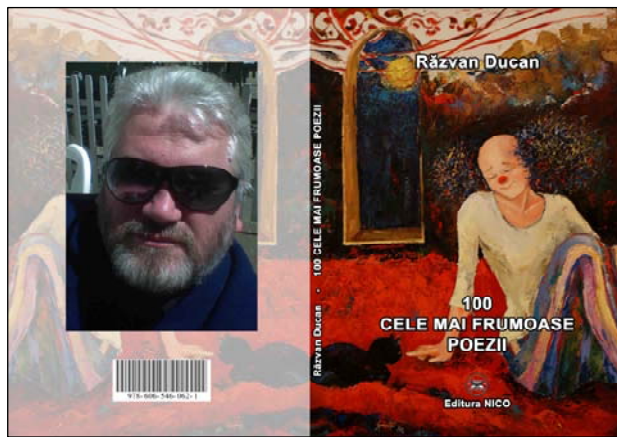
Din punctul nostru de vedere, șansele ca poezia lui Ion Urdă să se impună, în lumea contemporană, dominată de grosolanie, indiferență, iresponsabilitate și lașitate - nu sunt prea mari: **este o poezie prea delicată**, dar și suficient de instabilă-„dezaxată”, la nivelul forței trăirii religioase și a vaticinarului-vizionarismului poetic, pentru ca să... „viieze”, printre brutele și monștrii sociali. În schimb, „proza” sa eseistică-jurnalistică, atât de tăioasă, atât de decis și expresiv-ideatică, are toate șansele să facă chiar...”școală”, să coaguleze „**ucenici-cetățeni/oameni ai Cetății**”, cu care Ion Urdă să împărtășească, precum Hristos la Cina de Taină, armele de combatere a șabloanelor (de gândire, de simțire-amintire-anamneză), deci de **combatere a morții spirituale**.

ADRIAN BOTEZ

EVADATUL PRINS

În „100 Cele mai frumoase poezii”, antologie, Editura Nico, Târgu Mureș, 2010, colecție creată de Nicolae Băciut, după modelul de altădată al Editurii Albatros, Răzvan Ducan se prezintă ca un evadat recidivist din prizonieratul poeziei, mereu prins și întors, de fiecare dată, în carcera poetului, dulce povară de care ar vrea și n-ar vrea să scape. Nici prin moarte nu se vede eliberat de păcatul de-a scrie poeme. Răzvrătit („*Îmi învăț unghiile să devină gheare*”) și resemnat („*Poetul nu poate fi păstrat*”), în același timp, Răzvan Ducan e o mare enigmă, amestec de liric și prozaic. Poetului îi stau bine și hainele de gală și salopetele poeziei. El se inspiră din sentimente, vibrează adolescentin la acestea, ca la un timp măsurat prin perfuzie. Pe cât de domestic se lasă cuprins de magia frumosului, a vieții, a iubirii, pe atât de sălbatic refuză, renunță, se comportă ca un inadapdat într-o lume pe care parcă a abandonat-o cândva și a regăsit-o, cu multe amintiri, cu senzația lui „deja trăit”, cu iluzia unor alte timpuri/trupuri, cu o senzație de stranietate. De aici, se alege coordonatele poeziei lui Răzvan Ducan. Una dintre ele este pregnant religioasă și constă în răfuiala cu Dumnezeu: „*de piept m-oi lua cu Dumnezeu*”, spune poetul, ca o avertizare, ca o promisiune, deși elegiacă, în ton baladesc. Am început cu această trăsătură, pentru că religiosul este văzutul și nevăzutul acestei antologii. Ipostazele Divinității sunt descoperite și înțelese prin pârgii ale cotidianului: „*Dumnezeu vorbește/ prin gura formelor*”, este „*uber alles*”, „*semnează condica/permanentei sale prezențe*”, „*stă la rând/ cu un card în mână*”, astfel încât, în limitele cunoașterii, decorul de dincolo să nu pară străin. Răzvan Ducan vine în poezie cu îndrăzneala trupului și cu smerenia sufletului, e un poet al pierderii, în înțelesul câștigului, pentru că nu uzează în alcătuirea poemelor decât de sinceritate, de trăire, de convingere. Imaginația, ca principală sursă de alimentare cu poeticitate potabilă, stă departe încă, poetul nu se lasă doar în nădejdea ei, caută și alte posibilități de construcție a discursului, la fel de natural. Câteodată, el își refuză orice fel de fantezie creatoare, de tip ultramodern, și atunci când cuvintele se dezlănțuie, alcătuind frumoase imagini, sensibile și expresive. Vizualul e pe primul plan. Ni-l imaginăm pe poet în fața unei pânze, a unui ecran, a unei foi, umplând spații libere, cândva trasate, schițate, continuând povești primite, chiar dacă personajul principal este chiar el, pe care viața îl încearcă: „*Doamne, dacă mă vrei înapoi în rând/ Ca recrutul ce-și trăiește ziua pentru zeama cazanului/... Ia-mi focul întrebărilor*.” Ceea ce-și dorește poetul nici el nu crede, pentru că, întors din experiențe capitale, are mult mai multe de întreat. Încercarea la care a fost supus nu i-a dat toate răspunsurile, așa că drumul continuă, înțelegând că „*Dumnezeu are (și altă n.n) treabă*”. Răzvan Ducan se simte „*zidit ca o Ană, doar într-o rană*”, păstrând aceeași notă a jertfei, a imprimării cipului de credință: „*După chipul lui mi-e chipul/ Și-n asemănare-s uns/ Eu sunt el, cel la plecare/ El e eu, însă ajuns*.” Dar, până acolo, poetul trăiește, adună experiențe, suferă în numele unor idei: „*Poetului nu i se văd cuiele de la mâini/ Și nici pe frunte coroane de spini/ Doar crucea se vede în spatele lui/ Cerul albastru, nefiresc de senin*.”

Din înțelegerea limitelor umane, se ivește și se dezvoltă în deciptarea poeziei lui Răzvan Ducan perechea nedespărțită „eros - thanatos”. Chiar dacă, în mod ideal, poetul pornește să cucerească „mâna Romei”, se oprește la „șolduri de frunze”, explorând un carnal pictural, care își află sfârșitul, dublat fiind de un simbol rece: „lățindu-se-n șolduri o groapă”. Femeia - Lorelei îl atrage pe poet: „Sunt navă

lumească/ La cheiul apei tale”, „buzele-mi de tine/ Îmi sunt sudate-n puncte”, dar este și „mașină de detensionat”, amintind de surprinzătoarele asocieri ale lui Emil Brumar. În linia poemelor de dragoste, se înscriu și următoarele secvențe: „Sfârcurile sânilor tăi noaptea de abanos luminau”, „Fumam o lungă țigaretă-n tine”, „Tu erai o ușă./ o cheie eu eram/ mă răsuceam în tine/ de drag mă răsuceam.” De la sentimentul atent radiografiat și până la jocul cu rimă, ce rupe lanțul conceptelor filosofice, teoretice și pragmatice, nu e decât un pas mic ce conduce spre stilul lui M. R. Paraschivescu: „Mândra mea dală de piatră./ Mândru eu, cale ferată./ Te iubesc neapărat./ personal și-accelerat” sau „să mă lipsesc de Notre-Dame/ umerii tăi ca să-i am/ să mă L Ile de la Cite/ pentru fraga de buze/ pentru cântul de Biset.” Sentimentul iubirii e însoțit de cel al morții, într-un tandem de neevitat: „Se mută, trist, orașu-n cimitir” „și totul pân’ la urmă e de lut”, „m-am născut mormânt”.

„Singular printre poeți”, ca Marin Sorescu, cu care, de altminteri, se aseamănă, câteodată, prin cotidianul altfel înțeles, reinventat și la nivelul unei re-construcții semantice, în exemplele: „casă de vacanță, trup al meu”, „Uraaaa! Am produs un accident/ Și-am fisurat monotonia./ Umblă matematica-n cârje, Intrată în copacul de esență tare, POEZIA” sau „Nervu-i la viitura de inundație/ Mobila sângelui nu mai poate fi ridicată./ Și va umfla și va igrasia/ Clădirea trupului încă o dată”, Răzvan Ducan își caută identitatea, invocă repere, de orice fel: „Eu sunt ambele maluri”, dar se află același ne-hotărât, indecis, dilematic artist al unei lumi prea mici: „Nu pot, nu pot să evadez din mine” este soluția de-a rămâne în sine, ca-ntr-un spațiu al marilor întâmplări, cu multe experiențe, într-un timp concret și abstract. Întrebarea „cine sunt eu?” o adresează și Răzvan Ducan cu teamă resimțită de-a afla adevărul, care are mai multe capete: „Sunt simplă scrisoare expedită-n plic/ Și mă frământă și mă-nspăimântă/ Că nu știu de cine și adresată cui?” (identificarea cu mesajul operei, cu posibilitatea de-a fi sau nu admis, înțeles), „Sunt evadatul din sine./ Sunt materializarea unor suspine./ Sunt idealul, să-nțealeagă calul, când se bate șua./ Sunt înălțarea” (amestec de durere, speranță, conștiință de sine, auto-ironie, auto-depășire, ideal).

În bună tradiție... modernă, și biografia poetului Răzvan Ducan e sursă de inspirație. Prezență simplă, cu valoare de simbol, ea contribuie la decodificarea unor texte: „Invidiază-mă, deltă, mi s-a născut un copil./ cel mai nou pământ al țării mele./ Va trebui redesenată harta,

/ Trebuie remăsurată/ Distanța până la îndepărtatele stele” (nașterea e, pentru poet, schimbare a traiectoriei, nu doar individuale, ci și cosmice), „Am subțiat cu un accident/ cearcaful unui pat de spital” – fragment de text ce conține, în stil postmodernist, mărturisirile unui cearcaf care preia bolile bolnavilor, uneori

vindecați, alții nu. Seria poemelor de spital are efect terapeutic în corpul cărții: spitalul e comparat, prin alb, cu o Antarctică bună de schiat (de visat), pe care poetul e capabil s-o regrete când ajunge în „anotimpul culorilor”.

Vocabularul folosit de Răzvan Ducan se înscrie într-un registru aparte, fiind dur, izbitor, chiar tehnic, în contrast cu substanța sensibilă a poeziei. Dolomită, homeopatic, humă, brânci, betoane, mobilă, furnir, gudron, angrenaj, electron, hidrogen, rastel, basculantă, nicovală sunt câteva probe care vorbesc, și la acest nivel, lexical, despre non-conformismul, revolta de care aminteam la început.

Unele dintre imaginile deosebite ale volumului aduc în prim-plan condiția creatorului, cu nimic schimbată față de cea din secolele trecute: „și mă doare până-n mine” e o reprezentare a poetului ca o cutie de rezonanță pentru timpul său. Devenirea într-o poezie este privită cu scepticism, cu ne-încredere, cu îndoiala de care cu greu ne eliberăm: „debuturile absolute sunt în placenta mamelor de poeți” și „oceanele-s imense manuscrise/ pe care nu le citește nimeni”.

Depășind tristețea de-a (nu) fi citit (înțeles), proprie confrăților, pentru Răzvan Ducan poezia și poetul rămân „două toarte ale aceleiași amfore”, iar poezii – „un fel de blânzi păstori peste metafore”.

Cel pe care l-am prezentat până acum singur și întrebător are, totuși, câteva puncte de sprijin, materializate în prezența unor prietenii literare, descrise afectiv. Poetul ajunge la stele doar prin cuvinte, doar prin prieteni. Dialogurile sub formă de scrisori, cu Silitră („Mă preambul cu Silitră/ prin spatele grădinilor”), cu Labiș („în fiecare poet de geniu/ pândește un tamvai”), cu Băciuț („Știu, Nicolae Băciuț, nu-mi spune, / Ai construit o casă nouă și pentru aceasta ți-ai dat ferestrele”, „Dragă Nicule, dar au ieșit poezii pe străzi”, „Ce-ți vorbește tăcând/ Ce-ți face vorbind/ Casa ta din Chintelnic”), sunt urme ale unui arc peste timp ce vor rămâne și în domeniul biografic, și în cel al operei.

Răzvan Ducan este poetul ce-și trăiește poemele ca niște duminici („Duminicile poartă titlurile cărților mele”), duce „în cârcă un număr de cărți”, „s-a născut la prima lui carte scrisă” și „este simplu chiriaș în trup”.

Antologia „100 Cele mai frumoase poezii” este ca o duminică.

ELENA M. CÎMPAN

Lirism artificios, mulat pe un suport lingvistic neînhibat de canoane, se arată a fi „monorimurile” lui Sorin Basangeac, autor ce-și împlinește debutul editorial cu două cărți: **Paparazzo în marile mahalale** și **Nocturnă cu nebunul satului**, ambele apărute la Ed. Pastel, Brașov, 2009. Aparent detașată de esențele poeziei, filonul ontic sau cel noemic fiind excluse, producția aceasta are avantajul de a se exprima caustic – într-o construcție lingvistică cum e cea a monorimului – lipsită de pudoare, dar și de inhibiții stilistice. Experimente asemănătoare, orchestrate între lirismul teatral minulescian, disocieri angelice și extrovertite la un Emil Brumaru, ermetismul aparent deconstructivist la Șerban Foarță, prozodia arhaică, în metru antic, la regretatul Vasile Sav (vezi Catulliene, Ed. Crater, București, 2002), se vor consuma, fără îndoială, și în viitor. Între acestea, experimentul lui Basangeac aduce un suflu nou în lirica deriziunii și a deconstructivismului. Cu o „vervă” ludică nemaîntâlnită, caustic, autorul nostru construiește, din te miri ce, adevărate „relievării” sociale, mici scenete cu mesaje

precise. Adevărată *ars poetica*, chiar primul poem, **Despre greață, cu grație** (în **Paparazzo în marile mahalale**), avertizează lectorul asupra universului ce-l va străbate, o lume a răătăcirilor și a nonvalorilor: „Mi-e greață... /.../ de delatori ce umplu coale, /.../ de-acei lingăi ce dau târcoale / ciolanelor rămase-n oale / cu resturi de cârniță moale / și de atâtea alte boale, / în libertate sau ocoale!”

Ironia incumbată în titlu și ambivalența semasiologică a ultimului vers, „în libertate sau ocoale!” – tradus: „în libertate sau (în) pușcării!” – vorbește clar despre măiestria scripturală și „grația” artistică. Locuind cu înțelepciune în „grafia” cotidianului, melifluența limbajului urmează, etapizat, sofisticate licențe tautofonice. Un poem precum **Licențiatul debutant** (**Paparazzo în marile mahalale**) este cât o întregă istorie a „stagiului” din viața unui tânăr, într-o Europă care nu este și a noastră: „Liberă e Europa, / o ascuți fără bruiaj, / dar de vrei s-o vezi, îți cere, / pui de dac, măcar un gaj, / altfel îți pune ștampila / euro-vagabondaj, / care greu ți se va șterge, / la fel ca un tatuaj. / Boală grea, ereditară.” Afecțele și motivele lirice sunt extrase, cu savoare auctorială, atât din sfera socialului, cât și din cea a politicului, cărora li se adaugă pendulările între stările afective și cele anafective atunci când olfacția erotică se cere „omologată”: „N-am să devin / erou de melodramă, / visând fecioare / fără de prihană.” – **Cherchez la femme**, sau „Plină de draci, dar și de nuri, / ia tot ce vrea, nimic nu-i furi / și face din jurați sperjuri, / de-a pururi robi mieroasei guri, / din fiare slobode-n

păduri, / potăi legate, în călduri, / și în arcușuri, uscături.” – **Sexul slab**, ambele în **Paparazzo...**

Fantasmarea stărilor erotice, fără însă a le epuiza în pornografie, amintește, pe alocuri, de forma fixă a gazelului, sau de arta poezilor arabi, acei iscușiți distihuitori în tehnica masnaveiurilor și robaiurilor. În alt pol, inventica lingvistică se așterne, cu dexteritate, peste situații desprinse parcă din jurnalele de știri, cu **Lumi paralele** („Toacă la știri un papagal / despre conflictul ilegal / din breasla de frecat mangal / cu lider hoț, urmaș de gal, / cu ifose de os regal,” – în **Nocturnă...**). Strategia și suspansul liric dezvoltate în **monorimurile** lui Basangeac sunt susținute de o recuzită lexicală care se întinde de la formulele arhaice, la regionalisme sau neologisme, la plurivalențe semiotice, delectabile structuri intertextuale, artificiozitate imagologică și, nu în ultimul rând, instrumentarul fantasmă al situațiilor. De aici și infuzia de imaginație convertibilă, infiltrată stărilor istorice de

moment, inițiatice „mistere” ale istoriei conflictuale (vezi **Pax americana** în **Paparazzo în marile mahalale**: „Depășind în două veacuri / mii de ani de evoluții, / ignorând orișice lege, / argumente, instituții, / din cer cătînd spre pigmeii / ce-ndeamnă la precauții, / nu le-a trebuit mandatul / emanat din rezoluții.”), ele, însele, convertite în ilustrații fie simulate, fie virtualizate, funcție de apetitia auctorială.

Dacă între actorul care-și instrumentează rolul din „situații” lingvistice pline de inventivitate, acordate în ritm și rimă, și „compoziția” tehnică formulată în „monorim” ar habita doar fețele comico-umoristice, semantica textuală ar rămâne doar una de suprafață. Este însă vizibil faptul că autorul conectează aceste „situații”, cu tot arsenalul de invenții și licențe lingvistice, în metatext, de aici realismul scriptural și virtuozitatea semasiologică încriptate poemelor, revendicându-și dreptul de creație realistă, fără rest. Mai exact, Sorin Basangeac și-a însușit cu predilecție lecția argeziană a deciptării „urâtului”, până la implozia în adevărată artă, acolo unde legile transmutărilor alchemice par să definească arta în sine și realismul ca o necesitate a funcției artistice a cuvântului. Întru acestea, apropierea de francezul Raymond Queneau sau de regretatul Vasile Sav (doar cel din **Catulliene**) este vizibilă, iar recuzarea oricăror constrângeri conferă poeziei lui Sorin Basangeac un maxim de vitalitate și un loc de cinste în lirica românească contemporană.

EUGEN AXINTE

Târgul de carte

1. Încă de la primele sale două cărți de poeme, apărute deodată în 2009, **Nocturnă cu nebunul satului** și **Paparazzo în marile mahalale**, l-am numit pe Sorin Basangeac un autor de fantezii filologice în linia de virtuozități prozodice și ideistice a unor Romulus Vulpesco și Șerban Foarță. Ar intra aci: nesupunerea la canoane, artificii, tehnica savantă a stihuirii, rafinate invențiuni lexicale, jocul, naturalețea (studiată) a improvizăției. La acestea, subliniind că specia asumată autorul și-a botezat-o „monorimuri”, Irina Petraș, prefațatoarea volumului de față, **Cartea omului matur** (Editura Pastel, Brașov, 2010), adaugă: performanța formală, dexteritatea în respectarea mlădioasă a unor îngrădiri asumate ale enunțului, remarcabilul critic clujean evocat amintind în această ordine sloganul mirabil, oximoronic al lui Georges Perec: „Îmi dau reguli pentru a fi totalmente liber”. Iată un exemplu din volumul recent (și acesta, ca și primele două, o izbândă grafică datorată Casei de tehnoredactare Luximage SRL). Subliniind că poemele din acesta ridică în plus o dificultate, fiind adică „monorimuri monosilabice”: „În vers, când lui/îi bat în geam,/îi zic of:/ai rîu, ai ram,/dar eu, în turn,/la bloc, nu am,/nici roib cu stea/de pus în ham.../Doar pe la circ/îl văd pe Fram,/iar flori de cîmp,/în ceai, un gram.../Deci drept n-ar fi/un vot de blam/c-aș fi prea sec,/că port alt hram,/că scriu din cărți,/mai fur din spam,/că-s nins în cap,/dar copt nu m-am,/nu-s pui de dac/cînd rîd cu Sam/de tot și toți/cei ce-mi par cam.../și, ca un puști,/mai fac tam-tam/de cît știu eu,/mai mult de-un dram,/sar la cel rău/și mușc, ham-ham,/iar din ce-i bun/mai gust, iam-iam!” (**Și dacă ramuri n-am...**). Ce alte note se mai deduc de aici? Ironia și burlescul, capacitatea incantatorie, bineînțeles intertextualitatea, ca la postmoderni, inspirația livrescă. Irina Petraș nu se ferește să vorbească deja de un dezmaț lexical. Iată poema **Vers alb**: „Ce vînt ! Ce ger !/Să nu scoți dog/în burg, pe-un drum/ca-n Alpi, un trog,/sub spart cer sur,/în vâl de smog,/de nu vezi om,/doar duh și mog.../Să scoți din stih/alb praf de drog,/chiar de ar fi/un pai din stog/și a fost scris,/zici tu, mă rog,/de-un ins cam dus,/ba, zău, de-un gog,/dar strigi: Har Lui !/Mein Gott ! Moi bog!”

Numindu-l „un autor în mantia de mefisto sau de călugăr benedictin”, Ion Topolog Popescu remarcă „verva extraordinară” a poetului dar și sceneria bine articulată, menită a seduce auditoriul până la uitarea de sine – temele actorului înscriindu-se acum în mai multe registre: umoristic, comic, satiric, inventivitatea poetului nefiind așadar numai una de limbaj, ci de situație. Să citim așadar **Nuntă-n cer**: ”Am pus la copt/un pui în țest,/am dat și cep/la un vin fest/și-i timp să-mi văd,/cu tact, de rest.../Ea-i sus, în fîn/și vom da test:/o fi chiar cum/e prins în text?.../Sub nor de in,/un deal, la est,/la fel de plin/alt grui, la vest.../În vînt dau tot/ce mai e lest/și...la sud, rai !/Mai fac un gest/prin ierbi cu stropi,/zic eu, pe șest,/mă pierd, dar țip:/i'm the best !/Ea: nu zic nu,/dar nu-i tot cest,/mai fă un pas,/dă click pe next !”

Irina Petraș zice că poezia lui Sorin Basangeac este un act de independență și de...*diferență*. Subscriu.

2. Dumitru Nicodim are o biografie abundentă și tensionată (s-a născut la Jurilovca, pe Dunăre, din coloniști, însă, transilvăneni, părintele său a îndurat temnițele comuniste și spitalele penitenciare, iar copilul și-a petrecut anii de dinainte de liceu și de studiile universitare în casele de asistați, biografia întregindu-i-se apoi cu un doctorat antedecembrist și cu o școlire în jurnalism, cu un stagiu la cotidianul țărănist „Dreptatea”, după 1989.) Lucrarea sa literară nu e mai prejos, Dumitru Nicodim tipărind până la cartea de față, **Umbra unui pom în flăcări** (Editura Curtea Veche, București, 2009), opt volume: **Poezii amare**, romanul **Casa lui David**, **Lacrimă cu zăvor** (versuri), **Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”** (proză), **Poarta Albă** (roman), **Cusături eterne** (versuri), **Altîn Tepe** (versuri), **Lebede albe – calea iubirii** (versuri).

Dacă în **Cusături eterne**, despre care am scris la timpul potrivit, constatam tentația scriitorului de a-și scruta originile și de a-și apropria duhurile întemeierii, o ispitire ce se întinde deopotrivă spre aspectul ezoteric al ritualului și spre simbolurile enigmatice, în **Lebede albe** menirea destăinuirii primordiilor revine exclusiv iubirii. Noul volum, **Umbra unui pom în flăcări**, alcătuit parcă din pericope, după modelul scripturistic, 61 la număr, poate fi perceput, ca și premergătorul, ca un singur poem de largă respirație; o înșiruire psalmodică, vrednică a fi asociată, ca o variantă modernă, **Cântării cântărilor**, așa cum a observat și Doru Munteanu, prefațatorul cărții. Visarea, reveriile consacrate erosului se întâlnesc, de regulă, la Dumitru Nicodim, cu erotica mistică. Simțământul religios, rațiunea creștină sunt aceleași, la Dumitru Nicodim, cu nesațiul dragostei; e greu, pătruns de seve și de o materialitate groasă, ca în lirica marilor mistici Tereza de Avilla și San Juan de la Cruz. Să citim poema 19: „M-ai strivit de tot iubire,/pe dinăuntru și pe dinafară,/cum strivește tăvălugul paiul/și piatra de moară bobul,/până am văzut ce nu se vede,/și am crezut ce nu se crede,/până mi-au ieșit pe ochi și gură,/una câte una, literele/acestui poem în care gem/de iubire, ca de cireșe amare,/ca un pom bogat sub rod,/ca Împăratul Irod/sub greutatea lui Dumnezeu,/iar bucuria din sufletul meu/s-a făcut făină, iubire cu gust/de lapte de mamă virgină.”

Preocupător însă, lirica erotică a lui Dumitru Nicodim din **Umbra unui pom în flăcări** e o lucrare mărturisitoare: iubirea e cunoaștere și deopotrivă construire, e împlinire și confirmare, o zidire în lume – incursiunea lirică în registrul amoros, în adâncimile succesive ale pasiunii erotice, e menită a reface calea iubirii, de la senzualitate și erotism la mistica amoroasă care presupune erosul ca temei al lumii întregi. Citez poemul 47: „Să îți eliberez ființa iubire,/din zăcămintele uimirii,/din strânsoarea cărnii,/din chinul îndoielilor,/de sub povara simțurilor/din așteptarea morții,/am cioplit scară din arbori/de gingășie și cuvânt/de la pământ până la cer/ca îngerii să urce și să coboare/să te dezlege din rădăcini/și din blesteme, și să te care,/pe tine mai grea decât nașterea/către adevărul și lumina/Celui fără umbră/cu care ești una”.

A.I.BRUMARU

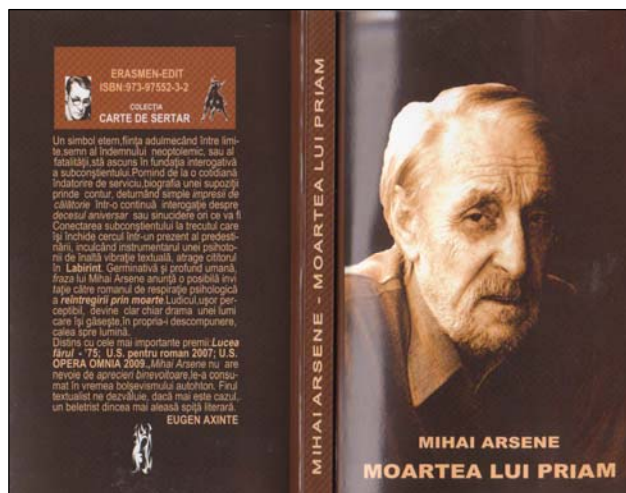
(Cărțile au fost lansate la Târgul Internațional de Carte și Muzică, Brașov, martie 2010)

A murit Priam

Ceea ce se remarcă numaidecât în lucrarea scriitoricească, remarcabilă (impozantă totdeodată, îndeobște prin titlurile nepublicate încă, dar scrise, parte, încă prin anii 50), a lui Mihai Arsene (decedat în decembrie 2009) e mai întâi, aș zice, ispita stilistică, *reformarea* substanței epice genuine: dar nu stilul, cum ne-ar vorbi astăzi gândul filosofiei, intrarea în formă îngăduie lucrurilor să prindă ființă, să intre în ordinea ființei? În lumea scrisului, a realității reconstruite lingvistic, schimbarea în ordinea rostirii să nu fie, ea, o ființare (stilistică) nouă? Apetiția stilistică e așadar și o provocare a canonului (literar, în cazul nostru) ca desuetudine: prin urmare îndeamnă la refuz, va chema, în același timp, la ruinarea vechilor cadre, propunând reconstrucția, inovarea, invenția. Între numeroasele inovații aduse de Mihai Arsene scriiturii narative (textuarea, folosirea procedeelor așa-zicând generaționiste înaintea optzeciștilor etc.) una va fi făcut, desigur, senzație, deja cu decenii în urmă: redactarea, de exemplu, a unui apreciabil discurs epic (precum, de pildă, scrierea de față, romanul **Moartea lui Priam**, în 18 capitole) într-o singură frază. Izolarea, comandată politic, a României în perioada colonizării comuniste a determinat însă ignorarea, în cultura mare, peste frontiere, atât a insolitului tip scriitural, cât și a autorului. Astăzi, experimentul considerat „unic în literatura universală”, e atribuit lui Camilo Jose Cela, laureat al Premiului Nobel (1989), autor în 1988 al romanului **Cristos versus Arizona** (a apărut nu de mult și în românește la Editura Polirom).

Iată dar, de pe acum, o mostră din acest mod scriitural, extrasă la întâmplare din **Moartea lui Priam** (Editura Erasmen, Brașov, 2009): „...dar privind ceasornicul brățară ale cărui indicatoare arătau că trecuse mai bine de un sfert de oră, iar Cristina nu binevoise încă să dea un semn cât de vag, am dedus că mai aveam de așteptat și *oare n-am făcut rău că am lăsat-o singură* (n.n. aceste crâmpie de dialog sau de dialog interior culese în italice, ca și pauzele, au, ca să folosesc aci limbajul IT, rolul *link*-ului, de deschidere, de trecere adică în alt registru epic) m-am întrebat repede, surprins de întrebarea venită glonț, gând perfid încolțit în minte, sfredelind, dar imediat am simțit nevoia să înjur birjărește, nu însă, m-am abținut și-am coborât nervos din getax exact când *...mai așteptăm* (din nou, iată, *link*-ul, n.n.) întrebese individul, cu asta vrând să afle dacă nu mă plictisise...”. Ș.a.m.d.

La o primă ochire, cum se spune, trama romanului se articulează în jurul celor două personaje, *naratorul* și *Cristina*, o tânără, s-o spun de pe acum, aidoma altora dintr-o galerie eminentă a literaturii noastre, de felul Otiliei călinesciene, al Adelei, spețe feminine catilinare, misterioase,

emanând, de se poate spune așa, o metafizică crepusculară, cu alte cuvinte, atașată încă nopții endocrine. În realitate însă, intriga aceasta e numai adiacentă momentului epic inaugural care este moartea protagonistului, *moartea lui Priam*, a „tovarășului Priam, căruia i se spunea în secret Piru”, cum notează undeva scriitorul: ins exponențial al stărilor social-politice dictatoriale, voluntar și enigmatic, ascunzând istorii obscure, tenebroase; sloganul lui era, scrie autorul, „totul e să vrei și poți!” Marele bărbat ar putea fi, se înțelege din narațiune, tutorele Cristinei, o calificatie însă numai bănuită, nesigură, relația lui cu tânăra femeie fiind totuși ambiguă, tutore și amant, o legătură va să zică oarecum perversă, desigur nefinalizată, plutind în indecizie. Legătură ce va degaja lent – e resimțită de cititor târziu și cu dificultate – o atmosferă de nesiguranță și neliniște, precum suspendarea nesfârșită între două lumi, un interval în care te poți câteodată pierde.

Dar acest interval privilegiază de regulă anume revelații ideatice, moartea lui Priam, cu secretul care o înconjoară, va propune dezbaterii (una, firește, minimă, suntem totuși în literatură, fără patetisme și severități catedratice) teme ca moartea („teama de moarte e o absurditate; când suntem noi nu este ea și când este ea nu mai suntem noi”), tragicul și istoria („în replică la tragic e numai prețul plătit de indivizi istoriei”), libertatea și dreptatea, limita („libertatea absolută își bate joc de dreptate”; „dreptatea absolută neagă libertatea”; „pentru a fi fecunde, cele două noțiuni trebuie să-și găsească una în alta limitele”) ș.a.

Conceput dintr-o frază, cu deschideri însă multiple și neașteptate, ca viața însăși, frântă și rătăcită, regăsită din nou, neglijată ori glorificată, resemnată în fața imposibilului și a enigmei, romanul (ce se putea intitula, într-o variantă, **Să nu aruncați cu flori după mine**) se încheie, ca *moarte a lui Priam*, învăluit în taine: „cu adevărat oare să se fi sinucis?”.

Așadar: *cu adevărat, oare, cartea ultimă a lui Mihai Arsene să se sfârșească aici?*

A.I.BRUMARU

Foto: Simion Legian, *Arbore genealogic*

Camelia Petre și poezia ce nu își pierde urma

Din păcate, datorită situației în care se găsește literatura românească, mai multe dintre debuturile promițătoare în poezie ajung să fie date repede uitării, creații de certă valoare pierzându-și urma, fără să aibă ocazia de a testa masa largă de cititori. Asta în timp ce la unele edituri destul de cunoscute, înconjurate de reviste și critici la comandă, continuă să fie publicate cărți penibile ce reușesc în scurt timp să câștige premii bombastice și mai apoi să invadeze librăriile. Chiar dacă după câteva generații se vor cerne și aceste valori false, trebuie să așteptăm uneori prea mult pentru a descoperi un autor care să merite cu adevărat să fie apreciat.

Foarte mulți scriitori se zbat, în aceste condiții, să găsească un sponsor și o editură care să le publice, pe gratis sau la un preț avantajos, manuscrisul de debut. Este foarte greu să ieși din anonim, darămite să ajungi să ai o carieră de scriitor profesionist.

Criticii, dintre cei care au mai rămas onești și preocupați cu adevărat de poezie, ori nu au timp, ori sunt prea plictisiți de câte cărți proaste au citit, ori se dedică unor studii și creații care să le aducă un beneficiu mai mult decât moral.

Ar mai fi ca soluție și concursurile pentru debutanți, dar și acolo, fără să ne mire, avem de-a face cu tot felul de aranjamente. Toate lucrurile astea se știu și se tace pentru că, dacă o iei pe firul ariadnic al onestității, fiecare este legat cu ceva de altcineva, iar dacă ajungi, Doamne ferește!, să spui ceea ce crezi... te trezești că nu mai poți publica decât în revista proprie, întrucât prin altele nu se mai găsește spațiu.

Prin volumul „Mareea sufletului”, publicat la Editura Anamarol în anul 2006, Camelia Petre și-a demonstrat talentul și răbdarea. Un debut la 32 de ani cu o poezie în care se îmbină armonios experiența acumulată și căutările specifice femeii ce se află în fața unor noi provocări și a unei alte interpretări a feminității în și prin cuvinte.

Dar dincolo de sensibilitate, singurătate, melancolie (evidențiate în „Cuvântul înainte” de către Daniela Stănescu), se simte și un filon aforistic, al femeii-poet ce caută esența lucrurilor care o definesc. Poezia „aproape că se citește pe sine” (o paralelă vișnieciană) iar „cuvintele sunt asemenea pruncilor desculți care se rostogolesc prin mușchiul cald al ierbiilor” (*Capuccino cu dragoste*, p. 8).

Prin periplul tematic vom reține „privirea”, „care își pune amprenta pe mai multe suprafețe deodată” (*Linia*, p. 12); „frumusețea”, „care știe cel mai bine cum se îmbălsămează iubirile în tăceri” (*Frumusețea nu se vede*, p. 14); „pământul”, „această liană agățată de timp” și „omul”, „această oglindă nici lut și nici apă” (*Această*

oglină, pagina 37); „poetii”, „care nu ar trebui să fie atinși de pleoapa celor care îi citesc” (*Aură de poet*, pagina 50); „vârsta”, „care se aseamănă cu un nor de praf asfințit peste cer” (*Asemănare*, p. 62); „moartea”, „care este mai aproape de mine decât aș fi putut fi eu vreodată de ea” (*Cândva*, p. 70).

Numai și după aceste citate putem trage concluzia că poeta are un bogat arsenal de metafore bine alese, fără să încerce să epateze sau să împodobească versul cu tot felul de prețiozități. Se observă atât delicatețea cât și forța expresiilor, calități remarcate și de Sorin Teodoriu pe coperta a IV-a, iar această versificare este absolut firească.

Frecventând un atelier literar (www.poezie.ro) în care foarte multe valori dispar datorită influențelor și comentariilor lipsite de verticalitate, Camelia Petre știe cât de ușor „își poate pierde poemul urma”. Printre mii de autori devii un nume nesemnificativ, „poemul traversează strada” (în agonie aș completa eu) „în buzunarul găurit al unui cerșetor nătâng” (*Poemul își pierde urma*, p. 53).

Poemul devine „încărunțit”, „sociabil”, „blând” (*Cafeneaua*, p. 46) sau devine „cumsecade”, „anonim” (o ușoară tentă de ironie în poezia *Cumsecade*, p. 48).

Dar autoarea, optimistă, mai speră ca poemul să renască din cenușă ca pasărea „*Fenix*” (p. 59), pentru că „poezia este fără vârstă” (p. 74), indiferent dacă „poetii nu ar trebui să fie vreodată auziți” (*Aură de poet*, p. 50).

Poate că singurul poem care nu își găsește loc cu adevărat în volum este „(des)Cântec de adormit copii” (p. 41). Autoarea ar fi putut să alcătuiască, dacă dorea, o carte pe tematica respectivă. Însă, în cazul de față, un astfel de poem poate aduce câteva puncte în minus...

Concluzionând, avem de-a face cu un volum valoros, prea ușor trecut cu vederea, un adevăr care oricum nu îi deranjează pe mulți. După cum menționează poeta în poezia „*Linia*” (p. 14), „adevărul face ca adevărul să fie o iluzie... tu, întors cu fața la oglindă aștepti”. Iar mie, ca cititor, această așteptare mi-a confirmat că poezia are forțe miraculoase și va ajunge mereu la cel care are cel mai mult nevoie de ea.

IONUȚ CARAGEA

Foto: **Simion Legian**, Bufniță

Cu filosofie, prin labirintul poeziei

Motto: „lumina stinsă o poți aduna în palme” (N. Ciobanu)

Nicu Ciobanu este poet din Banatul Sârbesc (născut la 26 august 1960). Trăiește la Novi Sad, este membru al Uniunii Scriitorilor din Voivodina și al USR, al Uniunii Ziariștilor din Serbia și al UZP din România. Este licențiat al Facultății de Filosofie din Novi Sad, a fost, pe rând, redactor la Radio Novi Sad, la Televiziunea Novi Sad, redactor-șef al Editurii Libertatea, secretar al Societății de Limba Română din Voivodina, membru fondator și vicepreședinte al Societății Române de Etnografie și Folclor. În prezent este director al Casei de Presă și Editură „Libertatea”.

Volumul de poeme, „Obscură, lumina”, apărut la Editura Lumina, Drobeta Turnu Severin, în 2010, sub îngrijirea redactorului de carte, scriitorul Florian Copcea, urmează altor cărți lirice, scrise de Nicu Ciobanu, cum ar fi:

„Păsări neînșeuate”(1981), „Om singur visând” (1984), „Împrejurări inexplicabile” (1990), „Depoetizare” (2002), „Vânător din labirinturi”(2007).

Despre Nicu Ciobanu, Florian Copcea afirmă că „este, incontestabil, un optzecist. Spre deosebire de confrății săi, evazionști, el și-a păstrat originalitatea nealterată și a meditat, fără sincope și fără resemnări, asupra timpului”, iar Ștefan N. Popa crede că „trăgându-și seva din lirismul lui Cioran, (...) Nicu Ciobanu își alege motivul moartea luminii, căruia îi deschide mai multe variante poetice: lumina șireată, lumina imperfectă, lumina obscură...”

De la „Poemele luminii” ale lui Lucian Blaga, nu a mai apărut un volum compact închinat/dedicat, în exclusivitate, razelor incandescente care încântă ochiul și se răspândesc în nenumărate simboluri, în încercări, mai mult sau mai puțin reușite, de a lămuri misterul.

Preocuparea lui Nicu Ciobanu nu este doar pentru lumina cea bună, vizibilă, accesibilă, ci poetul caută, asiduu, și lumina cea rea, „obscură”, cum apare și în titlu, perechea, dintr-o convingere pre-existentă că, în lume, binele și răul sunt două părți ale aceluiași întreg. Cu încrâncenare filosofică, se dorește decodificarea mitului, explicarea inexplicabilului, aflarea, în spatele unei cortine care orbește, a unei realități în descompunere „prin care întunericul pulsează/ mai viguros/ decât o avalanșă de stele.” Propoziția lui Nietzsche, „Dumnezeu e mort”, se află la originea gândirii poetice a lui Nicu Ciobanu, spirit non-conformist, pentru care exclamația „lumina e moartă” apare ca o revelație. Ascuns în/ de pesimism „din timp în timp, înceta-va să mai fie timp”, poetul este, totuși, atins de sentimente, este văzut, înainte ca el să vadă, astfel încât devine vulnerabil, prin iubire, într-o lume golită de sens, cu greu descifrabilă, din cauza ne-clarității propriuzise. Relația dintre lumină și ochi este privită ca o ecuație de grad înalt, din care se pot afla multe necunoscute ale universului poetic, individual și general, în derivă.

Lumina aceasta „imperfectă”, pe care ne-o arată Nicu Ciobanu, are șanse mari de-a o depăși, prin însemnătate,

pe sora ei „perfectă”: „de-atâta ploaie și sâmburele putrezit/ încolți-va în cercul lipsit de lumină”. Teama față de ținutul fără de lumină e una ce nu poate fi reprimată, deși pasageră, oricâtă înțelegere ar deține cunoscătorul vieții și al filosofiei, din cărți. Trecerea este îmblânzită de un „trup întins”, de „întâmplarea ce retrăiește o altă întâmplare”.

Amestec de ființă și/în ne-ființă, de lumină și/în ne-lumină, poezia lui Nicu Ciobanu este cerc rostogolit cu (ne)încrederea că nu va fi distrus, că va ajunge unde trebuie, că duce cu el un

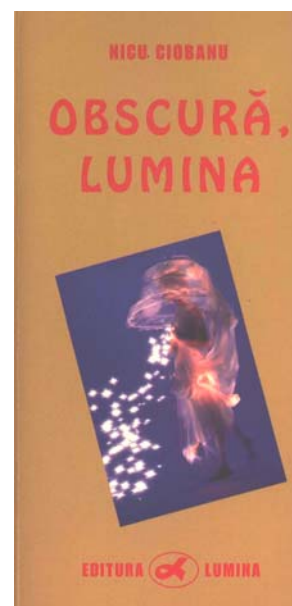

mesaj, al trecerii și al schimbării, al vieții și al morții: „Există/ doar un singur timp – timpul acum – coborârea/ în cercul cu lumină,/ numai că uneori/ ochiul tău, dezbrăcat de înserare,/ începe jocul reîntregirii cu ținutul umbroaselor/ luminii”. „Ochiul tău, dezbrăcat de înserare” poate trece drept imaginea imaginilor din tot inventarul de mijloace artistice folosite. Dimensiunile luminii sunt cele ale timpului dar, dintre acestea, prezentul este cel ce se bucură de atenție maximă, cu atracția lui „Carpe diem!”, pentru că, astfel, percepția asupra lumii e o

problemă de moment, de stare, oricând gata de-a fi înlocuită și, odată cu ea, și tristețea, care nu întârzie în viziunea poetului asupra realității, ușor de redat în cuvinte. Pentru aceasta, poetul se înarmează cu un sistem de apărare, gândirea filosofică, rece, de gheață, salvată, uneori, de gândirea poetică, într-un schimb de perspectivă, într-un transfer de sens, într-o mutare a centrului de greutate dinspre univers și mister către individ și greșeală. O idee de speranță, de salvare de întuneric, de păcat, mai rezistă în promisiunea din poezie, poezia scrisă ori cea încă nescrisă, pentru care spațiul alb e un tărâm al tuturor posibilităților: „necuvintele/ ce așteaptă să încolțească/ în paginile de lumină eternă a poeziei”.

Drumurile din textul poetic al lui Nicu Ciobanu se apropie mult, ca apoi să se despartă iar, cu sarcasm, încercând o „Depoetizare a realității”, ca și cum poetizarea ar fi principala trăsătură/încărcătură a neajunsului nostru/din noi: „Nimic nu mă mai mișcă -/ nici limbajul profetic al pietrelor/... orice metaforă scufundată în vers/ este ignorată de jos în sus/ ...nici cuvintele nu mă vor apropia de esență./ Nici răspunsurile.”

Într-o astfel de lumină, obscură, pe care o preferă/ preface poetul, lucrurile nu se pot vedea decât într-un mod deformat: „Viața e mai mult decât o vânatoare de cerbi,/ dar mai ieftină decât multe nimicuri”, „îmi adun viața,/ de parcă aş aduna niște cioburi de lumină/ ce doar lumină nu-i”, „amintirea și cântecul și limba/ se trezesc jefuite,

pierdute – fiecare nouă/ zi e o enigmă./ fiecare nouă zi – e o verigă.” Zilele sunt particule de lumină pentru poetul care alege, până la urmă, să străbată, contradictoriu, treptele poeziei și de-a descoperi, la fiecare pas, sensuri noi. Lumina e zăpadă, țâșnește din coarne de melc, e ceață, e oglindă, e nălucă, e fugă, e trup clătinat, e colț de vis, e ușă. Lumina e toate aceste definiții, ipostaze ale stării poetului, de fapt, nici modernist, nici postmodernist, un negativist și din toate câte puțin. Tocmai lipsa luminii îl determină pe poet să strige, încă o dată, un alt „Fiat lux!”, în poezie.

Desigur că, pe aceste traiectorii imprecise, e ușor și de rătăcit. Invocarea stă împreună cu respingerea, într-o formulă tipică acestei cărți, a contrariilor: „Doamne,/ ce zile mai sunt și astea,/ ce rătăciri cumplite/ mai sunt și drumurile noastre.../ Încotro?!...Am rătăcit/ departe de pietrele/ pline de înțelepciune,/ găsite odată.”

„Văzutul cu inima” e o imagine ce duce cu gândul la Nichita Stănescu, dar poezii, „în singurătatea lor/ cred în ce li se spune/ între ei și eternitate picură/ stropi de poezie” „și-n inimă un alt ochi puteai să ai”.

Finalul deschis al volumului reprezintă un exil. Poet-filosof, ca Diogene, cu felinarul, în căutarea unui om, se întoarce la sine, descoperindu-se într-un dialog al eu-rilor: „Mă grăbesc să-l revăd/ pe Nicu Ciobanu,/ demult îmi datorează niște răspunsuri.// E timpul să nu-mi răspundă. Auto-ironia e marca în care se încheie (auto) căutarea.

„Obscură, lumina” e o carte a încercărilor, a tatonărilor, a pragurilor, a ambiției de-a „vedea” și în condițiile unei lumini mai puțin favorabile. Deslușirea, conturul și sensul lucrurilor sunt, în atari situații, mult mai valoroase, ca atunci când „cu cât ești mai orb, cu-atât lumea vezi mai bine”.

Nicu Ciobanu vine înspre limba română dinspre granițele ei. Literatura care se scrie, atât în Serbia, cât și în Basarabia, are un fel inegalabil de a fi, care, paradoxal, pornește din adâncuri. Cuprinzând, în poemele lui, atât marginile, cât și mijlocul expresivității literare, Nicu Ciobanu este, preluând aprecierea lui Florian Copcea, „unul dintre cei mai înzestrați poeți de limbă română din Serbia”.

ELENA M. CÎMPAN

Politologie și morfologie socială contemporană

Eseurile de politologie din prima parte (paginile 25 – 110) a recente cărți, *Despre criză și morală** (2009), de Lucian Hetco, au o admirabilă capacitate de a detecta, de a revela, de a radiografia „maladiile” statalității din primul deceniu al mileniului al III-lea de pe aproape întreaga planetă, ori de a surprinde „mutații sensibile” ale morfologiei sociale contemporane, de la „cancerul înfloritor al corupției” din mai toate sistemele, la „pecinginile intercontinentale ale mafiiilor”, de la „golirea” sistematică / programatică de „substanță morală” a instituțiilor statale, de corodat colorit iluminist, ori de la „anihilarea sistematizată” de

suflet a ens-ului uman, la vidarea perversă a trezoreriilor naționale, de la războaiele „stelor” cu sofisticate arme atomice, neutronice, meteorologice, tectonice etc., la subtilele „crize” și conflagrații politice, economice, etnic-minoritare, religioase etc.

Profilul lui Lucian Hetco, personalitate cultural-științifică de excepție, redactor-șef al web-revistei *Agero*, din Stuttgart-Germania, se nuanțează fericit și prin interviurile din partea a doua (pp. 111 – 187) a volumului *Despre criză și morală*: «Nu prea am timp, fiindcă muncesc pe rupte. Dar munca îmi face plăcere, fiindcă are sens și eu văd lucrurile pozitiv» (p. 128); «... avem valori de talie europeană. [...] Vina necunoașterii culturii românești, la nivel de receptor german, provine dintr-un marketing literar-cultural ce l-am putea nu-mi dezastruos, care este propria noastră problemă» (p. 128 sq.); «Trăiește cu plăcere în Occident, între germani, la fel cum cu aceeași plăcere și dor, am rămas cu tot sufletul român.» (p. 132); «...descendența paternă am moștenit-o doar pe linia informaticii [...] Ambiția [...] de a scrie bine, deci nu oricum, este tot o caracteristică pe care am preluat-o de la mama mea, dânsa fiind un reputat analist pe teme teologice și autoare a unor recenzii pentru diverși scriitori din sânul Bisericii» (p. 143); «Revista „Agero” este creația mea de-a lungul anilor [...] Cu timpul revista s-a dezvoltat ca autentic brand cultural, cu o foarte bună percepție națională și internațională.» (p. 145). Etc. (* Lucian Hetco, *Despre criză și morală*, eseuri politologice, cu prefața *Lucian Hetco în fața confuziei dintre persoană și personalitate*, de Corneliu Leu, și cu postfața *Analiză obiectivă a crizei și a cavernei canceroase din morală societății contemporane*, de prof. dr. Ion Pachia Tatomirescu, Ploiești, Karta-Graphic, 2009).

Prof. dr. ION PACHIA-TATOMIRESCU

Pe la sfârșitul anilor 70, dacă bine mai țin minte, Facultatea de Filologie a universității clujene organizase o sesiune de comunicări științifice dedicată operei lui Tudor Arghezi, în egală măsură un fericit prilej pentru ca absolvenții mai vechi sau mai noi să se întâlnească sub semnul unei poezii căreia, prin lecturi personale, îi adânceau frumusețea și taina. Participau Ștefan Borbely, Petronela și Ioan Moldovan, tineri și ireali, osândind prin frumusețea lor cenușiul acelor ani, Ion Simuț, falnic și baladesc, Irina Petraș, Viorel Mureșan, Aurel Pantea și atâția alții, pe care nu-i mai amintesc, convins că fiecare rămâne o mărturie a celuiilalt.

Emoția de sărbătoare a ceasului era sporită de prezența Ioanei Em. Petrescu, cu un surâs ce trăda o superioară înțelegere și o sinceră participare sufletească la bucuria unor tineri cărora în realitatea „profană”, din afara facultății, nu li se acorda cuvenita semnificație.

Se afla în sală Liviu Petrescu, retras, discret, care privea prin ochelarii săi pe fiecare participant cu o gravitate ce nu făcea decât să confirme faptul că acolo importanța fiecăruia era de necontestat.

După câteva săptămâni de la eveniment, reîntors în școala hunedoareană unde, horribile dictu, „functionam” de câțiva ani, am primit o scrisoare de la Liviu Petrescu: distinsul nostru dascăl îmi cerea permisiunea (ca și cum,

vezi Doamne, eu nu i-aș fi dat-o) să-mi publice intervenția în **Tribuna** clujeană, care, prin generozitatea lui D.R. Popescu, punea la dispoziția tinerilor esești rubrica **Alpha**, rezervându-le uneori chiar două pagini.

Sub semnul începutului

Alpha! Într-un timp cenușiu, Liviu Petrescu credea în tineri, văzând în gestul lor de a scrie garanția unui început. Nu am în față colecția *Tribunei*, dovezi nu am, dar îmi adiuic aminte (ca să-l parafrazez pe Adrian Popescu) de cei care au scris la **Alpha**: Ștefan Borbely, Diana Adamek, Ioan Milea, Nicolae Băciuț...și...și... Dacă nu mi-i amintesc acum pe toți, sunt convins că **Alpha** îi păstează tineri și frumoși în memoria sa.

Ideea revistei **Vatra veche** de a găzdui tineri esești într-un spațiu sugestiv pentru prospețimea începutului, **Alpha**, primește semnificații ce trimit spre un dialog spiritual peste ani!

MIRCEA MOȚ

BOGHICI, DUMITRU-CEZAR (n. 1977, Brașov). A studiat la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu: licența la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, secția de teologie-litere (1995-1999); studii

aprofundate în filologie la Facultatea de Litere și Arte (2003-2004); doctorat *magna cum laude* în filologie (2004-2009), cu teza **Sacrul și imaginarul poetic românesc din secolul al XX-lea** (Sibiu: Editura

Psihomedia, 2010). A colaborat la „Astra”, „Mișcarea literară” și la realizarea volumelor: **Dicționar de personaje literare din proza și dramaturgia românească**, vol. 1-2. Florin Șindrilaru (coord.). Pitești: Editura Paralela 45, 2002; **Poezia românească. Antologie de texte comentate și aprecieri critice**. Cezar Boghici, Gabriela Dinu, Florin Șindrilaru (coord.). Pitești: Editura Paralela 45, 2006. A primit premiul revistei „Astra” pentru cel mai bun eseu al rubricii **Poemul comentat** (2007). În prezent, este profesor de limba și literatura română la Colegiul „Emil Racoviță” din Brașov.

Umbră și labirintul

Printre cei mai importanți scriitori ai exilului românesc – alături de Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu –, se numără, cu siguranță, și Vintilă Horia (1915-1992), autorul unei opere impresionante (poezie, proză, eseistică), redactată în patru limbi neolatine (română, franceză, italiană, spaniolă) și recunoscută pe plan mondial (romanul **Dumnezeu s-a născut în exil**, apărut în 1960, în franceză, a fost distins cu Premiul Goncourt). Până la plecarea din țară (1942), aceasta însuma, în materie de poezie, trei volume: **Procesiuni** (1936), **Cetatea cu duhuri** (1939) și **Cartea omului singur** (1941), toate marcate de ambianța epocii (au fost semnalate aici ecouri ale versului de structură neoclasică, prelucrări în registru post-symbolist, infuziuni din lirica lui Ion Pillat, Vasile Voiculescu și Lucian Blaga).

Abia în condițiile dramatice ale exilului, adică în confruntare cu istoria și în dialog cu sine și cu Dumnezeu, poetul își descoperă chipul întreg. Apariția volumului **A murit un sfânt...** (Buenos Aires, 1951) constiuie o astfel de revelație. Îndată după lectura acestuia, Mircea Eliade îi adresează din Paris autorului o scrisoare (datată: 22 noiembrie 1951), în care îi spune: „Vintilă Horia, ești un foarte mare poet. Ruperile și valurile ți-au purificat poezia. [...]. Volumul te predă întreg. [...]. Aduci un univers cu totul și cu totul nou în poezia românească... [...]. Mă regăsesc în atâtea din încercările D-tale.

Experiența inițiativă a deștăririi! Coborârea în Infern, rătăciră în labirint!”. Textul scrisorii îmi apare ca fiind cu atât mai semnificativ cu cât semnatarul ei scoate la iveală semnificațiile profunde ale operei lui Vintilă Horia.

La fel ca Ovidiu în **Triste** (pe care îl și adoptă ca model), poetul oferă în **A murit un sfânt...** una din cele mai pregnante mărturii lirice ale exilului, cu ambele lui sensuri, interior și exterior. „Căile Domnului sunt mai mult decât ciudate, însă la începutul fiecăreia din ele stă scris cu litere de foc semnul *înțoarcerii acasă*”, mărturisește autorul într-un text așezat la începutul volumului, purtând titlul **Postfață la un deceniu personal**. După indicațiile incluse aici, cartea însumează poezii scrise în trei etape ce coincid fiecare unei perioade esențiale din viața sa, oferind – aș adăuga eu – o succesiune de replici la mereu înșelătoarea față a lumii: o primă fază petrecută în Viena, „impregnată de duhul acestei cetăți în agreabilă descompunere”, cuprinzând ciclul **Cântece din baroc**; o alta italică, începută în Assisi și desăvârșită în Florența, cu **Balade lirice**, poezii închegate „sub blânda oblăduire a Sfântului Francisc”, Sfântul „cel mai uman și mai umil pe care l-a dat creștinătatea”; în sfârșit, prezentul austral, trăit în Buenos Aires, orașul de pe malul galbenului La Plata, unde iarna portocalii „semnau cu niște proaspeți imigranți, veseli în aparență, naturali și normali, însă cu sufletul gol de senzații sau prea plin de amintiri apăsătoare” (ciclul **Austral**). Aceste trei etape sunt și mărturia unor experiențe estetice: artistul trece peste formele somptuoase și lugubre ale barocului (primul ciclu), pentru a se reculege în ambianța intim-religioasă creată de arhitectura ecleziastică medievală și a se bucura de spațiul scăldat în lumina Renașterii florentine (ciclul al doilea), ajungând să contemple armonia caldă și fermecătoare, dictată de culoarea portocalelor coapte sub soarele austral, care stinge văpaia patimilor (ultimul ciclu).

Privită în ansamblu, **A murit un sfânt...** reprezintă cartea unui poet creștin ajuns la un moment de sinteză, care coincide cu dezvoltarea completă a gândirii Evului Mediu occidental. Aceeași preocupare de reprezentare familiară a sacrului – dublată de obsesia formei – încapă în rugăciunea și în meditația sa religioasă (**Rugăciunea unui iezuit, Cuvântul așteptat**), ca și în cultul sfințeniei (**Baladă franciscană, A murit un sfânt**), în viziunea lui cristică (**Cântecul celui din urmă**) ori în cea angelică (**Doi îngeri**). E strădania omului de a vedea elementul divin întrupat în viața profană, fapt evident în arhitectura medievală, pe care scriitorul o aprecia tocmai pentru dimensiunea ei mistică: „Eu m-am simțit bine acolo [în Assisi și în Florența – n.n.] – scrie el – tocmai pentru că zidurile lor palpau de viața timpului care le ridicase cu pioasa râvnă de a da efortului uman sensul unei durabilități divine” (**Postfață...**). Spiritul artei la care face referire Vintilă Horia este cel al credinței înseși, așa cum a fost descris de către Johan Huizinga: „prelucrarea și dezvoltarea extremă a tot ceea ce ține de credință, cu ajutorul imagini”.

Setea aceasta de imagine, născută dintr-o feroare religioasă prea directă alimentează lirica interogativă din **Rugăciunea unui iezuit**: „Pe marginea singurătății ca peste o prăpastie / Mă-aplec. Unde mi-e chipul? În fund sau de-asupra? / Doamne, cum ai pus mâinile Tale în noroi / Ca să faci chipul meu după asemănarea Ta?”. Că

sub rasa iezuitului sălășluiește încă un spirit medieval se observă din faptul că celui care rostește rugăciunea de față nu-i sunt de trebuință nici fastul greoi, nici ornamentația rigidă, nici faldurile barocului: „Sfinții de piatră tac. Îngerii firavi au încremenit / Pe altare. Nici marmora faldurilor nu se clatină. / Dacă mă strigi, chiamă-mă-ncet, ca să nu cadă / Coloanele templului peste spaima din mine”. Ca să-și exprime tot patosul devoțiunii, acesta are nevoie de (pentru el) singura formă de manifestare a realității divine, *umbra*, pe care închipuirea o extrage din substanța diferitelor elemente religioase (e cunoscut gradul înalt de cinstire pe care secolele al XIV-lea și al XV-lea creștine l-a dăruit icoanelor, moaștelor, locurilor sfinte și lucrurilor închinat lui Dumnezeu): „Am înfipt crucea în glob ca într-un măr copt. / Însă noi cei albi, cei puri, cei sfinți, cei adevărați / I-am cules umbra și am închis-o în templu / Ca să o avem aproape când ne aducem aminte”.

Vintilă Horia e un pelerin înzestrat cu acea extraordinară capacitate ca, rătăcind prin Apus și cercetându-i clădirile, zidurile, bazilicile, să deslușească aici semnele cele nepieritoare. Un atare semn este urma lăsată de Sf. Francisc în Assisi, „a cărei amintire domină frunzele și pietrele locului, răsăritul și apusul soarelui, culorile anotimpului, aripile vântului, gesturile oamenilor, ca o forță nevăzută și veșnic prezentă” (**Postfață...**). E răsunetul profunde religiozități medievale a Occidentului, ce acordase mare interes cultului sfinților, îndrăznind chiar, în înflăcărarea imaginației populare, să-i coboare pe dreptii lui Dumnezeu în viața cotidiană (venerația Sfântului Francisc explodase la începutul secolului al XIV-lea, dovadă fiind numeroasele lui reprezentări, cum ar fi celebrele scene pictate de Giotto în Bazilica San Francesco din Assisi); abia în timpul Contrareforme, sfinții s-au înălțat, căci așa a vrut Biserica: să nu mai aibă atingere cu viața poporului.

Umbra grațioasă a Sfântului domină ciclul **Balade lirice** și străbate, da la un capăt la altul, volumul. Când se decide să-i contureze imaginea, poetul adoptă atâta familiaritate, încât situează totul în zona unei credințe tihnite și mângâietoare, între supranatural și simplitatea cea mai umilă: „Pe cărare iată cum trece sfântul cel sărac, / Lipăind prin țărână cu picioarele goale. / O pasăre i se așează pe umărul stâng / Și măslinii cucernici i se-nchină în cale” (**Baladă franciscană**). La fel se întâmplă și când în poezie adie zvonul morții unui asemenea devot: „A murit un sfânt undeva. / Lumea spune că e floarea de tei / Care miroase așa. [...] // Doamne, cine miroase așa / Din luna nudă, până-n pajiștea udă? // – A murit un sfânt undeva” (**A murit un sfânt**).

O tristețe tăcută persistă în toate aceste versuri, ce nu poate fi alta decât tristețea poetului surghiunit, constrâns să-și trăiască prezentul pe coordonate străine. Sensul pribegiei lui va fi descoperit cu alt prilej, în romanul puternicelor revelații de care scriitorul latin alungat la Tomis a avut parte, **Dumnezeu s-a născut în exil**, unde exilul, ca stare arhetipală a omului, apare ca o șansă de accedere înspre spiritual: timpul rătăcirii, care ne aparține, reprezintă „timpul așteptării și al certitudinii”, clipa de grație a istoriei, când Dumnezeu se află printre noi, dar încă nu și-a dezvăluit prezența.

CEZAR BOGHICI

Anticariat

Sub arcuri de lumini

Volum antologic, tipărit în 1979 sub egida fostului cenaclu **Radu Stanca** din orașul **Călan** și îngrijit de **prof. Silviu Guga** și regretatul **prof. Ion Marinescu**, **Sub arcuri de lumini**, reprezintă o lucrare interesantă prin modul de abordare și structură. De menționat faptul că unele dintre proze au cunoscut și cenzura. Autorii, din valul de poeți și prozatori formați la școala realității crude, dau greutate acestei antologii prin lucrările prezentate. Cei mai mulți dintre ei sunt fii ai urbei, alții aduși de vânt pe acest meleag.

Pe primele pagini îl regăsim pe regretatul poet și prozator **Ionel Amărieuței** prezentându-și opt dintre creațiile sale. Poemele curg ritmic, cu irizări elegiace: *Am prins în năvoade/ un crepuscul blând, /și marea s-a făcut frumoasă / ca amintirea unei femei./ Pașii întipăriți pe nisipul /acesta parcă-mi spun: /din orice plecare /mai rămâne un rest./ Și marea s-a făcut frumoasă /ca amintirea unei femei./ Sub umărul stâng presimt/ înflorind buchete de maci.* Scriitor, pe cât de prolific, pe atât de original.

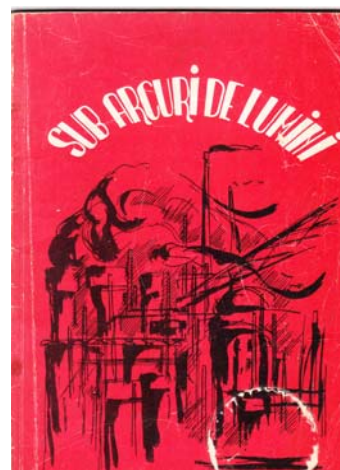
Talentat și cunoscut chitarist, **Marcel Anghel** dovedește că are îndemânare și-n ale poeziei: *Am luat/ Cerul Voroneșului/ Și l-am așezat lângă spicul/ Și macul din lanul țării/ Am luat/ Bogățiile și frumusețile pământului/ Și le-am așezat lângă sângele străbunilor./ Lângă toate acestea am pus de strajă /Toți plăieșii și oștenii timpului.* Caracteristică pentru aceste versuri este reverența.

Un alt autor interesant este **Ioan Barb**, poet, prozator și ziarist profesionist, acesta a cunoscut debutul absolut în 1998 cu volumul **Tăcerea ca o flacăra**, editat și tipărit la editura Călușu din Deva. Poezia acestuia este balsam pentru suflet: *Știu o baladă cum multe nu-s.... /Pădurile n-au încetat să vuiască./ Din secolii, coborau în câmpia Ardealului/ toamna târziu – morții, cu bărbi de daci,/aducând în ciubere miresme de brad./ Când se întorceau/ căruțele lor purtau aurul plin al câmpiei./ Știu o baladă cum multe nu-s..../ Bătrânii mai poartă încă sub braț fluierul Iancului/ iar în tigăi se-ntorc aburinde/ plăcintele, cu poalele în brâu./Fusurile torc monoton în noptiile târzii/ când zburătorii bat în fereastră/ fecioarelor cu păru-n pământ/ Pădurile n-au încetat să vuiască./Din secolii, moșii coboară în Câmpia Ardealului/ dintr-o baladă, cum multe nu-s...* La o prima lectură ai tentația să crezi că poemul e scris mai mult rațional decât sentimental. Autorul îmbrățișează cu măiestrie stilul narativ cu nuanțe lirice. Câteva pagini mai încolo regăsim un grupaj de 4 poeme semnate de **Otilia**

Foto:Simion Legian, Brbec pentru apă

Ignat, care ni se prezintă în versuri simple, dar pline de încărcătură sufletească: *Simt: e atâta căldură/ în pământul acesta/ atâta nefirească blândețe/ în cântecul lui sublim/ încât uneori cred că plânge/ și ne săruta tălpile/ de fericire. Da, fericirea/ că nu-l părăsim.* Ținând cont de apariția cărții, cel mai probabil, recitită astăzi, mulți ar considera

versurile semnate de **Mihaela Ispas** ca fiind de sorginte comunistă: *Tot ce-ți urcă sub privire,/ codrul, apele, câmpia,/luminate de iubire,/ poartă-un nume: România./ Luminoasele poiene,/ mult bogată-n roade glia/ și-n comori subpământene/ poartă-un nume: România/Fericirea noastră-ntreaga,/vine-nalt, și omenia,/țara mândră, dulce, dragă,/poartă-un nume: România.* La fel cum nu tot ce zboară se mănâncă, nici tot ce este scris în acest spirit nu înseamnă sorginte comunistă. În același spirit semnează și **Emil Duțu**. Tânără adolescentă (la momentul acela), **Violeta Deminescu**, astăzi artist popular și de profesie învățător în localitatea Călan, debuta în acel an cu poezia "Revino", era la primele încercări literare. Unele dintre piesele interpretate de Mariana Anghel și Mariana Deac (alături de care a copilărit în Călanul mic) sunt create de ea.

La capitolul proză îi regăsim pe: **Silviu Guga**, **Ion Marinescu**, **Nicolina Mihăilă** și **Ernest Uskar**. Ceea ce mi-a atras mai mult atenția, în sens pozitiv, a fost piesa de teatru **Înlocuirea**, semnată de **prof. Ion Marinescu**. Scrisă în stil caragialean piesa curge cursiv, într-un ton comic. Personajele devin compexe la un moment dat. **Prof. Silviu Guga** ne aduce trei proze scurte, interesante. În proza *Ceva trebuie sacrificat* autorul trezește revolta în sinea lui, se citește starea de monotonie. *Orașul îl cunosc destul de bine, în două zile n-ai ce vedea aici. Frumos mi*

*se pare podul de peste râu, dar acum, dacă aș merge acolo mi s-ar părea, poate, și râul banal și mi-e teamă că n-o să mai am apoi nimic frumos în orașul acesta. Totul curge la fel de trist, în așteptarea corespondenței și a..poștăriței, care este de fapt nepoata poștașului. La scurt timp, tânăra avea să se stingă într-un accident stupid. Trecând mai departe, o descoperim pe **Nicolina Mihăilă** cu o proză scurtă: *Popas pe drumul fontei*, care aduce osanale clasei muncitoare. Fost profesor la Grupul Școlar Ovid Densusianu Călan, **Ernest Uskar** ne aduce drama unei profesoare, torturată psihic de organele de partid. Acțiunea se petrece în anul 1957.*

DANIEL LĂCĂTUȘ

EUGEN AXINTE

Pecețile somnului

Aici adăstat-am, sub fragede
silabisite tăceri...

Învederate-s aceste lumini
cu memoria șoaptelor

ascultă cum cerne-n durate
un cântec și toate-s iubirii
solie

pecețile-s noime și crug
și, umbrelor, anima-și cerne

al tainei cuvânt.

Vrere

De-o vrere-s plămădite
tăceri și umbre și în slavă-s scrise
adulmecând misterul unei șoapte...

O, noime, voi, ce-ați împlinit durata
cenușii să renască
și-i dete chip luminii să adaste
în pulberi și-n rostire

e vrere iară, respirând în toate
cele ce sunt și nu-s –

este iubirea – sfânta noastră casă
e vrerea noastră, este veșnicia.

Poveste

Șoapta urmei tale, strecurată-n pulberi
visul mi-l îmbie spre un alb tărâm
aripa-mi se frânge, lângă foc de stele
și aștept, în rosturi, să-ți aștern alt drum

să-mi cânti, în crepuscul, săgetând noianul
clipelor durate într-un vechi sălaș
să adaugi, iară, în tăcute harfii,
tălmăciri din slova unui stins răvaș

codrul să-și îmbie clorofila-n toate
și-a ta pleoapă, ninsă, s-o aprinzi din nou
răvășind, în noapte, colbul pe poteca
ce-ți îndeamnă pașii într-un stins ecou.

Când, sub pasu-ți reavăn, simți zvâcnind uimirea
și, în umbra-i verde, codrul te-nfioară,
să-ți respir suflarea fi-va doar o joacă
fi-va să te-nlănțui în corzi de vioară

și cântând cu tine doar la nunți cerești,
struna ta, vibrândă, fi-va să-nțeleagă

Foto:Simion Legian, Ochi

cum se leagă-n toate, de neînțeles
firul de poveste..., și cum se (des)leagă.

Umbra unei clipe

Epopei în aora, obârșii
zămislite-n vrerea unei șoapte –
neprihănite iubiri...

Tu ești, întru toate, precum
alfabetul evlavios al umbrelor
reinventând respirația
acelei durate

ești tăcerea prelinsă în imne
metamorfoza unei identități
ești rostirea

arborând în psalmodii.

O taină

Rituri dăinuind în senine iubiri –
un cuvânt bătuit de puterea setei
poruncește glorioasei realități

un vis așterne o tainică umbră
peste alt vis – fragilitățile noastre
neliniștea unui ocean împovărat
de agonia unei insule

acolo-s neprihănitele jocuri –
văzul nostru impermeabil
și neștiute-ndoieli

imponderabile zidiri peste chipul
nerostit al Poetului.

Noaptea ninsorilor

LM, țigara care mă fumează

Tăcerea aceasta își cerne memoria
orbitează iubiri neștiute sub ceruri
heraldice ploi se aștern în cuvânt
vestigii de pulberi adastă...

Întocmai acelor ce-ți stau pe potrivă

se-ndeamnă-nțelesuri în toate
un numen și-o aripă-ți stau legământ
și ninge, și ninge
cu șoapte

armuri de tăcute silabe respiră
hieratice vise-mplinind
și eu te aștept, iubito, e noapte
zadarnic aștept...

și ninge..., și ninge...
sunt șoapte.

Jertfire

Ci, umbra-ți jertfește
acestea-s doar psalmodii încuvântând
neantul

izvor fără de tihnă îți sta-va deslușire
mirabilelor torțe ce fi-vor să aștearnă
lumină în genuni

te-ndeamnă, deci, la umbre, îți zic
și-așterne-ți, întru toate
neprihănită, slova.

Colbul, peste colb

Împovărate-s! Cer și vis, și cântec
cu-a ta singurătate întrupată-n șoaptă
și rod, în scoarțe vechi, pecetluind

în vămi, cuvântul tău înalță rug
săpate-s, în netimp, obârșii neștiute
tăcerea-și cerne, iară, între lumi
cadența nenăscutelor silabe

memoria-ți se leagă-n redactări
de fantasmate zboruri între stele
și noimele ți se-mplinesc, născând
heraldice lumini bătute-n vrere.

Oficia-vor, iară, în voluptii
combustii necurmăte – tainic rod...

Te-aștept, iubito! Nerostit, se-așterne
întru uitare, colbul peste colb.

Întemeiere

Rânduie-s cu limpidă urmă
luminile tale

ovații respiră-n aceste obârșii
și-n pulberi, de veghe,-s cărări
nebătute...

Ci, vino! Întru acestea
zidiri să-nălțăm

să trecem prin apele somnului clipa
și-ntemeiere s-aducem acestor

nestinse iubiri.

Șoaptă, întemeierilor

Întru acestea au stat
ca-n limpezi izvoare de cântec
și-ntemeieri adăstat-au

nicicând nu vom ști, nici cuprinde-vom

zidirilor șoaptei lăcașul

înfățișări sunt acestea
din, sfântă, cenușa tăcerii...

Ascultă! Ascultă, îți zic
și lacrimii cântă-i iubirea!

Surpatu-s-a-n verb
hotarul acestui cuprins
și-un cântec cutreieră-n slavă

iubito, te-nchină, îți zic
la piatră și slovă.

Tenet confidentiam

Te-ndeamnă, îți zic!

În slavă-s rodite și-n taină
obârșia lor încrustată-i
în șoaptă și lacrimă

acestea-s peceți de lumină, sunt
anima viselor...

Ascultă!... Ascultă!... E-o taină
țesută în limpezi
izvoare de cântec

jertfire s-aducem la dulci citorii
de harice vieți

acum și-n aeternum.

Legământ

Ci, iată, vom bate-n aceste lumini
pecețile somnului, fi-vom
asemenea roadelor

vom trece prin monice rune cuvântul
și vămi peste umbre vom trage

ovații lumi-vor în vise și-n cânt
de-o limpidă șoaptă noimite

nicicând nu vom pierde acest legământ
și flăcării-i fi-vom

ofrandă.

Interviurile lui Marin Mincu – dialog peste timp, testament literar (II)

Ca romancier, M. Mincu nu încearcă să falsifice prin senzațional de prost gust destinul de excepție al lui Vlad Țepeș (Dracula). Mărturisește faptul că redarea exactă în roman a documentelor (din cronicile autentice, în latină și din scrisorile papei Pius al II-lea) denotă chiar “**anti-senzaționalismul**” său programatic”, cu toate că cititorul obișnuit cu romane gotice va cădea în capcana propriilor așteptări luându-se chiar după exagerările din cronicile nemțești și slave. M. Mincu a vrut să demonstreze faptul că mitul faustian este decelabil avant la lettre în existența dramatică a lui Vlad Țepeș. Inspirându-se – chiar dacă nu o mărturisește niciodată – din portretul literar draculesc pe care-l făcuse Marin Sorescu în *Răceala* și mai ales în *A treia țepă*, M. Mincu afirmă în interviu: “Am afirmat deja că mitul “draculesc” poate căpăta forța și importanța celui faustian și nu e exclus ca și alții să scrie de acum încolo cu această perspectivă. De ce? Pentru că Dracula, așa cum l-am conceput eu, nu mai e un personaj anormal, sadic și pervers. Dimpotrivă, el este foarte normal, chiar canonic, dacă vrem. Încât reacția mea la clișeu pus în circulație de Stoker e una de apărare organică, spontană, apriorică și nicidecum ‘polemică’. Așa cum spuneam, «componenta noastră draculescă» nu aparține faptului divers, ci naturii noastre arhetipale. E un tipar historicizat într-un dat greu de clintit, indiferent de voința noastră individuală sau colectivă. Vlad Țepeș era deja un mit, o **legendă vie** înainte de a fi intrat în povestirile cu vampiri. Fie prin acceptare inconștientă, fie prin conștientizare dusă până la paroxism, el a trebuit să fie asumat **așa cum este**. Noi nu receptăm subiectul ca atare, ci retrăim ‘personajul’ exponențial care n-are cum să fie negat sau respins sau literaturizat; exponentul draculesc s-a impus ca o coordonată existențială tipologică și aceasta fie că vrem, fie ca nu vrem, **fără alternativă**. Putem să avem în legătură cu acesta doar periodice tensiuni interioare sau exterioare, ceea ce dovedește că nu-l putem nega; el există! Se află în noi! Dracula, așa cum l-am conceput, iese din vampiresc, adică din ceea ce se înțelege în mod curent prin această noțiune. Cei mai mulți cititori ai mei din Italia au remarcat (lucru îmbucurător pentru mine, deși n-am avut nicio intenție în acest sens) că actantul meu contemplă cerul, ceea ce contrazice prin definiție existența în spațiul subteran «tombal» circumscris vampiriei, și că se comportă normal: chiar aflat în subterană el trăiește o experiență existențială agonală, cu răsfrângeri în plan gnoseologic. El își disecă propriile fapte și are curajul să și le asume în întregime; Dracula nu vrea să fie altul decât cine este, nu imită pe nimeni, nu se pliază pe imaginea patologică ce i-a fost conturată cu rafinată perfidie de către papa Pius al II-lea în ale sale *Commentarii*. Dracula își asumă condiția proprie – este însuși Dracula în ipostaza titanismului renascentist și nu altcineva. Este viu,

este real.”²

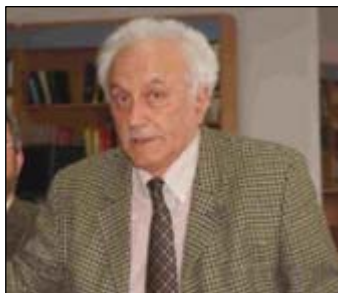
Am spune că Dracula văzut de Marin Mincu are multe trăsături comune cu Wallenstein al lui Schiller, Manfred din drama lordului Byron, sau c-un Faust nereîntinerit, ci într-o postură a tentației întineririi, dacă i s-ar fi re acordat de către Miphisto (în roman Matei Corvin, dublat de papa Pius al II-lea) puterea înfrângerii Semilunei. Omul Vlad Țepeș avusese o copilărie dureroasă la Stambul – traumatizată de vizir și comandantul gardei sultanului. Însă, spre deosebire de fratele său, Radu cel Frumos, ținut mai mult ostatic, lui Vlad Țepeș nu i se extirpase simțul combativ sau mândria de creștin. Autorul romanului, Marin Mincu, afirmă în interviul acordat prozatorului optzecist Cristian Teodorescu că Mahomed al II-lea și Lorenzo Magnificul – contemporani cu voievodul valah – au stârnit groaza prin execuții mai sadice în epocă. “Textualizarea”, adică tragerea în țepă dintr-un spirit justițiar, este o misiune nu tocmai ușoară, ci la fel de traumatizantă după încetarea ei și începerea supliciuului personal al executantului, iar detenția de peste un deceniu a lui Dracula în apropiere de capitala Buda și de albia Dunării, ar putea semnifica, ca și în viitorul roman al lui M. Mincu, *Moartea la Tomis*, un pretext de-a localiza și peste Tisa, spre Occident o “cloaca maximă”, la fel de pestilențială ca și cea traco-dacă-balcanică găsită în exil de către Ovidiu.

Mai multe interviuri sunt acordate în anii 1996-1997 de către Marin Mincu: anume cele semnate de către Ioan Buduca, Ioan Vieru, Petru Ionescu, Vasile Petre Fati, Robert Șerban, Nicolae Rotund și Gheorghe Crăciun. Motivul principal care îi face pe aceștia să dialogheze cu scriitorul având pe-atunci recunoaștere mai mult italiană decât în breasla românească a scriitorilor este acordarea premiului Herder în mai 1996, care-i nedumerise pe mulți și încinsese atât de mult spiritele, încât conducători de-atunci ai U.S.R., precum Mircea Dinescu și Laurențiu Ulici, trecuseră la “loviturile sub centură”, inventând prin ziarul de scandal “(Academia) Cațavencu” sau dând la “Luceafărul” informații calomnioase. S-a încercat din răspuțeri chiar boicotarea acordării premiului în juriul de la Viena, însă specialiștii au ținut cont în special de activitatea din Italia a lui Marin Mincu, prevalând față de celelalte susținute peste hotare de către alți scriitori ce și-au păstrat întotdeauna, precum el însuși, cetățenia română. Această contestare nejustificată, care a durat în primele luni ale anului 1996, este, după impresia noastră și mărturia Profesorului, o dovadă că Marin Mincu a deranjat atât de mult pe unii concurenți de-ai săi universitari, din București, încât aceștia s-au muncit vreme de-un deceniu și jumătate ori să-l izoleze la Universitatea “Ovidius”, pe care o citorise pe malul mării, ori să-l vadă plecat înapoi în Italia, unde putea să-și continue activitatea universitară, critică și artistică.

Încercarea de a-l sili pe Marin Mincu să se depărteze de nucleul conspirativ și-apoi combativ al U.S.R. – condus cu grație de N. Manolescu, încă înainte de 1989 –

² *Ibidem*, p. 151;

a reprezentat trecerea sa pe-o listă neagră. Și în momentul actual se afirmă: nu te certa cu N. Manolescu, pentru că... vezi cazul lui Marin Mincu. Acesta a preferat, din start, autotextualizarea. Dacă ar fi fost ales în locul lui Eugen Uricariu președinte al Uniunii Scriitorilor, altfel ar fi fost climatul cultural către sfârșitul acestui prim deceniu al mileniului al treilea. Însă a preferat să-l lase pe Nicolae Manolescu să arate ce poate... Pentru că-l credea o persoană care nu-și spusese ultimul cuvânt și de la amvonul acestei instituții. L-a ajutat când a fost ales, ca să obțină voturi în fața concurentului Nicolae Breban, cu care era mult mai vechi prieten. A stat ca un ghimpe, în sufletul celor de la U.S.R., nelăsând ca lucrurile să degenereze mai tare. Ar fi plecat oricând în Italia, la Institutul Român, unde era dorit și după 2001, dacă nu s-ar fi amestecat și H.R. Patapieviici, aspirant sprijinit de adeversarii săi.

Batjocura internațională pe care au pus-o în funcțiune unii confracți literari, la începutul anului 1996, pentru a nu i se acorda premiul Herder, ar trebui să figureze pe-o pagină principală a istoriei prostiei omenești:

“E curios cum la noi orice nouitate e negată cu înverșunare și cine încalcă mondenitatea convenției riscă întotdeauna enorm, chiar dacă pe urmă, dintr-un snobism frisonant, este omologat și chiar declarat protocronic. De aceea Tzara a trebuit să meargă la Zürich pentru a lansa mișcarea dadaistă. Mă întreb care era efectul dacă o lansa aici! Pentru că ‘muzeismul’ se erijează chiar el ca nouitate, de multe ori.”³ (M. Mincu intervievat de Ioan Buduca);

“Dar fiindcă sunt scriitor, trebuie să încerc să mă obiectivez (cât se poate) și să spun mai mult aici, căci ‘cazul’ meu s-ar putea să fie cumva instructiv și la nivelul a ceea ce se petrece cu noi toți. Lăsînd la o parte datele mele concrete, se pare că mi se refuză, de către unii, ideea de a lua un astfel de premiu din alte motive, mai profunde și mai simptomatice: anume pentru că aş excepta regula; pe scurt: nu mă încadrez nici în corul celor în libertate și care se înscriu (ca discurs literar) în genul jurnalelor secrete sau al minimei dizidențe (să zicem, pentru primii menționați – I.D. Sîrbu, N. Steinhardt etc. sau, respectiv Ana Blandiana, etc.), nici în corul ‘lăudătorilor’ (Păunescu. Vadim etc., etc.) convertiți acum invers, nici în grupul « intelectualilor » convinși care poartă ‘dialogul social’ într-o izolare frustrantă (totuși!), ca sferă compactă, nici între cei care au părăsit România definitiv și au servit-o de dincolo de granițele ei, din așa-zisa diaspora... Atrag atenția că înșiruirea de mai sus nu conține nimic peiorativ în intenție, ci încerc să privesc lucrul în toată onestitatea (aproape cu ochi de istoric literar, dacă se admite, deși frustrarea mea e cea mai mare pentru că sunt direct implicat în propriul meu ‘caz’), și exceptez într-o măsură toate aceste ‘reguli’, deoarece am reușit pe cont propriu (chiar într-o anumită ‘singurătate’) să ies și să revin, să nu plec definitiv (deși mi s-a sugerat asta, curios, atât de români cât și de străini), și să fac totuși ceva (acest ceva nu-l evaluez eu aici), adică să scriu, să traduc, să mă afirm cultural într-un mod aproape

normal: fără să-l laud pe Ceaușescu, fără să figurez în catastiful lui M. Nițescu.”⁴ (M. Mincu intervievat de Ioan Vieru);

“Probabil știi, de exemplu, ceea ce am aflat de la colegii mei din conducerea Uniunii Scriitorilor, că există o clauză internațională care interzice unui autor să ia Premiul Herder sau premii internaționale importante, în cazul în care ar avea o condamnare, chiar și de o zi. Iar colegii și prietenii mei din Uniunea Scriitorilor s-au interesat, foarte repede, în legătură cu această situație și au încercat să grăbească sentința într-un anumit proces al meu, dar de fapt nu al meu, ci al primarului din Constanța împotriva mea, ca pînă la 8 mai, când se conferea premiul în sensul material, să se întâmple ceva în acel proces, încât premiul să nu mai existe.” (M. Mincu intervievat de Robert Șerban)⁵.

Un reproș care i s-a adus din invidie lui Marin Mincu, încă înainte de căderea regimului Ceaușescu, a fost acela că dese sale plecări în străinătate și chiar obținerea titlului de profesor universitar mai întâi la Torino, apoi și la Florența ori Milano, s-ar explica prin compromisurile ce le-ar fi făcut față de vechea Securitate. Unii scriitori, ca Mircea Dinescu și Dorin Todoran – pe care-l găzduise în Italia –, au lansat zvonuri “postrevoluționare” precum că Marin Mincu ar fi trimis acolo ca să editeze opera tovarășului Nicolae Ceaușescu. Acestea nu sunt simple glume, ci adevărate calomnii. La sfârșitul interviului acordat Rodicăi Burdușel pentru revista “Contemporanul”, intitulat “Marin Mincu – laureat a două prestigioase premii internaționale” (15 mai 1992), scriitorul explică amănunțit felul în care era privit de către confracții săi înainte de 1989:

– “În interviul pe care vi l-a luat C. Barbu în suplimentul literar al « Tineretului liber », vorbiți despre o anumită scrisoare adresată lui Ceaușescu de o seamă de personalități ale culturii italiene. Despre ce e vorba?

– Cum, din cauza acelor continue hărțuiri terorizante pentru viză, ajungeam în fiecare an foarte târziu la Facultatea de Litere din Florența, în februarie 1982 profesorul Avalle împreună cu Cesare Segre, președintele Asociației Internaționale de Semiotică, au luat inițiativa de a adresa o scrisoare deschisă lui Ceaușescu, în care se solicita libertatea mea de a călători între România și Italia, pentru a contribui la difuzarea literaturii române în Italia și viceversa. Presupun că datorită acestei scrisori, care în caz că mă împiedicau mai departe să ies ar fi fost publicată în presa italiană, am căpătat o anume **imunitate**, care a durat pînă în 1987, cînd, la o ședință de la *România literară*, am atacat « Cântarea României » ca modalitate programată de poluare a culturii. Erau prezenți mulți șefi ai ideologiei, la pîndă, dar am fost bine apărat de G. Ivașcu și de alți colegi. În 1988, m-am ridicat, tot într-o ședință, în **apărarea țaranului român**, după care am fost ‘anchetat’ de nenumărate ori de Croitoru, Dulea, Constantin Olteanu și alții. În același timp, la aceleași ședințe, O. Paler, M. Iorgulescu și alți viitori dizidenți vorbeau despre lipsa hîrtiei și se plîngeau că li s-au

³ *Ibidem*, p. 172;

⁴ *Ibidem*, p. 182;

⁵ *Ibidem*, p. 198;

cenzurat 5 pagini din operele publicate. E drept că O. Paler îmi strânga tacit mâna după fiecare luare de cuvânt a mea, fiind și asta o formă de solidaritate. Chiar Mircea Dinescu mă felicita cu jumătate de gură, spunându-mi o dată, « lasă, bătrâne, că astea o să le spunem **noi** când va veni **vremea** ». Care « noi » și care « vreme »? – l-am mai întrebat o dată, într-un articol publicat în *Contrapunct*, din aprilie 1990. Deși nu mi-a răspuns încă, acum îmi dau seama că, de fapt, unii colegi de la *România literară* se temeau – vorba lui G. Ivașcu – să nu se îște un ‘caz Mincu’ mai înainte de a avea ei semafor verde « de la Paris »... Acest interviu m-a incitat, iată, la lucruri pe care n-aș fi vrut neapărat să le spun acum. A fost poate o ‘defulare’ necesară după luarea celui de-al doilea premiu. De fapt, premiera asta ar fi singura justificare a unui asemenea gest, ce încalcă oarecum datoria de discreție ce ar fi trebuit să mi-o impun. E bine să știe lumea, totuși, ce se află în spatele luării unor premii, câtă muncă sau câtă tăcere. Eu promit de-acum să nu mai vorbesc despre asemenea lucruri decât în romanele mele, cele la care scriu în prezent.⁶

Marin Mincu n-a vorbit numai în romanele *Intermezzo* II, III și IV despre aceste “lucruri” devenite supărătoare pentru mulți scriitori, ci și în *Jurnalul lui Dracula* și *Moartea la Tomis*. Dezideratul “autenticității scriiturii” a fost experimentat din clipa când a văzut cu ochii săi, o singură dată în viață – după cum relatează într-unul din interviuri – că securității îl considerau o persoană periculoasă, indezirabil. Reținându-și cu greu cumpătul în fața acestora și neiscând scandal mediatic, nici peste hotare, M. Mincu a fost întors de la graniță și i s-a interzis să plece un an de zile în Italia. Din *Intermezzo II* (1989) aflăm în special și cât de multe bariere a întâlnit pe dificilul traseu al consacării sale ca poet și critic literar. Și interviurile fac referire la recalitranta sa din vremea studenției, când profesoara de învățământ politic a trebuit să-i ia apărarea, ca să nu fie exmatriculat, deoarece spusese public – și ar fi publicat aceasta în reviste literare dacă nu i se dădea vot de blam la Facultatea de Litere din București – că socialismul nu-i “științific”. Profesoara sa i-a păcălit pe toți politrucii de atunci de pe Edgar Quinet că studentul Marin Mincu nu s-ar fi exprimat exact, c-ar fi vrut să spună că manualele de socialism nu sunt “științific” alcătuite sau redactate.

În alte interviuri arată de ce a fost atacat chiar în anul tezelor maoiste din iulie 1971 ale lui Ceaușescu de către criticii S. Damian și Paul Georgescu, care-l acuzau de “iraționalism”. Într-o perioadă a diseminării în rândurile intelectualității a ateismului comunist, Mincu fusese acuzat că volumele sale intitulate *Critice I* și *II* incitau la obscurantism religios, că s-ar fi “plimbat cu « arhetipul »” debusolând tinerețea. E vorba în special de *Critice* – volumul al doilea: Heliade, Lucian Blaga, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, V. Voiculescu, H. Papadat-Bengescu, Marin Preda (Cartea Românească, 1971). Mulți scriitori recenzează favorabil ambele volume de *Critice* ale sale:

⁶ M. Mincu, *A fi mereu în miezul realului*, pp. 87-88;

Cornel Regman, Ov. S. Crohmălniceanu, Mircea Iorgulescu, Gheorghe Grigurcu, Hristu Cândroveanu, M.N. Rusu, Cornel Ungureanu și alții. Alexandru Paleologu îi măsurisese atunci, în secret, că fusese foarte plăcut surprins, ba chiar uimit de folosirea în interpretarea prozei lui Sadoveanu a termenului original “labirintic”, având la dispoziție încă două articole și două ample studii critice semnate de Marin Mincu: “Un traiect posibil al exegezei sadoveniene: eminescianismul”. *Viața studențească*, an. 15, nr. 37, 11 noiembrie 1970, p. 6; “Călătorie în eposul sadovenian”. *Tomis*, an. 6, nr. 10, octombrie 1971, p. 6; Sadoveanu, Mihail. “Locul unde nu s-a întâmplat nimic”; postfață de Marin Mincu. București: Minerva, București, 1972; Sadoveanu, Mihail. “Creanga de aur” – “Viața lui Ștefan cel Mare”; ediție îngrijită și tabel cronologic de Constantin Mitru; prefață de Marin Mincu. București: Minerva, 1973”.

Marin Mincu a observat că Alexandru Paleologu, când a scos volumul despre inițiativul din proza sadoveniană i-a folosit fără să citeze chiar metoda sa interpretativă arhetipală, îndeosebi conceptul operațional de “labirintic”, pentru care fusese muștruluit ani întregi în presa literară, chiar pe la sfârșitul perioadei de cvasilibertate culturală, din toamna anului 1971 până în 1975.

Pentru a nu fi învinuit și în prezent că Marin Mincu s-ar fi legat de S. Damian prin noiembrie 1971, ori de Paul Georgescu prin februarie 1972, o să oferim și cronologia exactă a tirului l-a care a fost supus atunci (răspunzând o singură dată lui S. Damian), fiind obligat până la urmă să tacă:

1. Damian S., “O plimbare cu arhetipul”. *România literară*, an 4, nr. 47, 18 noiembrie 1971, p. 4;

Mincu, Marin. “Rațiunea «răstălmăcirii» sau logica sterilității” (despre articolul “O plimbare cu arhetipul” de S. Damian). *România literară*, an. 4, nr. 48, 25 noiembrie 1971, p. 26;

Damian S., “Între cer și lut” (despre articolul “Rațiunea «răstălmăcirii» sau logica sterilității” de Marin Mincu). *România literară*, an 4, nr. 49, 2 decembrie 1971;

2. Georgescu, Paul, “Iraționalismul agresiv” (Pe marginea răspunsului dat de Marin Mincu, autorul volumului *Critice II*, lui S. Damian, în *România literară*). *Vatra românească*, an 25, nr. 2, februarie 1972, p. 82-92.

Călcându-le exact pe urme, Nicolae Manolescu a folosit același ton vindicativ, de parcă M. Mincu n-ar mai fi avut voie să apară în librării cu vreun alt volum de critică literară. Într-o vreme când numai Ion Caraion îndrăznise să se ia de Nichita Stănescu și Marin Sorescu, în volumul *Poezie și generație* din anul 1975 (care a fost cenzurat să apară timp de trei ani), Marin Mincu dovedește că poetica acestora prezenta la începutul deceniului al optulea semne ale desuetudinii, riscând să se maniereze, să ajungă clișee precum limbajul de lemn. Acest prim articol al lui Manolescu, pentru care M. Mincu nu îi reproșează în interviurile sale postdecembriste că făcea front comun cu oamenii cenzurii comuniste, este intitulat “Critica gongorică” (*România literară*, an 8, nr. 38, 18 septembrie 1975, p. 9). A ținut minte până în anul morții sale nedreptatea ce i-o făcuse atunci chiar Manolescu. Mai

degrabă calificativul “critica gongorică” se potrivește modului empiric, fără nicio epistemologie mai avansată decât impresionismul călinescian, în care Nicolae Manolescu își alcătuiă cronicile și cronichele despre Gellu Naum, Virgil Teodorescu, Ion Caraion etc., neavând habar de ceea ce înseamnă poezie, eseu, proză suprarrealistă. De altfel, Mircea Scarlat l-a apărat imediat pe Marin Mincu, parafrazând cu titlul articolului semnat de el, “Critica incitantă” (recenzie la același volum *Poezie și generație*, în *Viața studențească*, an 20, nr. 29, 24 septembrie 1975, p. 8), batjocoritoare expresie lansată de Manolescu. Cei care au mai făcut atunci front comun în jurul lui M. Mincu și au scris cronici sau recenzii favorabile despre același volum, *Poezie și generație*, sunt Emil Manu, Mircea Iorgulescu (cu un profil “Marin Mincu” în revista *Luceafărul*), Al. Dobrescu (art. “Poezie contemporană” în *Convorbiri literare*), Nicolae Oprea (art. “Generație și poezie” din revista *Argeș*), Victor Atanasiu (art. “Critica « poemătică » din *Vatra românească*), Serafim Duicu (art. “Critica « tampon » din *Vatra*), Gheorghe Grigurcu, tot în *Vatra*.

Cine investighează obiectiv publicistica lui Nicolae Manolescu – adunată incomplet și preferențiar în “lista” sa (ori mai degrabă a lui Alexandru Mușina), editată în trei volume la Editura Aula din Brașov – poate avea mari surprize. Cel care a pretins după 1989 că a fost singurul apărător constant din timpul comunismului al tinerilor scriitori, mai ales din generația sa șaizecistă, a dezmințit lucrul acesta în repetate rânduri. Se pare că tot el a fost cel care a dat tonul revizuirii literaturii postbelice, îndemnându-i pe Gheorghe Crăciun și pe Constantin Abăluță să propună ori să impună o altă scară valorică – în care optzeciști să-i surclaseze cu mult pe șaizeciști și pe șaptezecești – nemaidiscutând despre indiferența manifestată tot de ei față de valoroșii nouăzecești. Dacă Manolescu distruge canonul literar după 1990, Marin Mincu e cel care apăra generația șaizecistă-șaptezececistă, căreia îi aparținea. Ne întrebăm de ce N. Manolescu n-a mai dovedit că este mare cronicar literar și după 1990, dacă oricum intenționează să-l întrecă din 2008 ca istoric literar chiar pe G. Călinescu. Marin Mincu arată și în volumul său *Fărăme critice* (2005) că nu mai era în stare, că nu fusese scriitor decât în critica de întâmpinare, nicidecum pe planul teoriei poeziei sau al investigării întregii noastre literaturi din punct de vedere diacronic (și în comparație cu salturile valorice din operele altor poeți, dramaturgi, esești, romancieri din străinătate).

Interviurile lui Marin Mincu, incluse în volume după 1990, constituie un corpus de eseistică, memorialistică, critică, teorie și istorie literară inestimabil al literaturii contemporane, de mare folos pentru cei care vor să-și cunoască mai bine scriitorii. Venind în contact cu diversele adversități, despre care nici nu știa uneori că-l pândesc de mult din umbră, Marin Mincu a reacționat mereu cu întârziere; i s-au speculat dinainte mișcările decisive, de parcă ar fi jucat șah nu doar cu Principele, ci cu întreaga curte a Cetății Dâmboviței. (despre “Cvasitratat de/spre literatură”, „Mereu în miezul realului”)

DRAGOȘ VIȘAN

Radu Gyr

Jésus dans ma cellule

**La nuit passée Jésus entra dans ma cellule.
Tout triste et tout grand était Christ.
La lune le couvrait tendrement de son tulle
Et le rendait plus grand et plus triste.**

**Ses mains, pareilles à des funèbres lis;
Ses yeux profonds, pareils à des forêts.
La lune éclairait doucement ses habits
En argentant ses mains pleines de plaies.**

**Je me suis levé de ma grise couche.
-D’où viens-tu, mon Dieu? De quel millénaire?
Jésus a mené son index à la bouche
Et j’ai compris que je devais me taire.**

Foto: Simion Legian, Zodiac

**Il s’est assis. J’entendis son murmure:
-Caresse mes plaies, je te prie! m’a-t-il dit.
Sur ses chevilles persistaient ses blessures
Et la rouille des chaînes qu’il a eu jadis.**

**Il honora ma natte de roseaux
En se couchant sur elle, épuisé :
Il éclairait, mais, bien gros, les barreaux
Projetaient sur Sa neige des raies.**

**La cellule avait l’air du sommet Golgotha.
Un lourd sommeil ferma mes deux paupières
Et quoique fourmillassent les poux et les rats,
J’ai dormi pour un long millénaire.**

**A mon réveil - inespérée fortune -
Tout répandait un fort parfum de nard.
J’étais dans la cellule baignée par la lune.
Seul Jésus Christ n’était nulle part.**

**J’ai commencé à hurler aux barreaux.
La fumée de la lune, vrai brûle-parfum,
Montait à l’aise et j’ai senti ma peau
Trouée de clous comme du Fils les paumes.**

Version française par ION ROȘIORU

Melania Cuc

Timp furat

În stația fără taxi,
Caii în harnașamante cu ținte tocite
Ronțăie ovăzul de pe fundul găleții.
Muscali în rubașcă albastră
Trag din lulea pe prispa cafenelei
Unde o necunoscută
Și-a însângerat degetele
În strunele harpei.
O turmă de sunetele desperecheate
Dănțuie-n aerul cu miros de tămâie
Și sudoare umană.
Restu-i doar ctitorie,
Un ciob din zidul ierihonului
Prăbușit peste nisipul clepsidrei.
Strada asta nu mai are trup,
Nici acte de stare civilă
Iar eu,
Sunt un soldat prea bătrân
Pentru a mai ține minte
Ordinul de retragere
La propria-mi vatră.
Prapuri de lumină artificială
Lustruiesc mașina de bătut litere...
Da,
Am reinventat
Scrisoarea de dragoste
Și balansorul
Unde
Bunicul așteaptă americanii,
Să-i bată în cuie
Crucea de pe casă.

Zi lucrătoare

Mă ridic în poante,
Fulguesc din aripă;
Trec peste moarte!
M-am înfipt în asfaltul fierbinte
Ca o sămânță pornită la drum
Direct din ochiul Vieții.
Nu sunt om
Nici pasăre cântătoare,
Doar aburul
Prins cu gheare de platină
Peste crinul unui imperiu
Ce se întinde ca un elastic
Pus pe dopul sticlei cu lapte.
Gura altei măști mă mușcă
De mâna fără prescură
Și mă dedau la mierea
Picurată sub limba ceasornicului
Ce rămâne cu un secol pe oră
În urmă.
Îngerii umblă în haine de stradă
Prin cușca fără de gratii;
Un pelerinaj spre locul în care

Lumina solară se stinge
Ca un muc de țigară apăsă
Peste semnul de carte.

Dans târziu

Crește vremea la sânul meu
Ca puiul de găscă între ruinele
De la colosseum.
Aștept cu capul sub aripă
Într-un arc de triumf
Ridicat cu palmele din apă și lut.
În afară de veghea lumească
Este vară și vamă
De abia reușesc să mă extrag
Din întregul
Care... îmi ia mulajul
Cu ceara albinelor
Ce au murit peste iarnă.
Gura lumii-i gata crăpată;
-Atac la baionetă!
Îmi dă comanda
Omul din stradă.
Fac stânga-mprejur,
Înjur surugiul
Ce a tras cu cal și căruță
La hanul incendiat la trecut.
Plină cu răni pe tălpi și pe față
Fecioara dansează printre paharele
Pe jumătate cu vin ce îngheață.
Bem cot la cot
Cerșetori și inși cu dinți de aur în gură,
E târziu și lampa din grindă
Se stinge sfârâind în nisipul
Coborât de neil armstrong
Direct de pe lună.

Sub coaja oului

Și... îți strig numele
De sub coaja oului
În care îmi încerc clonțul
Ca în propria-mi facere.
Am trecut aproape întregă
De Belle Epoque,
De comunism, consumism ..
Pentru a muri puțin
În fântâna
Unde nimeni nu mai aruncă

Moneda întoarcerii către casă.
Sunt un fel de țară a nimănui,
Un spațiu alb între
Sfinții ce au ieșit cu nimbul strălucind
În piața cu marmură roz
Și flori de olanda.
În partea de nord a cetății,
Negustorii de oase circulă liberi
Prin defileul fără străjeri,
Fără semne de circulație.

Orașul scufundat

Puțin spus,
Că zahărul va fi cu mult mai alb și
Mai rafinat desenul pe ceșcuța
Cu însemnele anului ce stă spânzurat
De capătul calendarului...
Ochi de apă albastră și rochii foșnitoare
Fac pelerinaj prin clipa de față.
Blitzul scapără din zece degete
Peste masa
Unde stă întins la soare,
Un arhipeleag fără vegetație.
Mașina poliției face razie din oră în oră
Prin scena cu ierburi și animale
De apă sărată.
Nu mai plânge nimeni pe lume și
Târâșul e clasic,
Tot pe genunchi și pe coate.
Aproape de soare,
Rațele sălbatice sparg pielea din tobe
În disperare de cauză.
Și... vânătorii prind curaj,
Trag cu muniție grea
În liniștea
Care cuibărește oul de
Paște.
Peste masacrul din orașul
Scufundat în mълul cel gras,
O esacdrilă de serafimi
Își face numărul acrobatic
Fără peripeții.

Drum

Nădușeala îmi îngălbenește
Gulerul hainei
În care mă simțeam fericită.
O iau de la capăt,
Printre atâtea altare
Ridicate în gând,
Peste turnuri virtuozose
Dar fără biserică;
Sunt orbul care
Îți citește destinul în palmă,
Își trece amprenta ca pe o radieră
Peste alfabetul indescifrabil...
Cuvintele pe care le nasc astăzi
Sunt mai bătrâne decât soarele;
Abia se țin pe picioare,

Tremură
 Așa cum trec ele
 De-a curmezișul poemului.
 Puncte tot mai negre
 Dispar din oglinda în care
 Eram o cetate întreagă.
 Pâine frântă pe roată
 Suntem în pereche.....
 Mergem umăr la umăr
 - Victimă și călău -
 Prin călătoria asta defel glorioasă.
 Tu ești calm, auster...
 Eu, gălăgioasă,
 Zornăitoare, inofensivă
 Ca o trenă strălucitoare
 Din solzi subțiri de păstrugă.

Cotidian

Cine să mai vadă incendiul,
 Jarul care a salvat mai ieri
 Catedrala și cocoșii din sticlă
 Vopsită cu sânge de om?
 Sunt doar
 O fetișcană cu glas în schimbare
 Și cu bluza deschisă toată
 În nasturi...
 Sâni, iată hrana luminii!
 Atât cât se mai poate zări
 De aici,
 Din foisorul de pază,
 Din locul unde tu
 Mi-ai zgârâiat cu penița obrazul.
 Privești dar nu vezi lacul
 Din lacrimi și stropi de șampanie,
 Nici ploaia prin care alerg într-un
 Maraton inexplicabil.
 „Victorie!”,
 Am caligrafiat pe zidul închisorii
 Și în prăvăliile cu
 Păpuși ce au încăruntit.
 -Vââând garoafe ieftineeeee !
 Strig ca un telal desuet
 De-a lungul și de-a latul
 Orașului invadat de grâul
 Care a germinat direct din colivă.

Mercenariat

Îmi trimiți a treia ilustrată,
 Pe ziua de azi.
 Este un semn că ești viu,
 Nevătămat lupti
 În cel de al doilea război
 De cucerire a golgotei.
 Pe foaia asta de cort militar
 Numai sângele omului îl văd
 Stacojiu,
 Ruginind ca o cutie de conserve
 În care am aruncat
 Verigheta, cerceii verzi,
 Inelul logodnei...

O harababură de idei
 În care
 Nu-mi pot imagina
 Cum ar fi...
 Să mă trezesc dimineața devreme
 Și să ies cu pași mici
 Din coasta ta bărbătească!
 Să fiu din nou libelula fără eșarfă,
 Femeia fără patrie adevărată.
 -Ești încă frumoasă,
 Îmi scrii pe cartea poștală,
 Îmi faci portret din memorie,
 Trasând cu tuș negru
 Păru-mi verde și ochii sașii...
 Ceea ce nu se vede de la distanță
 Este inima imprimată
 Pe bancnota
 Cu care îmi plătesc lună de lună
 Rata la bancă.

Foto: **Simion Legian**, Canar

Adevăr și milă

Îmi place la nebunie
 Să tropotesc fără ghete
 Printre mașini de epocă
 Și domni cu melonul
 Așezat direct pe asfaltul
 Din fața
 Bisericii cu hramul
 Tuturor sfinților.
 Ne călcam în picioare
 Ca făina spartă
 Într-un bob de porumb.
 Trec batalioane de tineri
 Pe sub arcul de triumf
 Cu pasărea fericirii agățată de gât
 Și unghile înmuiate în vin vechi.
 Este anapoda să sper
 În milă și adevăr,
 Cât unghiul soarelui cade
 Pe pagina de gardă
 Din cartea cu coperti de smarald
 Și povești ce scrâjnesc din dinți
 Ca pictorul care se înecă la
 Buza unui singur pahar cu absint.

Test

În liniștea odăii
 Cu busuioac din anul trecut
 Agățat de icoane,
 Nu mai sună poștașul.
 Gramofonul
 Scârțâie fără memorie
 În osia de bronz
 Mai bătrân decât toți istoricii.
 E pauza de prânz.
 În sala de audiții a mai rămas
 Un salahor surd
 Și regizorul părăsit de iubită.
 -Din trupul tău cresc
 Cei mai falnici arbori de tisa!
 Se joacă el,
 Cu viitorul meu ascuns în pălăria
 Cu miros de iepuri sălbatici.
 -Lemn foarte scump!
 Plusez eu,
 Și nu mă aștept ca
 Din carnea mea
 De lebădă în lesă
 Să se și construiască calești.
 În locul meu,
 La masa acoperită de taină,
 Iluzia țese cu entuziasm
 Arabescuri
 Pe fundul unui pahar plin
 Cu licqueur din flori de portocal.

Promoție

Acestea sunt
 Imagini imposibil
 De preluat pe o fotografie de nuntă.
 Șters,
 Cu o mie de riduri pe
 Obrazul neras,
 Afîșul a fost smuls,
 Dus pe sus
 De ultima furtună.
 Ploaia rece s-a lipit de mine
 Ca o rochie de femeie gravidă.
 Sunt gata îmbrăcată în vopseluri
 Ce s-ar fi potrivit mai mult
 Unui portret da regină.
 Trăiesc la înălțimea ochiului
 Unui trecător ce își face drum
 Prin transparenta vitrinei
 Cu ciorapi roz.
 S-a deschis pe strada mea
 Încă un magazin cu
 Speranțe desperecheate.
 Cântece și siluetele caraghioase
 Se îmbrâncesc la intrarea
 În care
 O batistă cu horbotă fină
 Ascunde felinarul fără baterie.

**Din volumul în lucru,
 LEBĂDA PE ASFALT**

IONESCO

❖ O carte este bună prin ceea ce nu seamănă cu celelalte; este slabă prin ceea ce seamănă cu celelalte.

CIORAN

❖ N-ar trebui să scriem cărți decât a spune în ele lucruri pe care n-am îndrăzni să le mărturisim nimănu.

ELIADE

❖ Suntem condamnați să învățăm și să ne trezim la viață prin cărți.

PALEOLOGU

❖ Lumea și viața nu sunt nimic fără cărți.

PALER

❖ Cărțile se scriu în singurătate, însă împotriva ei.

GRASS

❖ Chiar și cărțile rele sunt cărți, prin urmare ele sunt sacre.

CAMUS

❖ ...Asemenea cărților cu prea multe pasaje subliniate cu creionul pentru a ne sugera o părere bună despre gustul și inteligența cititorului.

❖ Cărțile lui Copernic și Galileu au stat la index până la 1822. Trei secole de încăpățănare, nu-i puțin lucru.

BORGES

❖ Eu mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei biblioteci, alte persoane consideră că ar fi o grădină, alții și-l pot închipui ca un palat, eu l-am imaginat întotdeauna ca o bibliotecă și aici mă aflam eu...

❖ O carte este mai mult decât o structură verbală sau o serie de structuri verbale, este un dialog stabilit cu cititorul său și este tonul pe care îl impune cititorului și este imaginea schimbătoare sau durabilă pe care i-o impune memoriei sale.

MALLARMÉ

❖ Scopul omenirii este o carte frumoasă.

TSATSOS

❖ Pentru a se fertiliza, gândirea are nevoie de dialog. Nu am pe nimeni cu care să dialoghez. Discut numai cu cărțile. Numai ele îmi țin trează gândirea. Evenimentele? Și acestea, desigur, atunci când nu sunt reluări

neînsemnate ale celor pe care le-am descoperit încă demult, în cărți.

❖ Depinde de carte, dar și de modul în care știi tu să o folosești.

❖ Cartea poate fi un stimulent, dar și o povară.

REFLECȚII DESPRE CARTE, BIBLIOTECĂ ȘI LECTURĂ

ELIOT

❖ Cărțile sunt cei mai tăcuți și constanți prieteni; sunt cei mai accesibili și înțelepți consilieri și cei mai răbdători profesori.

PROUST

❖ O carte este un vast cimitir, unde pe cele mai multe morminte nu se mai pot citi numele șterse.

❖ ...O carte a lui Anatole France subînțelege o mulțime de cunoștințe erudite, cuprinde incontinuu aluzii pe care prostimea nu le observă și care, pe lângă alte frumuseți, fac noblețea incomparabilă a cărții.

❖ ... Cărțile copilăriei lasă în noi, odată cu subiectul lor, imaginea locurilor și a zilelor în care le-am citit.

GIDE

❖ Cu neputință să găsec, în biblioteca mea, cărțile de care am urgentă nevoie.

POUND

❖ Nu există nici un motiv pentru care aceluiși individ să-i placă aceleași cărți și la 18 ani și la 48.

AUDEN

❖ Unele cărți sunt pe nedrept uitate, niciuna nu este pe nedrept ținută minte.

❖ Cartea este o oglindă: dacă se privește în ea un măgar, n-are cum să vadă imaginea unui apostol.

FIELDING

❖ ...după părerea mea un poet are nevoie să citească foarte puțin, un critic și mai puțin, iar omul politic cel mai puțin dintre toți.

HERDER

❖ În timpul nostru nimic nu poate educa sau strica atât de mult ca o

lectură rău aleasă. O carte a educat sau a stricat adesea pe câte un om pentru o epocă întreagă a vieții sale.

SMITH

❖ Cele trei reguli practice pe care le ofer sunt: 1. Să nu citești niciodată o carte mai nouă de un an. 2. Să nu citești niciodată altceva decât cărți frumoase. 3. Să nu citești niciodată decât ce-ți place.

MONTHRLANT

❖ Spune-mi ce-ai reținut din lectura unei cărți, ca să-ți spun cine ești. Cititorul acordă atenție numai pasajelor care-l înfățișează pe el.

SAGAN

❖ O scurtă privire într-o carte, și auzi vocea unei alte persoane, poate cineva mort de 1000 de ani. Să citești înseamnă să călătorești în timp.

CHESTERFIELD

❖ Să nu preferați niciodată cărțile rare, cărților bune.

FIELDING

❖ ... e tot atât de greu să afli adevărata fire omenească în cărți, pe cât e de greu să găsești veritabila șuncă Bayonne sau adevăratul salam de Bolonia în orice dugheană.

ROUSSEAU

❖ Abuzul de cărți omoară știința. Crezând că știi ce ai citit, te socotești dispensat de a învăța.

RENARD

❖ Douăzeci de cărți de luat pe o insulă pustie: 1. „Candide”. 2. Molière: „Căsătorie cu de-a sila; ¼ din marile farse. 3. „Bărbierul din Sevilla”, „Nunta lui Figaro”. 4. „Robinson Crusoe”. 5. „Gulliver”. 6. „Istoria naturală” a lui Bossuet. 7. „Hoții” de Schiller. 8. „Falstaff”. 9. „Doamna Bovary”. 10. „Eugenie Grandet”, „Casa unui flăcău”, 11. Musser. 12. „Legenda veacurilor”. 13. „Istoria contemporană” a lui Michelet. 14. Un volum de Dumas. 15. Un volum de Labiche, unul din Augier. 16. Traducerea „Eclesiastului” de Roman. 17. Un volum de Jules Verne. 18. „Originea speciilor”. 19. (Ceva necitit, pentru surpriză), 20. „Fabule” de la Fontaine.

**Din volumul Dimitrie Poptămaș,
REFLECȚII DESPRE CARTE,
BIBLIOTECĂ ȘI LECTURĂ, Ed.
Nico, 2010**

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

SPINOASA PROBLEMĂ A AROMÂNILOR

“LA CE NI-S BUNI AROMÂNII...!?”(II)

Ca să-mi confirme, încă o dată, tristul adevăr al lipsei de solidaritate a românilor - moștenire, zice-se, de la traci - am auzit într-o zi o voce a unui om **nu prost**, ci **inconștient**, ca nu puțini români de azi, zicând: “*La ce ni-s buni și basarabeni ai ăștia? Lasă-i să stea acolo, cu rușii lor! Dac-or veni la noi, îi avem iar, în România, pe cioloveci...!*”

Da, te pomenești că stimabilul respectiv – și câți ca el... - tocmai de aceea îi uită, dimpreună cu guvernarea României de după 1989, și pe aromâni, adică să nu-i avem în România, Doamne ferește-ne, iar pe fanarioți! “*Cugetătorul Nușici zice pe undeva: <Să te ferească Dumnezeu de ce-ți spune sârbul pe față, să te ferească Dumnezeu de ce-ți face grecul în socoteli> – iar eu aș mai adăuga una: <Să te ferească Dumnezeu de ce-și fac românii unul altuia>*”(cf. Teohar Mihadaș, **Aromânii și rolul lor în Balcani**).

Nu erau de-ajuns nemerniciile spuse de “frații ortodocși” greci pe seama aromânilor (au ajuns să-i numească până și ...”popor de homosexuali”!) - trebuia și noi, acum, frați de sânge, să-i scuipăm în obrazul lor de Hristos Atotîndurător! Căci pesemne, fără această Golgotă a trădării lui Iuda și a Sacrificiului Mielului - Neamul Românesc n-ar putea împlini misiunea sfântă ce-o are pe Pământ, între toate neamurile.

La ce-s buni aromânii - ROMÂNII ABSOLUȚI, cum le zicea Petre Țuțea?!...

Întâi, să fie soldați eroici ai lui Alexandru Macedon, cuceritorul lumii – **asta**, înainte chiar de a se altoi cu sânge traianic, de romani (tot de cuceritori ai celor patru zări) și a căpăta nume de **români-români**. Apoi au fost buni “să reprezinte populațiile latine în Imperiul Bizantin” (cf. V.Tega, **Aromânii, acești necunoscuți**), apoi, tot buni au fost să întemeieze, între sec. X-XII, “state independente: **Vlahia Mare** (în Tesalia), **Vlahia Mică** (în Etolia), **Vlahia de Sus** sau **Anovlahia** (în Epir) și **Mica Vlahie Albă**, formând astfel baza Imperiului Româno-Bulgar” (cf. V.Tega, art. cit.). Și tot buni au fost să mai tempereze trufia prădalnică a împăraților bizantini și a unora dintre cruciați.

În timpul turcilor, mulți dintre aromâni s-au refugiat în munții Pind și Balcani, dar de asemenea mulți, în sec. XVIII, **au jalonat drumul dintre Constantinopol și Viena** (însă și spre Italia; Germania - până în America, la Philadelphia), cu **Agenții Comerciale Macedonene**, aproape **MONOPOLURI!!!** Unii i-au numit chiar **evreii Europei** - dar ei erau **creștini adevărați**, deci **binefăcători**; ceea ce se uită, de mulți, este că **orașul Trieste, în mare parte, este o creație a Companiei Macedonene** (cf. N.Iorga, **Macedonenii**), și că întregul comerț și artizanat din Zemun (punct-cheie al comerțului între Austria și Turcia) erau aromâne (cf. istoricul sârb, de origine aromână, Dușan Popovici – care mai afirmă ceva

extraordinar: **aromânii au născut burghezia sârbă contemporană**: “*Aromânii erau (n.n.: atenție, vorbește un istoric sârb!), din punct de vedere intelectual și artistic, cu mult superiori germanilor și sârbilor(...) influența lor a fost foarte mare, mai ales la populația orașelor, unde au pus bazele comerțului sârbesc(...). Când într-o zi se va face analiza sângelui marilor noștri oameni, se va vedea că un mare număr dintre ei(...) erau urmașii acestor oameni – macedoromânii(...). Din rândurile lor au ieșit cei mai mari filantropi ai noștri: Anastasijevici, Bozdu, Trandafil și alții(...), nume ilustre din viața literară și artistică a Serbiei (...)*”. Într-o altă ramură, frații Manaki, pionieri ai cinematografului, de renume europeană, au fost aromâni din Macedonia (cf. Neagu Giuvăra, **Diaspora aromână în sec. XVIII-XIX**).

Aspirațiile de unitate de stat și independență ale Albaniei (1912) au fost susținute de aromâni (cf. Gelcu Maksutovici, **Raporturile dintre albanezi și aromâni, la începutul sec. XX**): “*Aproape că nu se făcea deosebire între acțiunile albanezilor și aromânilor (...) se constituie un Comitet Cultural Studențesc, în cadrul Societății Albaneze “DRITA”, din care făceau parte Dobre Ionescu Bujor, Alex. Paraschivescu, Ovidiu Tino, Mărășescu Teodor, Gheorghe Lazăr, Dumitru Anghel, Rene Polizu și Pandele Dormișe - după cum se poate constata, majoritatea o constituiau aromânii(...), la fel în componența noului Comitet al Societății “DRITA”, ales în 1907, format din N.N.Naciu, președinte Nik Hristu și Manole Boscu, vicepreședinți - Ion Hristu Pani, D. Tacica, Marcu Trifan, Mihalache Belo, P. Dumitru, membri - Ilie V.Costuri, casier - Theodor Cona, secretar - Teodor Lopa, Naum Gheorghe, Ilie Th. Emanoil, cenzori - iar ca președinte onorific continuă să fie Dimitrie Butculescu*”.

Puțini știu că **însăși Ungaria și Grecia datorează, în mare parte, unui aromân, SIMEON GHEORGHE SINA, întemeierea lor ca state moderne**: “*instituții fundamentale ale statelor mai sus amintite îi datoresc existența lor (...); el a contribuit (n.n.: și acum urmează un citat dintr-un document maghiar): <la înfăptuirea Creditului agrar ungar, la întemeierea Societății de Asigurare Maghiare, la promovarea căilor ferate și la navigația cu vaporii, la canalizarea fluviilor, la ridicarea și îndreptarea agriculturii, a îngrijit de școală și de educație, de Muzeul Național, Spitalul de copii și alte spitale, leagăne, orfelinate, Institutul orbilor, Academia Comercială, Conservatorul, Corpul Pompierilor, Casina Națională, Basilica din cartieru Leopold, Casa Artelor Frumoase și, mai presus de toate, Palatul Academiei de Științe Ungare. Toate îi vestesc numele ca unui întemeietor.>*

În fața acestor opere, un glumeț (n.n.: și nu prea...) ar putea spune că baronul Sina a întemeiat, cu ajutorul ungarilor – **statul maghiar însuși**” (cf. Victor Papacostea, **Civilizație românească și civilizație balcanică**). Bancherul Sina era “deținător al uneia dintre cele mai mari averi din Europa” – aliindu-se cu țarul Rusiei, împotriva Rotschil-ilor (cf. Neagu Djuvăra, op. cit.). Ironia sfântă a sorții a făcut ca victimele grecilor -

aromânii - să fie binefăcătorii călăilor lor! (după strictul model Cistic) și să sprijine, o istorie întreagă, “helenismul”, să fie eroi și martiri pentru “elephteria” (libertatea) grecilor, în 1921 (cf. Neagu Djuvara, op. cit.), Theodor Colocotroni, generalissimul armatelor din Peloponez, generalul Coletti Constantin, Rhigas Pheeros, autorul *Marseillaisei* grecilor – apoi, în bătălia eteristă, pe pământ românesc: Iordaki Olimpiotul, Iani Farmaki și Diamandi Giuvara (toți, morți martiric, pentru independența statului grec!). Baronul Sina nu și-a uitat “patria de origină” (Grecia...): “*Între altele, înființează, dotându-le bogat, Observatorul și Academia din Athena (...). Recunoscătoare* (n.n.: față de individ, iar nu față de etnia din care provenea), *Grecia îl numește ministrul său la Viena, München și Berlin*”(cf. Neagu Djuvara, op. cit.).

Francezul Victor Berard, profesor la Écoles des Sciences Politique, din Paris: “*Valahii au fost, de 50 de ani, binefăcătorul elenismului. Aproape toate monumentele din Athena - Academia, Observatorul, Polytechnion etc. - au fost construite de valahi. Aproape toți donatorii celebri, ale căror donații și cadouri au sprijinit statul și comunitățile grecești, sunt de rasă valahă: baronul Sina este valah din Moscopolis, Dumba este valah din Nikulița - Tușiță, Sturnari, Averof sunt valahi din Mețovo.*”

Blestemată soartă! Cum răsplătesc grecii binefacerile constructorilor Athenei moderne, cum răsplătesc sârbii și toți vecinii, pe ctitorii lor valahi?

Cu prigoană, silnicie, asimilare forțată. Și totuși, neclintii au fost românii-aromâni în credința lor în Hristos, și asta o remarcă străinul-sârb (decî, oarecum, “adeversar balcanic”...) Dušan Popovici: “*dintre toate popoarele din Balcani, ei (aromânii) au rămas cei mai perseverenți atașați credinței lor (...). AU PREFERAT SĂ ÎNDURE ORICE, DECÂT SĂ SE LEPEDE DE LEGEA (CREDINȚA) LOR*”(s.n.). Aromânii, ctitorii “*Balcanilor moderni și ai Europei Centrale Moderne*”.

Cine vrea să recunoască acest adevăr absolut științific, azi, la Consiliul Masonic al Europei? Vin, vin frații din Sudul Apei (Dunării...), mai ageri - către frații din Nordul Apei - frați care iar...stau să adoarmă în post, gata să-și uite Sfințenia Misiunii de Neam Ales (cf. Mihai Eminescu, *Misiunea noastră ca stat*). Unitar întru Făptuire: “*Apa unui izvoarăș de pe umărul unui munte înalt, atâta timp cât el nu va seca, ea va curge mereu pe panta aceluși munte din care țâșnește - nu o vei putea-o da peste capul muntelui, chiar dacă în josul ei ai ridica un zid mai înalt decât acel munte. Izvoarășul vieții muntenești a aromânilor își mână stropii lui spre plaiurile României. Monstruoșitățile <românești> ce ar încerca stăvilirea sau devierea lor, drept răsplată vor fi spălate de acești stropi de orice murdărie, fără însă a putea fi stăviliți*”(cf. Tache Papahagi, *Aromânii*, 1932).

Și ei, veniți la Învierea de Neam, ne dăruiesc nu doar averi materiale (a se vedea moștenirea Gojdu, de care statul român își bate joc, cedând-o, iresponsabil, fără rușine, Ungariei!!! – dar și moștenirile Mocioni, Dumba,

Darvari, Ruja, Bellu, Hagi Mosco, Meitani etc.); ei ne dăruiesc sufletul lor – vâlvătaie, iar românii din Nord de Dunăre le-au dat pleiade de oameni ieșiți din comun prin spiritualitate - ca Dosoftei (Barila), Ion Neculce; mușata, frumoasa Teodora, mama lui Mihai Viteazul (...). Urmează Șaguna, Gojdu, Vulcan (“nașul” lui Eminescu...), Mesota, Sina, Cavaliotti, Roja, Boiagi, Mocioni, Goga după bunic, Blaga după mamă, Titu Maiorescu după mamă, Bolintineanu, Odobescu după mamă, Dimitrie Anghel (“poetul florilor”...) după mamă, Carafoli – creatorul aeronauticii românești, medici de seamă, creatorii primelor spitale din România, cărturari de elită, ca Naum, Bezdechi, Murnu, Capidan, Caracostea, Papacostea (familii întregi!), cei 4 Papahagi, Iorga după bunic, Tache Ionescu – mare politician etc. – apoi actori ca Vraca cel cu glas de tunet, Caragiu – acel Anthony Quinn al scenei românești - chiar și sportivi de excepție, precum “drăcușorul” de Gațu și “dracul” de Hagi(...)(cf. Teohar Mihadaș, op. cit.).

Se spune că și Eminescu ar fi descendent, pe linie paternă, de aromâni. Și eu cred că altfel nici nu se poate: **căci unde-i focul mai mare, unde-i instinctul național mai viu - acolo trebuie să fie toate geniile noastre!** (Chiar dacă istoria actuală, comandată din exterior, respinge orice discuție, pe față și cu documente pe masă, despre Mișcarea Legionară – trebuie să știți că cei mai înfocați tineri patrioți și cinstiți apărători ai creștinismului și ai Spiritului Neamului Românesc, din Legiune, au fost “macedonenii” – dintre care îl amintim aici doar pe martirul/mucenicul Sterie Ciumetti, cel mai credincios și profund înțelegător al Misiunii Arhanghelice, izbăvitoare de Rău nu doar a României, ci a planetei Terra! - a lui Corneliu Zelea Codreanu). Dar Țara Unitară și Suverană a Românilor Liberi are obligații de sânge și onoare, față de frații neliberi, martirizați în istoria omenirii, acolo, în Sudul Apei Uitării: AROMÂNII.

“*Dar România, statul cel mai important din sud-estul european, poate purta, trebuie să poarte tratative în acest sens (pentru obținerea de drepturi culturale pentru aromânii din sudul Dunării), cu Grecia, Albania, Macedonia, Bulgaria. În definitiv, nu se cer decât drepturi dobândite deja în trecut. Este acesta un lucru imposibil, într-o Europă care și-a făcut un crez de onoare din respectarea drepturilor minorităților naționale?* (cf. Hristu Căndroveanu, *Matricea stilistică românească* – în *Caleidoscop Aromân* - care, prin volumele I-III, ne-a oferit o parte din documentația prezentei lucrări).

La ce ni-s buni aromânii?!...

Ni-s buni, ca să nu uităm cine suntem. Ei, aromânii, sunt, în spiritul lor arzător în România, ca și-n Sudul Apei Sacre și Blestemate (totodată) - “buletinul de identitate” al tuturor românilor-români. Dar fie că vor sau nu ele, aromânii sunt “buletinul de **veritabilă identitate**” al tuturor națiunilor balcanice moderne și al unora dintre cele mai trufașe/arogante țări din Centrul Europei. –

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ
Foto: **Simion Legian**, Sacru

POETICA IMAGINII ÎN CEREMONIALUL DE TRECERE(1)

I. IMAGINEA. TIPOLOGIE ȘI SEMNIFICARE

Arta populară, privită în dinamica unui imaginar socio-cultural, este un complex de imagini. Imaginea, ca suport ontologic al imaginarii colectiv, poartă amprenta unui simbolism socio-cultural care generează *meta-imaginea*, transformând formele de manifestare ale unui *genius loci* în categorii poetice.

Arhitectura imaginii are ca temelie *ritul* și *ritualul*, devenite categorii ale imaginarii culturale, în timp ce *meta-imaginea* este reprezentată de *ceremonie*, înțelesă ca devenire și procesualitate.

Receptarea unei duble fețe a imaginarii, socio-cultural și poetic, reconstruiește imaginea ca o structură intermitentă a complexului de sensuri descifrate. Manifestarea artistică a mărcilor semantice ale orizontului socio-cultural se desfășoară în trepte, inițiativ: *imaginea arhetipală*, *imaginea mitică*, *meta-imaginea*.

Imaginea arhetipală, descătușată de statismul primordial, este o imagine antinomică, mărginind, dar și dez-mărginind cunoașterea; lumea înțelesurilor se închide sau se deschide în funcție de modalitatea discursivă utilizată, fiecărei imagini fiindu-i specifică o strategie discursivă ontologică. Descifrarea imaginii arhetipale este posibilă prin intermediul *ritului*. Ritul are menirea de a reconstrui ființa umană și ființa cosmică, re-semantizând continuu dimensiunea existențială și convertind semnificațiile i-mediate la primatul imaginii. Ființa arhetipală se deslușește în devenire⁷, pătrunderea pe tărâmul înțelesurilor fiind posibilă prin recunoașterea simbolurilor primare existențiale. Re-cunoașterea reprezintă o cunoaștere de gradul al doilea a formelor arhe-tipologice, descifrate deja și supuse unei re-semantizării în devenirea liantului imaginilor. Despărțirea de percepția primordială a lumii este, de fapt, o creație în care cuvântul începuturilor s-a transformat în imagine. Sălășluirea în imagine transformă dublul aspect al existenței, subiectiv și obiectiv, în nucleu semantic. Dialogul dintre subiectiv și obiectiv, între microcosm și macrocosm, își are obârșia în procesualitatea imaginilor arhetipale, înțelesă ca *ritual*.

Dynamis-ul arhetipurilor dă naștere unui nou tip de imagine, *imaginea mitică*, transfigurând a-temporalitatea inițială în spațialitate cognoscibilă și imagistică.

Prin *ritual* are loc inițierea omului în cunoașterea și construirea universului. Legăturile primordiale se desfac, la nivelul umanului, re-definit din perspectiva a-

temporalului, locuirea fiind posibilă în secvențe existențiale, re-dimensionate mitic.

Aflat într-o continuă căutare a universalilor, individualul se schimbă după chipul și asemănarea lumii, devenind **microcosm**. Omul și universul se organizează ca un tot unitar (universul-imaginea omului, omul-imaginea universului) a cărei reprezentare semantică este *meta-imaginea*, în calitate de co-existență și co-participare.

Meta-imaginea se autodefineste prin intermediul *ceremonialului* care deschide drum cunoașterii individuale și universale. Prin *ceremonial* umanul se re-integrează în cosmos, recuperându-și sensurile primare, înfățișându-le ca existențial-semantic: *meta-imaginea*.

Aflat într-o permanentă căutare a rădăcinilor primordiale, omul s-a descoperit pe sine, de-a lungul timpului, convertind elementele originare ale universului – **apa, pământul, focul, aerul** – în stări existențiale.

Deschiderea spre universal s-a realizat printr-o cunoaștere fragmentată, trunchiată, a elementelor părtașe la Marele Tot care s-a transformat într-o devenire continuă a arhé-ului din lucruri, totalizând treptele inițierii întru construirea înțelesurilor.

Elementul originar, autentic, a devenit el însuși Tot prin co-participație la dinamica internă a sensurilor re-descoperite ritmic.

II. DE LA ARHETIP LA IMAGINE MITICĂ

1. APA

Element cosmogonic universal, simbol al nașterii și al morții⁸, **apa** integrează și dezintegrează; noul venit pe lume este „împământenit” cu ajutorul apei, prin taina botezului, cel plecat pe ultimul drum va fi condus de ființa apei pentru a i se dezlega rădăcinile din pământul acestei lumi.

Desăvârșind ieșirea la viață a increatului, **apa** șlefuește informalul, deschizând calea înspre cunoașterea ființei din lucruri. „Adevărat ochi al pământului”⁹, **apa** rescrie codul viețuirii celor două lumi, lumea increatului, a informalului, a elementarului, și lumea creației.

Această repunere în ordine a profanului, prin intermediul unui element generator de alte forme procesuale ale creatului, construiește matricea semantică a structurilor mitice.

De la formele primare – ca „origine a vieții”, „mijloc de purificare”, „centru de regenerescență”¹⁰ – **apa** devine

⁷ v. Gilbert Durand, *Aventurile imaginii, Imaginația simbolică, Imaginarul*, ed., cit., v.Cap.III, *Hermeneuticele instaurative* (pp.61-81).

⁸ Cf. *Enciclopedia de filozofie și științe umane*, traducere de Luminița Cosma, București, Editura ALL Educational, 2004, p. 56.

⁹ V. Gaston Bachelard, *Apa și visele, Eseu despre imaginația materiei*, traducere de Irina Mavrodin, Buc., Ed. Univers, 1995, p. 39.

¹⁰ Cf. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri, Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I, București, Editura Aramis, 1994, pp. 107-117.

„instrument al ordaliei”¹¹ care cântărește axiologic primordialitatea. Primenind lucrurile create, **apa** se înfățișează ca hierofanie, „sămânță divină”, „lumină”, „cuvânt, verb generator”¹². Deschiderea lumii ca potențialitate hierofanică transformă valențele expiatorii ale apei în dinamică a logosului tămăduitor.

În majoritatea miturilor, **apa** este considerat un element cosmogonic activ, al cărui destin este de a conferi lucrurilor **dynamis-ul** creației.

Dihotomia *apă vie / apă moartă* anulează divorțul dintre viață și moarte, iar apa ritualică (lustrală sau magică) purifică pământul de amintirea increatului. Absența apei, în schimb, este asociată, în multe mitologii, cu infernul sau cu „lumea morților”¹³.

În **mitologia română**, **apa** a avut aceleași valențe primordiale, de element, substanță esențială și germinativă sau de categorie proteică și generatoare de viață.

De la cuplul demiurgic Fârtat / Nefârtat, **apa** este duală, pe de o parte este sursă a vieții, iar, pe de altă parte, este substanță care va înghiți cosmosul.

Cu apa lustrală se spălau copiii la naștere, la nuntă se spălau pe mâini și față tinerii însurați, se stropeau cu apă nuntașii pentru a se purifica nunta, iar la moarte se spăla mortul, se puneă apă într-un vas în camera funerară pentru a-și spăla mâinile cei îndoliați când se întorceau de la mormânt.

Având putere soteriologică, **apa** este o modalitate de cunoaștere care înlesnește „trecerea” la înțelesurile ultime ale existenței.¹⁴

2. PĂMÂNTUL

„Matrice a apei”, pământul original a dat naștere arhetipului Marii Mame – Terra Mater – care a creat viața¹⁵. **Pământul** este „substanța universală”, „Prakriti”, „haosul primordial, materia primă despărțită de ape”¹⁶.

Dacă Apele precedă organizarea Cosmosului, pământul produce formele viei: „Apele reprezintă masa nediferențiată, pământul-germenii diferențelor”¹⁷. Întoarcerea la pământ, pe Pământul Făgăduinței sau la pământul natal simbolizează renașterea dintr-un spațiu sacru.¹⁸

În mitologia românească, o primă legendă despre nașterea Pământului mumă relatează cum deasupra noianului de ape primordiale s-a înălțat arborele cosmic – bradul – cu rădăcinile de pământ, sprijinindu-se de străfundurile apelor¹⁹. În mentalitatea populară, nu există un singur pământ, se poate vorbi de „o pluralitate a pământurilor create”: suprapământurile sau pământurile cerești și Raiul, pământul propriu-zis și Lumea Albă, subpământurile cu Celălalt Tărâm și Iadul²⁰. În basme, despărțirea pământului de apele primordiale se face

printr-o apă ca „ocolește de trei ori pământul ca un șarpe făcut de trei ori colac” care se numește „Apa Sâmbetei”²¹. **Pământul** este părtaș la evenimentele esențiale ale omului: nașterea pe pământ, uniunea nupțială pe pământ, moartea pe pământ, fiind și „martor la unele jurăminte și hotărnicii”²².

3. FOCUL

Considerat „principiu de creație și de metamorfoză, centru de iradiere a vieții spirituale”²³, **focul** l-a condus pe om la porțile divinității. Simbolizând Moarte și Înviere, **Focul** poate fi asociat cu principiul antagonic, Apa: „Astfel, purificarea prin foc este complementară purificării prin apă pe plan microcosmic (rituri inițiatice) și pe plan macrocosmic (mituri alternate ale Potopului și ale Secetei sau Incendiilor)”²⁴.

Element primordial în mitologiile lumii, **focul** este „cauză și motor al vieții”, dar și distrugător sau purificator al ei. Venerat ca zeu, **focul** are multiple înfățișări: *foc solar*, *foc atmosferic (fulgerul)*, *foc astral*, *focul lăuntric al organismelor*, *focul viu*, prieten și dușman, în același timp.²⁵

În mitologia românească, *focul nou*, de primăvară, este sărbătorit de Alimori (Transilvania și Banat), când se rostogoleau „roți de foc” pe dealuri. De Paști, se aprind focuri peste care sar flăcării satului.

La unele etnii – englezi, bulgari, sârbi, albanezi, huțuli, „buturuga de Crăciun” simbolizează „focul viu”, având caracter apotropaic.

Ceea ce rămâne constant, în aproape toate mitologiile, este „sacralizarea focului”, ca „venerație absolută”²⁶

4. AERUL

Ca și focul, **aerul** este un element activ și masculin, în timp ce pământul și apa sunt elemente pasive și feminine.²⁷

Aerul este asociat cu vântul și răsuflarea, reprezentând „lumea subtilă, așezată între cer și pământ, lumea expansiunii”²⁸

În majoritatea mitologiilor, **aerul** este prezent sub trei aspecte: *elementul calm* (zeul egiptean al atmosferei, Shu, ca mediator între cer și pământ; *element violent*, personificat de divinitățile vântului și ale furtunilor, și *elementul vita*, „prână”, forța de viață, dobândită prin yoga²⁹.

DRD. LUMINIȚA ȚARAN

(fragment din *Lucrarea de Doctorat, „Poetica imaginii în creația populară din Bucovina, coordonată de Prof. Univ. Dr. DUMITRU IRIMIA*)

¹¹ 128. Id., Ibid., p. 112.

¹² 129. Id., Ibid., p. 114.

¹³ Cf. Victor Kernbach, **Dicționar de mitologie generală**, Postfață de Gh. Vlăduțescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, pp. 36-37.

¹⁴ Cf. Romulus Vulcănescu, **Mitologie română**, Editura Academiei RSR, București, 1985, **Hidromitologia**, pp. 475-481.

¹⁵ * * * , Enciclopedie de filozofie și științe umane, ed., cit., pp. 806-807.

¹⁶ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, **Dicționar de simboluri**, ed., cit., vol. III, p. 40.

¹⁷ Ibidem, p. 41.

¹⁸ Ibidem, p. 42.

¹⁹ Romulus Vulcănescu, **Mitologie Română**, ed., cit., p. 439.

²⁰ Ibidem, p. 440.

²¹ Ibidem, p. 442.

²² Ibidem, p. 446.

²³ * * * , Enciclopedie de filozofie și științe umane, ed., cit., p. 357.

²⁴ Victor Kernbach, **Dicționar de mitologie generală**, ed., cit., p. 188.

²⁵ Ibidem, p. 189.

²⁶ Ibidem pp., 190-191.

²⁷ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, **Dicționar de simboluri**, ed., cit., vol. I, p. 72.

²⁸ Id., Ibid., p. 73.

²⁹ Victor Kernbach, op., cit., p. 17.

O CARTE DOCUMENT

Apariția unei cărți este un eveniment, cu atât mai mult în zilele noastre, când suntem invadați de publicații *fără număr*, posturi T.V. care răspândesc - contra-plată - știri, informații sau, de multe ori, acte îndoelnice de cultură, care tind să ne răpească timpul într-un mod superficial și dăunător. Evident este mult mai comod să stai pe fotoliu, să butonezi telecomanda, primind fără pic de efort, informații. Aceasta este o capcană ingrată, care reduce abilitățile de exprimare, de analiză și filtrare a informației, determinând (cred eu) conștient, platitudinea. O carte, o carte *clasică*, purtând, încă aroma hârtiei proaspete, mă tem că este un fapt din ce în ce mai rar, iar cititorii, doritorii de frumosul scris, din ce în ce mai puțini. Internetul, prin vasta gamă de acoperire a cerințelor de literatură, frumos, istorie, geografie și, în general de orice altceva, nu poate suplini mulțumirea cititorului fără vârstă, care parcurge paginile provenite din celuloză, cu religiozitate, parcă. Cartea cu coperti cartonate, lucioase (sau nu), apărută într-un spectru cromatic mai bogat sau mai sărac, rămâne refugiul adevăraților iubitori de cultură.

Iată de ce, abia născut, datorită Editurii PIM din Iași, volumul: ***Istoricul Seminarului Sfântul Gheorghe din Roman***, prins între pagini de neobositul profesor doctor (la Universitatea din Bacău) - Ion Țuțuianu, este un fapt de adevărată cultură, care dezvăluie oricui comori de spiritualitate, ascunse fără voie în timp, uitate prin sertare, pe rafturi prăfuite din magazii vechi, sau în mințile oamenilor resemnați de sentimentul uitării.

Trebuie menționat și ***CUVÂNTUL ÎNAINTE***, cu valoare de binecuvântare, așternut pe una dintre primele pagini, de către I.P.S. Eftimie Luca -Arhiepiscopul Romanului și Bacăului.

Documentarea strictă, implicarea la un moment dat în viața Seminarului dar și a Episcopiei Romanului, (devenită între timp Arhiepiscopie), căutarea temeinică a posibilelor izvoare de informații și date, sunt fundamentul acestei lucrări istorico-monografice, cu iz memorialistic și ușor autobiografic.

Din carte rezultă că viața Seminarului, de la începuturile sale până în zilele noastre, a fost sinuoasă, cunoscând clipe de recunoaștere firească -fiind prețuit de oficialități, dar n-a fost lipsită de efectele anatemei aruncate de regimul totalitar asupra religiei, și formelor ei de manifestare.

Sunt convins, nici noi, româșcanii, nu cunoaștem în totalitate numărul celor care au fost elevii seminarului, care s-au întors apoi ca profesori, de cealaltă parte a catedrei aceleiași instituții prestigioase, Seminarul din Roman. Numărul impresionant al personalităților de talie națională, care și-au purtat pașii prin sălile seminarului, pentru a le împărtăși elevilor cunoașterea și tainele dobândirii spiritualității supreme, nu ne este cunoscut nouă, celor care doar am trecut pe lângă acea clădire plină de har, auzind cântări bisericești și încercând să ne închipuim, poate, viața în *Lăcașul* apropiat de Dumnezeu.

Aici intervine cu generozitate domnul profesor Țuțuianu; toate generațiile trecute prin școala în cauză se regăsesc în capitolul ***SERIILE DE ABSOLVENȚI ALE SEMINARULUI***, apoi directorii școlii și toate cadrele didactice, în capitolul ***PROFESORII***. Nu putem trece cu vederea, apreciind efortul făcut pentru a le obține, cele aprox. 280 de fotografii.

Dar labirintul vieții este uneori încurcat, prea încurcat. Cu îndrăzneală și prezență de spirit, acid sau părtinitor când este cazul, autorul șlefuieste subtil și fațetele mai puțin plăcute (sau cunoscute) ale existenței monahale, de care dumnealui a fost aproape, ca absolvent de Teologie, dar și în calitate de jurist al

Episcopiei (mai nou Arhiepiscopiei Roman), lăcaș care influențează părintește, pozitiv, existența Seminarului.

Puțini dintre străinii care poposesc în orașul Roman, dacă-și îndreaptă pașii spre sfânta zidire mușatină ctitorită de Petru Rareș, știu că în apropiere dăinuie clădirea cărămizie, ale cărei uși s-au închis în urma generațiilor întregi de viitori preoți sau cântăreți bisericești, care își amintesc cu nostalgie și evlavie anii trăiți în Seminarul Sfântu Gheorghe.

Rădăcinile existenței școlii bisericești, numaidecât pe lângă Episcopia Romanului, se ramifică în timp spre anul 1716, an în care domnul prof. Țuțuianu localizează un manuscris pornit chiar de acolo. Însă, despre o *școală adevărată*, se poate vorbi (probabil) prima dată, abia în timpul domnitorului Moldovei - Grigore II Ghica; școală analizată cu argumente bazate pe raționamente logice, pe deducții inspirate din mulțimea documentelor găsite, și care au putut fi accesate. După incursiuni laborioase (prin ani, târguri moldovenești, printre domnitori și dregători ai vremurilor), demne de un adevărat cercetător, se ajunge la Seminarul eparhial din Roman, în anul 1858.

Odată cu trecerea anilor, evoluția și întreaga existență a Seminarului este redată strict, în carte. Totuși, nu poate fi uitată prima desființare a școlii în 1901, impusă de criza bugetară dar și de viziunea ministrului Spiru Haret. Însă, asemeni păsării Phoenix, după 18 ani, renaște. După război, s-au găsit fonduri pentru construcția *unei monumentale aripi în partea de sud-vest a vechiului local, a construirii clădirii de lângă gard*. După aceea, în timp, s-au mai făcut investiții pentru buna funcționare a seminarului, până în 1948, când, în vremuri tulburi pentru clerici, s-a desființat din nou. Când a fost posibil, după Revoluția din decembrie 1989, în urma demersurilor episcopului Eftimie, susținute de arhiepiscopul vicar Ioachim Mareș Vasluiuanul, Seminarul s-a reînființat.

Desigur, cei care vor să afle întreaga istorie a Seminarului, cu amănunte, vor citi cartea.

Pentru relevarea - încă o dată - a importanței școlii româșcane, o trecere în revistă a numelor câtorva personalități care și-au legat, într-un fel sau altul, destinul de al Seminarului Sfântul Gheorghe din Roman, cred că este binevenită:

- Apostol Nicolae - director al Seminarului (Cezar Petrescu i-a dedicat romanul său, „Apostol”; le-a *dirijat* pașii spre literatură scriitorilor Mihail Sadoveanu, Ion Agârbiceanu);
- Burada Mihail - medic al Seminarului, distins pianist, compozitor valoros;
- D.D. Botez - profesor la Seminar, apoi la conservatorul din București (compozitor, cunoscut dirijor de muzică corală);
- Ciobanu A.M. Gheorghe - profesor al Seminarului, intelectual contemporan de primă mână, numit de Iosif Sava: „miracolul Ciobanu”;
- Diamandi Sterie - profesor al Seminarului, biograf, eseist;
- Calistrat Hogaș - profesor al Seminarului, scriitor;
- George Pascu - profesor al Seminarului, dirijor, compozitor;
- Athanasie I. Sava - elev al Seminarului, academician;
- Hăulică Ioan - elev al Seminarului, academician;
- Puiu Visarion - elev al Seminarului, mitropolit;
- Porcescu Scarlat -elev al Seminarului, preot, consilier cultural și vicar administrativ la Mitropolia Moldovei și Sucevei;
- Riegler Emanoil - elev al Seminarului, academician.

Evident, numărul personalităților care au trecut pragul Seminarului este mult mai mare, dar bucuria de a le descoperi le rămâne cititorilor.

MIHAI ȘTIRBU

Foto: **Simion Legian**, Arbore genealogic

Vatra veche dialog cu Lidia Kulikovski

Biblioteca – spațiu de primenire culturală și socială

Liliana Moldovan (L. M.): Sunteți cunoscută și apreciată pentru complexa și valoroasa activitate pe care o desfășurați în calitate de director general al Bibliotecii Municipale “B. P. Hașdeu”, din Chiși-nău. Sunteți implicată în învățământul uni-versitar și faceți parte din comunitatea pro-fesorilor de la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării din cadrul Universității de Stat din Moldova. Spuneți-mi, vă rog, ce alte lucruri importante ar trebui să știe cititorii despre dumneavoastră. Ce cuprinde, în momentul de față, cartea de vizită a doamnei Lidia Kulikovski?

Lidia Kulikovski (L.K.): *Pe lângă activitatea managerială și cea didactică, care-mi plac foarte mult și-mi reușesc, sunt un bibliotecar.*

Nu poți conduce o bibliotecă cu 31 de filiale, cu peste 400 de angajați, dacă nu ești și bibliotecar. Pentru că trebuie să simți, să știi ce vor bibliotecarii pe care-i călăuzești spre performanță individuală, care asigură performanța organizațională. Nu poți preda biblioteconomie, dacă nu ești bibliotecar. Pentru că trebuie să le demonstrezi fascinația profesiei, să însușiți studenților din primele clipe, prin exemplul propriu, respectul, dăruirea față de această profesie, altfel nu-i faci bibliotecari.

Alături de preocupările profesionale, sunt și eu ca toată lumea. Am o familie, am crescut, împreună cu soțul meu,

două fiice, acum mari, de care-s mândră. Am construit o casă, mi-am proiectat o grădină după su-fletul meu, cu florile mele preferate, locul în care mă refugiez de problemele profesionale, de criză...

L. M. : În ce moment al vieții dumneavoastră ați decis că trebuie să deveniți bibliotecar și care sunt etapele pe care e nevoie să le urmeze, orice persoană, din Moldova, care dorește să practice această meserie deosebită?

L. K. : *După terminarea școlii din satul natal, Nicoreni, din nordul Basarabiei, am venit la Chișinău să intru și eu la o școală. Eram convinsă că voi fi judecătoare. Dar nu am ajuns la Facultatea de Drept, m-am oprit la Filologie, specialitatea Biblioteconomie. Îi mulțumesc Domnului că nu am ajuns la Drept. Nu aș fi putut să practic.*

În Republica Moldova e ușor să devii bibliotecar. Există școală biblioteconomică de 50 de ani, cu tradiție. Acum faci trei ani licență (specialitatea Biblioteconomie și Științe ale Informării) și doi ani master (Managementul în structurile infodocumentare.)

L. M. : Nu este un secret faptul că majoritatea tinerilor - fie că se află pe băncile școlii, fie că lucrează într-un domeniu sau altul de activitate - sunt în căutare de modele umane și doresc să urmeze traiectoriile pline de succes al unor personalități din domeniul economico-financiar, social sau cultural. Din lungul șir al personalităților românești, care au reprezentat cultura și civilizația românească în lume, alegeți, vă rog, câteva persoane remarcabile, care v-au marcat destinul, care v-au îndrumat primii pași pe tărâmul biblioteconomiei, pe tărâmul culturii românești și universale.

L. K. : *Ar ocupa prea mult spațiu dacă i-aș trece în revistă pe toți care m-au influențat, marcat, ajutat în*

activitatea mea. Personalitățile marcante ale României, scriitorii clasici, bibliologii vestiți ai României – toți au avut un rol și influențe asupra vieții mele civice, profesionale, personale. De la fiecare am luat și folosesc câte ceva. Eu nu sunt bibliotecarul din pamfletul lui Musil - “Omul fără însușiri”, eu chiar citesc ce intră în bibliotecă, cu referire la clasicii și contemporanii români.

Menționez doar câteva personalități din profesia mea. Cred că este un etalon de cum trebuie să fie, să se implice și să contribuie la dezvoltarea domeniului, un bibliotecar și cadru didactic în specialitate, profesorul universitar Ion Stoica, mult timp directorul Bibliotecii Centrale Universitare București. Altă personalitate este Gheorghe Buluță, actual director al Universității de Medicină din București, omul care m-a introdus în lumea bibliotecilor din România și care mi-a făcut cunoștință cu Dan Simonescu, reputatul bibliolog român...

Pentru mine au fost și sunt exemplul directorii bibliotecilor județene din România, de la care am învățat multe lucruri : regretații Traian Brad (Cluj), D.C. Zamfir (Constanța), N. Oprea (Galați). Un exemplu de dăruire cărții și bibliotecii este și acum Dimitrie Poptămaș (fost director la Biblioteca Județeană Mureș) și mulți alții cu care colaborez.

L. M. : Care este situația tinerilor contemporani? Credeți că se mai află ei în căutarea unor modele de viață grăitoare? Din pleiada bibliotecarilor, scriitorilor, istoricilor și a altor oameni de cultură contemporani, din Moldova și din România, semnați, vă rog, câteva persoane de excepție.

L. K. : *Trăim într-o lume a imaginilor, a vip-urilor, a modelelor glamour. Tinerii sunt debusolați, dar vor să se afirme, să reușească în această lume care se schimbă clipă de clipă. Tinerii chiar au nevoie de modele. Rolul bibliotecarilor și al bibliotecarilor este să promoveze personalitățile valoroase, pe care se pot baza, în care se pot regăsi, care i-ar putea influența. Ei sunt la vârsta căutărilor, dar și la cea a*

formării personale și profesionale și foarte mult depinde pe cine urmezi. România are destule exemple de valoare, are oameni care răzbat, se afirmă și reprezintă destoinic țara, în interior și dincolo de hotarele ei.

L. M. : Care credeți că este statutul bibliotecarului contemporan, acum, când trăim într-o societate guvernată de accentuate interese politice și condusă după nemiloase legi economice și financiare?

L. K. : Are statutul pe care vrea să-l aibă. Acesta-i crezul meu. Nu-l impun nimănui.

Profesiunea noastră, conform misiunii pe care o are, se identifică cu interesele societății. Și, deci, situația țării este precară, a bibliotecarului și mai precară. În această situație, mulți dintre noi îmbracă haine de victimă a societății și se tânguie. Eu îmbrac haine de sărbătoare și îmi duc cu mândrie profesia, o apăr, o fac prezentă peste tot unde sunt prezentă eu. Citeam la Dan Puric (*Despre omul frumos*, București, Ed. DP, 2008, 173 p.) că „Lumea de azi se găsește într-un continuu proces de urâțire... Omul frumos nu mai este la modă. La modă este omul util, la modă este omul eficient” (p.113) și mi-am zis că omul frumos în acest secol al urâțirii poate fi bibliotecarul dacă își înțelege și realizează misiunea – de a-i ajuta pe oameni să fie frumoși.

Cred că are multe de făcut un bibliotecar în era aceasta virtualizată. Rolul lui și, deci, statutul lui, devine mai necesar și mai important.

L. M. : Discuțiile specialiștilor în biblioteconomie se concentrează, în ultima vreme, asupra necesității schimbării rolului bibliotecilor publice în societate. Aceste instituții trebuie să răspundă provocărilor secolului XXI și să se transforme în centre de documentare și comunicare cu puternice valențe sociale, educaționale și culturale. Care credeți că este situația bibliotecilor publice din Republica Moldova? Se ridică ele la înălțimea standardelor impuse la nivel european?

L. K. : Rămânând la dimensiunea întrebării precedente spun, convinsă, că bibliotecarii fac din biblioteci niște centre ale comunității.

Cred că nu suntem novici în această lume interconectată. Numai că ar trebui să revedem poziționarea noastră în această lume nouă. Cu sprijin tehnologic și profesional, să devenim „portarii” poziționați și aliniați exact pentru a veni în întâmpinarea necesităților comunității, deziderat etern al bibliotecilor.

Bibliotecile din Republica Moldova se străduie să devină centre comunitare, informaționale, culturale, educaționale. Pe unde reușesc, pe unde nu. Sunt biblioteci performante, biblioteci cu imagine foarte bună în comunicate, foarte apreciate și solicitate de public, dar s-au impus, de sine stătător și benevol, prin activitatea lor, prin dăruire profesională. Cu câțiva ani în urmă, am organizat un seminar „Managementul de bibliotecă”, în colaborare cu Institutul de Biblioteconomie din Berlin. Specialiștii veniți din Germania au recunoscut profesionalismul bibliotecarilor noștri, nivelul european al Bibliotecii Municipale din Chișinău.

Am putea să evidențiem cel mai edificator aspect al activității Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, se întreba academicianul Mihai Cimpoi, la aniversarea a 130-a a Bibliotecii Municipale.

„Bineînțeles că da, își răspunde academicianul, dacă luăm în considerație modul în care a răspuns la imperatiile actuale ale timpului, ale celui Zeiteist hegelian.

Ea și-a pus activitatea prin tot ce presupune un statut de bibliotecă – achiziție de cărți, împrumut de cărți, întocmire de cataloage și bibliografii cu mijloace moderne, de culegeri tematice, lansări de noi ediții, organizare de simpozioane și conferințe științifice și literare,

naționale și internaționale – sub semnul europenității și universalității”. Nu e o “spusă” retorică, continuă academicianul M. Cimpoi, este o constatare obiectivă și demonstrabilă prin acțiuni concrete și prin cifre revelatoare...”

L. M. : Cum considerați că trebuie să acționeze bibliotecarii români, specialiștii în biblioteconomie, directorii de biblioteci, scriitorii și oamenii de cultură în general, pentru

ridicarea prestigiului bibliotecilor în societate? Ce viitor preziceți acestor instituții, despre care se spune că reprezintă cartea de vizită a unui popor?

L. K. : Da, bibliotecile sunt cartea de vizită a unui popor dar și un măsurător al culturii țării respective. Bibliotecile, cu tot respectul pe care-l exprimă academicienii, oameni de cultură, câteodată și oameni ai politicului și ai guvernării, rămân cenușăresele societății. A fost dintotdeauna așa și nu ne așteptăm ca astăzi, când mulți vociferează că bibliotecile vor dispărea, la o mai mare susținere. Trebuie să recunoaștem că templul nostru s-a cam erodat. Noi, bibliotecarii, suntem în mare măsură vinovați. Noi, bibliotecarii, am permis erodarea lui. Deci, suflecăm “mânicile” și consolidăm temelia. Noi, oamenii bibliotecii. Pentru că oamenii realizează obiectivele bibliotecii; obțin performanța bibliotecii; asigură eficiența bibliotecii; susțin comunicarea în bibliotecă și în exteriorul ei; creează cultura bibliotecii; clădesc reputația bibliotecii; construiesc notorietatea bibliotecii; creează imaginea bibliotecii; bibliotecarii sunt biblioteca.

LILIANA MOLDOVAN

Foto: L.Kulikovski, înconjurată de prietenii ai cărții din Târgu-Mureș și Chișinău, în februarie 2010, la Biblioteca “Târgu-Mureș”.

Vasile ZETU

Clepsidra cu lacrimi

Iată cum: într-o doară
Ostatic în mijlocul miezului unei
sintagme
Aproape perfecte privind destrămarea
Miresmei în aer, pe când se colindă
Staminele clipei de către logodnici de
pulberi
Și elfii luminii
Îmbie în har trupul strâmt al tăcerii

Cuvântul rostindu-l –

Iar tu prin nimic tulburând echilibrul
Clepsidrei cu lacrimi, să treci în
urmare
Ca într-un repaos armonios pus capăt
la capăt
De jur-împrejurul planetei cu iarba
Gândind înfinitul.

Naufragiu

Golul mă pipăie candid, nimicul
Se restructurează. În hăul prolific,
O, ea mă iubește. O fiară
Îmi umblă prin sânge – ivoriu
excentric –
În jur poezia deretică umbra
Și umbra
Îmi e scutierul. Secundele – ploșnițe
bete –
Au supt, au tot supt
Și sunt gata
Să se disperseze.
(Ceva ca o lance despică un țipăt).

Mi-e foame de măr și în măr
E un vierme
Ticsit, o lumină confuză
Plutește deasupra. Cuvintele
Dorm. Dacă, totuși,

Prezența iubitei împrăștie cerul
Pe coapsele nopții se zădărnicește
Un fluture trist. Ca un spectru
Se descătușează poemul – o apropiere
De margine, un naufragiu
În peștera cărnii.

Cadență

Capriciu estetic –
Acest edificiu al umbrei pe marmura
zilelor
Neclătinat –
Narcoză stelară-n arena
Cu trupuri fugare –

Un sfânt altoiește nimicul pe soclul
absenței
Cum dansul miresmelor, imprevizibil,
În spațiul concentric, asmute
Ogarii privirii pe hărți
Provizorii –

Secundele-n groapa cu lei își înfășură
Indiferența
Ca într-o
Enclavă cu greieri –

Un șarpe de vânt viscolește polenul
Culcat în calicii sonore –

Eu urc în cadență pe muntele nopții,
Iubesc, deci atârnam de un fir de
păianjen
Scuiat către ceruri.

Decorul întâiei iubiri

Doar ai văzut și tu în amurgul
limfatic
O dâră de corbi hârjonindu-se straniu
În timp ce primeau terapia ninsorii
năuci
Și cucernici –

Privirile lor toropite sfidând înserarea –

(Tu chiar ai fi vrut să arunci după ei
furibundă
Sau, poate, doar numai surprinsă
De aerul lor princiar, cu ciosvârte
De stele) –

Picajul lor lacom și, totuși, ticsit de
candoare
Ca într-o
Pictură grotescă –

Atunci băguiam un discurs sinuos
despre fluturi,

De albul lor brusc șovăiam ca efebii
nesiguri
În nopțile strâmte
Și numai târziu am conchis
savorându-mi
Paloarea perplexă:

Iubito, călugări cerești, corbii zarea
au supt-o
Și nu mă mai satur.

Poemul ca o feciorie

Tu crezi că se pot defrișa cu
sintagme de aur
Feudele fără contur
Ale melancoliei
Și treci prin hățșuri minate prudent
Cu iluzii, ca printr-o
Iubire cu toate perdelele
Trase –

(Privirile tale subțiri înrămează
polenuri
Pe câmpul armonios) –

Tu ronțai realul cu dinții mei cruzi
Și-ți închipui

Poemul ca o
Feciorie

Dar flacăra eu o înconjur, eu mușc
Șerpilor aprigi ai umbrei
Iar cănele alpha

Pe mine mă latră.

Matrice stelară

Ceva îmi șoptește: Ia seama,
Ținutul metaforei este ticsit, o tristețe
Îl asediază. Clepsidra
În mijlocul miezului picură lacrimi,
Un abur cucernic se urcă la ceruri
Și numai
Tăcerea mai sfâșie
Cercul esenței –

O gură de prinț scuiată vorbe de har
Pajul numără pulsul
Statuilor neconcepute. Un corb
Regizează amurgul, iubito,
Dezbracă-te-n sufletul meu
Ca un cântec.

Cel ce pătrunde-n ființă se-nconjură
De putrezire,
Iar pajura nopții într-însul
Își ferecă oul ca într-o
Matrice stelară.

Strigoaia

Era după inundațiile din 1969. Potopul rupsesse calea ferată forestieră de pe Valea Strigoaiei. La Paltinu un versant o luase la vale, formând un baraj de alunecare, așa că tot lemnul – cel așezat în rampe, pe care nu-l luase vâltoare, dar și cel doborât de torente – ar fi trebuit să putrezească acolo, fiind evident că vor trece ani până la refacerea căilor de acces. În această situație, ocolul silvic (statul adică) a acceptat să le concesioneze sătenilor exploatarea. „Vă descurcați voi! Cu boii, cu caii, faceți plute...”, le-a spus, la adunarea de la căminul cultural, inginerul Bodea. „Păi – s-a ridicat atunci, din fundul sălii, bătrânul Ursuleanu – boii și caii noștri sunt acum la colectivă...” „Da’ ce - i-a replicat inginerul – nu puteți să cumpărați alții? E o situație specială... Iar dumneata, moșule, nu ai lipsă doar de boi și de cai, ci și de ceva vlagă.” Lucian Ursuleanu s-a foit o secundă, temându-se să nu-i vadă cineva pumnii strânși, apoi a vorbit cu un calm aparent: „Dom’ inginer, dacă e voie eu îmi cumpăr un cal... poate și o pereche de boi pe urmă... Ce-oi scoate, oi scoate, după vloga mea puțină... Da’ numai să fie animalele mele...” Sala tăcea, încurcată. Știau toți că moșul mărunțel, cu ochi migdalați și față negricioasă, ascunde în el o forță stranie. „Măi, tătaie, dacă ai bani cumpără-ți cal și, din partea mea poți să scoți tot lemnul de pe Strigoaia. Uite colea adresa prin care partidul vă dă voie să vă cumpărați animale de tracțiune, pentru treaba asta. Și să fie ale voastre... Măcar până când se refac drumurile!”

A doua zi, bunică-su a plecat la Dobrileşti, unde nu era colectiv, și s-a întors cu Mișu, un căluț nebun, ce-i semăna întru totul. Trăgea după el bușteanul uriaș cu o încăpățănare teribilă, dar dacă vroiai să-l încaleci te arunca la pământ într-o clipită. Aveau locul lor: la Paltinu, Ursuleanu construisese o colibă și un grajd și săptămâni întregi își trăia singurătatea ca pe o fericire nesperată. Acolo l-a găsit Matei, în prima zi a vacanței de vară: „Du-te, mă, i-a zis taică-su, și vezi ce face «ăl bătrân», că n-a mai trecut pe acasă de două săptămâni”. S-a dus. Și așa a început o prietenie stranie între nepot și bunic, tănuț de amândoi chiar și față de ei înșiși.

Bătrânul Ursuleanu fusese, toată viața, un om înnegurat. Când Matei pleca la școală, la oraș, se ducea să-i sărute mâna, dar nu primea, niciodată, nici măcar un leu la despărțire. Noroc cu bunică-sa, care-l însoțea până la poartă și-i strecura în buzunar o hârtie de 100 de lei: „Vezi să nu afle tartorul, că o încurcăm amândoi!”, îl avertiza ea. Era însă ceva inexplicabil: se simțea mult mai legat de încruntatul „Gingis Han” decât de blândețea bunicii. Simțea la el iubirea împietrită, dar iubire, și râdea, în gând: „Lasă că te prind eu, odată și odată, moșule, cu lacrimi în ochi!” L-a prins!

Aproape o lună au lucrat, cot la cot, doborând copacii cu drijba, legând bușteanul de tânjală sau oprindu-l pe Mișu, în vârful priporului, ca să răsufle. Când jos se strângea o cantitate mai mare de bușteni, le dădeau drumul pe apă și, alergând pe lângă ei, cu țapinele, îi duceau la coada lacului, la Paltinu. Doamne, ce puțin îi

trebuie ca să fii fericit! Matei se trezea dimineața asurzit de cântecul păsărilor, ieșea ușor din cameră și cu mica plută „de serviciu” ajungea în mijlocul lacului. O „ancora”, se culca cu fața în sus, plutind într-un fel de zbor printre norii de pe cer.

Încet, încet, pe Valea Strigoaiei au venit și alții. Câștigurile lui Ursuleanu, sau iluzia lor, i-a determinat să accepte riscurile libertății provizorii. La Paltinu a apărut o cabană, pe urmă un grajd mai mare, o fierărie și chiar un magazin forestier. Forfota umană, întreruptă de urgia naturii, își relua cursul. Vara aproape trecuse și Matei presimțea că nu va mai regăsi niciodată locul ăla binecuvântat. A plecat la școală cu sufletul neîntreg. Venea însă, la fiecare sfârșit de săptămână, zicea „Săru’ mâna mamă! Săru’ mâna tată!” și pleca spre Paltinu. Ursuleanu îl aștepta, cu Mișu și cu boii – pe care-i cumpăraseră între timp – puși la tânjală. Negurile din ochi pieriseră, chiar dacă glasul poruncitor nu-și schimbaseră nimic din inflexiunile stăpânului:

- Hai la deal! – zicea. Și porneau la deal. Se întorceau în amurg, cu sălbăticia lor de munteni împlânzită de efort și, până se rumenea omleta, sau până se încălzea carnea pusă la untură, bătrânul povestea. Și ce povești! Cu zile de vânatoare terminate în vâltoarea chefurilor, cu jocuri de noroc, cu averi risipite și strânse la loc, cu iubiri pierdute și răfuieli sângeroase...

Se făcuse toamnă târzie. Foșnetul de aramă al pădurii se legăna în apele cerului și ale pământului. După ce s-a stins rugul zilei, bunică-su a scos, de sub patul improvizat din scânduri, lampa de carbit și ostia. „Mergem la pește! Fii atent, să nu ne simtă cineva!”. Văzuseră, amândoi, când trecuseră, devreme, pe izvorul Pruncii, vânzoleala păstrăvilor, orbiți de instinctul reproducerii. Matei ar fi vrut să intre în apă, să-i dibuiască sub pietre. „Lasă, avem timp!”. Și timpul venise. Numai că planul bătrânului era altul: „E prea aproape unde am fost dimineață! Trecem de râpa aia, de pe Prunca, ajungem dincolo de Lacul Mic, și o luăm pe apă în sus. Nu se poate să nu fi rămas păstrăv acolo”. S-au scufundat în întunericul nopții.

Alunecarea de teren măsurând zeci, sau poate sute de hectare, luminată de lună, era un spectacol halucinant. Copaci uriași cu rădăcinile în văzduh și cu crengile prinse în valurile de pământ alcătuiau bolți incredibile, arcuri de triumf ale haosului pe sub care umbrele lor se furișau, strivite de măreție și înfiorate de forța colosală ce transformase o Romă vegetală în ruine. Nu mai simțeau crengile care le sfâșiau obrajii, nici pașii prinși în lut: îi orbise luna. Într-un târziu, bătrânul s-a așezat pe o piatră, strigându-i un „Hei!” răstignit de tăcere. S-a oprit, simțind în el toată pădurea aia scheletică și, așezându-se, a întors fața spre cer. Dumnezeule, câte stele erau! Infinitul îi pulsa în tâmplă, îl copleșea, îl îngropa în uitare. Au pornit mai departe, fără să mai știe prea bine pe unde merg: prin

cer sau pe pământ. Într-un târziu s-a auzit murmurul Pruncei și au coborât spre firul de apă ce se pierdea în luciul lacului.

Apa era limpede, precum cristalul. În șuvoaie lumina se așternea lin, până în adâncuri. Primul păstrăv, surprins de flacăra lămpii, unduia în fața lor, hipnotizat. O mișcare smucită și ostia cu trei colți l-a străpuns, Atitudinea bătrânului Ursuleanu era din alte timpuri. Pentru o clipă lui Matei i s-a părut că bunicul lui are gheare și colți. Cum altfel s-ar putea defini sălbăticia primordială? Se târau uneori, printre grohotișuri și trunchiuri răvășite de forțele naturii, alteori escaladau obstacolele și urcau, tot mai sus, pe izvor. Dar nu mai erau decât pietre și broaște. În culme Ursuleanu a scuipat cu scârbă, în urmă:

- L-a cărat pe tot viitura! Tot păstrăvul care a fost aici! Și cât a fost numai eu știu...

Matei se gândea la chinul drumului de întoarcere, la pădurea nebună care-i aștepta. Luna murea undeva, dincolo de zimții creștelor...

- Cum ne întoarcem, tătaie? – a întrebat

- Urcăm pe culme, nu avem încotro. E prea greu pe unde am venit. Mergem până dăm de izvorul Caprei și pe urmă coborâm. Știu eu locurile.

Matei a luat-o înainte, pe poteca ce se desena în fascicolul lanternei. Nu mai gândea, doar mergea. Oboseala i se scurgea în trup ca o ploaie monotonă. Mergea și mergea. Nici n-a sesizat că urca pe creasta unor stânci și că, ceea ce fusese potecă, dispăruse. S-a întors către bunică-su, dar acesta nu mai era în spatele lui. Lumina lămpii de carbid venea de undeva, de sub stâncă. S-a întors și l-a găsit lipit de peretele; poteca, luată de o alunecare de teren, se termina brusc și reînțepea, în cealaltă parte, la vreo 20 de centimetrii, Dedesubt se căsca hăul prăpastiei. Bulgări mărunți de pământ se desprindeau de sub picioarele bătrânului...

- Stai liniștit – i-a strigat – nu te mișca! S-a lipit de stâncă, a întins mâna și a întâlnit-o pe cea a bunicului său. Era așa de caldă și de bună! L-a tras ușor, pe lângă perete, l-a prins în brațe, surprins de cât de ușor îi e trupul și s-au prăbușit amândoi în iarbă. Lacrimile alea, lacrimile care-i curgeau bunicului său pe obraz și pe care Matei abia le zărea, erau lacrimile lui Dumnezeu.

- Hai să mergem, a zis Lucian Ursuleanu, trecându-și măneca hainei pe față, că ne prinde dimineața aici...

Au urcat, au coborât și iar au urcat. În zare a scăpărat o geană de lumină, care nu era soarele. Au coborât pe un izvor, aruncând tot timpul ostia în față, ca să-și dea seama de la ce înălțime cade în albia Strigoaiei. Oricum, lespezile erau atât de lunecoase, încât nu s-ar mai fi putut întoarce. Au căzut în prund de la un metru înălțime. Dacă coborau pe următorul izvor n-ar fi avut nici o șansă. Au ajuns, în zori, „acasă”. Coliba lor și grajdul lui Mișu erau singurele construcții care mai existau; în rest arsele totul: fierăria, cabana, grajdul mare cu doisprezece boi înăuntru, printre care și cei ai lor, și magazinul forestier. Lumea din sat venise buluc, ca la orice dezastru. Ursuleanu n-a privit nici în stânga, nici în dreapta. A scos cheia de la streășină, a deschis ușa, a aprins focul și a pus ibricul pe plită. Când totul a fost gata și-a îmbiat nepotul cu o jumătate de cană de lichid cafeniu:

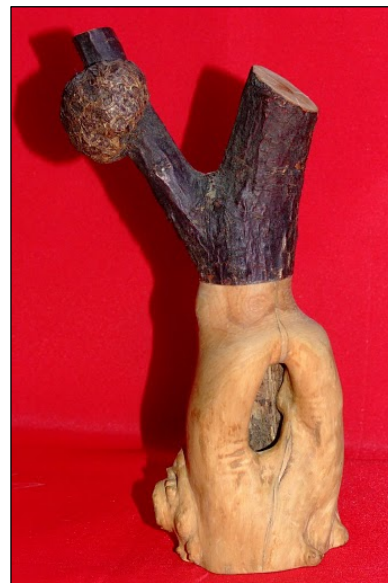
- Ia și bea o cafea. Îmi pare rău că nu mai am zahăr. Da' bea-o așa, că azi avem multă treabă!

LUCIAN MĂNĂILESCU

DOUĂ UNIVERSURI

Telefonul! Ascult încordat apelul și simt nenorocirea. După patruzeci de ani de „Asigurări” Adas și, se înțelege, de telefon, am dobândit o capacitate unică în lume. Disting după țărâit dacă e ceva de bine sau de rău. E vorba de un anume flux emoțional, de... iertați-mă, n-am timp acum. „Alo! Sunteți?...” „Sunt.” Îngheț. Gicu, Gicu de la Loto-Prono, singurul meu prieten, sub roțile mașinii!!! Gicu, fericitul, norocosul! Până și în nenorocirea asta a avut un dram de noroc. L-a călcat mașina *Salvării*, așa că a putut fi transportat urgent la spital. E pe moarte și mă cheamă pe mine, cel mai bun prieten. Cu siguranță vrea să-și exprime regretul sincer că nu s-a „asigurat”. Și câte weekend-uri și concedii nu mi-am irosit eu să-l lămuresc!

Înfund hârtiile în sertare și ies o dată cu ușa. Nu, în astfel de cazuri nu e timp de cerut învoire. Nici n-aș avea cui. Șeful meu direct, Dompopescu, e la direcție. Zbor pe scări, pe trotuar... Un taxi? De unde taxi tocmai când ai nevoie?! Autobuz, tramvai? Nu, mă grăbesc. „Pardon, pardon, pardon,

scuzați, scuzați, scuzați!” Gicule, Gicule, ce-mi făcuși tu, Gicule?! Izbesc, împung, răstorn, numai să ajung și să-i ascult ultimele dorințe, să-i spun cât de rău îmi pare că nu m-am preocupat suficient pentru asigurarea lui, să... Răsucesc cu umărul un chioșc de ziare, fac zburătoare niște mere dintr-o sacoșă, sar peste niște verze care dribleză pe trotuar... „Iertați, iertați, iertați! – țip – sunt elefant, elefant, elefant – recunosc – și nebun, nebun, nebun – cad de acord cu căutătorii de mere și de verze – sunt orice, oricum și oricât!...” Numai să ajung, să nu mă întâlnesc cumva cu Dompopescu al cărui drum de întoarcere e pe aici. Dacă mă întâlnesc cu Dompopescu „afară” sunt un om mort. Sunt un om mort, fiindcă, dacă mă oprește și mă opresc, Gicu moare fără mine, și o să mor și eu, și tot un mort sunt dacă mă oprește și nu mă opresc, pentru că îmi face referat. Dumneavoastră nu cunoașteți chestiunea și de aceea nu mă înțelegeți. Dompopescu a împărțit lumea în două universuri: biroul și „afară”. În birou, pe lângă multe altele, sunt interzise și toate cuvintele neproductive ca: *bună ziua, să trăiești, la revedere*, precum și alte exprimări formulate prin zâmbete, râsete, strănuturi etc. etc., de asemenea, fără suport productiv. *Afară* însă e altceva. *Afară* ești obligat să vorbești cât mai mult, de unul singur sau cu alții, pentru a nu mai simți nevoia să vorbești în birou. Adică să-ți încarci bateriile cu *mulțumescuri, sătrăițiuri* și alte politețuri. →

Foto: Simion Legian, Simbioză

De pildă, dacă *afară* e nevoie să spui un *mulțumesc*, îl spui de trei, patru ori, cam de câte ori apreciezi că l-ai spune în birou. Numărul rămâne la latitudinea ta. Tot așa vei proceda cu *pardon*, cu *să trăiți*, cu un zâmbet care poate să depășească și un minut, cu o tuse care poate fi reluată și amplificată. *Afară*, spune Regulamentul, ești obligat să-ți faci plinul. Or, dacă eu mă întâlnesc acum cu Dompopescu și domnia sa n-are plinul făcut sau dacă mă pune să mi-l fac și eu...

Alerg. Sunt lac de apă și sub apă tot mai transpir. Numai gândul că mi-ar ieși acum în față mă... Mai bine închid ochii. „Loc, loc, loc!” – strig și mă înșurubez orbește. Dacă nu mă oprește Dompopescu, nimeni și nimic în lume nu mă poate opri. Și, deodată, mâna pe care o foloseam drept elice îmi înțepenește. Frână bruscă. Mă răsucesc o dată, de două ori în juru-mi, conform legii aceleia – n-am timp să vă spun acum care – mă opresc înghețat și deschid ochii. Nu, nu e Dompopescu, e Domionescu, șeful direct al lui Dompopescu, adică superșeful meu.

- Să trăiți, să trăiți, să trăiți!
- Ce e cu tine, mă, ai înnebunit? Doar ești „afară”.
- Salvarea, salvarea, salvarea! – găfâi eu.
- Stai, omule, că nu ți-am zis nimic, ce te tot scuzi și inventezi?

- Moare Gicu, moare Gicu, moare...
- Ce-ai zice de-o bere?
- O bere, o bere, o bere! – îngaim eu.
- Ei, nu, de data asta numai o bere – stabilește el.
- O bere, o bere, o bere...
- Mă rog, câte vrei tu.
- Domionescu, - plâng eu – nu pot, nu pot, nu pot...
- Hai mă, tu propui și tot tu te eschivezi?
- Moare, moare, moare...
- Uite aci pe colț. Eu o să iau și doi mici.
- Doi mici, doi mici, doi mici – fredonez eu.
- Tu iei câți vrei. Au și niște cârnăciori...
- Domionescu, sunteți un sfânt, un sfânt, un sfânt, dacă mă...

- Vezi că am grijă de voi? Asta ca să nu mai ziceți că fac pe scortșosul cu subalternii.

- Domionescu, - mai încerc sfârșit – n-am, n-am, n-am...

- Te-am întrebat eu de bani? Ce, sunt licheaua aia de Popescu care te tapează și de o bere?

- O bere, o bere, o bere... „Vineee!” Și, culmea, la nici o veșnicie după acest *vine*, vine ospătarul și ne proțâpește sub nas trei halbe.

- Și doi mici, puiule.
- Doi mici, doi mici, doi mici – declam eu simțind cum creierii îmi dau în clocot.

- Tocmai vin de la șeful meu direct. Băiat bun. L-am chemat la o bere, însă...

- O bere, o bere, o bere – mă reped eu și mă uit la ospătarul care nu știe cum să împartă cei șase mici până când nu-i ia Domionescu pe toți.

- Domionescu, Gicu, Gicu, Gicu...
- I-am vorbit și de voi, de Regulamentul vostru. E de acord. Zice să studiem problema și poate extindem inițiativa.

- Domionescu, aveți milă, milă, milă...
- Acu, dacă ai mai comandat trei, trebuie să le bem și pe astea, nu?

În viața mea, au existat două mari nenorociri care au lăsat urme adânci: prima, când am greșit o situație lunară și m-a criticat Dompopescu în plenul nostru de doi, și a doua, cu caracter permanent, că nu l-am *asigurat* pe Gicu. Acum a venit a treia sub formă de mici și bere. Tocmai micii și berea care constituiau esența celui de-al doilea univers al nostru numit atât de frumos *afară*.

- Ce zici, iubitele, mai luăm încă una?
- Încă una, încă una, încă una – îi iau eu vorba din gură.
- Păi atunci, la atâta lichid merge și un coniac, nu?
- Un coniac, un coniac, un coniac – vine refrenul. Și avalanșa continuă. N-o poate stăvili nici efortul de prăpastie pe care îl face cu atâta simț de răspundere gâtlejul lui Domionescu.

- Domionescu, - mai încerc eu cu ultimele puteri.
- Servus, mă! Dar numai aici, se înțelege. *Afară* e *afară* și biroul e birou. Aici comanzi tu, dincolo, eu. Ha, ha, ha!... Hai să te pup! Mă pupă.

- Acum și tu pe mine! Ia-mă de gât!
- Și se apleacă. Mi-e prea la îndemână ca să rezist.
- Ce faci? Ce fa?... – horcăie.

Strâng, strâng până simt că-mi crapă mie ochii de atâta strâns. Și când îmi dezlipesc mâinile de pe gâtul roșucurcan, capul lui Domionescu se lasă nu prea delicat pe trunchiurile sticlelor și paharelor și farfuriilor despovărate și gălăgioase. Țânesc peste masă sau pe sub și ies în stradă. Gicule, mai trăiești? Pentru tine am făcut și moarte de șef!

Împing, răstorn, zbor. Sunt aproape. Încă un colț, două traversări, niște polițiști pe care îi pierd pe drum, un autobuz sau un tramvai pe care îl fixează la un pas de mine și, din neantul nostru pământean... Dompopescu!

ȘTEFAN GOANȚĂ

Foto: **Simion Legian**, Admirație

Întoarcere în trecut - colegi

Pe la începutul lui septembrie 68, m-am întâlnit absolut întâmplător, pe Horea, aproape de Filologie, cu un fost coleg de an, Adrian Velichi. Nu-l mai văzusem de câțiva ani buni, de pe la începutul anului 62 (cred), când avusese loc în anul nostru un eveniment a cărui amintire n-a încetat să mă bântuie și ale cărui complicate ițe mi s-au dezvăluit în timp. Precedată de zvonuri, de convocări ale unor colegi pe la sediul UTC al facultății, avusese loc o ședință a organizației de an, având ca unic punct al ordinii de zi propunerea de excludere a acestui coleg al nostru căruia i se descoperise originea “nesănătoasă”: era fiu de chiabur de prin Babadag.

Totul fusese o surpriza uriașă, născătoare de confuzii. Adrian Velichi intrase la facultate în procentul privilegiat de 75 la sută, fiindcă venea din mediul muncitoresc: fusese el însuși muncitor și urmase liceul la seral. Era de altfel mai în vârstă decât majoritatea din an, tocmai din cauza traseului școlar: urmasa întâi o profesională, lucrase apoi în meseria învățată – nu știu care – și făcuse liceul ca muncitor. Urmele acestui traseu mai complicat erau de altfel extrem de vizibile în ținuta colegului nostru, pe care l-ai fi plasat mai curând în zona proletară decât în cea studentescă. Era veșnic neîngrijit, se rădea tare rar, așa încât fața colțuroasă cu riduri de expresie ca la 30 de ani era năpădită de peri aspri, blonzi, ca și părul năclăit și nepieptănat. Și manierele se potriveau înfățișării acesteia cam din topor. Avea mai ales un râs sonor pe care-l auzai de la mare distanță și o rostire necizelată, cu un ce agresiv, brutal, în adresare, neobișnuit pe atunci în mediul cu minime pretenții de educație. Vestea originii sale “nesănătoase” fusese astfel o surpriză de proporții; mi se părea aproape neverosimilă. Ciudată mi se părea și dezgroparea acestui secret într-un moment în care moda ucigătoarelor excluderi pentru asemenea motive era pe cale de dispariție: aveam în an – o știam sigur – colegi ai căror părinți făcuseră pușcărie pe motive ideologice și asupra acestor lucruri exista un văl de tăcere, nimeni nu vorbea despre ele. Explicația acestei ciudățenii a venit “pe surse”: circula un zvon cum că se primise la “organe” la Universitate o delațiune din Babadag natal, unde vestea despre soarta acestui “fiu de chiabur” ajunsese grație debutului ca poet în revista “Tribuna” a colegului nostru. Poezia (cu temă politică) - pe care o văzusem, dar pe care nu cred că o citisem din pricina temei de care eram suprasaturată încă de pe vremea gimnaziului - fusese cu adevărat iscălită “Adrian Velichi – Babadag”. Se spunea așadar că un exemplar al revistei ajunsese în îndepărtatul orașel și stărnise mârșava delațiune. Și acum mă mir de naivitatea mea, de stupiditatea mea, fiindcă chiar am crezut în această versiune care, la o privire ceva, doar ceva, mai atentă, nu rezista: era cu totul improbabil ca revista clujeană, de provincie, să fi ajuns în Babadag și, chiar și

mai improbabil, ca în mediul care-l cunoștea pe fostul proprietar de moară – de aici i se tragea “chiaburia” – să se citească vreo revistă de cultură, oricare ar fi fost aceasta. Zvonul era, după cum târziu am înțeles, o perdea de fum menită să acopere pe adevăratul delator, care nu era din Babadag, ci din Cluj, din anul nostru, un bun prieten al lui Velichi, căruia acesta i se confesase. Stau și acum în cumpănă dacă e potrivit să dezvălui numele delatorului: a murit de câțiva ani de cancer, într-o clinică din Paris, cu o aură de “dizident”, colaborator al “Europei libere” înainte de ‘89. Cred că din momentul în care am auzit la acest post scrisoarea sa criticând politica lui Ceaușescu în privința minorităților, cu referire mai apăsătoare asupra evreilor, am încetat să mai ascult postul și am dobândit o neîncredere - pe care nimic nu mi-a atenuat-o – în “dizidentă”. Pe acesta îl cunoșteam bine. Faptul că devenise “dizident” a fost pentru mine semnul aproape sigur al zilelor numărate pe care le avea regimul: când șobolanii părăsesc corabia, scufundarea e iminentă. Evoluția de după 89 a “dizidentului” nu m-a “dezamăgit”. Dimpotrivă.

În acel început de an 62, am experimentat “pe viu” genul de exorcizare care făcuse ravagii cu un deceniu în urmă. Ceea ce am trăit eu era doar un ecou relativ palid al ritualurilor infricoșătoare din anii 50, despre care am citit mai târziu (cu un interes pătimaș, comparabil oarecum cu cel al amatorilor de filme “horror”). Dacă e să selectez dintre aceste lecturi pe cele asupra cărora am reflectat mai des, apoi aș alege anumite pagini din M. Preda, din “Galeria...” lui Țoiu și unele pasaje din inteligenta și scânteietoarea memorialistică a lui Radu Cosașu. M-a interesat până la obsesie mecanismul psihologic din aceste autodafeuri cu reminiscențe demonice de Ev Mediu și am rămas cu o teamă înfiorată a atavismelor emoționale ale fapturii umane, ce revin la suprafață când și când, îmbrăcate în diverse ideologii sau credințe și care au întotdeauna efecte devastatoare. Asupra lor se proiectează viclenii calculate, mașinațiuni perverse ale unor indivizi cărora mirosul de sânge le deschide instantaneu și “vederea” unor oportunități personale.

Ședinței de excludere din UTC a lui Adrian Velichi îi lipsea un ingredient obligatoriu al acestor mai vechi ritualuri: credința. Nimeni, nici măcar din șefimea cu rang înalt de la nivelul universității nu credea în “lupta de clasă”, în pericolele ideologice și în niciunul dintre sloganurile care modelaseră oficial viața socială într-o neconținută stare de beligeranță. Toate acestea se demonetizaseră, erau fraze ale unei dogme oficiale care nu aveau nimic comun cu adevărurile vieții. Avea mare succes gluma potrivit căreia fabricile de mobile nu mai produc paturi, devenite inutile, “dușmanul de clasă nu doarme, iar partidul veghează”.

Că așa stăteau lucrurile, s-a văzut cu limpezime din culisele pregătirii ședinței.

Foto: **Simion Legian**, Arbore genealogic

→

Organizatorii nu mizaseră nicio secundă pe adeziunea participanților; dimpotrivă, se vedea limpede că se temeau de nașterea unui curent potrivnic, deși victima nu se bucura de vreo simpatie deosebită în an și, cu tot debutul său la “Tribuna”, foarte puțini îl creditau ca poet. Mai puternic decât această ieșire la rampă se dovedise aerul rudimentar al comportamentului și înfățișării sale, care numai generatoare de prestigiu nu erau. Ca o sfidare ironică a dogmei, “fiul de chiabur” era perceput ca un “ciocănar” – după cuvântul mamei - un “proletar” profitor al procentului privilegiat de la admitere, în absența căruia n-ar fi trecut examenul de admitere niciodată. Poate că și tema politică a poeziei publicate să fi întărit opinia că era din speța poezilor politrucci de duzină de care fuseseră pline manualele noastre de gimnaziu. Aveam încă proaspete în memorie diversele cuvântări de la al nu știu al câtelea congres al Uniunii Scriitorilor – publicate în “Gazeta literară”, devenită ceva mai târziu prestigioasa “România literară” - cu poziții “partinice” hilare. Maria Banuș – să fi fost Veronica Porumbacu? – se repezise ca o leoaică rănită la Nina Cassian, care afirmase că munca de creație e “un chin”. “Un chin să crezi pentru clasa muncitoare?!” – spumegase poetesa, care va fi fost ea, Banuș sau Porumbacu. Astea și aștia, ocupați să creeze “pentru clasa muncitoare”, nu erau poeți. Și dacă ei nu se bucurau de niciun prestigiu, apoi cu atât mai puțin vreun debutant din “eiusdem farinae”. Așadar, nu de vreo opoziție născută din simpatie pentru Velichi se temeau șefii de la universitate, ci de una care ar fi contestat principiul însuși. Strategia aleasă a fost aceea a înoculării ideii zădărnice oricarei opoziții, fiindcă oricum nu mai era nimic de făcut. Zarurile fuseseră aruncate, era cuvântul de ordine subteran. Odată ce exista informația scrisă cu privire la secretul “păcatului originar” al colegului nostru, ea nu mai poate fi trecută sub tăcere și fiului i se poate aduce învinuirea întemeiată că, în loc să se dezică de el, să-și abjure părinții, cu alte cuvinte, a ales calea minciunii, n-a avut încredere în organizația UTC. De vreme ce “a indus în eroare” UTC-ul, se putea discerne în comportamentul “fiului de chiabur” rezultatul unei înțelegeri prealabile cu familia “dușmană a poporului”, o complicitate, cu alte cuvinte – această ultimă enormitate a și fost rostită de la prezidiu de către delegatul centrului universitar, mandatat să conducă ședința de a cărei desfășurare se temeau. A te împotrivi sancționării acestei minciuni, demonstrabilă prin acte, dincolo de lipsa totală de eficiență, ar aduna inutil nori negri asupra carierei viitoare a celui ce s-ar încăpățâna să adopte public o poziție perdantă. Cam așa au fost “prelucrați” colegii noștri selectați să ia

cuvântul la ședință. Și au fost selectați cu grijă perversă, dintre cei mai buni din an, cu prestigiu intelectual și (atenție!) cu ambiții publicistice. Poate ar fi trebuit să trec întâi acest din urmă criteriu, fiindcă, privind în urmă, îmi dau seama că amenințarea cu bararea accesului la presă a fost cea mai “convingătoare”. Anul meu a fost un an strălucit din punct de vedere intelectual, înclin să cred că Filologia clujeană n-a avut în istoria ei multe asemenea promoții. Ca atare, ambițiile publicistice nu erau puține, iar amenințarea de care am pomenit avea o mare greutate. Nu le-am luat-o niciodată prea sever în nume de rău vorbitorilor. Nici nu aveam o platformă morală de pe care să mă erijez în judecător, fiindcă iată, eu însămi, cu toate că istoria mi se părea o imensă porcarie – așa cum și era – nu fusesem totuși în stare să-mi fac publică opinia la ședința

respectivă, nici nu luasem în calcul o asemenea posibilitate, așa încât, după dreptate, mă puteam considera o complice. Am reflectat ulterior nu o dată la turnura pe care ar fi luat-o lucrurile dacă ideea că “nu mai e nimic de făcut” n-ar fi fost general acceptată. E, firește, o reflecție fără orizont, răspuns cert nu există. Socot că organizatorii ședinței, care trimiseseră acest mesaj prin șefii UTC ai anului și prin vorbitorii “prelucrați”, se temeau mai cu seamă pentru propria lor poziție, pentru scaunul propriu, în mare pericol în ipoteza că ședința ar fi eșuat, în sensul că votul (deschis) al organizației ar fi fost împotriva excluderii. Că Velichi era sau nu fiu de chiabur nu-i interesa, după cum nu-i interesa în nicio formă soarta lui. Colegul nostru era un ins care întâmplător se înscria într-un tipar prescris de acțiune, iar ei n-aveau altceva de făcut decât să asigure respectarea acestui tipar. Organizația UTC ca și cea de partid (de la un anumit nivel, șefii UTC erau obligatoriu și membri de partid) erau osatura, scheletul culoarului carierei lor universitare ce trebuia pusă la adăpost prin obediență. Privind în urmă, constat că “originea sănătoasă” avusese pentru generația mai varstnică decât a mea cu patru-cinci ani exact rolul pe care îl avusese odinioară “originea nesănătoasă” (după criteriile de după război), în anumite profesii cel puțin. Mă întreb în ce măsură acești universitari (căci la zona aceasta mă refer), mediocri din punct de vedere intelectual (majoritatea) pot fi numiți “comuniști”. Fiindcă dacă se aplică criteriul aderenței la o ideologie – și așa ar fi firește – apoi cu siguranță răspunsul ar fi negativ.

Ei, da! Spinoasa chestiune a “anticomunismului” de paradă actual, oportun și aducător de profit!

Foto: **Simion Legian**, Perpetuum mobile

→

Literații fără nicio pregătire în cercetarea istorică, deveniți peste noapte șefi bine remunerați ai unui institut “de cercetare a crimelor comunismului” or fi fiind ei mai vrednici de respect decât gospodarii carierei lor, generată de o oportunitate a vremii și apărată grijiului prin “alinieri”, de pe vremea comunismului?! Nu cred! Prostițuția intelectuală nu se înobilează prin niciun fel de “anti”. Vremea noastră pare să repună în funcție defuncta “luptă de clasă”. Trebuie să spun că chiar la generația mea, criteriul “originii sociale sănătoase” al promovării era deja concurat de cel al valorii profesionale. Cea mai mare parte a celor care la absolvire au primit repartiție ministerială în învățământul superior nu proveneau din mediul muncitoresc sau țărănesc; erau cu adevărat strălucitori din punct de vedere intelectual. Cele câteva excepții – fiindcă au fost – erau mai curând rezultatul unor relații personale de familie și nu pot să nu-mi amintesc râzând că unul dintre colegii de grupă – un tocilar care memora cu punct și virgulă cursurile și, cu toate acestea, copia, fără excepție, la toate examenele (n-am înțeles niciodată de ce) – a primit o asemenea repartiție dintr-o greșeală hazlie a comisiei: avea numele (comun de altfel) al unei persoane influente care intervenise pentru cumnatul lui; acesta avea însă, firese, un alt nume. Odată greșeala făcută, lucrurile au rămas așa, iar cumnatului adevărat i s-a găsit un post într-un institut de cercetare. Lucrurile erau deci în schimbare. O dovedea și faptul că temerilor noastre cu privire la soarta lui Velichi nu s-au adevărit: excluderea din UTC n-a fost urmată de sancțiunea administrativă a exmatriculării. E adevărat că el n-a mai fost coleg de an cu noi, însă a terminat totuși facultatea, mi-e imposibil să-mi amintesc acum în ce formă. Cert e ca la începutul lui septembrie 68, când l-am întâlnit, lucra la un ziar local undeva în Bihor. La un ziar! Adică într-un domeniu în care controlul de partid era foarte puternic. Să se fi știut la acel ziar episodul excluderii lui din UTC? Neoficial, sunt convinsă ca da. La angajare, detaliul acesta pur și simplu nu fusese menționat și, slavă Domnului, nu se găsisese niciun “binevoitor” care să-l aducă în discuție oficial. Dacă bine îmi aduc aminte, se zvonea că directorul respectivului ziar (care-l și înființase, având o susținere tare tocmai pe linie de partid) era chiar un absolvent al filologiei clujene, cu certitudine cunoscător al situației, și că îl chemase anume pe Velichi ca pe unul ce știa să scrie, avea aptitudini în domeniu.

La ședința de excludere avusese loc un episod curios: nu reușesc deloc să-mi aduc aminte dacă în referatul de prezentare a cazului (cel mai probabil) sau într-o intervenție a cuiva se menționase acuzator că inculpatul și-a conservat atitudinea “dușmănoasă” față de linia partidului, dobândită firește în familie, arătând interes pentru lucrările unui dușman notoriu (în

logica “luptei de clasă” nu existau adversari, ci dușmani), Eugen Ionesco. La această acuză, Adrian Velichi a răspuns cu informații, foarte noi pentru majoritatea studenților din an, care s-au dovedit adevărate într-un timp foarte scurt. Eugen Ionesco, a afirmat “fiul de chiabur”, este un scriitor de anvergură, ale cărui lucrări în traducere românească urmează să apară foarte curând într-o prestigioasă revistă, “Secolul XX”. Pentru mine cel puțin, informația fusese o adevărată bombă, m-am blocat pur și simplu la ea punând între paranteze contextul, astfel încât numai mai târziu am realizat că, dincolo de scrisoarea venită din Babadag, cineva din an îl turnase. Și chiar acest gând fusese concurat de uimirea în fața revelației relațiilor personale ale colegului meu în mediul revistelor culturale clujene, “Tribuna” și “Steaua”, sursa certă a informațiilor lui. Se pare, am înțeles eu, că Velichi era chiar apreciat în acest mediu, îl frecventa. Așa se și explică de ce delatorul său îl cultiva, căci, contrar aparențelor, interesatul în aceasta amicitie nu era neîngrijit și, probabil, flămândul dobrogean, cu mari curențe în cultura generală și o grafie de semianalfabet, ci celălalt, fiu al unei învățătoare văduve dintr-un orășel apropiat, student foarte bun de altfel, care avusese însă ghinionul să cadă în grupă cu Liviu Petrescu și Ion Pop, mai buni decât el, ceea ce se vedea nu numai la note, ci și în ierarhia acceptată neoficial, între studenți. Dintr-un motiv sau altul, acest prieten al lui Velichi nu era simpatizat, avea o faimă proastă nedeslușită. Se învârtea între șefimea utecistă de la Universitate și a ajuns într-o vreme chiar în comitetul UTC al organizației pe universitate, fără să fi străbătut anterior traseul obișnuit: an – facultate. Personal, mi-am explicat această amicitie care parea insolită prin nevoia delatorului de a tutela intelectual pe cineva și, fault du mieux, s-a fixat asupra dobrogeanului. Și poate că și avusesem dreptate. Delațiunea trebuie să fi survenit în urma și din cauza “emancipării” lui Velichi, care, iată, fusese publicat, în vreme ce el însuși nu avea această perspectivă. Recunosc că toate acestea sunt doar bănuiele, speculații ale mele, însă ele îmi par verosimile nu numai

pentru amicitia celor doi (trebuia să-i vezi împreună ca să-ți dai seama de ciudățenia ei, de flagranta nepotrivire a lor), ci și pentru actul delațiunii: creditarea zvonului cum că sursa ar fi fost din Babadag se întemeia pe faptul că unica motivație posibilă a acestei mârșăvii e o ură personală, ori în Cluj, Adrian Velichi n-avea cui și cum stârni o astfel de antipatie. Cine și ce poliță să plătească necăjitului nostru coleg ce se lupta să supraviețuiască de unul singur, fiindcă era evident că de acasă nu primea nimic?! Ei, iată că exista, și din zvonul fumigen singurul lucru adevărat era acela că delațiunea era strict legată de debutul la “Tribuna”.

Nu m-o fi impresionat pe mine acest eveniment – poate unde nu aveam nicio veleitate în domeniu –

→

Foto: **Simion Legian**, Trofeu

însă la căminul de studenți cu destui aspiranți la gloria poetică trebuie să fi făcut o oarecare vâlvă, modificând statutul de tolerat singuratic al veșnicului blatist și stârnindu-i amicului pofta mârșavă de a-l reduce la tăcere, de a-l trimite în pulbere.

Apăsătoarea ședință de excludere mi-a rămas în memorie mai puternic decât chiar victima ei, care de altfel se comportase bine. Venise spălat și pieptănat cu o cămașă vizibil curată – cred ca era prima dată când constatam acest lucru – nu se arătase nici stânjenit, nici înpăimântat. Afișase o siguranță de sine uimitoare într-un fel. Părea a fi convins că episodul acesta avea să rămână fără consecințe; ca și calificarea lui Eugen Ionesco drept “dușman”, tărașenia excluderii sale aparținea unei etape depășite, cam asta răzbătea din atitudinea lui. Și avea dreptate. Stânjeniti fuseseră vorbitorii, care-și citiseră cam din vârful buzelor luările de poziție – nimeni nu vorbise liber, cu excepția conducătorului ședinței, venit de la Centrul universitar, un bărbat relativ tânăr, blond, cu o pată roșie acoperindu-i un obraz (nu stau acum să-mi amintesc numele acestui semn din naștere). Era cadru didactic la Agronomie, cred, însă predă științe sociale acolo. Avea o rostire provincială, ardelenească și, mai ales, un ton “tovărășesc” (adică grosolan) insuportabil. Am auzit ceva mai târziu că era un om cumsecade, eu însă n-am putut lega cumsecădenia de figura lui posacă și necioplită. În plus, din ceea ce spunea răzbătea prostia, o prostie primitivă și agresivă. Ca și cumsecădenia, calitatea de cadru didactic universitar nu i se potrivea în niciun fel. Amară ironie, “rima” mai curând cu Adrian Velichi, desigur până la Eugen Ionesco, despre care universitarul nu părea să știe că ar fi existând. În plus, colegul nostru nu era posac, deși nici vesel nu părea din fire, în ciuda râsului său sonor, într-un chip neplăcut însă și neînșoțit de expresia de bună dispoziție. Privind în memorie chipul lui în vreme ce dădea drumul ha-ha-ului sonor, îmi răsare acum deodată celebra mască comică din emblema teatrului: asta e! Figura colegului nostru părea o mască. Ridurile adânci păreau făurite în osteneala muncii, era greu să le spui “de expresie”, să le legi, cu alte cuvinte, de modificări ale stării de spirit, iar ochii nu participau la hazul râsului. De altfel, cel mai adeseori ha-ha-ul (fiindcă nu era hăhăit) avea un înțeles batjocoritor, însă nu la adresa persoanei, ci a prostiei care fusese rostită. Nu o dată “perlele” de la examene erau semnalate întâi și întâi de acest răs care răsuna în toată facultatea, era ca buzduganul zmeului din poveste.

Mă întreb dacă Velichi știa cine este autorul delațiunii. Cred că știa. Cunoștea mediul de mult părăsit al Babadagului și, în consecință, nu trebuia să facă nu știu ce fel de speculații ca să-și dea seama că probabilitatea provenienței delațiunii de acolo e zero; știa de asemenea – cum să n-o știe?! – cui anume îi spusese secretul său. Cu toate astea a tăcut. De ce anume, nu-mi pot da seama. S-ar putea ca o viață de mare asprime, despre care știu în fond atât de puține, să-l fi învățat că “tăcerea e de aur”.

Când l-am reîntâlnit în acel început de septembrie 68, abia dacă am schimbat două-trei vorbe despre propriile noastre vieți. Pe străzile orașelor, se mai vedeau încă autocare cu cehi și slovaci surprinși în vacanță prin străinătate de cutremurul de la Praga, singurul subiect cu

adevărat arzător, cu miză personală, al tuturor. Poate că e mult să spun că am discutat despre “războiul frățesc” – cum începuse deja să i se spună cu amară batjocură intervenției armate a cărei evoluție o urmăream zilnic la tv și radio. Și e prea mult fiindcă eram prea coplesiti pentru a depăși expresia îngrijorării extreme și a spaimei. Cam asta am făcut. Și-mi amintesc replica sarcastică a fostului meu coleg: “Ai văzut ce-a făcut bastionul?! Mama lui de bastion!” – cu un citat încărcat de batjocură neagră dintr-o lozincă foarte veche, de mult abandonată, din vremea copilăriei: ”URSS - bastionul pacii e!” Ne-am despărțit apoi și nu ne-am mai revăzut niciodată. Peste vreo câțiva ani – zece să tot fi fost, poate mai puțini – am aflat ca Adrian Velichi murise de ceva vreme. Viața de mari privațiuni pe care o dusese încă din anii adolescenței îl făcuse extrem de vulnerabil la boli și s-a stins din pricina uneia benigne pentru un organism mai puțin șubrezit. Dumnezeu să-l odihnească în pace.

“Amicul” – cum s-a putut deduce din cele de mai sus – i-a supraviețuit. În 2004, se lupta cu un cancer la prostată în fază terminală, după cum am aflat la revederea de 40 de ani de la terminarea facultății. Când se ajunsese cu apelul la numele lui și-mi ascuțisem limba cu o remarcă usturătoare, careva dintre colegi, nu știu care, fiindcă era așezat mai în față și nu și-a întors capul, a dat aceasta informație cu intenția vădită de a-mi tempera sarcasmele la adresa celui absent. Am și tăcut, fiindcă oricât de îndreptățite erau săgețile mele înveninate, un muribund se cuvine să fie lăsat în seama Celui de Sus. Am tăcut silnic și, ca atare, tot păcătos, fiindcă nu mă încerca nicio milă creștinească. Mai curând, m-am gândit cu milă și îngrijorare la soția lui, cu care fusesem colegă de liceu și promoție, absolvisem însă în clase paralele. Câțiva ani mai târziu, doar vreo trei, am aflat de la o colega proaspăt întoarsă dintr-o vizită în SUA, că mila și îngrijorarea mea fuseseră îndreptățite. Bruma de economii se topise cu tratamentele, nici măcar nu ajunsese, căci la Paris, unde și murise la puțina vreme după întâlnirea aniversară a anului nostru, spitalizarea fusese parțial achitată de către emigrația românească, iar Ileana, care a fost o viață doar “nevastă”, a ajuns să se întrețină dintr-un salariu de bonă la propriul ei nepot (sau nepoată), copil al fiicei ei, divorțată și nu tocmai prosperă. Asta ca să nu mai pomenesc de izolarea desăvârșită, de lipsa oricărui cerc de prieteni sau măcar cunoștințe apropiate. Sunt riscuri inerente ale unei vieți de femeie ale cărei contacte cu lumea au fost mediate exclusiv de soț și care se constituie într-un soi de sclavă benevolă încă de la început, chiar dinaintea mariajului care o rupsesse de familia ei și o îndepărtase de prietenii din adolescență.

Boala acestui fost coleg de an survenise într-un moment de eclipsă după o meteorică și de succes carieră diplomatică. Și poate că ar merita să scriu cândva despre întâlnirea dintre el și Liviu Petrescu, ambii în funcții oficiale, peste Ocean. Cunoscut detaliile ei de la Liviu și am și făcut un pariu cu el pe tema destinului acestui detestabil fost coleg. L-am câștigat, fără urmă de satisfacție. Și nici măcar nu am avut prilejul să discut cu Liviu împlinirea premonițiilor mele.

ELENA NEAGOE

Biblioteca Babel
Yosa Buson
(1716-1783)

Flori de prun roșu
Pe bălegarul de cal.
Sunt, parcă, de jar.

Îmi spăl tălpile.
Ca-n orice primăvară
ciubărul curge.

Atât de proaspăt
E suflul clopotului
Ieșind din clopot.

Celui ce pleacă
Și celui ce rămâne –
Două toamne.

În cameră,vai,
acest frig la picioare.
Pieptenul mortului.

Văd cum ezită
primăvara să plece.
Un ultim cireș.

Prea scurtă noapte.
Omida reține
stropii de rouă.

Toamnă în lanuri.
Nicăcând mai tristă ca
azi
fața nebunei.

Noapte de îngheț.
Rașchetând salteaua
oasele mele.

Cad flori de cireș.
Între crengile triste
un alt anotimp .

În vechiul bazin
Un pește prinde-un
fântar -
Clipocit negru.

Munții departe.
În pupile reflexul
Unui libelul.

Văd încă prin nea
Luminile caselor
ce nu m-au primit.

O, bujorul alb:
loc ideal de menaj
pentru furnică !

Drumul se-oprește,
Miresmele năvălesc:
Măceși înfloriți.

Orice spin de rug
Cu o boabă de gheață
Imaculată.

În miezul iernii
Toți călugării strânși
în
vechea grădină.

Clopot de templu.
Pe buza lui un fluture
Doarme liniștit.

În iarna tristă
Negrul de corb
întâlnind
Albul egretei.

Sub felinare
Mai emoționante-s
Rugile în frig.

Țipă-o pasăre :
Apa-i un doliu
crescând
În jurul cursei.

Trecut de portal
Am întâlnit un amic.
Seară de toamnă.

Ieșit pe poartă
Am devenit
vagabond.
Amurg de toamnă.

Zăpadă groasă.
În satul fără clopot
noaptea-i adâncă.

Un om plin de nea
Poartă-o marmită.
Punte peste lagună.

Și ieri și astăzi
Am văzut cireși înalți
Sustinând cerul.

Azalee-n floare.
Ridicăm pietricele.
Ce fericire !

Lună de vară.
În veșminte și în trup
Ace de gheață.

Prinși la centură
Câțiva pești afumați.
Bătrân la piață.

Invizibilă-n
Ploaia de primăvară
Orice potecă.

Pungaș asudat
c-o soție uitată.
Cei în grădină.

Cepe fragede,
prospete,sănătoase -
dans sfânt de vară.

Foto: **Simion Legian**,
Maternitate

În ochii ei vezi
o părere de toamnă.
Strai de cânepă.

Se amestecă
în hibiscus și-n hrișcă
crizantemele

Florile de ceai
Încercuiesc stâncile
Umplu poteca.

Iarna-i uscată.
Corbu-i negru ca
smoala.
Bâtlanul e alb.

Sub sacii de mei
Un cal se prăbușește.
Cântă-o pasăre.

Soare-ntârziat.
Un fazan se coboară
singur pe punte.

Cais roz-bonbon .
Un grangur se așează
pe-a treia creangă.

Pescuind la mal
sunt trist. Vântul de
toamnă
agită firul.

Briză de Prier.
Merg pe drumul de
edec.
Casa-i departe.

Pe lună plină
iepurii traversează
Lacul Suwa.

Ape profunde.
Foșnet de secere ce
taie trestia.

Traducere de
ION ROȘIORU

MARIANA CRISTESCU

Vă prezintă
rubrica...

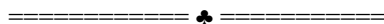
PRIETENII

MEI, POETII INTERNAUȚI:

ION BUCIUMAN (izbuc)

Am moștenit poezia de la una dintre fiicele târzii ale lui Decebal, mama mea, Meda din munții Orăștiei. Am purtat povara tainică a acestui tezaur dacic peste mai bine de o jumătate de veac și acum încep a mă destăinui. Iubesc oamenii cu pasiune și răbdare ardeleană, deslușesc dragostea în murmurul lumii care mă înconjoară, îngenunchez la căpătâiul fiecărei zile cu laudă și mulțumire. Printre episoadele anodine ale cotidianului cultiv flori de mină și extrag pepite din Cuvânt. Mă bucur ca un copil de fiecare nouă lumină pe care o întâlnesc pe drumul spre casă.

SAULOS

ies fluturi din arenele romane
prin sinagogă șerpuie iordane
a înflorit de dimineață tora
în ziua când se schimbă sigur ora

vlăstar se-nalță liber către lume
stăpân peste altare și cutume
nectar și ambră-n vas ales
potir cu vorbe de-nțeles

CINE-AR PUTEA

cine-ar putea găsi
în nopțile cu lună plină
un gând frumos într-o grădină

cine-ar putea topi
durerea strânsă în ghețari
din golful nopților prea mari

cine-ar putea opri
în diminețile sterile
năpasta bombelor cu bile

cine-ar putea rosti
o vorbă bună în amiezi
în viscolul de sub zăpezi

cine-ar putea clădi
peste apusul plin de jar
palat de ambră și cleștar

cine-ar putea rodi
în toiul lunilor de miere
cămin de fapte și putere

cine-ar putea șopti
un recital de înviere
peste ruinele severe

cine-ar putea....

RONDO

limbile din turn
trec una peste alta
netulburate

picură stele
din ultima secundă
dezlănțuită

trag clopotele
țărâna peste urme

să fie bine

se luminează
printre cetini mirate
în devenire

făcând ochii mari

aurora tresare
surâzătoare

zâna cea bună
frământă pâine nouă
despletindu-se

gâlgâie apa
în vârtoarea albastră
sub roata morii

(Preluări din „Antologie de
comentarii”, de Valery Becart)

planton la haine paloș flasc
pornit pe drumul de damasc
căzut sub soare în genunchi
tot mai apoape lângă trunchi

poteci de taină-n liniștea arabă
renaștere de sine fără grabă
vulcanul crește limpede sub spuză
pân' s-o găsi un frate călăuză

se-aude clopotul cel nou în basileu
iar toaca toacă-n ritm de fariseu
pe calul alb în șa un nou destin
adapă lumea șipotul creștin

MARIA 3

las cioburile Martei cântece solide
să cadă-n risipire printre blide
acordurile harfei mele nu mă lasă
robită și străină fată-n casă

mi-e gândul dincolo de lume nearat
pe drumul aspru către Ararat
plutesc în arca mea peste potop
și nu mă-ntină știrile din top

mă strigă iarăși Marta mâniaoasă
dar visul viu din brațe nu mă lasă
mă umple glasul Lui cu val de bine
tot mai pre sus de stepele străine

se crește-n mine veac ce va să vie
se spulberă trecutul în pustie
mi-a înflorit câmpia toată roată
și las bucătăria neumblată

Mapamond

Corrida de toros

De-a lungul timpului, taurul dezlănțuit a simbolizat furia oarbă și brutalitatea naturii. Până și în comuna mea natală se permitea doar de la mare distanță și cu respect nemăsurat observarea temutului taur comunal, pe numele său Bica. Neuitate sunt episoadele de prin vacanțele la bunici, când așteptam cu înfrigurare lăsatul serii și întoarcerea turmei de vite de la păscut. Pe locul în care bivolița fioroasă a bunicii s-a opintit în glodul reavăn din fața porții, năvălind apoi asupra cetei noastre de pașnici jucători de volei din curte, a rămas multă vreme vizibilă urma copitei ei. De câte ori treceam pe lângă adâncitura în care se aduna apa ploii, nu-mi puteam stăpâni un fior de panică dar și un zâmbet amuzat, amintindu-mi agilitatea cu care ne-am împrăștiat care pe unde a apucat, unii cățarați pe grămada de lemne, alții luând cu asalt scările din pridvor. Sora mea se jură până astăzi că vârul nostru n-ar fi atins niciuna din cele 10 trepți, de grăbit ce era.

Cu toate astea, a doua zi parcă din nou ne călărea aghiuză, îndemnându-ne să speriem lighioana și să ne postăm demonstrativ, prefăcându-ne neateni, cât mai aproape de coarnele ei. Ba se mai găsea și câte un adult dispus să ne ațâțe, îndemnându-ne la întrecere. De bine de rău, rămășagurile noastre copilărești nu s-au soldat niciodată cu accidente serioase, ca să nu mai vorbim de victime.

Trecut-au anii și uitatele aventuri revin brusc în memorie odată cu venirea în Spania. Firește, e cu totul altă mâncare de pește aici; lucrurile sunt luate mult mai în serios. Și din păcate, da, sunt și victime. Avem de-a face cu o problemă de importanță națională. Controversa se duce în mass media, poporul e scindat în două tabere distincte, pro și contra corridei, fenomenul atinge dimensiuni de paroxism. Unii trec dintr-o tabără în alta. Vin regizori de prin alte țări și toarnă filme, pasămite din "perspectiva neutră". Potrivit unei anchete publicate în anul 2007 de ziarul El Mundo, 58% din spanioli consideră că nu trebuie interzise corridele, în timp ce 33% se pronunță pentru scoaterea lor imediată în afara legii, iar 9% sunt indeciși.

Neghiob ar fi acela care ar încerca acum și aici să apere una sau alta din părți. Mă rezum așadar încă o dată, pe tema aceasta ca și la altele cu care m-am familiarizat, să descriu doar ce se vede. Voia la Dumneavoastră ca la Împăratu'! Trageți concluziile proprii și luați la final partea cui doriți.

Iată faptele:

Mânatul și alergatul vitelor este în Spania, ca peste tot în lume, o îndeletnicire milenară. Bărbații pricepuți au fost dintotdeauna apreciați, asemeni cowboy-ilor americani, călare pe cai buni. Nobilii călăreți Hidalgo se întreceau în turniruri, vitele cele mai agresive erau preferate pe post de oponent. Oamenii erau călare.

Relativ recent, în secolul al 18-lea, s-a petrecut o schimbare aproape instantanee. Legenda spune că pe atunci, în înfloritorul oraș-capitală Ronda, un taur fioros s-ar fi încumetat să se revolte împotriva cavalerului,

rânind grav calul și obligându-l la descălecat. În clipa în care situația părea fără ieșire, nobilul fiind practic la un pas moarte, un supus curajos s-a interpus între bestie și stăpân, distrăgând atenția bovinei și salvând viața bietului om. Numele eroului din popor era Francisco Romero; el avea să pună bazele unei întregi dinastii de toreadori vestiți, Los Romeros.

Din pasiunea bărbaților familiei Romero s-a născut arta tauromachiei, tehnica înfruntării de la egal la egal, pe picioare, artă transmisă din tată în fiu. Juan, fiul inițiatorului, a inventat echipa de aghiotași care îl sprijină pe toreador (quadrilla). Supraviețuitor al nenumăratelor lupte, Juan a atins vârsta biblică de 102 ani. Nepotul, vestitul Pedro Romero, a cucerit definitiv publicul prin tehnica pașilor numărați, prin „dansul” elegant și rigoarea așteptării cu sânge rece până în ultima clipă, când taurul e la doar câțiva milimetri de izbândă. Nu mai puțin de 5.600 de tauri și-au aflat moartea prin spada lui Pedro Romero. În ciuda riscurilor numeroase pe care le-a înfruntat, Pedro Romero a murit în bună pace, de bătrânețe, fidel mottoului său preferat „frica provoacă răni mult mai adânci decât taurii”.

Nu mai puțin renumit decât Pedro Romero a fost Juan Belmonte, un toreador despre care se spune că era atins de flacăra geniului. Precizia cu care se strecura pe lângă taurul furios era legendară, nu în ultimul rând datorită unei invalidități din naștere care îl făcea să șchiopăteze ușor. Cu handicapul acesta, lui Belmonte nu i-a rămas altceva decât să cizeleze și să șlefuiască meticulos tehnica pașilor mărunți, perfecțiunea mișcărilor sale rămânând neatinsă până în zilele noastre.

Pe fondul așa-zisei „culturi machiste”, dominată de bărbăția etalată ostentativ – pasămite o caracteristică a popoarelor din sudul Europei - lupta cu taurii a devenit un simbol al înfruntării directe și curajoase cu vicisitudinile vieții. Toreadorul s-a transformat rapid în simbolul suprem al învingătorului, iar taurilor li s-au creat condiții pentru a suporta confruntarea cât de cât pe plan de egalitate. Din clipa în care printre admiratorii genului au început să se numere o sumă de artiști de valoare incontestabilă, triumful corridei n-a mai cunoscut margini. Francisco de Goya a creat sofisticatele costume multicolore care stilizează toreadorul-balerin; Ernest Hemingway, la rândul său fascinat, s-a inspirat din corridă pentru romanul său „Moarte după-amiază”, iar Orson Welles a ales Ronda drept ultima reședință la bătrânețe. Nu doar Opera „Carmen”, cu Placido Domingo, ci și unul din clipurile muzicale moderne ale Madonnei s-au filmat în arene de corrida.

În afară de Spania, luptele taurine se mai practică în Franța, Portugalia, și în opt din țările latino-americane. Popularitatea lor a crescut atât de mult încât la 23 octombrie 2004 s-a celebrat întâia corridă din Asia, la Shanghai. Peste 13 milioane de chinezi urmăresc în mod regulat transmisiunile televizate de corride din Spania.

Despre al doilea protagonist al corridei, taurul, de asemenea se pot scrie romane. Argumentul principal al amatorilor de corrida (los aficionados) este faptul că El Toro, odată selectat, duce o viață paradisiacă, deși mai scurtă decât media naturală de vârstă de 18 ani. Odată separați de mamele lor, tăurașii dintr-o rasă specială aduși în antichitate de pe insula Creta zburdă liberi pe câmpiile mănoase din valea Guadalquivirului. Fermele specializate

pe creșterea lor pot atinge dimensiuni enorme, de până la 1.000 de hectare. La rândul lor, vitele de prăsilă se aleg cu mare grijă dintre exemplarele care dau dovadă de cât mai multă agresivitate înăscută.

Un taur numai bun de corridă, când cântărește 500 – 700 de kilograme, costă în zilele noastre până la 7000 de Euro. Puțini sunt însă crescătorii care se pot îmbogăți de pe urma lor. „Industria” se concentrează practic în mâna unei rețele de potențați dintr-un cerc foarte restrâns.

În ciuda protestelor, Spania cunoaște actualmente o etapă de renaștere a entuziasmului pentru acest sport controversat. Dacă până de curând păreau să câștige teren protectorii de animale și politicienii din opoziție, insistând pe alinierea Spaniei la așa-zisa „civilizație modernă” și renunțarea la „tradițiile barbare”, astăzi, după opt ani de pauză, orașele mari precum Barcelona optează pentru reluarea programului regulat de lupte în arenă. Pentru întâia oară, meseria de toreador este îmbrățișată și de femei, cum este cazul talentatei țigănci de 19 ani, Carmen Montoya, prima femeie-toreador din istorie.

În orașele andaluze nu s-a pus niciodată problema întreruperii rutinei spectacolelor taurine. Spania numără în total 400 de arene în care se țin anual circa 2000 de corride. 12.000 de tauri viteji cad uciși într-un singur sezon estival, din aprilie până în octombrie. Dacă luăm în calcul și luptele de novici - supranumite novilladas - sau alergările libere prin sate cu ocazia Sărbătorilor de Paște - așa-numitele corridas de alেলা - numărul vitelor sacrificate se ridică la 30.000 pe an.

Pe vremuri, carnea taurilor sacrificați se distribuia de preferință în rândurile populației nevoiașe. Mai nou, ea a devenit o adevărată delicată. Masa musculoasă sângerândă și îndeosebi coada (rabo de toro) se caută mai mult ca oricând. Cerculă anecdota potrivit căreia un turist naiv observă cu mare interes într-o bodegă cum un localnic consumă cu multă poftă două mingi de carne mustoasă, de dimensiuni considerabile. După ce află de la chelner că e vorba de dotarea bărbăției taurului învins în arenă, străinul își rezervă dreptul de a savura porția unică similară cu ocazia corridei din săptămâna următoare. Nu mică îi este însă mirarea când, în weekendul proximo, chelnerul îi servește două mini-bilute de grătar modest. Protestul său contrariat este parat de chelner cu nonșalanță: „Señor, perdón, dar astăzi taurul a ieșit învingător...”

Din păcate sau din fericire, amuzanta anecdota nu are legătură cu realitatea. Militanții anticorridă argumentează că oricât de mult s-ar insista pe „egalitatea în luptă” și „șansele reciproce”, taurul nu iese învingător decât în foarte rare ocazii (circa 0,1 %). Atunci totuși e cruțat, în semn de apreciere pentru vitejia sa și lăsat să trăiască liber fericit, până moare de bătrânețe într-una din fermele paradisiace.

Accidentele în tabăra bipedă nu sunt nici ele de ignorat, chiar dacă nu egaleză în număr victimele taurine. Însuși vestitul Belmonte a fost luat în coarne de 50 de ori în decursul carierei sale. Nici Carmen Montoya, deși e încă foarte tânără, n-a scăpat nevătămată, absolvind o pauză de două luni după o coliziune gravă. Din cei 125 de toreadori profesioniști întregistrați de-a lungul istoriei Spaniei, 42 au murit în arenă.

Pentru că veni vorba de arenă, atenție! Nu cedați tentației de a traduce mot-a-mot din română denumirea

ringului. Nu „arena de corrida”, ci „Plaza de Toros” este corect. Corrida se traduce prin „alergare”, iar arena înseamnă „nisip”, desemnând în acest caz solul galben, special transportat de la o exploatare unică din împrejurimile Sevillei, singura care întrunește calitățile necesare unei bune desfășurări a spectacolului.

„Regulamentul spectacolelor taurine” prevede strict, fără schimbări majore de la legea din 1723, multiplele și complicatele reguli ale „jocului” cu moartea. În cadrul fiecărui spectacol își fac intrarea trei toreadori și șase tauri. Evoluțiile sunt succesive, fiecare toreador având de luptat mai întâi cu primul său taur și mai apoi, după ce vin la rând colegii, cu al doilea. Spectacolul se inaugurează prin defilarea toreadorilor însoțiti de cortegiul propriu, câte doi picadori și doi banderilleros de fiecare, plus scutieri și diverși aghiotanți. Spectacolul e prezidat de un reprezentant de vază al municipalității, care le înmânează luptătorilor cheia simbolică a țarcului în care sunt închiși taurii.

Pe lângă eroul incontestabil – matadorul care are la dispoziție 20 de minute pentru a plasa lovitura mortală – echipa de „actori” în roluri secundare (quadrilla) include capeadorii, cei dotați cu capa roșie, care ațâță taurul la început. Cum taurul nu distinge culoarea roșie, el reacționează doar când sesizează o mișcare. Urmează picadorul, călărețul care înfige lancea în ceafa taurului. Fiind puternic vascularizată, ceafa sângerează mult, lucru care impresionează publicul. De regulă, rănilor de la gât nu sunt mortale. Taurii sunt special antrenați pentru a dezvoltă mușchi puternici, un fel de „guler de fier”.

Capeadorii sunt urmași de banderilleros, luptătorii pedeștri care înfig în ceafa taurului cele trei săgeți cu fășii fluiturând din stofă multicoloră.

În final, matadorul („cel care ucide”) intră în scenă. Dansul lui, ochi în ochi cu taurul, e perceput de public ca o poveste de dragoste. Toreadorul vorbește cu bestia, o ademenește și o atrage, pentru a se eschiva mereu în ultima clipă, provocând-o la atac. Dialogul lor e urmărit cu sufletul la gură, în liniștea înmormântală a arenei. Scopul ultimativ al matadorului este acela de a supune fiara, țel pentru care își pune viața în joc, expunându-se coarnelor animalului mult mai puternic decât el. Transformat în instrumentul implacabil al destinului, toreadorul dă tot ce are pentru a-și îndeplini menirea, rol pe care spectatorii îl răsplătesc cu aplauze, pentru că se identifică mental cu el, prototipul învingătorului.

Momentul în care matadorul înfige printr-o mișcare fulgerătoare spada între coarnele taurului, exact în punctul care provoacă moartea instantanee, este în același timp și clipa în care omul singur din arenă e expus la pericolul de a cădea el însuși victimă a propriei sale îndrăzneții. Clipa decisivă comprimă întregul mesaj al operei de artă vie și efemeră, numită simplu: corrida de toros.

De reușita mai mult sau mai puțin perfectă a loviturii de grație depinde calificativul final al toreadorului. O performanță „normală” se premiază cu o ureche de-a taurului, una foarte bună cu două urechi, iar cea excelentă îndreptățește la tăierea cozii. Decizia este luată de președinte, sub presiunea ovațiilor, respectiv huiduielilor spectatorilor din tribune. Aceștia semnalizează simbolic prin fluturarea batistelor gradul lor de entuziasm. Onoarea cea mai înaltă la care poate accede un toreador este aceea de a părăsi arena purtat în triumf pe brațele mulțimii.

Legat de finalul glorios al luptei, iată povestea unei doamne originare din nordul Spaniei. Pe când era adolescentă, la insistențele tatălui ei, întreaga familie s-a deplasat de la coasta atlantică a Spaniei de unde rezida, până la Barcelona, pentru a asista la o luptă de corrida. La finalul luptei, doamna de azi, pe atunci o fetișcană de 15 ani, a fost atât de îngrozită de urechea tăiată, pe care toreadorul o prezenta publicului în vârful spadei, încât nici una nici două și-a descălțat tenișii și i-a aruncat direct în capul viteazului erou. Cât ai zice pește, familia s-a trezit înconjurată de agenți încruntați de-ai Guardiei Civile care, după îndelungi dezbateri, le-au aplicat o amendă usturătoare de 6000 de pesete (pe atunci foarte mulți bani).

Deși preferă în continuare să nu asiste la corrido, Señora cu pricina a devenit cu timpul mai reconciliantă. Mai nou e adepta teoriei potrivit căreia taurii sacrificați în ring au o viață mult mai frumoasă decât colegii din marea masă bovină, cei cu destinația abator.

Cum nu s-au găsit încă mijloace pentru a afla direct părerea taurilor pe această temă, se pare că nu sunt motive serioase de a ne lua rămas bun de la afișele care anunță o nouă luptă, începând de fiecare dată cu aceeași neschimbată, magică formulă de introducere:

„Cu permisiunea autorității și dacă timpul nu e nefavorabil”.

GABRIELA CĂLUȚIU-SONNENBERG

Martie 2010

Reflecții în Pacific

Acest titlu aparține unei cărți apărute, cu ceva timp în urmă, la Beijing, în condiții mai puțin obișnuite. Autorii, mai precis autorul **David Joseph Firestein** și autoarea **Zhang Aixue**, au strâns într-o carte creațiile lor publicistice tipărite de cunoscutul cotidian pentru tineret “Beijing Youth”. Evenimentul editorial ar fi trecut, poate, neobservat, dacă cei doi tineri autori ai acestei cărți n-ar fi atras atenția prin activitatea lor o lungă perioadă de timp. Dar, să cităm din biografiile lor, așa cum sunt ele prezentate în copertile volumului:

David Joseph Firestein: născut în Austin, Texas. A urmat cursurile Universității Georgetown și Universității din Texas. A intrat ca diplomat în serviciul guvernului SUA în anul 1992, fiind angajat al Ambasadei SUA la Beijing din anul 1993. Firestein a realizat prima sa vizită în China în 1984; de la acea dată el a petrecut aproape cinci ani în această țară ca turist, student, consultant al guvernului chinez și diplomat. A scris peste 60 de articole despre societatea și cultura americană și chineză pentru revistele ilustrate și ziarele chineze, apărând frecvent la televiziune, în calitate de oaspete și gazdă. A făcut oficiul de interpret la numeroase întâlniri la nivel înalt dintre liderii americani și cei chinezi, traducând frecvent pentru fostul premier Li Peng și ministrul de externe Qian Qichen.

Zhang Aixue: redactor la cotidianul “Beijing Youth” și redactor-șef al revistei ilustrate bilingve pentru copii “Torta Roșie”. A frecventat cursurile Universității Pedagogice din Beijing, după absolvire fiind angajată ca redactor în redacția pentru tineret. În anul 1994, la invita-

ția ambasadei SUA la Beijing, a participat la “Programul Vizitator Internațional” al Agenției de Informații a SUA (USIA) și a vizitat Statele Unite. A mai vizitat, de asemenea, Austria, Germania, Japonia, Malaiezia și Thailanda. În anul 1997, a vizitat cu un grup de copii Danemarca. În acel an, a fost recunoscută drept “ziarist de seamă al Capitalei” și unul dintre principalii promotori ai programelor chineze pe Internet.

În rândurile care urmează, publicăm două articole semnificative pentru modul cum sunt percepute China de către un cetățean american și SUA de către un cetățean chinez.

CHINA VAZUTĂ DIN SUA

DE CE ADMIR CHINA?

Viața într-o țară străină poate fi extrem de educativă. Să fiu sincer, timpul petrecut în străinătate îți dă șansa de a cunoaște, chiar de la sursă, o altă cultură. Totuși, poate în aceeași măsură, timpul petrecut acolo îți induce valoroase perspective de gândire asupra propriei tale țări.

Într-adevăr, în timpul celor patru ani fascinanți petrecuți în China, pe acest tărâm stravechi, cred că am învățat la fel de mult despre Statele Unite, cât și despre China. În tot acest timp, am ajuns să observ nu numai neașteptate diferențe între cele două țări, dar și importante asemănări, pe care le omisesem la început. În același timp, am identificat o serie de aspecte ale culturii și societății chineze pe care le admir și, pe care, cred că americanii ar face bine să le ia în considerare.

Mulți americani sunt de acord că una dintre cele mai grave probleme sociale ale Statelor Unite este cea a divorțului dintre părinți. În prezent, milioane de copii americani cresc fără tați, de cele mai multe ori în sărăcie.

Mult prea des, acești copii sunt lipsiți de dragostea și îndrumarea de care au atâta nevoie și, pe care, de obicei, le-ar putea primi de la doi părinți responsabili. De obicei, părinții americani au plasat nevoile copiilor deasupra propriilor lor nevoi, de cele mai multe ori întarziind propriile lor satisfacții sau sacrificând confortul material în interesul viitorului copiilor. Cu toate acestea, în prezent, aproape jumătate din numărul proaspetelor căsătorii sfârșesc prin divorț, cel mai adesea cu marcate consecințe pentru copiii implicați.

Mai rău, în fiecare an, mii de adolescente americane devin mame în afara căsătoriei, cu rezultate dezastruoase atât pentru mame cât și pentru copii și, în mare măsură, pentru societatea americană. Într-un contrast înviorător, chinezii par să prețuiască cu tact, căsătoriile. Nu pot să spun că toate căsătoriile chineze sunt perfecte - cu siguranță că nu sunt, judecând după creșterea ratei divorțurilor și a relațiilor extraconjugale - dar sacrificiul chinezilor de a se împotrivi propriilor nevoi și de a rămâne împreună pentru binele copiilor este admirabil și demn de a fi studiat.

Familiiile, oricare ar fi forma lor, sunt importante pentru americani. Dacă cineva ar întreba un grup de americani ce îndrăgesc cel mai mult, majoritatea copleșitoare ar răspunde: “familia”. Și, cu toate acestea, atât de mulți americani petrec mult mai mult timp la serviciu - aceasta pe lângă cele patruzeci de

ore oficiale de muncă dintr-o săptămână - decât cu propriile familii.

Evident, economia americană e una dintre cele mai dinamice și puternice din lume, acest lucru datorându-se în mare măsură unei puternice etici a muncii și a unei înalte eficiențe. Dar, frecvent, dinamica etică a muncii și înalta eficiență devin o: ”munco-manie.”

Mi se pare că, în general, chinezii găsesc o mai bună balanță între munca și nevoile familiei decât o fac mulți dintre americani. În medie, chinezii tind să meargă direct acasă după lucru (în birou sau pe câmp), să mănânce împreună și să petreacă mai mult timp împreună cu soțul (soția) și copiii. În plus, chinezii par să-și facă mai mult timp pentru bunici, unchi, mătuși și veri decât mulți americani. În multe cazuri, în familie trăiesc împreună mai multe generații. Desigur, ca și alte fațete ale societății chineze, și aceasta este una schimbătoare; un număr crescând de tineri chinezi lucrând mai multe ore și petrecând mai puțin timp cu familiile decât înainte. Deși americanii îi prețuiesc cu adevărat pe cei dragi, cred că avem totuși ceva de învățat de la chinezi în legătură cu găsirea unei balanțe potrivite între muncă și familie.

Atât părțile viguroase cât și cele deficiente ale sistemului educațional american sunt bine cunoscute pentru mulți și reprezintă sursa unor serioase dezbateri în Statele Unite. Eu însumi fiind un produs al educației publice americane, nu aș schimba sistemul american pentru nici unul din câte am cunoscut. Spunând aceasta, am fost foarte impresionat de ingeniozitatea și disciplina elevilor chinezi pe care i-am cunoscut. Cei mai mulți investesc foarte mult timp și efort în studiile lor și mulți vorbesc la terminarea liceului, chiar neașteptat de bine, engleza. Mulți elevi americani dedică mult mai puțină atenție muncii școlare, cu rezultate pe măsură. Sunt sigur că în Statele Unite, accentul pus pe buna formare a elevului este un major avantaj al sistemului american, dar el trebuie cuplat cu angajamentul elevului (sprijinit de părinți) la o desăvârșire academică. Eu cred că americanii ar putea învăța de la chinezi în ceea ce privește seriozitatea scopului în educație.

Mai pe larg, întotdeauna mi-a plăcut siguranța relativă a orașelor chineze. Încă din 1960, crimele violente au reprezentat un fapt tragic al vieții publice americane. Majoritatea crimelor violente din America implică armele de foc. În 1980, în special, violența înrudită cu armele de foc se purta la orice oră prin majoritatea orașelor importante din Statele Unite. Din Washington D.C. în est, la Detroit în nord, din Houston în sud, la Los Angeles în vest, focurile de armă deveniseră un sunet familiar pentru milioanele de oameni care locuiau în împrejurimile cele mai bântuite de crime. Ca și cei mai mulți rezidenți străini din China, eu nu m-am temut niciodată de crima violentă de aici; ea este foarte rară comparativ cu Statele Unite. Unul din motive este absența armelor de foc. Deși constituția americană le garantează americanilor dreptul de a deține arme, eu cred că americanii ar trebui să studieze politica Chinei de-”zero-toleranță” pentru crima violentă și de control strict asupra armelor.

În ceea ce privește sănătatea personală, cred că americanii au multe de învățat de la chinezi. Americanii, inclusiv persoana mea, au în general obiceiuri culinare sărace. Mulți sar peste micul-dejun în timpul unei zile; pierd frecvent și alte mese sau mănâncă la ore nepotrivite

în condițiile adaptării la programul încărcat de muncă; mănâncă multe ”mâncăruri rapide”, nesănătoase și, chiar mai rău, mâncare veche, cum ar fi cartofii prăjiți (potato chips), dulciuri și sucuri și, omit să facă mișcare, preferând în schimb să stea în fața televizorului. Ca rezultat, noi, americanii, pur și simplu, nu suntem în forma fizică în care ar trebui să fim. Totuși, chinezii par să aibă micul-dejun zilnic; mănâncă regulat celelalte mese, indiferent de cât de ocupați ar fi într-o anumită zi; evită cantitățile excesive de fast-food, cu toate că odată cu creșterea numărului de restaurante McDonald’s și a celorlalte lanțuri, aceste obiceiuri se schimbă dramatic - și de mâncare veche; își mențin felurile de viață natural-active (majoritatea chinezilor merg zilnic cu bicicleta, de exemplu).

Medicina chinezească, în special medicina preventivă, joacă de asemenea un important rol în menținerea sănătății chinezilor. Am admirat întotdeauna poporul chinez pentru buna lui condiție fizică și pentru sănătatea lui. De aceea, cred că americanii au multe de învățat de la poporul chinez în ceea ce privește atașamentul lui față de dietă, exercițiu și medicină. Între timp, nu pot decât spera că toate relele obiceiuri ale americanilor ce trăiesc în această zonă să nu fie însușite de chinezi.

Dar, datorită evoluției actuale a Chinei, aceasta pare o cauză pierdută.

China a atins o perioadă critică a dezvoltării sale. Prin cele patru modernizări ale sale, China a ajuns ea însăși la granița modernizării. În acest proces, China a câștigat mult din experiența țărilor precum Statele Unite. Dar, și în aceste condiții, americanii ar trebui să continue să studieze experiența chineză. Este foarte mult de învățat.

În acest secol de schimbări, putem fi siguri de un singur lucru: secolul următor va fi o perioadă de nesfârșite promisiuni și oportunități pentru noi toți. Haideti să continuăm să învățăm unii de la ceilalți, în spiritul unui respect și a unei prietenii reciproce, pentru ca împreună să răspundem la provocările viitorului.

DAVID JOSEPH FIRESTEIN

SUA VĂZUTE DIN CHINA

SCRISOARE DE LA PREȘEDINTE

Înainte de vizita mea în Statele Unite, un prieten mi-a arătat o carte de vizită. Mi-a spus că persoana este un prieten apropiat al guvernatorului din New York. L-am întrebat de unde știa că aceștia erau prietenii lui apropiați. El mi-a răspuns: ”Am văzut o scrisoare de la guvernator adresată acestei persoane; însăși semnătura guvernatorului se afla pe acea scrisoare”.

Într-o zi, după ce ajunsesem în San Francisco, discutam cu Sonia și cu soțul ei*. Discutând despre realizările președintelui Clinton de-a lungul carierei sale politice, Ji An a spus: ”el nu și-a păstrat toate promisiunile din timpul campaniei, așa că nu sunt foarte multumită de el. I-am scris o scrisoare critică”.

”Și ți-a răspuns?”

”Desigur că mi-a răspuns. Cum să nu-mi răspundă?”

“Nu m-am așteptat la asta. Știu că mulți americani folosesc computere pentru a scrie scrisori, după care semnează cu stiloul.

“Semnătura lui Clinton este pe scrisoare?”

“Desigur.”

Mereu “desigur”!

Când m-am întâlnit cu un prieten de-al meu american, d-l Daniel Maratos, care are peste 60 de ani, acesta mi-a spus că la vârsta de 8 ani i-a scris o scrisoare președintelui Roosevelt. Curând după aceea, a primit răspunsul, ceea ce l-a făcut foarte fericit. A fugit la mama sa, care a zâmbit și i-a spus președintele este foarte ocupat. Nu are timp să-ți răspundă personal. Semnătura trebuie să fie ștampilată. ”Chiar și așa, micul Daniel a fost foarte fericit”.

În ziua de astăzi, puține scrisori sunt scrise de însuși președintele. De-a lungul timpului, din ce în ce mai multe persoane au început să-i scrie președintelui.

Acum sunt treizeci până la cincizeci de voluntari la Casa Albă, care îl ajută pe președinte să răspundă la scrisori. Cât despre semnătura președintelui, unii spun că există un grup de secretare care pot imita scrisul de mână al președintelui. Alții spun că este folosită o mașină specială pentru realizarea semnăturii. În orice caz, americanii înțeleg că semnătura nu este cea adevărată, scrisă de mâna președintelui. Dar pe oameni nu-i deranjează; ei văd scrisoarea ca pe un răspuns din partea guvernului la propriile lor opinii. Aceasta vine în concordanță cu: ”Plătesc taxele: președintele trebuie să asculte ceea ce am de spus.”

Domnul Maratos mi-a spus că pot să-i scriu lui Clinton dacă vreau.

Mi-a copiat chiar adresa Casei Albe. Mi-a mai spus că trebuie să-mi cântăresc bine întrebările. Cu cât întrebarea este mai plină de sens, cu atât este mai probabil ca scrisoarea să atragă atenția Casei Albe. Dacă secretara crede că scrisoarea mea este interesantă, aș putea primi, chiar, un răspuns personal de la președintele Clinton.

Până acum nu m-am gândit la o întrebare cu adevărat “valoroasă”. Mă gândesc adesea că dacă o scrisoare de la președinte nu este ieșită din comun, atunci una de la guvernatorul statului este cu adevărat comună. Cum ar putea fi ea dovada unei prietenii apropiate? Poate că unii oameni doresc să-i păcălească pe cei care nu sunt familiarizați cu Statele Unite, pentru a crește în ochii lor. Dar în absența intenției de a te etala prieten cu cei de la putere, acest gen de înșelăciune este demnă de răs.

Daca doriți să-i scrieți președintelui SUA, puteți folosi adresa de mai jos:

The White House
1600 Pennsylvania Avenue, NW
Washington D.C. 20500
U.S.A.

*Prietenii ai scriitoarei

ZHANG AIXUE

Traducere din limba engleză și adaptare de
ROXANA POPESCU DUMITRU

Biblioteca Babel
Nicola Rampin

Celule în intensivă

Obscuritate...

1.
*...m-am uitat autodidact
În cercetarea sensului
Din drumul drept
Între imperiul și râul
În derivă...*

2.
*...se vorbea despre politică
Și se continua cu strategii comerciale
Dobânzi, împrumuturi, investiții...
Căutam o blestemată tentativă de intervenție, una
Între multe cuvinte cuvântul, dar eram ignorat
Că în sală
Deveneau un enorm vacarm,
O armă care lezează creierul,
Atunci în acel moment
Am decis să mă ridic din comodul
Fotoliu și să plec
Acasă.
Acolo, în ridicare m-am entuziasmat
Și am decis să scriu, să scriu, să scriu
Despre toate cele care cu adevărat contează...
Viața,
Dragostea
Și mi-am descărcat
Supărarea!*

*...care spini vor putea vreodată
Să devină trandafiri în paradisiacul
Spațiu temporal?
...doar un gând distorbit,
Sau rânduri de cuvinte?
Papyrusul din Siracusa
După plânsetul meu
Va fi îmbibat de forță navalnică?
Sau furtuna vieții!*

*...apare după un soare timid
Orb destinul meu
Unde vei așeza hainele?*

În românește de
ELENA DANIELA SGONDEA și EUGEN EVU

Michel Bénard

Cuvântul ce dă glas tăcerii

Totodată poet și pictor, Michel Bénard este un creator al unui univers artistic complet. Contururile operei domniei sale sunt atât de delicate, încât oricărui cititor îi trebuie pioșenie și multă dragoste față de semeni pentru a descoperi sensurile tăcerilor cărora Michel Benard le-a dat respirație. Cum afirma și Vital Heurtebize, "artistul, pentru a se exprima, folosește cuvintele picturii și culorile poeziei." Este poetul simplității gesturilor, al respirației naturale a cuvântului, iar miza pe care și-a propus-o este aceea de a oferi cititorilor șansa redescoperirii sufletului într-o lume agresată de manipulare. Partea angajată a operei sale este abia sesizabilă și se poate citi doar în insistența cu care

artistul ne invită să descoperim tăcerile din noi.

De curând tânăr pensionar, Michel Bénard reprezintă anul acesta Franța la "Cenachul European de Poezie, Arte și Litere", în calitatea domniei sale de laureat al Academiei Franceze (2002), de Cavaler al Artelor și Literelor (2008) și administrator al Societății Poeților Francezi.

Duo livresc

Cuvintele ruginesc pe zidul scriiturii!
Vremea dezmembrării și a speranței
Se întoarce în memoria nisipurilor
În puterile icoanei,
În semnele începutului,
În glasul Torei.
Prin misterul caligrafic
Liniștea așează cernelurile de viață
Pe turburele incertitudinii
Ale unei simfonii nocturne.
Supuse unui gest simplu,
Ocrul amprentelor, roșul notelor
Auriul urmelor amestecate
Continuă poemul într-un albastru regal.
Freamătul întâiului alfabet
Își pune pecetea pe unirea acestui duo livresc

Pe paginile unui vis clocotind
Al cărui singur străjer va fi
dragostea.

Nopti de nisip

În timp ce mă pierd
în ochii-ți sălbatici
Gura ta îmi șterge rănile,
Regăsesc pragul unei veșnicii
Prin nenumărate rătăciri,
Privesc până la beție
Paleta nopților noastre de nisip,
Visez parfumurile eliberărilor
noastre
Pierdute în tainice neanturi.
Până la înflăcărare devii mult mai
femeie,
Fericirea se face izvor
Inundând pustiurile din noi.
Toate rădăcinile vibrează
Acolo unde pietrele cântă
Străjuite de reflexele din noi.
Când mă pierd
În ochii tăi sălbatici
Buzele tale lasă străluciri
de dragoste.

**Prezentare și traducere de
GABRIELA MOCĂNAȘU**

Nuri Plaku (Albania)

OBOSEALĂ

Urmele mi se întorc
În gropi de drumuri,
Umplute cu cenușă.
Lumina moartă
Reînvie
În nori cenușii.
Oboseala mea devine
Mărul lui Adam,
Proptit în gât.
Dumnezeule!
Nu sunt oare
Rău intenționat!

VĂDUVA TÂNĂRĂ

Acuma smulge părul
Și-l sădește în pământ.
Pământul devine pâine,
Frământată
Cu lacrimile sale.

PĂCATELE VÂRSTEI

Am început să fur vârsta mea
De dragul prizonierilor.

Iar pe ani îi botez
Cu un dor netopit de amintiri.
Picătură după picătură se scurg
Norii reci ai tinerității
Peste frunza galbenă a toamnei
mele.
Iar eu nu vreau încă să-i cred
Acelui anotimp albit într-un
colț.
Ah!
Medalionul ruginit al ei!

DĂ-MI UN VIS, ORAȘULE

Dă-mi un vis, orașule,
Să văd
Viitorul meu la tine.
Somnul mi-l fură viermuelile
tale
Și îl ascund
În găurile hornurilor vechi,
Să hrănească
Păsările lor minore.
Crrrau...crauuu...zuzuie urechile
De țipetele lor ascunse
În fumul focurilor stinse.
Dă-mi un vis, orașule!

TRUPUL MEU

Trupul meu cu rădăcini de baltă
Care hrănește trunchiuri și
crengi
În patul lor veșnic.
Care este alfabetul tău tainic,
Care încă vorbește
Cu limba mută a țărâniei?
Ca să se întoarcă în ogor,
Iau veșnicia.
În timp ce topește un bulgăre,
Iau nevinovăția.
Trupul meu, cu rădăcini de baltă
Vin și fug
Pe buza unei nopți.

Traducere de BAKI YMERI

CALEA DE ACCES

Cu Vauban în România și în Italia

Sébastien Le Prestre, **Marchiz de Vauban** (15 mai, 1633 - 30 martie, 1707), numit și **Vauban**, a fost mareșal al Franței și cel mai important inginer militar din perioada sa, faimos pentru inovațiile aduse în domeniul construcției de fortificații. Folosind tehnicile care-i poartă numele, numeroși arhitecți au fortificat în timp

cetăți prin Europa, câteva în Italia și unele chiar în România.

Executate din cărămidă, cu ziduri scunde înconjurată de șanțuri, aceste fortificații se caracterizează prin folosirea bastioanelor în formă de pană și prin crearea unui întreg dispozitiv de supraveghere, care evită punctele moarte.

Plan Vauban, Alba Iulia

Introdus în Transilvania în secolul al XVIII-lea, sistemul Vauban a fost aplicat la construirea noilor cetăți de la Alba Iulia (cea mai mare și mai puternică), Timișoara (cetatea cea mai importantă din Imperiu, după Budapesta și Viena), Oradea, Arad și Făgăraș, toate datând din același secol.

Cetatea Alba Iulia, construită între 1714-1739 după planurile arhitectului militar italian Giovanni Morando Visconti, a fost realizată la ordinele împăratului Carol al VI-lea de Habsburg. Edificată la scurt timp după instaurarea dominației habsburgice în Transilvania, actuala Cetate (1715-1738) este cea mai reprezentativă fortificație bastionară de tip "**Vauban**" din România și una dintre cele mai importante din Europa. Construită după planurile arhitectului italian amintit, Cetatea se impune ca ansamblu în stil baroc, cel mai semnificativ din Transilvania. Alcătuită dintr-un fort central și 7 bastioane cu porți baroce, cetatea orașului Alba Iulia este inclusă astăzi în circuitul turistic internațional, ca una dintre lucrările exponențiale de arhitectură militară. Punerea în valoare a acestui uriaș patrimoniu arhitectonic, a "Cetății", cum o denumesc localnicii, s-a realizat în timp, mai întâi prin restaurarea zidurilor și a unor clădiri de patrimoniu, apoi prin amenajarea unor galerii de artă, ateliere, restaurante în șanțurile arheologice, toate vizând readucerea "vieții" într-un spațiu... uitat ulterior de autoritățile comuniste. Fără Cetatea "Vauban", Alba Iulia nu ar însemna, probabil, nimic pe o hartă urbanistică a României, la fel cum Palmanova din Italia (Fiuli - Venezia Giulia) ar părea o simplă așezare puțintel mai răsărită decât altele din regiune. Stilul lui Vauban, însă, le scoate pe ambele din

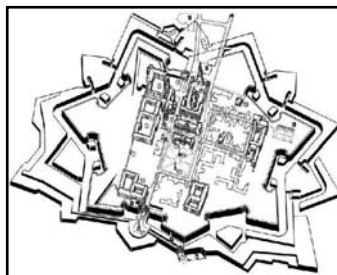

anonimat și ne oferă nouă, astăzi, motive de călătorie și de popas.

Alba Iulia

După ce Republica Veneția a devenit stăpână peste Friuli, s-a văzut constrânsă să își apere granițele, mai ales împotriva frecventelor atacuri turcești dar și a hărțuierilor vecinei Austria. Prin urmare, Dogele poruncește să se construiască o fortăreață în vecinătatea unei străvechi așezări, Palmada, de la care cetatea își trage și numele, Palma. Devenită ulterior **Palmanova**, fortăreața-cetate e denumită pe drept cuvânt "orașul perfecțiunii, numerice", cu piața centrală în formă de hexagon către care se îndreaptă dinspre zidurile exterioare șase străzi identice ca mărime și distribuție, cu ale sale 18 străzi dispuse radial, cu cele 9 bastioane și cu ziduri în cercuri concentrice, cu cele trei porți monumentale.

Palmanova, orașul-cetate în formă de stea cu nouă colțuri, este o minune a arhitectonicii militare, proiectat ca adevărată și formidabilă "mașină de război", o creație ce s-a dovedit inexpugnabilă de-a lungul secolelor.

Palmanova (Italia)

Prof. MIRELA CORINA CHINDEA
(Udine, Italia)

Michel Collot

Poezia modernă și structura orizontului

(„Puf” scriitură, 1989)

Introducere

În cursul ultimelor două decenii, sub influența structuralismului și formalismului, s-a considerat adesea poemul ca un spațiu al limbajului închis în el însuși. Această idee a „închiderii textului” a putut juca un rol pozitiv în plan metodologic: studiul textului, nimic altceva decât textul, este un moment necesar oricărui demers critic, iar această asceză a permis să întregim instrumentele de analiză literară. Dar o asemenea ipoteză de lucru și de lectură a devenit încetul cu încetul o adevărată teză despre scriitură, teză conform căreia textul nu ar vorbi decât despre el însuși. S-a deprins greșit accepția jakobsoniană a funcției poetice, excluzând din poem orice referință la vreun subiect, oricare ar fi el, sau la vreun obiect.

Acestei teorii reducționiste i se opun practica și reflecția poezilor care, rezistând terorismului textualității, au continuat, cea mai mare parte din ei, să lege strâns scriitura de experiențe personale și de maniera lor de a descoperi lumea. Orice experiență poetică angajează cel puțin trei termeni: *un subiect, o lume, un limbaj*. Greșeala formalismului a fost să blocheze analiza pe un singur pol – *lingvistic* –, în timp ce miza de bază a activității poetice ne pare a se afla în raportul dintre acesta și celelalte două. Orice poetică ar trebui deci să încerce să înțeleagă solidaritatea dintre acești trei termeni, jocul complex de relații care le unesc.

Aceasta presupune depășirea ipotezei formaliste; dar dificultatea nu ar consta în rezolvarea ei printr-o întoarcere la schemele tradiționale ale expresiei și reprezentării care nesocotesc forțele proprii ale limbajului. Pentru a evita căderea spre un pur impresionism critic, se resimte astăzi nevoia unei noi teoretizări. Aceasta, în opinia noastră, ar trebui să țină cont de acumulările științei despre om și despre limbaj, dar să le reinterpreteze mai ales din perspectiva mărturiilor poezilor înșiși, mult prea adesea neglijați de teoreticieni.

În acest context și în această perspectivă se înscrie încercarea noastră de a regândi experiența și limbajul poetic moderne cu ajutorul noțiunii de „orizont”.

Ideea acestei cercetări ne-a fost sugerată de insistența cu care revine, în poezia contemporană, mențiunea asupra orizontului. Guillevic scrie de exemplu în „Ciuruiții”:

„Această privire:
Indispensabilă.
Chemată

de orizonturi.”

Aceasta este suficient pentru a testa că scriitura poetică, departe de a se replia spre ea însăși, vizează în mod constant ceva exterior. Dar acest orizont trimite, de asemenea, adeseori, prin jocul metaforei, la spațiului interior al conștiinței poetice și spre spațiul însuși al textului. Tocmai din perspectiva acestei aptitudini de metaforizare a celor trei poli ai experienței poetice, ni s-a părut că orizontul trebuie să fie considerat nu doar o simplă temă printre altele, ci o veritabilă structură, ordonând în același timp raportul cu lumea, constituirea subiectului și practica limbajului.

Vă propunem să pornim de la această ipoteză, născută din practica lecturii, pentru noțiunea de „*structură a orizontului*” pe care am întâlnit-o la Husserl și la Merleau-Ponty și căreia comentatorii nu i-au subliniat îndeajuns importanța. Recursul la o noțiune din filozofie ni se pare justificată mai întâi prin strânsa apropiere a demersului fenomenologic de proiectul poetic modern: cuvântul de ordine husserlian al unei întoarceri „*spre lucrurile înseși*” ar putea fi trecut în contul a numeroși mari poeți contemporani. Pe de altă parte, gândirea fenomenologică a fost larg opacizată în Franța, începând cu anii șaizeci, de către valul structuralist, ceea ce a privat teoria noastră literară de o referință prețioasă, spre care ni se pare că e necesar să ne îndreptăm de urgență pentru a ieși din impasul formalismului. Să ne gândim, de exemplu, la folosul pe care teoria receptării germane l-a putut fructifica din noțiunea de „orizont”!

Am dori să introducem acest uz în poetică și să-i lărgim câmpul de aplicare; ea ni se pare susceptibilă nu doar de a lumina receptarea operei, dar chiar producerea ei și raporturile ei cu realitatea interioară și exterioară.

Realitatea spre care trimite poemul nu este cea a universului obiectiv pe care se străduiesc științele să-l constituie, ci aceea a lumii percepute și trăite. Ori aceasta nu ni se oferă decât ca și „orizont”, conform punctului de vedere particular al unui subiect și conform unei articulații mobile între ceea ce este perceput sau nu, între prezentarea unei structuri și deschiderea spre o marjă inepuizabilă de nedeterminare. Aceste paradoxuri, asupra →

Foto: Simion Legian, Șarpe

→ cărora se reorientează percepția lumii, ni se pare că le regăsim, de asemenea, în inima scriiturii poetice contemporane. După un șir de ani în care a guvernat vorbăria, în care textul s-a dorit a fi considerat un univers perfect autonom, este momentul să arătăm că se pot lămuri structurile limbajului poetic pornind de la cele ale experienței trăite.

Pornim deci de la fenomenologie, însă încercăm să o confruntăm cu învățăturile psihanalizei și ale lingvisticii moderne. Cu siguranță, fenomenologia este singura compatibilă cu această noțiune de „structură a orizontului”; însă ni s-a părut că nu epuizează toate implicațiile pentru poezia modernă, așadar ideile ei pot fi completate în mod util cu cele ale disciplinelor ceva mai pozitive. Deși vizând obiective și pornind de la presupuziții diferite, aceste discipline ni s-a părut că pot aduce la zi, la nivelul constituirii subiectului și a organizării limbajului, structuri comparabile cu cele pe care fenomenologia le raportează la noțiunea de „orizont”. Sunt convergențe pe care dorim să le evităm, exportând această noțiune în afara domeniului filosofic de origine, pentru a sluji la analiza inconștientului și a limbajului.

În ceea ce ne privește, nu dorim să reconciliem tendințele rivale ale gândirii contemporane, ori să aplanăm diferențele pentru a pregăti în mod artificial un teren al înțelegerii. Dar ni s-a părut posibil, respectând întru totul specificitatea lor, să depășim disputele pentru a provoca științele să colaboreze, într-o manieră complementară, la constituirea unui nou spațiu teoretic, care se caută încă și a cărui necesitate se resimte încă de la falimentul structuralismului. Credem că recursul la fenomenologie este singurul care ne permite să înaintăm în acest sens, cu condiția să nu fie doar o întoarcere în vechime, la ideile care prelevau înaintea modei structuraliste. Fenomenologia nu poate ignora acumulările disciplinelor inspirate de structuralism, dar trebuie să le analizeze cu atenție pentru a le interpreta dintr-o nouă perspectivă și de a se reinterpretă ea însăși în lumina lor. Astfel, ni se pare că fenomenologia, psihanaliza și lingvistica se pot spori mutual una pe cealaltă.

Ideea unui astfel de schimb nu ne-a venit de la unica viziune a contextului intelectual a anilor 80, ca un fel de găselniță sau de rețetă miracol cu scopul de a rezolva dificultățile teoretice de astăzi. Ideea ne-a fost inspirată înainte de toate de către însăși natura obiectului nostru. Analiza fenomenelor „orizontului” conduce într-adevăr la apariția unui paradox fundamental și,

din câte se pare, de nedepășit. Orizontul organizează peisajul într-un ansamblu coerent, dar, în același timp, îi creează disponibile spre o infinitate de alte organizări posibile. El constituie un principiu de structurare și în același timp de deschidere. Și nu revendică niciun merit asupra noțiunii husserliene de „structură a orizontului”, ci dorește doar a reuni aceste funcții aparent contradictorii, însă probabil complementare. Este o idee care ne impune să renunțăm la alternativa între structură și orizont; pentru om, care este o ființă a limbajului, fenomenul tinde întotdeauna să se articuleze în structuri purtătoare de sens; însă, invers, cuvântul acestei ființe a depărtărilor nu se lasă niciodată captiv în sistemul limitat al limbajului, ci se lărgeste constant spre un orizont deschis semnificațiilor. Din această întrepătrundere dintre a lui „a vedea” și „a rosti” se pare că poezia modernă a exploatat foarte bine posibilitățile structurii, dar și șansele deschiderii. Astfel alcătuiindu-se, această pozie ne invita să depășim opoziția dintre structuralism și fenomenologie, îndrăznind să asocieze demersurile lor cu scopul de a înțelege mai bine și de a descrie mai bine pe de o parte organizarea poemului, dar și orientarea.

Tentativa noastră de a generaliza validitatea noțiunii de „orizont” se va axa constant pe însuși exemplul poezilor care investesc în imaginea „orizontului” semnificații multiple. Demersul nostru va fi ritmat de un soi de du-te, vino între referințe poetice și referințe teoretice, între imagine și concept. Poezii spre care ne vom îndrepta cel mai adesea (printre care și contemporanii Bonnefoy,

Deguy, Du Bouchet, Jaccottet – mai ales; iar dintre predecesori – Baudelaire, Rimbaud, Claudel, Reverdy ...) reprezintă una dintre tendințele modernității pe care am putea-o califica drept „hermeneutică” deoarece, spre deosebire de poezii „ermetici” care privilegiază textul închis, fac din limbajul poetic o modalitate de a interpreta sinele și lumea. Experiența lor trebuie să incite teoria literară de a reda scriiturii orizontul ei, mult prea multă vreme neglijat.

Traducere de
GABRIELA MOCĂNAȘU

Foto: **Simion Legian**,
Antilopă africană

Un român în India

file de jurnal

octombrie 2009

În urmă cu un an și jumătate, îmi depusesem dosarul pentru un post de lector de limbă română la Delhi University. Nu mă gândisem că aş avea vreo şansă, iar ideea că aş putea petrece cel puțin un an universitar în India era tot atât de absurdă ca și ipoteza că România va deveni în curând a șaptea economie a Uniunii Europene. Acum stau în Aeroportul Internațional Henri Coandă, așteptând avionul spre Istanbul. De acolo voi merge mai departe către New Delhi.

Nu îmi fac iluzii, nu am niciun fel de așteptări. Simplul gând că plec într-un an când în România se anunță, într-o succesiune de tragedie greacă, o criză economică și alegeri prezidențiale, îmi este de ajuns. Îmi aleg locul lângă geam... avionul decolează, iar Istanbulul mi se pare tot atât de apropiat ca și Clujul. E și asta o lecție că uneori ne comportăm ca niște bieți provinciali care cred că lumea se termină dincolo de limitele țarului lor. Când distanțele sunt atât de mici pe această planetă e cam absurd să privești în buletinele de știri din România actualitatea externă aruncată undeva către final, înainte de meteo și sport.

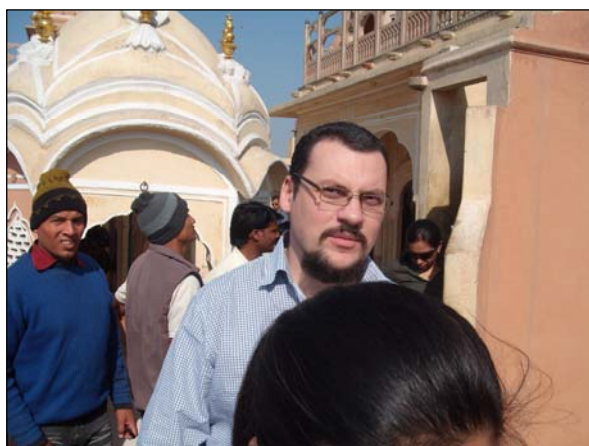
De la Istanbul la New Delhi, încep să-mi cam dau seama cum va fi un an atât de departe de România. Aici, la mii de metri deasupra solului, nimeni nu îmi vorbește limba. De fiecare dată când vreau o sticlă de vin sau o cafea, trebuie să gândesc în română, să exprim în engleză și apoi să refac traseul în sens invers pentru a înțelege ce mi s-a spus. Așa va fi timp de un an... Lângă mine, o tânără indianoasă îmi vorbește despre propria ei țară. Mai târziu, aveam să îmi dau seama că nu reținusem nimic din acea conversație. Așa cum mi se întâmplă frecvent în momente de maximă încărcătură emoțională, mă blochez undeva în zona clișeului; orice conversație devine, în felul acesta, sumă de banalități înfiorătoare. Știu că la New Delhi trebuie să mă aștepte cineva, că am un apartament rezervat.

Oboseala atâtor ore de zbor, la care se adaugă vinul consumat la mare altitudine deasupra Asiei mă conduc spre o nouă... descoperire (desigur, aveam s-o conștientizez și s-o denumesc astfel la multă vreme după producerea ei). Mă gândesc la apartamentul meu încă necunoscut din New Delhi ca la... *acasă*. Ce vor fi gândind despre asta atâtea generații de români pentru care mutarea la doar câteva sute de kilometri de locul natal echivala deja cu o deșărădăcinare?! Nu știu exact și nici nu-mi pasă! Pentru mine și pentru mulți cei din generația

mea patriotismul are o altă dimensiune, mai puțin vocală, mai pragmatică într-un fel. Cred că avem și un alt simț al lui *acasă*. Oricum, noi, *decreștii*, ne-am născut deja deșărădăcinați într-un fel. Nu mai trăim în aceleași case *din tată în fiu*, așa cum o făceau cei de dinaintea noastră, închiriem camere și le schimbăm mai repede decât și-ar fi schimbat ei cămașa după o zi de lucru.

Pe Aeroportul Internațional Indira Gandhi, o căldură sufocantă! Un miros indescriptibil de praf, urină și balegă în proporții indistincte. Și zgomot... zgomotul unei mulțimi pe care nu o contemplasem până acum decât din fața televizorului! Oamenii se bulucesc în diferite direcții, filtre de securitate la tot pasul, soldați purtând pe umeri puști moștenite parcă din vremea colonială (se poate ca această apreciere să nu fie nimic mai mult decât o exagerare având în vedere lipsa mea de experiență militară!). Și, în fine... India. Un român de vreun metru optzeci și ceva, cântărind o sută de kilograme, cărând după sine bagaje imense (în jur de 40 de kg!), debusolat, ieșind din aeroport în primele ore ale dimineții!

Indianul care mă așteaptă nu știe engleză. Un mit începe să se destrame. Va continua să se destrame pe zi ce trece. Indianul simplu, de pe stradă, nu vorbește nici pe departe engleza pe care spun statisticile că ar trebui să o vorbească. Șoferul meu zâmbește stupid și spune *yes* indiferent ce l-aș întreba. L-aș putea înjura în română și engleză fără ca atitudinea lui să se schimbe în vreun fel. Renunț la idee... a fost doar un teribilism de moment. Iată-mă pierdut în imensitatea unui oraș cu peste douăzeci de milioane de locuitori. De pe geamul mașinii văd

mizeria străzii, oameni care dorm în strada, copii care abia se trezesc și aleargă printre gunoaie, vaci sfinte și câini nu chiar așa de sfinți (deși pașnici) împărțind armonios spațiul unui oraș sufocant. Sunt convins că suntem la periferie și aștept să înceapă... orașul. După o jumătate de oră, peisajul rămâne neschimbat. În trafic toata lumea claxonează, aproape orice mașină are zgârieturi și semne serioase

de tamponare, camioanele Tata care circulă în această oră a dimineții sunt mormane de fiare ruginite fără uși și geamuri. În cele din urmă trebuie să admit că acesta este...orașul. Ajungem.

Apartamentul meu îmi pare un ghetou din Bucureștiul anilor '90! Mobila e toată adunată în mijlocul camerei, bucătăria miroase a veceu public românesc (aveam să aflu că cele indiene miros cu totul altfel!), cabina de duș pare decor dintr-un film de Hitchcock. Totul e prăfuit, iremediabil degradat. Sunt convins că la mijloc trebuie să fie o confuzie. Lectorul român de dinaintea mea locuise aici și îmi spusese că e unul dintre apartamentele cele mai... funcționale din întregul complex. Stau în mijlocul camerei și nu mă gândesc la nimic.

Desfac o conservă pe care o adusesem cu mine (just in case!) și mănânc fără pâine carnea de vită! Îmi aduc aminte că vaca e sfântă în India și mănânc cu și mai mare hotărâre! Momentan, e prima formă de protest! Adorm

îmbrăcat pe un colț de pat. Când mă trezesc îmi aduc aminte că voi sta în țara aceasta cu pretenții de putere nucleară cel puțin un an și că trebuie să fac ceva. Pentru început... curățenie. Descopăr că am electricitate, frigiderul funcționează emițând sunete relativ normale de sub mormanul de praf care îl acoperă, iar apa curge la duș. Trebuie să schimb câțiva dolari în rupii indiene și apoi să merg la cumpărături. La poarta ghetoului, câțiva paznici... Vorbesc o engleză de neînțeles, dar, altfel, sunt

amabili. Unul dintre ei îmi scrie, la rugămintea mea, adresa pe un petic de hârtie (în caz că mă rătăcesc!). O pornesc pe străzi. De parcă nu ar fi fost

suficientă confuzia creată de faptul că mașinile merg, pe sistem britanic, pe cealaltă parte a drumului, străzile seamănă între ele, nu le găsesc numele afișat la loc vizibil (mai târziu am înțeles că și indienii au probleme în a se orienta) iar mizeria depășește orice mi-aș fi imaginat. Magazinele sunt biete chioșcuri infecte, oamenii mănâncă în stradă, muștele se așează pe mâncare și pe farfuriile de hârtie, indienii își folosesc mâinile și îngurgitează de parcă asta ar fi ultimul gest pe care îl fac în calitate de muritori. După ce termină de mâncat, aruncă totul în stradă, râgâie și se scarpină în părțile intime. Erau gesturi cu care aveam să mă obișnuiesc în timp.

După câteva ore de colindat pe străzi, mă întorc în ghetou cu o pungă de detergent și alte câteva lucruri de strictă necesitate. Știu foarte bine că în timp ghetoul va deveni apartament, iar India aceasta insalubră, invazivă și kafkiană va deveni la rândul ei suportabilă, curioasă și suprarealistă. Mai știu, însă, că îmi vor trebui ani pentru a estompa din memoria mea afectivă disperarea autentică pe care am trăit-o la primul contact cu această țară cât un continent. Am avut ghinionul de a o cunoaște nu din postura unui turist pentru care agenția de turism organizează totul, nu din scaunul unui autocar cu aer condiționat și geamuri fumurii, nu de pe geamul unei camere dintr-un hotel de patru sau cinci stele... Am cunoscut-o în profunđa ei mizerie și vulgaritate, o țară care nu trăiește decât în foarte mică măsură în secolul XXI... Despre această Indie voi scrie, de altfel, în acest jurnal. Dacă doriți India lui Eliade, a lui Forster sau a lui Rushdie, citiți-i (veți găsi și realități asemănătoare cu cele descrise de mine)... La o astfel de Indie, însă, eu nu am nimic de adăugat. Jurnalul meu va fi unul egolatriu. Este posibil ca India despre care vă vorbesc să vă rămână permanent străină (ceea ce vă și doresc, de altfel!). Nu mă voi distanța, nu voi fi *obiectiv* și nu mă voi feri să judec chiar dacă, făcând asta, aplic în mod cu totul eronat criterii de valoare valabile în spațiul european, dar imposibil de aplicat aici. În definitiv, despre asta e vorba într-un jurnal, nu-i așa?!

OVIDIU IVANCU

SCRISOARE

astăzi poștașul s-a remodelat
nu mai aduce
decât chianțe citații obscure
invitația de a nu părăsi
lectura plicului
negru inseriat
de iluzii în celuloid
și reclame
înfoliolate de la selgros
de la real
acum le aruncă în gura cutiei
pe săturate
de parcă ar cunoaște sublimitatea
sursei
cât de rece în stil
e sfera sentimentelor libere
apoi pleacă
așa cum s-a cărat și ieri
fără să lase scrisoarea la care
nu te-ai încumetat
de a rămas o simplă poveste
ridată
în preferința omului în uniformă
pe bicicletă

GERMINAȚIE

libertatea ca o fustă a caducității
este mereu în
căutarea unghiului de 90
de grade
pe coloana de umbre
ronțăie înclinația verticalei că se aude
între macaze
suflul ei elegant în ceafa adversă
este o lungă reciprocitate a
adevărului cu vidul pentru
compoziția neautentică
din ecuația în recuperare
cum o așez în poem drept tavă pentru
semințele germinate
între durerea bucuriei și lumina
întunericului

APARTENENȚĂ

sub siglă amprente de valurilor
drumul lor curent
smălțuie lacrimile mecanismului
de retragere
vorbesc din văgăuna
ovoidă
cu atâta ardoare
că aud iubirea pătimașă a ființei
în strânsoarea imersă
cum își ascunde tăcerea
în plămânu celulei
și sentimentul de apartenență
la spectrul
circumvolut

ION SCOROBETE

Vatra veche dialog

SUZANA FÂNTÂNARIU

(II)

“E minunat să oferi o lucrare cadou”

-Cum se desparte un artist plastic de lucrările sale? Pentru că nu le poate păstra pe toate. Mai vinde, mai dăruiește....

-Stau cu față la perete într-un atelier, de aceea mă sufoc, și stau rezemată de tocul ușii, pentru că nu e loc de așezat un scaun. Am deschis o expo retrospectivă în 2008, la Muzeul de Artă, cu ocazia împlinirii a 60 de ani și 35 de ani de existență, cu 120 de lucrări, și m-am întors cu toate în atelier. Nouă săli nu sunt totuna cu o încăpere, cât are atelierul meu UAP.

Cadouri. „Cum se desparte un artist plastic de lucrările sale?” Vă adresați la experiența mea în acest sens? (nu este poate totuna cu a altora; suntem atât de diferiți în aparență asemănare)! Greu... rămâne un gol în suflet, dar o șansă de respirație a altei lucrări din atelier. „Pentru că artistul nu le poate păstra pe toate, (nici urmașii), bine spuneți. Vedeți, luăm totul asupra noastră și nu găsim soluții. Vorbim atât de puțin de rolul statului în perpetuarea culturii, în recunoașterea și protejarea artiștilor. În dreptul numelui lor, a fost scris de sute de ori „România”, cu fiecare participare la marile confruntări, mai pierdeai câteva luni din viață, erai extenuat. Succesul tău era și al altora.

Știind că am multe lucrări asupra mea, știind că unele sunt nevăzute de doi-trei ani în teancurile de mape (iarăși amintesc lipsa de spațiu și supra-aglomerarea atelierului meu, ajuns aproape impracticabil), consider că trebuie să mă despart la nevoie de unele din ele. E ca și cum ai da spre înfiere un copil, ca să poată crește ceilalți. Gândul că ele vor fi iubite și prețuite și în altă parte, în plus, ar respira într-un spațiu frumos, larg, luminos, face despărțirea mai ușoară. Mă uit bine la persoana căreia îi voi înmâna lucrarea și de fiecare dată invoc rugămintea de tipul: ”vă rog din suflet să aveți grijă de lucrarea mea” (o consider tot „a mea”, deci nu este o despărțire definitivă) sau „știu că o veți prețui”, „mă bucur că e în mâini bune”, „sunt fericită că va sta într-o casă frumoasă” etc.

Urmează o mică tentativă educativă: „să știți că în fiecare zi o să vedeți altceva în lucrarea mea”, „sigur se va integra cu celelalte, deoarece este lucrată ca să fie vazută”, „să știți că a două oară nu pot să mai fac o astfel de lucrare” etc. Simt un fel de disperare, poate și scepticism în momentul transferării lucrării dintr-un loc în altul, bându-mă ideea că nu ar avea parte de tratamentul cuvenit. În schimb, când mi s-au furat 18 portrete axiale pe hârtie, cu tot cu rucsacul lăsat în sală profesorală a Facultății de Arte, m-am simțit ca înjunghiată în inimă. Nu concepeam că acele portrete cu ochii hipnotici și guri mari, reduse la tăcere, pot fi în mâinile unui individ fără suflet, fără educație, fără Dumnezeu. Nu puteam concepe ca în mediul academic

artistic soarta acestor portrete minuțios lucrate în „aqua”, „portrete de apă”, pot avea o soartă atât de crudă (vroiam să le duc la înrămat în ziua aceea și să le expun într-o expoziție personală, 2002). Am coborât treptele Facultății cu mâinile goale, ca niște aripi frânte, și am simțit umiliția cea brutală, nu cea asumată, ușoară, ca artist, ca profesor, ca om. Am simțit că cele 18 lucrări au murit într-un nefericit accident, au murit dintr-o gravă eroare de sens educativ a umanității. Iată, deci, sunt despărțiri și despărțiri de propriile lucrări.

Atunci când oferi o lucrare sub formă de cadou, despărțirea este ușor neobservată, deoarece știi că cel căruia o vei oferi și-a dorit-o, știi că acela este demult apropiatul tău. Distanța autor- lucrare și noul destinatar e mică și deci condensul afectiv în toate cele trei puncte crește. E minunat să oferi o lucrare cadou. Este un gest credibil de generozitate și lucrarea se cere dusă în acel loc.

În schimb, atunci când xilografura „Ambalaj pentru suflet”, imprimată pe hârtie japoneză fină ca pielea de pe obraz, s-a întors de la Trienala de stampe din Cairo, Egipt, călcată în picioare, ruptă și pătată cu ulei, am avut senzația că cineva, care trăiește departe de frumusețea artei, m-a scuipat în lumina ochilor. No comment!

Înstrăinarea fără voia mea în 2007 a celor 17 lucrări de dimensiuni mici și medii, (intrând în posesia dr. Neagoș) acele „Portrete vegetale” pline de culoare, vis și poezie, pe care le-am lucrat în tabăra de la Târgu-Mureș, pe malul lacului,... cu gândul unei eventuale sponsorizări a cărții mele „Xilografura - matrice stilistică. Re-scrieri sau Cronicile vremii”, acțiune care nu s-a înfăptuit, mi-a întărit convingerea că uneori lucrările sunt o tentație, o pradă dulce, un prilej de jubilară estetică, de „afacere”, poate ignorând și disprețuind astfel autorul. Forța răului în astfel de cazuri te desparte violent de lucrări. Mi-e dor de gurile roșii, de ochii cu frunze pe pleoape ale acelor personaje născute ca nimfele, nu din apă, dar aproape de apă, cu iarbă și soare. Unde sunteți?

„Mai vinde, mai dăruiește”.... Vinde accidental, rar, cu ochii închiși, cu prețuri simbolice și această pentru că trăiesc în România, întâi în comunism, apoi în presupusa democrație, cu subtitrările de rigoare - „tranzitie” și „criză”... mai degrabă dăruiește, însă adevărul cel mai dur, care blochează circuitul artei, este acela că le păstrez vrând-nevrând pe toate. Încă nu am ajuns la performanța de a refuza achiziționarea din partea unui muzeu sau a unei instituții culturale. Mă tem că așteptarea a ajuns la cota inundațiilor ... pentru că inundat este atelierul meu (care nu este „al meu”) de lucrări și orice tulburare de acest fel poate duce la fatalitate... nu va gândiți cumva la suicidul uman, ci doar la suicidul lucrărilor prin degradarea la care sunt supuse, prin uitarea lor, departe de publicul larg.

Dar să nu fiu idealistă, în ideea că, dăruind, ești și prețuit. Am văzut o lucrare în tinerețe după dulap, într-o editură, am văzut cum a dispărut lucrarea din ramă și a fost înlocuită cu o reproducere într-o familie (culmea de muzicieni !) Am văzut, în celebra lipsă de înălțime a

locuințelor de la blocurile ceaușiste, că o lucrare pe verticală era așezată pe orizontală... Soarta lucrărilor este ca și cea a omului, identică, de aceea mă opresc aici, pentru că dezastrele melancoliei în acest sens mă întristează până la durere.

“Să nu pictezi metafore să nu de-scrii”

- Câtă poezie duce cu sine pictura, câtă pictură poate topi în sine poezia? Cum vezi relația aceasta, din interior? Ai scris poezie în prelungirea picturii? Ut pictura poesis?

-“Câtă poezie duce cu sine pictura, câtă pictură poate topi în sine poezia?” Știu că atât poezia cât și pictura duc cu sine natura, marea natură, de aceea cele două zone creative, chiar dacă au limbaje diferite, sunt învecinate spun, interferate.

Totdeauna am gândit natura ca artă și arta ca natură, o spunea de atâtea ori Rosario Assunto. Poezia și pictura mă ajută să redescopăr natura ca miracol, ca spațiu sacralizant. Evadarea din geometrie (titlul unei xilogravuri de tinerețe) este emblematică pentru susținerea libertății de a te regăsi în natură, de a te identifica cu ea (omul-plantă). Ieșirea artistului din atelier spre natură a fost o victorie în cucerirea spațiului, a luminii, a mișcării aerului. Plein-air-ul favorizează artistul în cunoașterea naturii ca experiențe unice. Taberele și simpozioanele naționale și internaționale sunt strategii culturale care asigură o comunicare directă între artiștii din spații culturale diferite. Amintesc tabăra internațională Tescani și Centrul Național de Studii Mihai Eminescu, Ipotești, ca veritabile centre cu flux cultural. În 2009, am poposit în Pădurea din Fontembleau, pe urmele lui Grigorescu. Cu crenguțele înnodate miraculos, pe care le-am adus de acolo, după un timp, am re trăit momentul și am făcut o lucrare-obiect, intitulată „Caută-mă. M-am rătăcit în pădurea anonimă”.

„Cum vezi relația aceasta, din interior?” Sunt graficiană și chiar dacă n-aș fi, văd natura în adâncul ei, în alb-negru, pentru că natura este poezie, pentru că văd lumina zilei, pentru că visez, meditez, dorm sau veghez în întuneric, trăiesc în negura vremii sau în lumina ei. Pentru că noaptea e luminoasă, ard stelele. Întunericul e mister, iar misterul este poezie. Albul este melancolia luminii, însăși poezia. Albul perceput pe nedrept în rolul lui secund este de fapt infinitul lipsit de gravitație și dimensiune. Ceva din risipa albului imaculat al hârtiei mi-a protejat acuratețea lucrărilor, dar mai ales mi-a instalat un principiu poetic, acela că un alb imaculat înseamnă un început, înseamnă lumină, inspirație, viață, provocare; „vei lăsa urme pe acest teritoriu”..., îmi spuneam, scrise, gravate.

Poezia nu este palpabilă, pictura se lasă atinsă. Tu însuși poți deveni o pictură (body-art) și poți deveni o poezie, metaforic. Esențial însă este să descoperi poezia din pictură ca pe o revelație, din interiorul tău, însă să nu pictezi metafore să nu de-scrii. Să nu imiți poezia pentru că pictura nu este mimesis, descrierea nu este creație, ci o fotografie a realității. Creația arde și transformă, metamorfozează realitatea. Se naște o altă lume.

„Poezia se topește în pictură” dar și „pictura se topește în poezie” aparent însă. Cât, când, unde? Niciodată până la absorbție sau pierderea identității genului. Imaginea picturală este văzută ca un „stop- cadru”, poezia e însă mișcătoare, inefabilă și seducătoare prin lipsă materialității. Poezia nu are corp, ci numai suflet. Se lasă greu surprinsă. Pictură are și corp și suflet. Intervalul dintre poezie și pictură mi se pare extrem de important. Este locul interferenței dintre cele două arte, este timpul care le coordonează dar nu le condiționează.

Cele două polarități artistice strălucesc prin identitate, iar intervalul dintre ele veghează la echilibru dintre poezie și pictură. Prea multă poezie în pictură riscă diminuarea mesajelor și riscă diminuarea expresivității plastice. Prea multă culoare în poezie riscă și ea diminuarea forței de expresie a cuvântului. Poezia nu are nevoie de contraforturi, ea are puterea unei sculpturi, iar pictura nu are nevoie de narație de metafore literare, deoarece culorile calde sau reci sunt în sine afective cu putere enormă de viețuire și de impresionare. Subliniez că este important intervalul dintre poezie și pictură fiind nuanțat, puncte de trecere, limita libertății de expresie, ce dă veșnicie atât poeziei cât și picturii (între zi și începutul nopții sunt inserările, între sfârșitul nopții și începutul zilei sunt diminețile mai poetice și mai picturale ca niciodată).

Pentru că sunt graficiană sau mai corect „artist vizual”, care a lucrat o bună perioadă de timp cu semnele grafice considerându-le ca scriere (las puțin pictura să-și usuce culorile la soare în chip poetic) și fac o scurtă incursiune în această lume. O investigație a semnelor grafice ne apropie și mai mult de data aceasta conceptual de ideea de scriere, ca apoi scrierea să fie câmpul de referință și referire în poezie.

Muzica câștigă enorm prin nașterea cuvintelor sonore, grafica câștigă enorm prin nașterea scrierilor și scrierea câștiga la fel de substanțial prin nașterea poeziei, cea care modelează scrierea.

Grafica, în general, tinde spre concentrare, iar semnul are tendința de a ajunge la scriere. Fixarea limbii prin semne, iar suma semnelor grafice convenționale prin intermediul cărora omul poate realiza o comunicare complexă în timp și spațiu definește însăși scrierea.

Semnele grafice miraculoase în care sunt ascunse literele, cuvintele s-au aliniat într-o simbioză definitivă cu un procedeu tehnologic adecvat travaliului multiplicării rapide: tiparul ca o necesitate acută în dezvoltarea unei societăți. Johannes Gutenberg a introdus sistemul literelor separate și mobile ce puteau fi culese în cuvinte și fraze. De atunci scrierea curge ca o apă...

Semnul grafic antropomorf, o temă investigată de mine în ultima vreme, m-a ajutat să descopăr limbajul corpului, poezia corpului prin scriere. Corpul pictat cu hieroglife, care nu mai reprezintă un obiect estetic în sine, ci devine subiectul unui mesaj cultural cu posibilitatea de a fi transformat în obiect în urma unui ritual. În societățile primitive, practicile de tatuaj, de sacrificare, picturile și compozițiile deosebite pe care C.Lévi-Strauss le descrie studiindu-i pe indienii Caduveo din Brazilia, sunt practici care „culturalizează” corpul, anunțând trecerea la societatea scrisului. Toate acestea nu duc la ideea primitivității corpului. Dimpotrivă, corpul devine un instrument al limbajului și al comunicării. *”A face trupul*

să devină Cuvânt, iată vocația creatoare a Omului” afirmă Annick de Souza, în *Simbolistica corpului uman*. În momentul în care pielea nu mai are statutul de înveliș al formelor, ea transformă corpul-obiect în corp-text. Pielea, asemenea unui text care se scrie singur, ne trădează. Urmele sale, mărcile, cicatricile, ridurile sale sunt semne vizibile și palpabile care dezvăluie toată ambiguitatea percepției corpului. Exhibarea tatuajului e un gest ce poate fi considerat sacru, un cod figurat printr-o reprezentare simbolică, o inscripție intimistă pe corp. Marcarea corpului corespunde tradițiilor culturale din diferite societăți. Semnele de pe corp au constituit obiectul cercetărilor etnografice cu bune rezultate în codificări simbolice cum ar fi mulțimea simbolurilor grafice ale papuașilor din Noua-Guinee. Corpul pictat cu hieroglife nu mai reprezintă un obiect estetic în sine, devine subiectul unui mesaj cultural cu posibilitatea de a fi transformat în obiect în urma unui ritual.

Mi-amintesc că în studenție am încercat o primă xilografura intitulată „A,, și apoi alta „B”, „C.... Tot alfabetul, literă de literă... Scrierea abstractă practică în ciclul xilografurilor intitulate *Palimpsestus (Proscriptio)* este punctul de pornire în aventura semnelor, descoperindu-le, căci ele au fost șterse cândva din câmpul hârtiei transparente. Alte semne-scrieri iau locul celor dintâi rămase pe alocuri ca niște clipe pierdute. Seria *Palimpsestus* a fost concepută, în 1989, sub presiunea unor gânduri referitoare la mulțimea numelor de oameni scrise pe diferite materiale (unele derizorii, umile altele prețioase) în spații și timpuri diferite. Mitul numelui lăsat în urma corpului dematerializat. Sacrificiul, iluzia, jertfa colectivă (groapa cu defuncți, din Timișoara, consecință a Revoluției Române).

Perioada 1980-1989 a însemnat elaborarea ciclului *Simbolul polisemic al Dragonului* o motivație spiritual-mitologică de o mare importanță în evoluția artistică individuală și conjuncturală. Actul șerpuirii a devenit prin gravarea în fibra lemnului de tei o urmă, pe care o lasă el însuși devenind hieroglifă, scriere. Influența orientală a suportat o sincronizare a formei și ritmurilor alerte de tip occidental dându-mi posibilitatea de autonomizare a tendințelor și influențelor evident literare. Seria *Dragonilor*, cu imagini constituite din seismograma marilor gesturi care șerpuiesc și vibrează neconținut, se apropie de caligrafia japoneză. O construcție a labirintului nu cel static, meditativ, ci labirintul ca structură vie, dinamică, evadând din falsa geometrie plastică. (Din nou mă culpabilizez cu I.D. Sîrbu în *Evadarea din geometrie*). M-am lăsat condusă de gestul scrierii. Fie filigranat în detaliu analitic, fie tasist, în mișcare ca o scriere alertă.

„Ai scris poezie în prelungirea picturii? Ut pictura poesis?”

Tot ce am scris mai sus este o introducere, un preludiv la o mărturisire: mi-a plăcut să scriu tot atât demult ca și pictura. Am trăit în două, lumi cea a artelor plastice, deschisă și mărturisită de-a lungul vieții, oficializată, profesionalizată, și cea a literaturii, înăbușită, închisă, anonimă, sacrificată. M-am născut în aceste două lumi și am fost proiectată cu voie sau fără voie să trăiesc în cea a artelor vizuale. M-am slujit de harul poeziei, dar nu am slujit poezia, nu am lăsat-o să înflorească, nu i-am dat șansa de identificare și identitate. Nu știu căror exigențe moral-culturale am lăsat poezia în sertar. M-am slujit de

vibrațiile și trăirile poetice pentru vindecarea rănilor din lumea cealaltă, „lumea mea”, aceea de „pictor” cum va place să-mi spuneți. Când dau titlul unei lucrări, în subconștient apare o carte, când simt nevoia de confesiune, parcă recit versuri într-un ceneclu, când încep o lucrare, mai întâi trăiesc o stare vizionară de poezie, văd lucrarea ca pe un poem. Din volumul de versuri „Identitate precară”, am făcut o „carte obiect” (care a fost expusă la București) și apoi cumpărată de colecționarul Alexandru Gerdanovits din Austria. Fiecare filă îngălbenită scrisă „de mână” închide cu tristețe în cadrul ei un timp anonim. A fost drept?, a fost nedrept? Mă gândesc acum la ceea ce a spus Hokusay la 90 de ani: „abia acum am descoperit desenul”, spun și eu „abia acum am descoperit destinul poeziei mele”, dar mai ales am descoperit că ea a rămas un copil orfan, acum un copil bătrân. Și totuși „Ut pictura poesis?”... m-am întristat... mai vorbim, mai scriem... căci poezia este o prelungire a picturii dar și a vieții...

-Există niveluri, trepte ale devenirii ca artist plastic. Este, ceea ce numim artă plastică amatoare, o treaptă sau un refugiu, o consolare a incapacității de zbor?

„Există niveluri, trepte ale devenirii ca artist plastic?” Sigur, e firesc să formulați această întrebare, mai ales că ea te orientează imediat spre zona profesionistă. „Treapta cea mai înaltă”, „treapta de mijloc”, „treapta de jos”, sau „cealaltă treaptă”, „urcat”, „coborât”, „prăbușit”, „progres”, „regres”, „pasul pe loc” sau mișcările: „jos - sus”, „sus - jos” toate sunt expresii uzuale, dar cu putere de semnificare. Nivelul este stabilit în funcție de treptele urcate sau coborâte. Rar stai pe o singură treaptă vreme îndelungată. Ele stabilesc în domeniul artistic, cultural, nivelul, valoarea sau nonvaloarea. După multă ploaie, cresc cotele apelor, după multă secetă scad apele etc... Ori aceste mișcări dau sens și dinamică creației, îți stabilesc potențialul, puterea de a urca cât mai sus și coborî, atunci când simți pericolul prăbușirii. E „mitul lui Sisif” și dacă este să-l amintim și pe Lucian Blaga: „să te înalți târându-te” precum iedera. Această mișcare pe verticală de la pământ la cer cu trepte imagine nu este totuna cu ocolișul, cu mișcarea pe orizontală, deoarece aceasta este lentă, adormitoare. În verticalitate, aspirația, dorința, spiritualizarea sunt posibile ca zbor ca ideal. Orice zbor la înălțime are riscurile lui. Iată-l pe Icar prăbușindu-se... Doar Dumnezeu a urcat la cer, doar El s-a înălțat atât de sus. Un artist adevărat își permite să îl urmeze, măcar două-trei trepte spre calea luminii... O amintire din copilărie (deloc asemănătoare cu cele ale lui Ion Creangă. Îl amintesc cu plăcere, deoarece verișoară mea, medic la Iași, a reconstituit arborele genealogic și mi-a spus cu mândrie că suntem rude la nivelul opt cu marele povestitor). Îmi plăcea să mă urc zilnic pe un stâlp înalt, care despărțea gardul dintre grădina noastră și curtea vecinului. Mai ales spre seară să nu fiu văzută. Era odihnitor, era ca un cuib. Era locul meu, doar al meu.

NICOLAE BĂCIUȚ

ÎMPACHETĂRI PENTRU SUFLET

Prima dată mi-a tresărit inima dinaintea unor lucrări cum nu mi-a mai fost dat să văd de multă vreme încoace, când am desperat în paginile revistei *Vatra Veche* din numărul de Mărțișor a.c., câteva din lucrările plastice semnate de Suzana Fântânariu. M-au atras magnetic, prin formele curajoase suprapuse peste o neliniște pe care, atunci, doar o intuiam, - un soi de dresură în care materia din care erau alcătuite operele de artă - materiale comune și de sorginte diferită, se supuneau cu totul tehnicii autorului pentru a renaște într-un soi de himeră artistică de cea mai clară valoare. Treceam de la o pagină la alta, reveneam și mă întrebam: cum va fi sufletul acelei femei, fie ea și Artist, care reușește să încâlzească fierul, cărămida, să de-a dimensiuni nebănuite de mine, care sunt o profană în arta formelor - care mă face să o admir pentru că... mă determinase să caut și dincolo de ceea ce ochiul meu pecepe la prima vedere?

În același număr de revistă, am găsit și fotografia de autor a Suzanei Fântânariu. Da, totul se potrivea, lucrările pe care le vedeam, în ilustrație, și fotografia femeii care le crease aveau același nimb de lumină, formau întregul. Opera și Omul erau una. Așa mi se părea atunci, așa simt și acum, când am încheiat de citit volumul **Suzana Fântânariu - Împachetări pentru suflet**, Ed. Nico, 2010, de Nicolae Băciut.

Chiar dacă artistul ar fi rămas pentru mine în anonim, fără să-i citesc fișa biografică, aș fi fost convinsă că am în față un gigant, intelectual cu valențe internaționale clare, aș fi exclamat ca și azi: **Magistral!**

Suzana Fântânariu este absolventă a Institutului de Arte Plastice "Ioan Andreescu", Cluj-Napoca. Prof. univ. dr. la Facultatea de Arte - Universitatea de Vest, Timișoara. Doctor în arte vizuale. Membră a Societății Internaționale de Gravură SMTG, Cracovia, Polonia. 47 de expoziții personale în țară și străinătate, laureată a unei suite întregi de concursuri de artă din România și de peste hotare...

Că așa ar putea arăta Cartea de vizită a unuia dintre cei mai mari artiști plastici ai momentului din Europa, nu doar din spațiul carpatico-pontic, este puțin spus, este doar un crochiu a întregului.

Ceea ce nu se vede, dincolo de tilurile care vin să jaloneze o viață de intelectual rasat și hărăzit de Dumnezeu cu povara unei incomensurabile datorii față de talentul său însăși, este Viața Artistului, - un fel de odisee cu puncte comune, pe alocuri, fiecăruia dintre noi, dar mai ales cu acele fulgerări de măiastră, puncte de interferență magică, prin care cei care trăiesc pentru creație se apropie de Dinvințate cu tot sufletul, talentul și trupul; Triada.

Nu sunt critic de artă, nu pot vorbi decât cu inima despre opera doamnei Suzana Fântânariu, pot face un exercițiu de contemplație a ceea ce, îndeobște, ne scapă tot mai des, în lumea noastră din ce în ce mai mercantilă și mai insensibilă la sămânța a ceea ce a fost Începutul, facerea lumii.

Incitant mi se pare și dialogul din carte, unde Nicolae Băciut, nu face altceva decât să extragă latura existențială a

unei Minuni care este cotemporană cu noi. Întrebările sunt delicate, defel forțate și nu menite să „acroseze”, stări de spirit care ar putea să împacheteze în roz-bombon coperetele unui „Jurnal” semnat de o femeie mondenă. Respectul pentru Cuvânt, Imagine, și Valoare ca și chintesență a primelor două, este întregit cu notele de jurnal clar - fragmente de o sinceritate frustă dublată de un adevărat talent literar.

Între paginile volumului de față stă viața unei femeie-artist. O femeie care nu a făcut compromisuri și care a reușit într-un sistem în care mulți artiști-bărbați chiar au clacat.

Ca o Vitoria Lipan, pornind din locurile sale natale, din Nordul Moldovei, Suzana Fântânariu și-a dus „războiul” personal în numele Artei. Mereu conștientă de propria-i valoare, a tras din greu, nu o dată înghesindu-și lucrările mai apoi premiate cu aur, în spațiul impropriu pentru un atelier cum ar fi meritat.

Sunt note și reflecții de luat aminte în paginile cărții, în unele m-am „recunoscut”, în altele am observat cum, mult mai puternică decât mulți dintre noi, Artista a atins desăvârșirea artei sale printr-o îndârjire sisifică dublată de harul pe care l-a primit de Sus și nu l-a trădat niciodată.

Există o pagină care m-a făcut să vibrez și să înțeleg dincolo de cuvinte, secretul succesului acestei Doamne, care nu a uitat nicio clipă de unde își trage sevele. Este un fragment pe care îmi face bucurie să-l redau întocmai:

„I-am arătat mamei o xilogravură cu „dragoni” încadrată cu ramă de lemn făcută de Erdey Bacsy. Ea a privit-o insistent cu ochisorul stâng și a exclamat „iată șarpele”! A îmbrățișat-o strângându-o la piept și mi-a spus hotărât: „este a mea”!

Mai târziu, în altă vacanță, am văzut această lucrare în căsuța de vară de lângă păr. Era expusă deasupra patului ei pe peretele dinspre apa Moldovei. ”Dragonul” sub luciul sticlei părea ca un val... N-am știut niciodată ce a însemnat pentru nopțile ei albe acest dragon negru. Cert este că a murit cu inima arsă de dor: „ai plecat de lângă mine, vorbesc cu glas, singură te caut pe afară, prin casă, te port în gând, plâng, te strig, aștept să te văd, dar degeaba, nimeni nu te înlocuiește, ca să uit de supărare”.

Aș fi avut tot dreptul la o lacrimă citind aceste rânduri care nu pot fi explicate în sintagme oricât de meșteșugite. Am simțit și eu impactul, punctul acela de interferență dintre Cosmos și Terestru, acel loc unic în care se naște un copil ce va deveni cu siguranță celebru. Am descoperit Continuitatea în femeia care „adoptă” cu voluptate maternă „dragonul” - pentru că el, „balaurul” în cazul de față, era simbolul legăturii de sânge dintre mamă și fiică. Am regăsit rosturile ancestrale ale vechii Dacii, puterea pe care ți-o dă simbolul și țărâna și Dumnezeu Însuși pentru a putea transforma un material oarecare în operă de artă. Totul este alchimia a cărei formulă o dețin de la Începuturi numai iluminajii.

În aceste zile în care se vorbește mai mult despre sărăcie decât despre mântuirea românilor prin Artă, iată că o carte care promovează opera și viața unei artiste de talia Suzanei Fântânariu face mai mult decât sute de semnături pe o petiție.

MELANIA CUC

Interviu Marcel Lupșe

“Lucrările tale vor deveni, la un moment dat, substantive comune”

Artist reprezentativ al generației '80, Marcel Lupșe este pictorul nepereche, cu care îți face întotdeauna plăcere să dialoghezi. L-am vizitat în atelierul de creație de la Filiala Uniunii Artiștilor Plastici Bistrița-Năsăud, imediat după lansarea monumentalei lucrări monografice “Marcel Lupșe - Un pictor”. Este născut la 21 august 1954 la Dej, județul Cluj, absolvent al Institutului de Arte Plastice “Ioan Andreescu”, actualmente profesor la Liceul de Arte Plastice “Corneliu Baba” Bistrița. Din anul 1989, este membru al UAP, secția pictură. A avut zeci de expoziții personale la nivel național, dar și internațional, în Chișinău, Zielona Gora, Budapesta, Venezuela, Paris, Besançon, Istanbul, Japonia, Toronto, Sofia etc. Este deținător a numeroase premii: “Lascăr Viorel” - Piatra Neamț, Saloanele Moldovei, Ordinul Național “Serviciul credincios în rang de cavaler”, Saloanele “Liviu Rebreanu”, expoziția de la Sofia etc.

Rep.: - Vă mai amintiți de primul tablou marca Marcel Lupșe?

Marcel Lupșe: - Nu știu dacă îmi amintesc de primul, însă am o poveste frumoasă cu prima expoziție. Eram în ultimul an, student, în 1979, la Institutul de artă “Ioan Andreescu” din Cluj-Napoca și maestrul meu, Vasile Crișan, m-a convins să ies în public cu o expoziție personală. Am expus 19 lucrări la Casa de Cultură a Studenților din Cluj, în foaierea Sălii de spectacole. Acele lucrări nu se mai află în colecția mea, dar am reproduceri după ele și în albumul pe care l-am editat de curând figurează și câteva din lucrările de început.

Rep.: - Care a fost tema primelor lucrări?

M.L.: - Nu a fost o expoziție pe temă, erau peisaje, portrete și naturi statice.

Rep.: - Ce a reprezentat pentru dvs. prima expoziție?

M.L.: - E un lucru curios, prima expoziție mi-a dat încredere să merg mai departe. E foarte important să te confrunți cu publicul, cu părerea spectatorului, a iubitorului de artă. Acest lucru e în măsură să te fortifice și să-ți dubleze elanul.

Rep.: - Care este proporția muncă/ talent?

M.L.: - E foarte important talentul, pentru că dacă nu îl ai, nu poți să simți și să sesizezi frumosul din jurul tău, dar talentul nu face singur edificiul care înseamnă pictură.

Rep.: - Talentul trebuie șlefuit printr-o școală?

M.L.: - Cred că da. Dar printr-o școală în care trebuie să ai neapărat și un maestru. Sunt multe lucruri pe

care le poți descoperi în timp îndelungat, dacă nu ai un maestru care să-ți arate și să depășești fazele de început, descoperirile să vină în urma muncii tale în atelier în direcția pe care mergi, nu în domeniul mijloacelor artistice. De la un maestru poți învăța foarte multe, de la prepararea suportului și a culorii, până la o anumită filosofie pe care încet și-o croiești singur și pe care și-o dezvolti pornind de la un dat pe care maestrul ți-l oferă.

Rep.: - Credeți că elevii dvs. îl vor depăși pe maestru?

M.L.: - De ce nu. Sunt lucruri normale și depășirea asta ar putea fi în sensul în care mulți dintre ei vor îmbrățișa această cale. Nu e deloc ușoară. Asta ar însemna că eu, ca profesor, mi-am făcut datoria și nu numai că i-am sprijinit didactic, dar mai mult decât atât le-am deschis gustul pentru arta adevărată.

Rep.: - O definiție a generației '80.

M.L.: - Generația mea este formată din oameni extrem de talentați și foarte deschiși. Au avut mulți dintre noi perioade de experimentalism, în care am căutat direcții noi de afirmare, de explorare a realului și foarte mulți sunt cei care și-au găsit un drum propriu. Mă gândesc la colegii mei de filială, Miron Duca, Vasile Tolan, Mihai Chioaru de la Bacău, Dan Crecan de la Alba Iulia, Marcel Bunea de la București, Petru Lucaci.

Rep.: - O caracteristică a generației de azi.

M.L.: - Cred că cele mai bune definiții se pot da făcând parte din generație. Atunci nu riști să greșești, dar pe generațiile mai tinere le văd foarte dornice de afirmare și extrem de muncitoare, de atente la tot ce se întâmplă în jur. Probabil și datorită deschiderii care există și la noi după Revoluția din 1989. Sunt generații mai norocoase pentru că au posibilitatea de la început să se afirme în plan internațional, nu numai în plan național. Ai la dispoziție internetul, foarte multe concursuri. E una să vezi galeriile din Veneția sau Paris, viața artistică din marile metropole la 20 de ani și alta să ai contact cu ele la 50 de ani când deja ești format, când foarte multe influențe nu mai pot fi asupra ta. E foarte important însă să fii deschis și la 50 de ani, la influențe nu neapărat capitale, să fii deschis la nou. Artă întotdeauna are acea doză de inefabil care te uimește la orice vârstă.

Rep.: - Știți numărul expozițiilor pe care le-ați avut?

M.L.: - Albumul monografic are un apendice foarte serios, la care am lucrat mult și care conține repere biobibliografice. Am o bibliografie destul de amplă cu articolele, cronicile plastice, prezentările cataloagelor de expoziție. Este prezentă și o antologie de astfel de texte, nu doar repere bibliografice, ce întregeste albumul și imaginea artistului Marcel Lupșe.

Rep.: - Trebuie urcate anumite trepte pentru a avea un album monografic?

M.L.: - E normal acest lucru. Ca să ai o monografie, trebuie să ai cu ce s-o umpli, o activitate mai

îndelungată pe care s-o aduni între copertele unei cărți. Trebuie articulată o carieră până la urmă. Lucrul acesta l-a făcut foarte bine Mircea Oliv, care are un text monumental despre mine extrem de coerent și de profund. El este sprijinit de doi contraforți, Dan Hăulică și Alexandru Mircea, cu o descriere a periplului meu plastic de 30 de ani într-o manieră extrem de încheată.

Rep.: - De ce Marcel Lușe aduce lumea în sălile de expoziție?

M.L.: - Probabil că sunt mulți iubitori ai picturii lui Lușe. În ultima vreme, la toate expozițiile, publicul vine în galerii. E un lucru foarte bun pentru că în ritmul acesta trepidant, agasant al vieții cotidiene, avem toți nevoie de clipe de liniște sufletească, de clipe de bucurie pe care arta ni le poate da cu prisosință.

Rep.: - Divinitatea a fost alături de dumneavoastră de-a lungul carierei?

M.L.: - Cred că Dumnezeu e acolo sus și veghează foarte bine asupra artistului, pentru că ai de multe ori senzația că în clipa în care ai terminat o lucrare bună, ai o legătură directă, verticală cu el. În arta mea sunt câteva cicluri în care trimerurile sunt directe la divinitate, ciclul de Florile Domnului, acele mănunchiuri de busuioc care însoțesc și ritualul creștin, dar și viața cotidiană, pentru că Florile Domnului sunt și în biserică și pe prispa casei, un crâmpel de frumos pentru că forma lor și alura lor te ducе întotdeauna spre sentimente profunde.

- Viața dumneavoastră se confundă cu arta?

M.L.: - Mi-ar plăcea să cred că așa e. Sunt multe lucruri în viață pe care ești nevoit să le faci și cred că asta se întâmplă tuturor, dar faptul că în fiecare zi ai contact cu atelierul, în fiecare zi discuți despre artă, asta face ca viața să nu se poată separa de artă.

Rep.: - Aveți timp și pentru pasiuni?

M.L.: - Nu prea am timp, însă mi-a plăcut întotdeauna să pescuiesc. Iubesc mult delta, ceea ce se oglindește și din arta mea. Îmi place să călătoresc, mă întâlnesc cu alți oameni, cu alte medii, cu alte stiluri de viață, e întotdeauna un prilej de îmbogățire și totodată apare în acele clipe dorința de a te întoarce și de a te apuca din nou de lucru.

Rep.: - Mesajul pe care îl transmite Marcel Lușe prin artă.

M.L.: - Nu mi-am propus un astfel de gând, neapărat să emit un anume mesaj. Însă cred că dacă oamenii vin la expozițiile mele, dacă se interesează și dacă apar articole, cronici plastice, atunci când expun înseamnă că am reușit să redau acel ceva pe care nu-l pot numi, să dăruiesc lumii o clipă de lumină, să reușesc să-i fac să-și pună o întrebare sau să redescopere lucruri pe lângă care au trecut și nu le-au sesizat, să redescopere frumosul din lucruri și din oameni, înseamnă că menirea mea mi-am atins-o. Mesajul odată cu fundamentarea operei vine de la sine prin stilul pe care ți-l creezi, reușești la un moment dat ca lucrările tale să devină substantive comune: am o casă, am o mașină, am un Lușe. Prin forța lucrurilor probabil că ți-ai atins și tu țelul și arta ta ajunge să facă parte din lumea asta creată de Bunul Dumnezeu ca un lucru firesc.

MENUȚ MAXIMINIAN

După-amiază în Spania cu Maestrul Nicăpetre

un alt fel de recenzie la volumul "Nicăpetre"

- Care Spanie? Hai că acum chiar ai luat-o razna, deincepi cu gogonata încă din titlu, doar e limpede pentru toți că în Spania n-a ajuns maestrul!

- Ba vă spun eu că da, anume alaltăieri, de la amiază până spre miezul nopții, parol că nu mint, stați să vă explic.

Așadar, alaltăieri după prânzit, mă așez pe canapea la sortat corespondența și mă înham la muncă grea: un vraf de hârtii adunate în lipsa noastră, de două luni încoace, câtă vreme am fost itineranți prin lume.

«Ce mai tura-vura, destul cu amânatul, acu' e acu', pas de citește!» Aș vrea eu să le trec doar de la stânga la dreapta, cum făceam cu manualele și caietele pentru a doua zi, când le mutam în ghiozdanul de școală, dar nu ține.

Citesc în ziarul adus din Canada că la Câmpul Românesc din Hamilton a avut loc în luna august Sărbătoarea Românilor și aflu că Maestrul Nicăpetre a realizat acolo un grupaj de sculpturi reprezentând scriitorii români din exil. Îmi vine-n minte plăcuta duminică de iulie, când l-am văzut lucrând la scriitorul exilat Horia Stamatu. Eram chiar în curtea atelierului sculptorului din Scarborough. Mă întreb dacă bustul și-o fi găsit deja locul lângă colegi, acolo la Hamilton.

Ce atmosferă autentică, câtă naturațe în vorbe, în gesturi și-n idei, cât bun gust și sinceritate, ce armonie deplină în spiritul libertății mi-am gustat în timpul scurtei vizite la atelierul din hambar!

Nici gând să fac apologie aici. Ar fi exact opusul fireștii detașări din după-amiază tihnită de creație pe care am avut prilejul s-o contemplan. Cei doi sculptori-prieteni se înțelegeau prin schimbare de zâmbete. Maestrul Nicăpetre și Domnul Adrian Pora, alt sculptor român-canadian, în comunicare fără fașoane, fără pic de dezacord!

Și, în fond, cine sunt eu să-mi dau cu emfază părerea, de parcă poți să surprinzi în cuvinte așa vârtej de impresii și de idei, de sensibilitate împerecheată cu luciditate, când dau ele năvală? "Can you tell a green field?" - clipeam la vederea splendorii naturii din parcul care îmbrăcinează atelierul artistului cu verde nesățios. La fiecare privire zâmbăreață care se întâmpla să-i scape șugubăt, mi se confirma impresia inexplicabilă cum că parcă ne-am cunoaște tare de demult. Statura sveltă și vorba plină de har contarziceau permanent portretul-robot evident eronat de artist consacrat la vârstă respectabilă cu care venisem eu înarmată. Îmi venea să strig: "fugi, Dom'le, că nu te cred..."

Nici nu bag de seamă cum am și căzut în mreaja amintirilor, soarta gândurilor mele pe ziua de azi e pecetluită de pe-acum. Bag un ochi indiscret în corespondența de E-mail pe care autorul ne-o pune cu amabilitate la dispoziție și aflu că exact acum, pe 29 august, poate nu chiar la pașpe fix, dar cam pe acolo, maestrul-prieten aterizează în România, în drum spre Brașova natală.

“Măi să fie, cum s-a brodit să survoleze taman acușica aerul de deasupra capului meu!” – zic în sinea mea și adaug de la mine o urare să-i meargă bine, Dumnealui și soției, pe drum. Să-i iasă treburile prin țară așa cum și-a dorit de atâta vreme! Nu de alta, dar știu pe pielea mea ce gânduri ne apasă pe noi, cei din afară, ori de câte ori ne apropiem de matcă. Se amestecă bucuria revederii cu teama de a nu fi dezamăgiți, chit că până la urmă, ori că vrem ori că nu vrem, tot o să avem parte de amândouă. Așa că le doresc în gând mai mult de primul fel și cât mai puține din al doilea. Avansez în lectură, curioasă de pe-acum ca un “insider” care mă aflu. Poate că și Maestrul va avea parte de întâlniri pline de har, cu oameni sensibili, cu minți înaripate. Dar îmi fuge gândul la un eseu plin de obidă de-al lui Mircea Cărtărescu, în care descrie atât de dur cercul vicios al isteriei provocate de stres, cel care provoacă lipsa acută de zâmbete în România. Să dea Domnul să nu-i iasă în cale sculptorului canadian și alor săi decât excepțiile de la regula asta amară! Să-i ferească de “starea continuă de explozie” și de “tensiunea continuă la nivelul vieții cotidiene” (n-am zis-o eu).

Dar ca să fii stresat trebuie să te mai și lași un picuț. Ori, așa cum l-am cunoscut eu pe Maestrul Nițăpetre, nu-l văd sensibil la nevroze. “Sau poate mai știi?” – zic în sinea mea și bag la sacoașă de plajă volumul “Nițăpetre”, scos de Editura Istros în 2004, ca să “studiez problema” mai îndeaproape, să am ce răsfoi la Mediterană, nu la Pontul Euxin.

Zis și făcut, parchez mașina la repezeală, trag bilet de parcare pentru o oră jumate și huști pe plajă la căldurică, până nu trece vara, că septembrie e pe noi. Pun prosopul pe-un petec mic-mic, a naibii de plină e plaja azi, de parcă am fi pe vremuri la Mamaia! Și dă-i frate cu cititul, pagină de pagină.

Primul contact îl am cu degetele, palpând conturul fotografiei lipite în carte; buricul arătătorului se simte flatat că e și el întrebat să-și dea cu părerea. Simțurile se ascut, gândul mă duce la formele frumoase ale sculpturilor Maestrului, la materia cărții ăsteia în sine, pentru că despre ele e vorba aici. Oare s-o fi gândit autorul să ne dea un “os de roș”, ceva la mână ca să nu uităm că e vorba de o daltă, când a pus ca din întâmplare reliefuri fine pe copertile cărților sale, să ne fugă degetele febrile, să ne ceară instinctiv mai mult?

Dintre pagini, sare pe mine un interlocutor la fel de vivace și de natural ca omul pe care l-am avut în față pe 29 iulie. Înțeleg acum că verticalitatea staturii lui svelte nu e doar pe dinafară, ci și pe dinăuntru, cu rădăcini într-un caracter solid, fără ocolișuri, fără nevoi de disimulare, fără vorbă-n două ape, fără șmecher dublu înțeles, cum se poartă mai nou pe la amatori. Nu găsești nimic ambiguu nici în impresionantul drum de formare al artistului, limpezi sunt multiplele studii și pregătiri temeinice pe la școli, la fel aprecierile elogioase de la personalități de

valoare. Nu-i loc de vreun dubiu, nu tu “voi ce-n lume cântați/ pe la televizor/ nu uitați c-aveți frați/ pe la Conservator».

Dar parcă am mai avut odată tema asta: cine sunt eu să-mi dau cu părerea? Zic și eu acolo, căci e grozav și înțeleg că tocmai pentru că nu scoate nimănui ochii cu meritele astea e și mai mare. Atât am zis, părerea mea, nimic mai mult.

Parcurs cu sufletul la gură începuturile la Brăilița, mă regăsesc în atitudinea de venerație și de respect față de profesori, în cumințenia cu care ascultam povăța părinților noștri “să ascuți de ei, că știu ei de ce cer asta de la tine”. Mă prinde în vârtej entuziasmul anilor de studii, cu mentori și colegi pișcheri, cu minți agere și cu limbi ascuțite, cu bancuri savuroase pe care le vehiculam cu toții. În mijlocul nostalgiei lovește parșiv ca un vas spart nedumerirea perplexă *de după*, trezirea brutală din visul frumos: șocul amestecului activiștilor zeloși în hora muzelor.

Ce caută ei acolo?! Simt aproape pe pielea mea cum crește deziluzia în sufletul dezamăgit, cum se risipesc idealurile în patru vânturi, cum se umple inima de amar și cum se infuripă dorința de a nu mai fi parte din caraghioslăcul ăsta anarhic, sclavul inculturii de sub stema partidului.

Zic că simt la fel pentru că știu de la părinții mei, cum prea bine am simțit când neputința se făcea stăpână peste tinerețile lor, cum ignoranța se autoînscena, serbându-se ca învingătoare. Mă prinde-n hora amintirilor sculptorului-scriitor, la fel de sincer și de direct în mânăuirea stiloului ca și cu pensula sau cu dalta, fără patetisme sau măști, fără emfază găunoasă, fidel aceluiași crez întru demnitatea cea dreaptă.

Cum să nu mă minunez dacă se mai găsesc și astăzi persoane care întrebă nelămurite “de ce-ai plecat, Dom’le?! De parcă nu e clar pentru toată lumea. De parcă contează că ai răbdat ceva foame, poate mai abitir decât la tine acasă, într-o Grecie, o Italie sau o Canadă care nu te-a iubit poate chiar ca propria ta mamă! “Libertatea de a exprima până și cea mai neghioabă părere, asta e bogăția cea mai de preț” – am citit eu pe undeva. Intuiesc din paginile cărții că autorul îmi dă dreptate.

Cuvintele prind sens în felurite direcții deodată, unele o iau razna, se opintesc împotriva gramaticii strâmte, altele se apleacă într-o rână și strecoară în cursiv câte o vorbă mai ticluită, invitându-mă să citesc mai pe îndelete, altele se strecoară neterminate la sfârșit de frază, de parcă ar refuza să umble cu tinicheaua de coadă. Ba și mai și, unele o iau brambura prin străini, circulă în straie de la Paris, ilustrând franțuzit amintiri din Bucureștii de altă dată, din “epoca de aur”.

Foto: Dezvelire Aron Cotruș, bust bronz (2002) - Rotonda Scriitorilor Români de la Câmpul Românesc, Hamilton, Ontario, Canada.

Apoi iar replici de bun simț, constatări de om cu palmele deschise spre cer a strigare, între ciocan și nicovală. Nici urmă de grai de mahala, nici vorbă de vreun reproș politic, doar câte o anecdotă plină de tâlc, cu poantă savuroasă, fără ascunzișuri, mai bună decât o sută de cuvântări. Limbă fără proptele, fără lemn (ăla e mai bun pentru cioplit), fără cizelări în spiritul de, vezi Doamne, “politic corect”, cu toate astea fără iz de vulgar. Pur și simplu cuvinte, la locul lor, drepte, cum se cuvine la omul care n-are nimic de adăugat, șters, încondeiat sau de fardat.

Mă vizitează gândul că artistul scrie cum sculptează, solid și material, direct, sincer, fără ocolișuri, fără loc de întors, dintr-o bucată, “ce-i în gușă, și-n căpușă”. Dacă n-ar fi deja uzat în conotații negative, aș zice “artist plener”. “Noaptea scriu” – și bine faci, Maestre, că uite cum ne iei gândurile rele, alea care nu merită osteneala, făcându-ne să uităm de toate ca-ntr-un film palpitant!

Dau o fugă-n Mare, că tare m-am înfierbântat și cât pe ce să uit de scaldă, de-atâta citit. Dar parcă e-un făcut cu valurile astea, “de unde-or mai fi ieșit?”- vorba regretatului Sorescu, că nu țin minte să mă fi bătut vreodată Mediterana cu așa vehementă convingere, împingându-mă pas cu pas, plină de spume, înapoi la proșopul meu cu sculpturi “la pachet”.

Cuibărită cuminte, cu cartea pe genunchi, privesc facinată la fantezmele cioplite dintr-un vis pe care parcă l-am avut, dar l-am uitat: cariatide, fauni și nimfe, regi, regine și printese, Adam și Eva, piatră încremenită sub formă de umbră compactă, binecuvântată artă! Văd minuni făptuite cu ingeniozitate, din te miri ce, dintr-o treaptă de scară rămasă de pe la o casă boierească dăramată de *tovarăși* sub domnia proletcultismului, sau, mai târziu, din *cel mai bun lemn canadian*, găsit ... taman prin gunoaie (*din mucegaiuri și noroi?*).

Din loc în loc, fotografiile din realitatea cealaltă, cu un sculptor care mă privește din lumea surprinzător de materială și de asemănătoare cu cea în care trăiesc și eu. De parcă ar vrea să mă avertizeze să nu alunec prea departe în vis, căci uite și viața ce derdeluș pregătește, cu toți *tovarășii* ăștia, oameni care făceau și ei acolo ce se cerea de la ei și din când în când mai catadicseau să-l bage în seamă și pe însinguratul care se gospodărea cum putea, instalat în oaza lui de libertate din *Intrarea Mieilor*, 10.

- Stai puțin, *Intrarea Mieilor* ai zis?! Acolo unde acum o jumătate de an, pe ploaia care nu mai înceta, mi-am pierdut pașii, căutând un loc aflat în cu totul altă parte. Înțeleg acum de ce strada liniștită mi s-a părut atunci așa de familiară și n-am vrut în ruptul capului să întreb nici un trecător pe unde mi-e drumul, eu fiind sigură că ceea ce caut *trebuie să fie pe undeva pe aproape*.

S-a dovedit până la urmă că adresa pe care o căutam nu era deloc aproape, dar relevanța tot nu s-a pierdut. Vezi, *Intrarea Mieilor* încă mai inspiră și astăzi la căutat ceva anume: pașii.

Toate bune și frumoase, câtă vreme doar mintea îmi zburdă cu paginile cărții, dar ce mă fac când gândurile sprintene gâlgăie la suprafață și mă învelesc într-un răs homeric, ca acum, în plină plajă, pe Costa Blanca? Explodez în cascade la vorbele Maestrului când acceptă în franceză politicoasă invitația de a expune într-un muzeu

din străinătate: “- *Pur cua pas? Il i a lon tam că jatan iun ocasion parei!*”

-Bată-te norocul, Maestre, că mă fac de răs pe toată plaja! Mă hlizesc de una singură, se uită lumea la mine ca la urs.

Acum bag de seamă că familia de pe cearșeaful din fața mea vorbește româna. E mică lumea! Puștiulică e bouche-bée, cu lopățica în mână, holbându-se la mine cum râd ca apucata. Degeaba-l strigă maică-sa disperată: “Daniel! Hai la mama să te îmbrac, că mergem!”; el parcă s-a molipsit de la sculpturi, a încremenit într-o manieră plastică.

Mai bine mă duc și eu acum, că habar n-am cât o fi ceasul, să nu-mi expire timpul de parcare.

Ba bine că nu! Mașina stă de-o jumătate de oră cu bilet expirat. Noroc că încasatoarea mănâncă un măr pe-o bordură, la povești cu un puștiulache pe roțile.

-Se vede că-mi purtați noroc, Maestre, de nu m-a încondeiat harpia. Poate că ați îmblânzit-o prin telepatie.

Multe sunt proiectele la care ați lucrat fără răsplată, dar măcar unul din țeluri vi l-ați atins: noi, cei care de bunăvoie și nesiliți de nimeni ne așternem pe incursiuni în operele Dumneavoastră până uităm ce-i nemijlocit sub nasul nostru, ne simțim răsplătiți din plin și vă suntem recunoscători. Am încredere că multe din exponatele care încă nu și-au găsit locul unde s-ar cuveni vor primi cândva o șansă, așa cum au primit cele aduse în casa de la Brăila. Căci ați convins cu siguranță pe mai mulți, nu numai pe mine.

Revin la după-amiaza mea, încheiată cu seara la televizor, după cum urmează: pe ecran – meciul; în fața ecranului – eu, cu nasul de pe-acum în cea de-a doua carte scrisă de Dumneavoastră, după ce prima s-a devorat ca de la sine. V-ați temut cumva că mi le dați doar ca să le pun în rând la bibliotecă?.

Nu mă întrebați cât a fost scorul, nu mai știu nici cine a jucat. În pauză, fără vreun îndemn precis, soțul meu a bătut un cui solid în perete, atârând ca din întâmplare basorelieful Dumitale Maestre, *Cântec*, adus de noi cu mare grijă din Canada.

Mai târziu, cu cartea pe noptieră, am adormit minunându-mă de simplitatea logicii de bun simț: arta nu are nevoie de *mesaj ideologic*. Ce simplu e în fond să rămâi fidel conceptului pur, neinterpretat în nici o manieră, decât în a ta proprie, fără substrat politic. Pare simplu, dacă știi unde e îngropată rădăcina. Ca Dumneavoastră.

N-am căderea și nici poziția să vă felicit, dar am plăcerea să vă mulțumesc. Pentru tot.

Sunteți prezent în Spania, după cum vedeți, deja sunteți aici (da, da, am văzut că în tinerețe ați început sculptând un Don Quijote). Renumele vă precede pe Peninsula. Și *Cântecul*...

GABRIELA CĂLUȚIU

Benissa, august 2007, Spania

Vatra veche dialog

SIMION LEGIAN: UN MEȘTER

Când l-am poftit să citească dialogul pe care l-am avut amândoi prin anul 1966 (așa cum este redat în cartea mea) în Clubul Internatului Liceului din Sârmașu cu ocazia unei întruniri *tovărășești* (așa se numeau cele câteva ore de dans organizate sub supravegherea pedagogului, profesorului de serviciu, etc...), Gicu m-a privit surprins, apoi emoționat a citit fragmentul:

- *Deci așa ți-am rămas în amintire, colega?!*

- Cred că așa erai: nu deosebit de preocupat de matematici, dar foarte sensibil și atent la frumoasele din liceu (și nu erau puține...)! Poate ți le-ai amintit atunci când ai sculptat *Fișoasa*, ori *Amor*.... Un șir de surprize după acel telefon!...

- *Milu Urzică, fostul nostru coleg mi-a spus pe undea-i emigrat, și că există ca profesor, scriitor..., deci și tu ești o surpriză!*

- După atâta vreme!..., dar acum tu ești debutantul și repet, surpriza pentru a fi creat ceea ce mi-ai arătat azi, pentru că gândindu-mă la adolescentul de-acum ...nu mai spun câți ani, nu-mi este prea ușor să mi te imaginez lucrând cu atâta migală și răbdare, descoperind formele, resursele de expresie pe care lemnul ți le oferă (pe care le oferă celor care-l privesc cu ochi de artist, celor cu imaginație)! Așadar te rog, **Simion Legian** să spui celor care-ți vor vedea lucrările, ce te-a determinat ca pe lângă arta fotografică să încerci și sculptura, și desigur câteva lucruri despre tine!

- *De când mă cunosc vecinii, prietenii și colegii spun că așa fi venit pe lume prin martie 1948. M-am născut la țară, aproape de un lac ce-mi oferea nu numai posibilitatea de-a pescui, dar și un peisaj minunat, de unde am plecat cu pluta... să studiez la oraș. Mi-au plăcut materiile legate de mecanică, de aceea am terminat T.C.M-ul, Arta Fotografică și am urmat cursurile pentru un atestat în domeniul Protecției Muncii. Am lucrat în aceste domenii timp de 38 de ani, după care am ajuns în sfârșit să fac ceva pentru sufletul meu, să sculptez - lucru pe care mi l-am propus mereu și pe care l-am tot amânat din lipsă de timp. Se spune că fiecare om are câte-o păsărică; cine mă cunoaște afirmă că eu am un cuib întreg..., în așa de multe lucruri mă implic, și*

se pare că unele-mi și reușesc Fiind un fotograf împătimit, la un moment dat am simțit nevoia să fac pasul următor, adică să încerc să cuprind obiectul din toate unghiurile. Doream să trec de la obiectul în plan la obiectul în spațiu. Mediul care mi-a permis acest lucru a fost sculptura în lemn pe care am început-o prin 1979 relizând primele lucrări timide, pe care le ascundeam de ochii colegilor și familiei. Anii au trecut, numărul lucrărilor a crescut; unele din ele au o deosebită legătură sufletească cu evenimentele din familie: Antilopa africană, Aniversare, Arborele genealogic...

- Care a fost prima lucrare, sau prima încercare?

- *Prima încercare? Mai întâi de toate a fost emoția, frica să nu mă accidentez cu sculele mânuite numai din mână fără lovitură de ciocan și emoția așteptării finalului imaginat. Așa au apărut de exemplu Ochiul și Acvariu.*

- Cât de importantă e contribuția formei oferite de lemnul neprelucrat, a sugestiei pe care ți-o oferă această formă pentru viitoarea lucrare?

- De când mă știu am avut o curiozitate ascunsă pentru lucrurile pe lângă care unii trec nepăsători. Făcând multe drumeții la țară, sau prin anumite zone turistice, am descoperit forme ciudate pe care numai natura poate să le nască și care tin de imaginație, așa zice de imaginația naturii!... Lemnul în natură este o sursă inepuizabilă de inspirație, mai ales pentru un ochi rafinat care poate selecta pentru montaj elemente interesante. Așa au apărut: *Monstru; Trofeu, Pană de lucru, Simbioza*...

- Ai avut un sculptor drept model, sau un îndrumător?

- În tot ce am făcut până acum, singurul ajutor pe care l-am primit au fost cursurile de desen din anii în care studiat arta fotografică și desenul tehnic.

Foto: **Simion Legian**, La pândă

Dacă vizualizezi în spațiu un obiect și poți să-l pui mai apoi pe hârtie din mai multe unghiuri cu siguranță vei reuși să-l redai prin sculptură.

- Desigur ai o lucrare preferată care te exprimă cel mai bine ca meșter, ca om...

- O lucrare preferată? Gândindu-mă la tot ce am sculptat în 30 de ani nu pot numi una mai aparte, deoarece pentru mine toate sunt la fel de interesante indiferent de complexitatea lor deoarece în fiecare am pus puțin suflet, iar cind am lucrat la ele am renunțat la alte lucruri pe care nu le-am considerat așa de importante. Nu mi-am propus niciodată termene pentru finalizarea unei lucrări; am muncit cu calm și cu răbdare până la final și am transmis stilul acesta de lucru și copiilor mei. Se pare că într-o oarecare măsură am și reușit.

- Cu câte expoziții te lauzi?

- Tocmai spuneai că-s debutant... N-am prea avut curajul!

- Sper că deși... întinerești, vei continua să lucrezi. Pe lângă puterea de sugestie, prin linia esențializată, sculptura ta se caracterizează prin dimensiunile miniaturale, ce presupun și o drămuire bine gândită a volumului care să permită îmbinarea formei, expresiei a culorii chiar, - toate realizate cu multă energie și concentrare! Te-ai gândit să abordezi lucrări de dimensiuni mai mari?

- „Pofta vine mâncând”... Sigur că așa face lucrări de dimensiuni apropiate de realitate; pentru aceasta însă ar trebui altă dotare, alt spațiu...

- Am înțeles că *Aniversare* este dedicată Doamnei tale. Fiind de față la discuția noastră încerc o întrebare de baraj...Atâtea trepte ai avut de sculptat/urcat până ai cucerit „turnul”?!

- Am încercat să urc 60 de trepte cu ocazia unei aniversări..., după 38 de ani de căsnicie dar numai am încercat, pentru ca nu am reușit s-ajung la înălțimea turnului în care se află “criticul” meu de artă!... Voi persevera promit, și sper să am curajul într-o zi să mă prezint în fața lumii cu ceea ce am meșterit în atâția ani!

- Meștere îți mulțumesc pentru surprizele oferite, îți doresc în continuare inspirație tinerească, modele pe măsură... și succes cu apropiata expoziție!

Cluj- Napoca, 29 martie, 2010

IULIAN DĂMĂCUȘ

Literatură și film

Vremea lovirii cu capul

Tren de ora 18:00. Un personal care vine de la Oradea, curgând spre Cluj. Sfârșit de week-end. Data de 2 mai, 2010. Urc la Ciucea. Nu mai sunt locuri. Abia avansează pe culoarul încălzit, transpirat, înțesat cu mirosuri fetide. Tineri, tineri... Veseli, beți, tatuați. Gălăgioși. Mi-am amintit de proverbul mamei: „Fă-te frate cu dracul până treci puntea!”. Mi-am luat ochelarii de pe nas. O față în transă îi ruga pe toți: „Fă sex cu mine!”. Nimeni nu reacționa. Un băiat a simțit nevoia să-și arate goliciunea. Numai că vine vremea lovirii cu capul... În cazul acesta, o mână ruptă, zdrobită, masacrată. Un tânăr a ieșit pe geam – de jumătate – ca să zboare... Un stâlp rebel i-a distrus mâna. Sânge pe geam, sânge pe bagaje. Veselie generală. Victima coboară în

gara Poieni. Are un zâmbet tâmp, pierdut. Sângele curge pe tricou. Un prieten îl ghidează. Paleta impieगतului alunecă de emoție, ca într-o comedie de Menzel.

Vine vremea lovirii cu capul în zid. Cu mâna. Sunt tinerii de vină sută la sută? O culpă socială poate fi decelată? Ce le oferă societatea? În anul 2010, Teatrul din Târgu-Mureș a prezentat spectacolul *Eu când vreau să fluier, fluier*, de Andreea Vălean, în regia lui Theodor-Cristian Popescu, avându-i în distribuție pe Delia Martin și Sorin Leoveanu. Mese și gratii, ton percutant, semnal de alarmă. Iar acum, filmul cu același titlu, realizat de Florin Șerban, cu George Piștereanu, Ada Condeescu, Mihai Constantin, Clara Vodă etc. Film excepțional, cu... tăietură fixă, clară, șocantă, terifiantă. Tinerii și detenția. Ispășirea și iluminările. Nimic din *Jurnalul fericirii* de Steinhardt, dar nici din *Femei în infernul concentraționar din România*, de Grațian Cormoș. Narațiunea inundă de pretutindeni, creează un suspens de zile mari și pune – pe neobservate – întrebări. Cine e de vină? Putem fi superficiali în a da verdicte? Mai au importanță detaliile și micile incongruențe narative? Rădăcinile culpei își au sorgintea în teritorii mai îndepărtate. În „*Tribuna*” nr. 183/2010, Lucian Maier acuză o oarecare ambiguitate a poveștii. Nu știi dacă trebuie găsite defecte într-o operă veridică, rotundă. Impactul filmului este superior spectacolului. Abia când l-am văzut pe George Piștereanu la Berlin, cu ocazia premierii filmului, am înțeles marelui talent. Discrepanța flagrantă dintre firea lui „civilă” și metamorfoza de pe ecran. Personajul reacționează pe ultima sută de metri, atunci când – normal – trebuia să fie obedient. Revolta lui să fi fost un semnal de alarmă? Unde e vinovatul? Mâna plină de sânge din trenul personal să fi fost un avertisment ieșit din subconștientul unei generații fără un viitor sigur, palpabil, durabil?

ALEXANDRU JURCAN

Scena

ION SĂSĂRAN

“Vraja” nu se rupe niciodată (III)

-Cum se pregătește actorul Ion Săsăran, înaintea unui spectacol?

-Pregătirea actorului dinaintea unui spectacol este diferită de cea a omului obișnuit care se duce la muncă. Sunt unele diferențe. În primul caz, al omului obișnuit –ca să spun așa, există niște automatisme de rutină, în timp ce în al doilea caz, ai obligația ca de la o zi sau seară la alta, să faci altceva. Într-un fel te pregătești să intri în scenă jucând “Revizorul”, lui Gogol sau “Hamlet” și într-alt fel jucând “Ion”, după Liviu Rebreanu, “Moara cu noroc” sau “Hagi Tudose”.

O pregătire sufletească, mai precis psihologică a actorului înaintea unui spectacol, e nu numai o obligație profesională, ci și o necesitate, din care rezultă prestația pe scenă a actorului interpret. Iată de ce apare ca o necesitate - și este în practica profesională a actorului, prezența cu un ceas înainte de începerea spectacolului - în această perioadă se “intră în pielea personajului”, în timp ce actorul se îmbracă, în timp ce-și face machiajul, în timp ce-și repetă anumite replici sau scene din spectacol, el încearcă să devină personajul pe care-l vor vedea și auzi spectatorii.

Un actor nu poate avea “o zi proastă”, cum se spune. Un actor nu are voie să greșească, deoarece spectatorul nu va veni încă o dată să-l vadă într-o “zi bună”. Asta se poate și se întâmplă la fotbal, unde spectatorul din tribună trece foarte ușor de la urale, de la aplauze, la urlete și huiduieli, în funcție de “ziua cea bună” a fotbalistului.

Nu m-am întrebat niciodată cum reacționează în adâncul sufletului său spectatorul. Mi-a fost frică să mă gândesc. Îmi vin în minte versurile marelui sonetist Mihail Codreanu: “*Mi-e inima un saltimbanc grotesc/ Cum întâlnești adeseori prin iarmaroace./ El vrea nu vrea e nevoit să joace/Pentru plăcerea celor ce-l privesc.*” Actorul trebuie să uite de necazurile, de greutatea, de bucuriile chiar, ale vieții sale personale atunci când intră în teatru. Este fantastic de greu, dar nu imposibil. Altfel totul este o minciună, o prefăcătorie, iar spectatorul nu iartă niciodată.

Teatrul este o mare dragoste, o imensă dragoste și dăruire. Nu poți iubi mințind. Cel de alături va simți lucrul acesta, chiar dacă nu va spune nimic.

- A întârziat actorul Ion Săsăran la vreun spectacol ?

- A fi întârziat la un spectacol sau a lipsi e o problemă foarte serioasă. Practic, nu ai voie să fii întârziat. Regulele de serviciu nu permit așa ceva. Dar se mai întâmplă, nu pentru că actorii ar fi și ei oameni obișnuiți, ci pentru că și actorii greșesc și desigur suportă consecințele.

Nu am auzit niciodată că un tren ar fi plecat la ora 6.10, când acesta avea plecarea anunțată pentru ora 6.00 din cauza unor călători veniți cu întârziere.

Cum se poate, deci, ca o sală plină cu spectatori să aștepte începerea spectacolului, pentru că un actor a întârziat? Așa ceva nu e permis.

Se spune că la Comedia Franceză, într-o seară, spectatorii veniți la unul dintre spectacole, au văzut arborat doliul. Surprinși, aceștia au întrebat ce s-a

întâmpat, cine murise? Directorul a dat explicații, anunțând numele celui dispărut. Spectacolul s-a suspendat. După câteva minute de la ora la care trebuia să înceapă spectacolul, a venit și actorul întârziat. Contrariat, acesta a mers la director care i-a spus sec „Am crezut că ai murit, din moment ce nu ai venit la ora anunțată pentru începerea spectacolului. Iată de ce am arborat doliul”. Comentariile sunt de prisos .

Dar cum spuneam ... se mai întâmplă. Jucam o piesă a lui Pavel Bellu „Muntele cu 77 de inimi”, în care era vorba de Războiul pentru Independență din 1877. Interpretam un personaj care intra în scenă pe ultimile zece pagini din text, din care cinci erau un monolog al acestui personaj, despre ceea ce a fost la Plevna. E vorba despre celebrul maior Moise Grozea, erou al Războiului pentru Independență.

Într-o seară, primesc un telefon de la regizorul tehnic, care mă întreabă de ce nu sunt la teatru întrucât a început deja partea a II-a a spectacolului. Eram acasă cu regizorul Bogdan Berciu, pe care-l invitaseam la masă și tocmai ne cinsteam cu niște pahare cu vin. Am înlemnit. Nu mai știu cum am ajuns la teatru și nu mai știu cum m-am îmbrăcat, am intrat în scenă exact la momentul în care trebuia să-mi spun replica – celebră de altfel: „Sosesc de la Plevna”.

Vasile Constantinescu a icnit și mi-a șoptit un „*thiii*” cu foarte multe subînțelesuri... A doua zi, cu aceleași subînțelesuri, profesorul dr. Achim Valeriu – unul dintre vremelnicii directori ai teatrului, m-a întrebat: “*Cum a fost spectacolul de aseară ? Ai avut vreo problemă?*”. Am răspuns senin: “*Nici una*”, deși, ca orice director, dl. Achim știa totul. Nu am fost pedepsit cu toate că meritam.

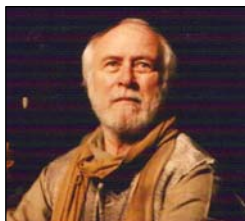
Trebuie să mai spun un lucru: un regizor tehnic nu are voie, prin obligație de serviciu, să înceapă un spectacol fără a se asigura că toți actorii sunt prezenți, chiar dacă unul apare la sfârșitul spectacolului. Ori un telefon dat la începutul spectacolului mă scutea de întâmplarea aceasta neplăcută, ce putea avea urmări, pentru mine mai ales. Cu toate acestea, regizorul tehnic de atunci, Jeni Jurcă, rămâne în amintirea mea o colegă și prietenă dragă.

-Ce face actorul Ion Săsăran ca să se dezlege vraja ?

-Ca să delegi o vrajă trebuie să fii vrăjitor. Așa că depinde la ce vrajă vă referiți. Sigur că actorul este un magician. Sigur că dăruirea lui, puterea lui de reprezentare a unor caractere dramatice, sensibilitatea și emotivitatea ce o poate transmite spectatorilor, fac dintr-un actor un adevărat vrăjitor. Actorul este un Histriion. Talentul său îl pune în situația de a întruhipa caractere diferite și fiecare din aceste caractere au “formule magice” la care recurge “Vrăjitorul” actor.

Când se dezleagă vraja ? La asta ar putea răspunde spectatorul. Pentru actor, vraja nu se dezleagă sau destramă niciodată. Am momente după aproape 40 de ani, când trăiesc cu aceeași intensitate, amintindu-mi momente din anumite spectacole fără a mai folosi “formule magice”, deoarece impactul afectiv asupra psihicului meu în urma interpretării unui rol a fost atât de puternic, încât acesta persistă și astăzi. Deci pentru mine “vraja” nu se rupe niciodată.

GHERASIM DOMIDE

Dialog epistolar

Luxul lecturii, azi

Rezistența prin lectură

Nu mi-aș fi imaginat vreodată în vremea comunismului că, după Revoluție, ar fi posibil ca oamenii să își piardă treptat interesul pentru actul cultural, că în general cultura va deveni o Cenușăreasă împinsă tot mai mult spre periferia preocupărilor noastre, ca și cum umanitatea s-ar defini doar prin disperata alergătură prin hipermarketuri după cele mai noi modele de îmbrăcăminte sau de încălțăminte, ori prin triumfătoare emisiuni TV de gust îndoielnic sau și mai rău, emisiuni care promovează nonvalori și ridică în slăvi indivizi lipsiți de un elementar bun-simț, care fac din tupeu și grosolanie principalele lor virtuți... Să întrebi un asemenea om despre ceea ce a citit ar fi o insultă și de fapt nimeni nu se mai gândește la așa ceva, să-i întrebe dacă și ce au citit, ca și cum normalul ar fi să fii limitat și să respingi din start orice are legătură cu altă sferă decât cea materială.

Într-un mod perfid și constant, tot ceea ce înseamnă spirit este luat în derâdere, de parcă cei care au și alte preocupări, în afară de a face bani pe orice cale, ar fi o minoritate ciudată și atemporală...

Să fii dascăl în România de azi nu mai este o onoare (la fel cum nu mai este o onoare să aparții oricărei categorii de intelectuali, de altfel), iar a susține valori morale pare tot mai mult ceva desuet... Că ființa umană se mai hrănește și cu altceva decât cu manele și cu mici pare tot mai mult un lucru suspect... ! Adevărul însă este omis cu bună știință sau poate îndepărtat în mod deliberat, ca să nu se vadă câtă ignoranță și lipsă de moralitate ne inundă! Cât de diformă este oglinda care ni se pune în față, vedem însă doar atunci când câte ceva, ca de exemplu o personalitate de talia lui Dan Puric, se oglindește în noi și ne ajută să scoatem capul din urâtul cotidian! Să mărturisești despre bine și despre frumos devine un act de curaj în România! Și nu toți avem stofă de lideri sau suntem inși carismatici! Să fii dascăl și să vorbești elevilor despre cinste și corectitudine în condițiile în care societatea promovează minciuna și corupția, înseamnă să nu renunți, chiar dacă realitatea de dincolo de ferestrele clasei te contrazice în toate aspectele...Mă gândesc la

faptul că simplul gest de a-ți face datoria cu simț de răspundere e o modalitate de a nu abdică și de a nu a trăda valorile reale.

Nu știu cum procedeză alte societăți sau cum ar trebui să se facă educația în general, astfel încât să nu fie percepută ca o corvoadă ...Nu am umblat prea mult prin lume, așa încât să am termeni de comparație și să văd metode eficiente, dar am rămas plăcut surprinsă atunci când, într-un parc din Danemarca, în plin sezon estival, am văzut o trupă de actori, majoritatea elevi de la școlile din orașul respectiv (Odense), interpretând fragmente din poveștile lui Andersen, iar publicul, adulți și copii deopotrivă, așezați pe iarbă în cel mai firesc mod cu putință, bucurându-se de reprezentație...

Trebuie să vă spun că decorul era minunat, deoarece scena pe care evolau artiștii era un *castel în miniatură*, iar în imediata apropiere se găsea un lac pe care, cu ajutorul unei mașinării invizibile, apărea la un moment dat o „stâncă” pe care o „mică sireună” verde amintea de povestea omonimă a povestitorului danez... Mai multe lucruri mi-au plăcut și mi-au dat de gândit atunci: ceea ce vedeam acolo era o modalitate foarte eficientă de promovare a culturii daneze, deoarece, în mod cert, în public, alături de noi, românii, mai erau și alți străini care urmăreau spectacolul cu plăcere. Mi s-a părut în același timp o formă frumoasă de patriotism local și național, total lipsită de ostentație, dar extrem de eficientă în sine... În mod cert, primăria din localitate sprijinea acțiunea, iar elevii care interpretau personajele lui Andersen nu erau obligați să

facă acest lucru, deoarece era vacanță, dar era probabil o formă de voluntariat, lucru destul de răspândit prin alte părți.

Cartea lui Andersen prinsese viață, paginile se derulau odată cu intrarea și ieșirea micilor actori, povestitorul trecea la altă și altă istorie, intraserăm cu toții în poveste, totul era cât se poate de firesc și negrăbit într-o lume așezată... Publicul era entuziasmat, fără să știe probabil că văzuse una din cele mai frumoase lecții de literatură „la iarbă verde”, iar la sfârșit actorii au venit spre noi, spectatorii, și au făcut fotografii, amestecând personajele cu oamenii din parc, combinând realitatea cu ficțiunea și arătând astfel că despre ceea ce ai citit poți vorbi în multe feluri, iar o societate normal construită își respectă și își promovează scriitorii.

MARIANA CHEȚAN

Impostura în poezie

Referitor la articolul *Impostura în poezie. Cazul Mihail Gălățanu*, TRIBUNALUL LITERATURII ROMÂNE (II), apărut în *Universul românesc*, sub semnătura lui Emil Țermure

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Am trimis întâmpinarea de față la imunda poezie a lui Gălățanu mai multor publicații și - intuiesc motivele - nu m-am bucurat sau întristat de niciun fel de reacție. Mă gândesc că, prin alăturarea acesteia de luminoasa, curata și românească *VATRĂ VECHĂ*, deopotrivă rădăcină, tulpină și coroană încărcată de rod a literaturii noastre, cititorii vor înțelege mai ușor revolta mea împotriva abjectei imposturi a născutului, crescutului și înșcolitului în grajdurile lui Augias, precum și a mentorilor și susținătorilor lui.

Știu la ce vă expun, dar vă prețuiesc prea mult pentru a mă teme pentru Dumneavoastră.

Să fie prea târziu? E singura rațiune pentru care nu mi reneg mâna cu care mă închin și scriu.

Întreaga mea stimă și considerație!

21 aprilie 2010

Ștefan Goanță

Domnule Goanță,

Nu știu la ce mă expun. Probabil la acțiuni concertate, dirijate de la nu știu ce pupitru de comandă, împotriva mea, a cărților mele, care vor fi desființate. Așa că-i înțeleg pe cei care nu au publicat textul dv. Dându-vă dreptate sau fiind în dezacord cu dv., în sinea lor. Prudența e a doua natură pentru mulți dintre noi. Înlocuiți prudența cu frica ori cu lașitatea, cu indiferența... Lista rămâne deschisă. Victor Hugo spunea despre despre prudență că e "cea mai josnică dintre virtuți".

Am urât toată viața cenzura, i-am urât pe cei de la "Săptămâna" pentru execuțiile lor la comandă. Deși, se spunea că, dacă nu te înjură "Săptămâna", nu ești.

Vatra veche nu a cultivat un limbaj care e uzual în zonele mai întunecate ale întunecatei noastre tranziții, nici atacul la persoană. Sunt observații care pot fi făcute și cu eleganță, academic... Fără a aduce, prin blândețea tonului, atingere judecării de valoare... Ba, dimpotriva. Oricum, dracul se ascunde în detalii. Se zice.

Aș fi preferat un text, pe o temă delicată, ca aceasta, care să nu pună etichete și nici să atingă demnitatea umană. Dar e dreptul dv. și nu sunteți primul care nu-și poate stăpâni nici revolta, nici cuvintele. E o poziție pe care v-o asumați și dv., conștient la ce vă expuneți. Oricum, circulă, în spațiul deschis cu generozitate tuturor de Internet, multe reacții vehemente la ceea ce unii numesc "cazul Gălățanu".

Includ textul dv. în paginile revistei, invitând și pe alții la o dezbatere pe aceasta temă. Nu mă situez de partea nimănui. Sunt doar gazda unor opinii. Nu cred că e cineva care deține adevărul absolut. Dar trebuie ascultat fiecare, iar cel care ascultă/citește e liber să judece după propriile puteri. Nu cred că, definitiv, unii sunt doar buni și alții exclusiv răi. Fiecare avem partea noastră de bine și, firește, răutățile noastre. Câte voci, atâtea încăperi...

Iar pamfletul nu e o invenție recentă!

N. Băciuț

APOGEUL IMPOSTURII

Somnul rațiunii naște monștri

Păstrez convingerea bazată pe nestrămutata încredere în Om că orice om de bun-simț nutrește, la rândul-i, voluntar și involuntar, o imensă silă, durere și revoltă față de încercarea de asasinat mârșav a limbii și spiritualității noastre de către niște indivizi cu serioase tare morale, autoerijați în voci literare autorizate (de cine și în virtutea a ce?). Comentariile la adresa scrierilor avortone ale unui astfel de pretins poet, el însuși (bip!), și care întâmplător poartă, totuși, un nume de om, Gălățanu, ca și sumarele considerații la adresa mentorilor și apărătorilor acestuia: un fost aproximativ critic literar, Manolescu, în prezent un jalnic vehicol doldora de ineptiile și teribilismele decrepitului care-și merită noua condiție ce-l pândește, secondat de eternul criticastru... escul Ștefănescu în eternă căutare de gașcă neînțercată, comentariile și considerațiile, zic, sunt dificil de încropit, fiindcă, inevitabil, sunt sufocate de avalanșa diatribelor greu de stăpânit. (Sunt însă situații, așa e făcută lumea asta, când trebuie să apelezi la bisturiu pentru eliminarea puroiului, la sabie, pentru prevenirea regenerării capetelor hidrei, la bici și la cămașa de forță pentru stăvilirea furiilor demenței.) Dificilă însă și găsirea unor invective de talia tembelismului, dar necesare ca piroane care să răstignească impostura și s-o expună oprobriului public.

Gălățanu este, totuși, mai puțin culpabil, el fiind doar bietul păcătos iresponsabil, bolnavul de idioție congenitală și de alienație mintală în creștere după pupăturile celor doi. Suntem însă prea simpli oameni și trăim numai o dată pentru a-i acorda ipochimenului circumstanțe atenuante și pentru a implora: „Doamne, iartă-l, că nu știe ce face!” Cu atât mai mult nu putem face gestul pentru cei doi, ca și pentru Patapieviucul în veci de neiertat pentru profanarea lui Eminescu, Mesia al nostru cel pământean.

Autorizat de calitate și de rang, deși copleșit de noianul atâtor lucruri neînțelese, omul nu poate renunța la dreptul său inalienabil de a înțelege de ce triumfătoare omenie îngăduie acest atentat, complot, abuz, colaps, perceput inițial ca o glumă macabră, apoi ca un vis urât, apoi ca o anomalie din cotidian, *Godzilă* care nu sperie atât prin colți, cât prin hidoșenie.

Câteva posibile sau măcar incitante supoziții. Aflat într-o acută criză de sine însuși, meditănd cu mijloacele sale rudimentare (că nu poate fi suspectat de bățaiala vreunui dram de talent) fenomenalul fenomen G. s-o fi întrebat: «Bre, ce știu eu să fac mai bine și mai bine, ce-mi place să fac și cu ce aș putea rupe gura târgului?» Revelația! «Sunt as la bălăceala în noroi, as la stăpânirea și mânăuirea limbajului, nu suburban, ci submahala, și, în calitatea de unicat și de vârf în domeniu, sunt deja un Cineva după care se întoarce capul, n-are importanță dacă pentru a aplauda sau pentru a scuipa. Necuratul, la fel de celebru ca Dumnzeu, nu a început tot cu întorsul lumii pe dos după ce a fost sictirit din rai? În mările făcute cu trudă de Dumnzeu, într-o zi întreagă a pus sare, tandafirilor le-a înșurubat ghimpi... câte și mai câte. La urma urmelor, fiecare vârf e tot un vârf, un campion, fie că e vârf în sus sau în jos, fie că e vârf aurit de soare sau innămolit în smoolă, iar coborâșul nu e deloc mai ușor decât urcușul.

«Și, ține minte, lume, s-ar putea ca eu să fiu omul acela de tip nou, OMUL NOU atât de clamat până ieri și din nou clamat de la mine încolo.»

În căutarea unei Rome căreia să-i dea foc (foc de autor, se înțelege, cu sloganuri, cu etichete, cu tot dichisul), drumul celor doi s-a intersectat cu al iminentului campion în materie de poezie a dejecției verbale, al damnatului la glorioasa nemurire prin înobilizarea și generalizarea practicării scatologiei, a creării unui nou limbaj esperanto pe baza scabrosului, a trivialului, ținut până acum în umbră de frumosul, căruia, în sfârșit, o să-i sune ceasul grație dumisale, poetului de poiată. Prilejul nu trebuia pierdut. Conștienți că propulsarea fenomenului fenomenal ar depăși ca răsunet cazna unui vulcan și tremurul unui cutremur, cei doi s-au apucat de treabă, adică de pupat tot mai zgomotos pe salvatorul viitorului poetic, un viitor amenințat să nu mai vină din cauza unora ca Homer, ca Dante, ca Shakespeare și Goethe și Eminescu și ca atâția alții care nu vor să plece de voie bună și să lase locul... tineretului. Dar iată că apăruse ca din neant o nouă Pythie, mai exact, un Pythioi prezicător care, cercetat, dădea pe gură dezlegări de diferite taine. Era nevoie însă de sacerdoți tâlmăcitori, în speță critici literari, care să decripteze, să popularizeze, să facă oficiul de *lumeee, lume!!!* Și iată că, spre norocul continuității universale nesincopate și în domeniul poeziei, cei doi și-au asumat riscurile fericitului martiraj al genializării bezmeticului, proclamându-l cel din urmă și cel mai merituos răcnet liric al mapamondului, spre fericirea generală, începând cu a copiilor, care o să-l întâlnească și în manualele școlare. Dat fiind însă momentul atât de propice pentru cățarat pe scara gloriei și care stimula prin uluitoarele oferte fluturate până și o inspirație impotentă, cei doi, născuți direct clarvăzători și critici literari, adică fără să fi oferit o mostră cât de mică din propriile creații beletristice ale căror taine le stăpâneau fără să le cunoască, nu se puteau opri aici. Fenomenalul G. se putea, firește, declara mulțumit de trâmbișatul triumfal al cucurigului cocoșului de pe gard, mai ales dacă era însoțit și de bubuiul tobei, singurele instrumente muzicale cărora le găsea o rațiune, cei doi nu puteau însă lăsa lumea în impas, renunțând la dinozaurul de pe gard. Oamenii deveniseră fie extrem de labili, tot mai puțin rezistenți la falsele sclipiri ale noului, fie tot mai indiferenți, fără puterea de a discerne, trăind la întâmplare ce li se oferea, în virtutea inerției. Numai niște șocuri de calibrul celor provocate de răscoala unor instincte primare îndelung refulate sau temporar adormite în individ și, mai cu seamă, dar de o virulență extremă și acesta, dezvăluit licențios, năclăiala de imundități, de *poetisme* de tip nou de-ale Gălățanului îi mai putea scoate pe unii din apatie, treabă la îndemâna omului-colaps sau abces hrănit cu otrăvuri adecvate de către mentorii și susținătorii săi. Înfuriat de inerentele probe prin care viața îl testa, insul și-a vărsat focul în înjurăturile salvatoare. Specialist în materie, exersând sârguincios și lărgind aria celor invocate, cu predilecție tocmai la compartimente considerate până mai ieri tabu, pentru lucruri sfinte cum ar fi iubire, credință, omenie, patrie etc., a rămas el însuși surprins de propria-i *măiestrie*. Ca să nu mai vorbim de cei din jur. Adevărată poezie! Efectul curativ al înjurăturii ridicate la rangul de poezie se dubla, se tripla. Iată o cale de descătușare, de scoatere din marasmul crescând, din

chingile în care o încorsetaseră și încă o sufocau niște precepte desuete înghesuite în niște cuvinte încă neretrase pe de-a-ntregul în dicționarele de vechituri: credință, bunătate, milă... care, la rândul lor, reclamau pioșenie, evlavie, curățenie fizică și morală, respect pentru omul văzut ca emanație dumnezeiască. Cât de mult îngustaseră acestea orizonturile omului! «Nu fă asta, nu fă asta... fă asta, fă asta!...» Venise ceasul descătușării! Ce putea însemna curățenia, când tu te știai făcut din țărână, hrănit de țărână, dus în țărână, iar țărâna era tot pământ făcut din pământ? Până când urâtul și răul – la urma urmelor ce era urâtul și frumosul, răul și binele când părerile erau atât de împărțite? – până când să fie dacă nu răzbite și ocărate măcar ostracizate? Și de ce gura să-și păstreze rolul esențial în evidențierea omului în dauna altor organe ale trupului ținute ascunse sub pretextul păstrării curățeniei, neprihănirii? De ce discriminarea asta când omul trăiește egal prin toate ale sale? De ce să se slujească numai în panteoane și nu și în grajdurile lui Augias? De ce, de ce?... Și de unde atâta timp pentru de ce? Pentru că se găsește timp. Și se găsește pentru că, fie și într-un ocean de gheață, pentru fiecare muritor străjuiește o scântie de foc. Una, numai una, dar e acolo. Ar părea imposibil de crezut că e acolo, dar din moment ce mintea ta a pus-o acolo, acolo rămâne cât exiști și tu. Și dacă, totuși, dacă – incredibil dar posibil – dacă sub năvala mocirlei înobilată de Gălățanu și salută de cei doi, precum și de «un patapievici mic/Fierbea tsunami-n ibric./ I-a ieșit doar puțintel./ Cât să-l îneca pe el.», dacă sub balele și stratul de scuipat împroșcat de cei trei se afla totuși ceva măreț și uluitor și peste puterea de înțelegere a omului de rând? Dar cum ceva atât de mare sub ceva atât de mic și nevolnic și de silă? Să se poată și imposibilul? Din lung în lung și din lat în lat, toate lumile pământului erau alcătuite numai din minuni. De ce ar fi lipsit tocmai una ca aceasta? Doar a existat și un precedent. Cică un împărat orgolios nevoie mare le-ar fi cerut croitorilor săi niște veșminte cum nu se mai aflau altele pe lume. În primejdie de a-și pierde capetele, meșterii s-au străduit și *au reușit*. Urma ca Măria Sa să se dezbrace în pielea goală, iar ei să-l *imbrace* în noile straie. L-au avertizat însă de câteva ori că aceste veșminte nu pot fi văzute decât de oamenii deștepți. Zis și făcut. Umbla împăratul țanțoș ca un cocoș și toți supușii îi *admirau hainele*. Fiindcă toți deveniseră peste noapte deștepți și le vedeau. Mai bine să le *vadă*, decât să fie socotiți proști. Dar ce să vadă? Așa și în situația noastră. De ce să nu fie poetul G. împărat, iar cei trei întâi văzători, maeștri de ceremonii cu sarcina expresă de a-i face și pe ceilalți să *vadă* veșmintele poetice în care plutea împăratul?

Se întrevedeau zorile unei lumi noi? Cum să le zici zori când erau negre ca păcatul și nu veneau în pași de rouă, ci de-a orbișul, în târâș de tăvălug la care erau înhămate *poezelele* de scursori ale impostorului? Ajungea – era verificat – ajungea o măciucă la un car de oale, urma acum să se verifice dacă o asemenea blasfemie arde și puroiază obrazul lumii după vecii de spălări și clătiri și purificări tot cu apă neînceptută în numele frumosului și binelui și al iubirii... Iată că în îndelungatul și cumplitul război împotriva urâtului care coaliza multele neamuri ale răului, acesta primea chiar ajutorul omului care abjura de la menirea lui, înlocuind mănunchiul de busuioc cu cel de

spini veninoși. Zâna, tocmai ea, Zâna Poeziei, fusese împinsă spre prostituție.

Odată declanșată, era însă greu de stăvilit o ofensivă atât de agresivă fie și din partea unui gunoi neînsemnat, dar precedent, în intenție, al unui genocid spiritual. Iar dacă și în domeniul sacru al poeziei se putea întâmpla așa ceva, ce să mai zicem de celelalte mai puțin sensibile? Atentatul la frumosul din noi devine astfel un atentat la Dumnezeu din noi. Și ce am fi fără Dumnezeu din noi? O adunătură de bioroboți, produși și consumatori ai unei vieți artificiale. Să ne temem de o Apocalipsă spirituală și, într-o măsură și mai mare de o nouă Geneză al cărei șantier a și fost deschis și în care nu mai e nevoie de Dumnezeu? Dintre atâtea și atâtea mii de feluri de moarte tocmai pe aceasta, cea mai cumplită, moartea prin rușine, să ne-o fi hărăzit Domnul, cruțând astfel puritatea focului, a apei, a?... Să începem deja să căutăm Oameni naufragiați în lumea oamenilor? Să fi rămas numai în paza umbrelor și a ecourilor a ceea ce fusese sfânt pentru noi și care, poate, mai palpăia în naufragiați? Să fi trăit vecii peste vecii în cultul omului, fericiți că suntem contemporani cu Atoateziditorul, cu Iisus, Dumnezeu și om, cu oamenii numai oameni, Icar și Prometeu și atâția și atâția, iar acum să ne rușinăm că suntem oameni? Ultimul lucru pe care l-am dorit a fost pedeapsa cu moartea, și iată că acum aceasta e întâia noastră dorință; pentru că nu e vorba de moartea individului, ci de a ființei umane, a minunii Om peste toate minunile lumii. Ar fi întâia oară când am binecuvânta moartea și dreapta ei alegere în protejarea vieții.

Memento: *Somnul rațiunii naște monștri.*

ȘTEFAN GOANȚĂ

PS

Stimate domnule Băciuț,

Vă mai cer îngăduință pentru câteva rânduri, după care, mulțumindu-vă pentru tot și felicitându-vă că nu m-am înșelat în privința Dumneavoastră, încerc să vă scap de mine.

Țara, poporul și limba pe care le blasfemiază cu bună știință individul în cauză sunt și ale mele, sunt bunul meu cel mai de preț. Să nu le apăr? Din prudență, frică, lașitate ori indiferență să le las la cheremul unora care, de dragul unor câștiguri, se joacă de-a iresponsabilitatea? Ei, care nu iubesc țara, poporul și limba au dreptul să blasfemieze, iar eu, care le iubesc, să nu pot măcar încerca să le apăr? Să le apăr luptând elegant, academic? Dar asta presupune un adversar de o talie cel puțin apropiată.

La capătul răbdării, Dumnezeu a pustiit Sodoma și Gomora și pregătește Apocalipsa. Iisus însuși a pus mâna pe bici. Iar omul, care din capătul vremii a luptat în numele frumosului (depozitarul tuturor harurilor cu care Dumnezeu a înzestrat omul), să nu poată, când nu mai are încotro, să apeleze la bisturiu, la sabie, la cămașa de forță? Dar rănile provocate de mine sunt măcar curate, nu ca ale lor, asemănătoare cu ale varanilor pline de infecții. Ce altceva să însemne prudența, frica (fuga), lașitatea (toleranța iraționalizată), indiferența, decât arme cameleonice de autoconservare?

Sigur - nu atac la persoană. Persoana, omul, oricât de rău ar fi, dacă nu a întins măcar o dată un bănuț unui cerșetor, a privit măcar și a mirosit o floare. Sadoveanu tot genial rămâne, chiar dacă, la mare fiind și solicitat de un grup de copii să se întrețină câteva minute cu ei, a

răspuns întrebând: *dar cine plătește?* L-a ostracizat cineva pe scriitor pentru un asemenea gest sau pentru altele similare? Sunt însă și cazuri când fapta e atât de cumplită, când nu poate fi disociată de persoană, când anulează - ca în cazul de față - persoana. Și atunci?...

Atunci... somnul (înelungat) al rațiunii naște monștri.

Stima și considerația mea,

Ștefan Goanță

22 aprilie 2010

Domnule Goanță,

Dumnezeu cu mila. Ne-or pune pe amândoi la zid, nu la Zidul plângerii, dar nu ne vom lăsa secerăți! Toate cele bune! N. Băciuț

Dragă Băciuțule,

Am primit, via e-mail de la Eugen, corespondența ta cu dl. Ștefan Goanță despre "fenomenul" Gălățanu. Citisem acum vreo lună fragmente din opera (copro-culturală sau cum să-i zic?!) a lui M. G. Ei, noutatea a fost că lectura n-a provocat emoții, ci senzații: o stare de vomă, la propriu, de parcă aș fi înghițit un bol extrem de greșos și toxic. Dar, oricât de abjectă ar fi expresia autorului M. G., cred (și eu) că el nu e *cauza*, ci doar *efectul* unui *cult al abjecției* indus, promovat de la alt nivel, mai "înalt". M.G. a ajuns vârf de lance, întrucât se supune cu exces de zel, că așa e oportun în prezentul istoric pe care îl trăim, "direcției de azi în cultura română". De ce ar merge "în contra direcției" indicate de aplauzele criticii, dacă aici a amușinat dumnealui scărița care duce spre podium și spre coroană de premiant? M.G. aderă la cultul organelor de reproducere tot așa cum versificatorul proletcultist adera, nu de mult, la cultul inoculat al secerei și ciocanului și glorifica "plugul ancorat triumfal de tractor". M. G. s-a "orientat" și a prins creasta valului spre marea dejecțiilor verbale. Fenomenul nu e nou, și Mihai Beniuc (păcat!) s-a lepădat de poezie. A scris cum se cerea pe-atunci. Dând cu barda ("Băieți, aceasta este arta!") și cățărându-se în "mărul de lângă drum", a ajuns președintele Uniunii de profil. Până să vină Sorescu să-i pună arta poetică la îndoială parodiind ("Băieți, aceasta este arta?"), Beniuc își făcuse plinul la pompa de avantaje și de "glorie literară" a epocii.

Nu mă miră Mihai Gălățanu și alții/altele ca el. Mă întreb însă (încă n-am un răspuns) de ce, în ce scop funcționează acum cultul obscenității? Că, fără îndoială, e vorba de un cult și de o direcție clar imprimată de sus în jos, de vreme ce (și) studenților filologi, la orele de *creative writing*, li se impune să utilizeze expresii obscene dintr-o listă prestabilită, dată de profesor. Pretextul, străveziu, al acestei practici, ar fi eliberarea de inhibiții.

Dincolo de pretext, e noul curent, căruia îmi vine a-i spune producție de canal stradal.

O nouă încercare de a sugușa literatura? Adică, dacă n-a răposat sub loviturile uneltelor și uneltirilor proletcultiste, poate își da duhul acum, în urma hărțuirii și abuzurilor porno-scabroase?

Totuși, o fi cum se spune: nu mor caii când vor câinii.

MIHAELA MALEA STROE

Imaginea scriitorilor în mass-media

Ce importanță are mass-media în promovarea literaturii? Ce rol are presa scrisă sau audio-vizuală, în conturarea unei imagini, fie ea pozitivă sau negativă, despre un scriitor? În ultimii ani au apărut multe personaje false, scriitori de carton, care nu au nicio legătură cu breasla. Și asta, din cauza unei promovări excesive, care a mers, mai apoi, până la primirea în asociații de profil. Mass-media, în acest caz, literare, trebuie împărțite în două sectorare mari: primul - revistele culturale și emisiunile culturale, al doilea - cotidienele, respectiv emisiunile informative.

La publicațiile literare se face o selecție mai drastică, nu oricine tipărește o carte beneficiind de cronici în pagini. Trebuie o anumită calitate a scrisului. Este adevărat că în mai toate revistele sunt și rubrici de debut, însă prea puțini, din multitudinea celor care debutează, ajung aici. Așa se face că marea masă a celor care scriu apar în ziarele care nu sunt de specialitate, dar care alocă ample spații culturii.

Cred că scriitorii se află cel mai mult în ziarele din orașul în care trăiesc, pentru că redactorii culturali de aici vin tot timpul cu noutăți despre viața și opera lor și, prin extensie, a celor care făuresc cultură în varii domenii. Jurnaliștii din localitatea unde își duce scriitorul existența vor fi prezenți și la lansarea de carte, vor face cronici mai mult sau mai puțin avizate asupra volumelor editate, vor menționa, cursiv, toate evenimentele la care participă autorul, creionând o adevărată carte de vizită. De obicei, ziarele de provincie nu au angajați critici literari. Cronicile sunt scrise de redactorii culturali, în mare parte, și ei oameni de litere. Orice informație din ziar, deoarece se adresează marelui public, trebuie să fie concisă, în cuvinte cât mai simple. Asta nu înseamnă că nu avem, prin colaboratori, și cronici avizate.

Cotidianul „Răsunetul”, spre exemplu, are o bogată moștenire arhivată în sute de articole scrise de Gavril Moldovan, Ioan Moise, Melania Cuc, foști angajați, dar și de colaboratorii permanenți Olimpiu Nușfelean, Ioan Pinte, Vasile Găurean, Ioan Buzași, Nicolae Vrășmaș, Al. C. Miloș, Suzana Deac, Marilena Tutilă, Aurel Podaru, Valentin Falub, Ioan Radu Zegreanu, Dorel Cosma, Jenița Naidin, toți scriitori și analiști ai cuvântului. Oameni care întregesc prin scrierile lor oferta cultural-literară a ziarului. Dacă revistele literare nu ajung la masa mare de cititori, fiind tot mai rar prezente la

chioșcuri, ziarele sunt prezente în fiecare cătun. Așadar, de multe ori este mai la îndemâna cititorilor textul publicat în ziarul județean, decât cel din revista culturală, sau cartea propriu-zisă.

Din păcate, deși este o abundență de autori, cartea este din ce în ce mai puțin prezentă în viața publicului, profilul cititorului schimbându-se odată cu apariția „alternativelor”, cel mai mare dușman fiind televiziunea în exces. Librăriile s-au rărit, cărțile scriitorilor locali, scoase pe bandă de edituri minuscule, nu mai sunt prezente pe raftul vânzătorului. S-a ajuns la tiraje incredibile de 10 bucăți, pe care autorul le împarte familiei și ziarului. Singura multiplicare în mii de exemplare, cât este tirajul gazetei, este semnalul editorial.

Așa se află că s-a mai scris. Dacă nu ar fi nici aceste cronici, bune sau rele, pozitive sau negative, mulți dintre condeierii noștri ar fi promovați într-un cerc restrâns. Vrând, nevrând, ziarul este pilonul principal între creator și marele public, mesager al literaturii. Pentru ca dialogul să fie cât de accesibil, scriitorii își găsesc opera inserată și pe paginile de net ale publicațiilor, unde primesc gândurile directe ale cititorilor.

De curând, cotidianul „Atac”, care are un profil de știri mondene și, aparent, nicio legătură cu literatura, a provocat cititorii. Scriitorul și jurnalistul Dan Mucenic a inițiat rubrica „Luxul lecturii”, privită la început cu rețineri de către conducerea ziarului. Subiectul ales a fost scriitorul Nicolae Băciuț, a cărui operă a fost dezbătută împreună cu cititorii pe internet. În scurt timp, „luxul

lecturii” a avut peste 100.000 de cititori și sute de comentarii despre literatură. O performanță de care publicațiile de profil sunt departe sau nici măcar nu o zăresc. Reputatul scriitor Nicolae Băciuț a făcut astfel istorie la un cotidian care până în acel moment nu publica literatura. Istoria continuă prin apariția cărții cu același titlu, la Editura Nico din Tg. Mureș. Cei care vor citi acest volum se vor întâlni cu scriitorul și cărțile lui văzute prin ochiul critic al lui Dan Mucenic, dar și prin comentariile oamenilor simpli care și-au pus pe net gândurile. Este prima carte de literatură în care, pe lângă partea specialiștilor, sunt inserate și opiniile cititorilor, însă cu atât mai savuroasă este lectura. Literatura are astfel casă bună la ziarele de larg consum, acestea, la rândul lor, înfrumusețându-și conținutul și crescând calitativ prin publicarea scriitorilor. O simbioză necesară și avantajoasă reciproc.

MENUȚ MAXIMINIAN

Foto: Simion Legian, Fițoasă

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

“Vatra veche”, număr de primăvară

Lunarul de cultură “Vatra veche”, aduce în numărul pe aprilie o rază de lumină în lumea din ce în ce mai peștiră a literaturii. Redactorul-șef

Nicolae Băciuț a gândit un număr complex, ilustrat cu lucrări semnate de Suzana Fântânariu. La rubrica “Ochean întors”, Băciuț descoperă un manuscris de Șt.O. Iosif. *Vatra veche* se află în dialog cu Aurel Cioran, prin intermediul lui Valentin Marica, iar Cleopatra Lorințiu continuă serialul “Dulcea harababură”. Un alt dialog cu Anatol Vidrașcu este semnat de Rogac Raia, iar Aura Cristi i se destăinuie Lilianeii Moldovan. La rubrica “Cronica literară” Elena M. Cîmpan se întrebă ce mai rămâne dincolo de antologie, referindu-se la lucrările semnate de Nicolae Băciuț, iar Menuț Maximilian face recenzii la volumele editate de Valentin Marica, Elena M. Cîmpan, Ana Zegrean. Scriu aplicat texte despre confracții lor Constantin Codrescu, Daniela Voiculescu, Mihaela Malea Stroe. Poeme inedite sunt aduse de Eugen Axinte, Darie Ducan, Ion Roșioru, Ovidiu Ivanu. Interesant materialul “Documentele continuității. Spinoasa problemă a aromânilor”, semnat de prof. dr. Botez. Emily Dickinson, este prezentă în revistă cu poezii de iubire, traduse de poetul Victor Știr. Însemnări de pe tărâmul sfânt, de la Ierusalim, aduce Octavian Maior. Nicolae Băciuț ne spune cum este întoarcerea la Boemă, și tot el se află în dialog cu Suzana Fântânariu. Un număr de sărbătoare, bine construit.

MENUȚ MAXIMILIAN

Joi, 15/04/2010 <http://www.rasunetul.ro/>

Mulțumesc pentru pâinea de pe /din..Vatra (veche)! și vă trimit cea mai frumoasă poză cu N. Băciuț (în viziunea mea, firește!!) Felicitări pentru tot și toate!!

ANGELA OLARU

Stimate Doamne Băciuț,

Am primit revista. M-am bucurat mult pentru publicarea Ecclesiastului. Vă mulțumesc.

Cu prețuire și afecțiune, același, devotat,

EUGEN DORCESCU

Stimate Doamne Nicolae Băciuț,

În numele meu și al dlui prof. Leonida Maniu, vă mulțumim pentru modul elegant în care ați publicat studiul despre Eminescu. Ne bucurăm mult de ținuta înalt intelectuală a revistei, rara avis în contextul nefericit al publicațiilor actuale.

Cu salutări cordiale,
GEORGE POPA

Acum am reușit să mă uit în nr. 4 E superb! Felicitări!!! Sigur că mi-ar plăcea și mie, în Word, niște materiale și niște poze...să le citească și românașii mei de aici și moldovenii. Aș avea nevoie de pag.11, articolul semnat de Raia Rogac, despre Anatol Vidrașcu, pag.46. Aromânii, semnat de Adrian Botez, pag.47 Mihai Eminescu, semnat de Leonida Maniu, pag.63, cu însemnările de la Ierusalim ale lui Octavian Maior, și pag.80, cu Grigore Vieru, semnat iar de Raia Ragac. Dacă se poate?!

IOANA DIACONU, Grecia

Stimate doamne Nicolae Băciuț,

În primul rând, mulțumiri pentru gestul generos de a-mi trimite revista! Lectura ei devine ritual într-o bucurie spirituală și împărtășirea unor valori ale culturii naționale/universale – cf. interviul /studiile/ articolele de evocare a personalității și creației lui Șt. O. Iosif (F. Rădulescu), Emil Cioran (Valentin Marica în dialog cu Aurel Cioran), Ioanei Em. Petrescu (Elena Neagoe); *Eminescu în viziunea lui George*

Popa (Leonida Maniu); *Spinoasa problemă a aromânilor* (prof. dr. Adrian Botez)...

Vă felicit pentru efortul depus în conturarea liniei riguroase și implicit armonioase a revistei *Vatra veche*, prin excelentul număr 4! Apreciez viziunea dumneavoastră și echilibrul demonstrat cu privire la asamblarea/disponerea materialelor în spațiul revistei. Lipsa unor litere și unele greșeli de scriere – puține oricum – sunt o deficiență ușor de remediat printr-o lectură atentă a redactorului responsabil de număr... Felicitări și pentru ținuta artistică elevată a revistei, pentru calitatea grafică, asigurată prin expunerea operelor Suzanei Fântânariu.

Sperăm să ne onorați cu prezența la simpozionul național dedicat, de ani buni, la nivel național, **lecturii**. Sub genericul **Un canon numit lectură**, evenimentul va fi organizat în anul acesta în luna mai de Inspectoratul Școlar al Județului Vrancea, în parteneriat cu anumite facultăți de profil din București și Iași. Amfitrioana manifestării de la Focșani este distinsa profesoară **Maria Lupu**, personalitate a limbii române în plan național, inspector general adjunct, coordonator al proiectului. Veți primi din partea organizatorilor, în timp util, invitația cuvenită.

Vă doresc zile pline de har, de armonie sufletească și de inspirație în culorile primăverii...

Cu prețuire,

MIORIȚA GOT

Stimate doamne Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revista pe care o primesc cu regularitate și vă mulțumesc pentru faptul că mi-o trimiteți. Atâta timp cât vor exista astfel de gesturi, singurătatea nu va avea succes.

Cu respect,

IOAN MUGUREL SASU

Împreună cu Ligia, ne-am bucurat de beneficiul spiritual, pe care ni l-a oferit și de data aceasta revista **VATRA VECHIE**". Salutăm „Clubul Internațional de Cultură „Boema” și dorim și noi să contribuim prin atașamentul, impresiile din zona noastră natală, dar și din diaspora română, de pe tărâm american la viața acestei binecuvântate inițiative de comunicare pentru dăruire sufletească.Vă rugăm să ne sugerați - în ce ar mai putea constă aportul nostru la viața clubului ?

Vă mulțumim pentru publicarea însemnărilor de călătorie la Ierusalim a concitadinului nostru - profesorul-scriitor **OCTAVIAN MAIOR** - (trăitor în U.S.A.) Vom fi bucuroase să-i trimitem „VATRA VECHIE” și să împărtășim împreună o împlinire de suflet.

Vă dorim sănătate, inspirație și împlinire.

Cu multă prețuire, ANA și LIGIA

Chicago-14-IV-2010

Am primit materialele și vă mulțumesc. Aveți o revistă pur și simplu minunată, o bijuterie! Vă mulțumesc pentru propunere și voi colabora cu cea mai mare plăcere, doar că ziarele noastre au o structură puțin mai generală, deci domeniul cultural nu este mereu "acoperit". Desigur că orice eveniment cultural din Grecia nu va lipsi nici de la dvs., voi trimite totul Lilianeii. Vă rog să folosiți textele în orice formă considerați că se potrivește formatului dvs. de publicație, fără să mă mai întrebați. Am încredere deplină! M-am gândit că, totuși, e prea puțin asta, așa că voi face o legătură între publicația dvs. și societatea culturală "Balkania" din Grecia, cea despre care tocmai am scris. Chiar aparțineți aceluiași domeniu, deci îmi imaginez o colaborare mult mai fructuoasă și benefică, de ambele părți. De asemenea, tatăl meu este un om de cultură, prin excelență...I-am dat Lilianeii un contact...așa că iar îmi imaginez o colaborare foarte bună.

Vă transmit toate cele bune, vă doresc succes în tot ce întreprindeți.

IOANA

Iubite Poet,

Mulțumesc și pentru acest număr sărbătoresc al revistei. Sunt deosebit de onorat de faptul că ai publicat mica mea traducere, omagiind astfel o poetă marocană chiar de ziua ei, 15 aprilie. Poeții aparțin, vorba lui Blaga, aceluiași popor. E nevoie, în aceste vremuri de barbarie și de dominație nerușinată a banului, de o reală solidaritate între toți cei ce cred în puterea lirei lui Orfeu. De asemenea, mă bucur că nu ați uitat de Alexandru Mișoda, regretatul ziarist și dramaturg care a editat în Țara Sfântă una din cele mai vii reviste de limbă română, *Minimum*. Cu sinceră grațitudine și prețuire,

ION CRISTOFOR

Stimate Domnule Redactor-șef Nicolae Băciuț,

Este uimitor ce ați realizat!

Vă mulțumesc din suflet pentru trimiterea paginilor revistei. Mărturisesc că nu m-am așteptat să primesc o publicație atât de bine pusă la punct, cu o ținută intelectuală așa de înaltă. Este o onoare deosebită să mă regăsesc în paginile "Vatrei Vechi". Vă rămân recunoscătoare și sper să contribuim prin scrierile mele la menținerea caracterului excepțional al revistei.

Nu știu cum arată revistă pe suportul de hârtie, dar sunt convinsă că, după cum văd că tratați fondul, cu migală tipic ardelenescă, nici forma tipărită nu poate fi mai prejos.

De îndată ce am primit mesajul Dumneavoastră cu fișierele atașate m-am așternut la citit. Parcă m-am simțit transportată în timpurile când țineam cu sfială în mână câte un exemplar din revista *Transilvania* sau din *Secolul XX*. Așa ceva nu mi s-a întâmplat de mult!

Am crezut că voi putea trece cu ușurință prin pagini, răsfoidu-le la repezeală, dar interesul pentru subiectele abordate m-a ținut în loc. Am devorat relatarea despre carnetul cu coperti maro, mi-am regăsit propria copilărie sibiană în paginile despre Rășinariii lui Cioran. Când am citit despre Brâncuși, mi-am amintit de întâlnirea mea cu regretatul sculptor român din Canada, Maestrul Nicăpetre. Apoi am aflat despre atâtea cărți interesante care s-au publicat în ultima vreme, am tresălit la citirea poeziilor foarte bune (mi-a plăcut în special Darie Duncan), am admirat munca Dumneavoastră cu migală pentru antologii și Amintiri din Colivii.

Mărturisesc că nu am terminat de citit, dar mă grăbesc să vă scriu cât mai rapid, sub imperiul primei impresii, atât de covârșitoare.

Am salvat cu sfințenie numărul acesta din revistă și mă bucur de pe acum de viitoarele ediții, pe care va rog să mi le trimiteți cu aceeași generozitate. Voi reveni asupra revistei stocate pe un stick de memorie separat, pe care l-am botezat "Vatra Veche" și l-am rezervat exclusiv acestui scop. Voi citi pe îndelete în răgazurile pe care le am din când în când. E un cadou nemaipomenit!

Sunt convinsă că primiți numeroase articole de la colaboratori din toată lumea. Nu știu dacă e cazul să vă mai "bombardez" și eu, dar după ce m-am familiarizat cu temele abordate în revistă, mă întreb dacă nu cumva veți fi interesat de altceva decât impresiile mele de călătorie. În consecință, va trimit într-un fișier atașat un reportaj despre întâlnirea cu Maestrul Nicăpetre, un artist extraordinar care nu doar pe mine, ci și pe numeroși contemporani mai vestiți i-a impresionat prin sculpturile și sensibilitatea sa.

De asemenea, va transmit și o mostră de proză scurtă, scrisă de mine la persoană a treia, în stil auctorial. Este un domeniu de literatură care îmi da satisfacții cel puțin la fel de mari ca și stilul jurnalistic, pe care l-am practicat cu preponderență până acum.

Vă rog din suflet să nu vă simțiți obligat la corvoadă citirii din partea mea. Doar în cazul în care aveți întrebări pentru materialele mele, nu ezitați să le folosiți sau să-mi sugerați cu ce anume va pot fi de ajutor.

Un salut cordial din Spania însoțită și toate cele bune pentru activitatea literară excepțională pe care o desfășurați!

Cu mare stimă și prietenie,
a Dumneavoastră

GABRIELA SONNENBERG

Buzón 8-12-31,E-03720 Benissa (Alicante), Spania

Dragă Nicolae Băciuț,

Mulțumim, felicitări, statornică prietenie pentru tine și "Vatra Veche". Din inimă,

LUCIAN VASILIU,
redacția "Dacia literară"

Mulțumesc, felicitări, arată foarte bine, materiale bine făcute, colaborari interesante. Cam multe pagini pentru un serelist...
La cât mai multe numere, sa crape dușmanii de ciudă!

SORIL MIAVOE

"Vatra veche" - metronom

Lunarul de cultură "Vatra veche" este în anul al doilea al apariției și la numărul patru pe 2010. Pe copertă sunt amintiți fondatorii din 1894 - I. Slavici, I. L. Caragiale și George Coșbuc, Romulus Guga (redactorul-șef la seria începută în 1971) și Nicolae Băciuț, redactor-șef al formei de acum a revistei care se revendică de la spiritul primei publicații "Vatra". Publicația este editată de Asociația "Nicolae Băciuț" pentru descoperirea, susținerea și promovarea valorilor cultural-artistice și profesionale, condusă de Sergiu Paul Băciuț.

Chiar dacă revista apare la Târgu-Mureș, scriitorii bistrițeni la origine sau veniți în județ - între care îi amintim pe doctor în filologie Valentin Marica (redactor-șef adjunct), Melania Cuc, Elena M. Câmpan, Mențu

Maximilian, Cleopatra Lorințiu - semnează interviuri, recenzii, grupaje de poezii, fiind excelent reprezentați în economia masei textuale. Fapt absolut remarcabil, pe lângă condiția grafică și de conținut, ritmul de metronom cu care apare revista! La Nicolae Băciuț nu există întâzieri și amânări de la lună la lună, ceea ce nu e puțin lucru în aceste vremuri.

VICTOR ȘTIR

Mesagerul, 17 aprilie 2010

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă.

I.B.

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ,

Mulțumesc pentru noul număr al excelentei dvs. reviste! Felicitări pentru noul regal de idei și simțiri curat românești, din nr. 4, al revistei dvs., Vatra veche!

Voi consemna impresiile mele despre acest luminat spectacol ideatic, în revistă *Contraatac* (cea apărută, la Adjud, sub ctitoria mea, încă din 1999), respectiv în revista *Meridiane culturale adjudene* (proaspătă ctitorie a mea în Adjud, pentru românii de pretutindeni! - căreia sper să-i "dezvelesc icoanele", spre a obștei privire, cu ajutorul Lui Dumnezeu, prin septembrie 2010...).

Mă bucur, până în cel mai umil ungher al inimii mele, că Duhul Românesc dovedește, și prin dvs. (cu asupra de măsură! - ...prin dvs., cel identificat cu Vatra Veche a Românisimului și cu sufletul ei de Mândră Flacăra...!), încă o dată, că n-are cum să moară, nici chiar să sembolnăvească de moarte - cum i-o tot doresc, cu țipete stridente, blestematele cobe!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

ADRIAN BOTEZ

Bună ziua,

Am citit revista, on-line, firește!

Până și faptul că există, arată bine, este remarcabil; și vi se datorează.

Vă doresc numai bine!

Sper să mai putem ține legătura, fie și virtual; iar dacă este vorba de o colaborare perenă, așa să fie!

Cu sănătate,

MARIAN DRUMUR

Domnule Nicolae Băciuț,

Mi-ați produs o bucurie nespusă trimițându-mi această revistă de suflet care trebuie citită cu sufletul.

Cu amicale mulțumiri,

V.VAJOGA

Restituiri și dialog la „Vatra veche”

Numărul pe aprilie al revistei „Vatra veche”, anul II, 4 (16), 2010, redactor-șef Nicolae Băciuț, se ocupă în mod special de două domenii literare: restituiri și dialog. La capitolul „Restituiri”, e prezentat un manuscris inedit al lui Șt. O. Iosif (pus la dispoziția revistei de către prof. Floare Rădulescu), nu e uitat Emil Cioran (născut la 8 aprilie, în Rășinari), pe care fratele lui, Aurel Cioran, îl evocă în imagini legate de satul natal („A fost un sat binecuvântat. (...) Sunt sate care aproape n-au dat nimic. Rășinariul a fost un sat compact, omogen, cu mare deschidere.”), sunt amintiri despre Ioana M. Petrescu, la rubrica „Întoarceri în timp”, de Elena Neagoe, se vorbește despre Eminescu, în viziunea lui George Popa, despre Grigore Vieru, prilej de întâlniri literare, de lansare de carte („Alb de duminică”). În ceea ce privește dialogul, se simte amprenta celui care „guvernează” revista. Nicolae Băciuț a scris „O istorie a literaturii române contemporane în interviuri” și imprimă și la „Vatra veche” onestul spirit al dialogului, concretizat, de data aceasta, în dezvoltării rostite la microfon de către Anatol Vidrașcu, Aura Christî, Corneliu Traian Atanasiu, despre haiku („Vinovăție:/ Stiloul e și mai vechi/ După/acest haiku”, Ion Roșioru) sau de Suzana Fântânariu, suceveanca ce trăiește la Timișoara, artist plastic, scriitor, ce și ilustrează, cu lucrări moderne, adevărate eseuri în imagini, articolele revistei.

Mai pot fi citite în cele 88 de pagini (nr. fix la care s-a oprit creatorul), poezie de Darie Duncan, Cleopatra Lorințiu, Monica Mureșan, Ovidiu Ivancu, Eugen Axinte, Eugen Dorcescu, proză de Marian Drumur, teatru de Ioan Matei, traduceri de Victor Știr. La cronica literară, sunt recenzate cărțile: N. Băciuț - „Anotimpul din colivie”, Valentin Marica - „La fântâna îngerilor”, Ana Zegrean - „Șarpe de vânt”, Viorica D. Cătuneanu - „Drum cosit”, Ioana Sandu - „Carte din foc”, Puiu V. Moiceanu - „Nunta cuvintelor”, C. Codrescu - „Pribeag prin viața mea” și altele.

→

De un loc bine meritat se bucură prezentarea Clubului Internațional de Cultură de la Bistrița, „Boema”, și apariția primei Antologii a Clubului, „Boemia”, editată de Nicolae Băciuț.

Acesta a fost doar un sumar al Sumarului, lectura aplicată oferind și alte (ne)asteptate bucurii.

Revista „Vatra veche”, mereu punctuală, este un eveniment publicistic, este un spațiu de cultură unde ne regăsim aproape și oferă, în continuare, tot mai frumos, cu fiecare număr, căldura spirituală de care avem nevoie.

ELENA M. CÎMPAN

Calitate și persuasiune!
Felicitări!

ADRIAN ERBICEANU

Felicitări pentru minunatul număr...Mulțumiri pentru gândul cel bun...
Inspirație și spor pe mai departe!!!Faină ideea cu Clubul "Boemia"...
Bistritenii rămân oameni de suflet și de nădejde...Cu drag,

I. AFTENIE

Vă mulțumesc foarte mult pt materialul trimis „este foarte interesant,
vă felicit !

MARIA DIMA

Stimate dle Baciut,

Vă sunt foarte recunoscătoare pentru surpriză pe care mi-ați făcut-o,
trimițându-mi *Vatra veche*. Pentru mine, ea, *Vatra veche*, este una nouă.
Abea am răsfoit-o. Mă atrage. Două articole, sunt sigură, le voi citi
astăzi, dar nu înainte de a Vă exprima toată căldură pe care o simț, dar și
timida nădejde că Dunărea și Prutul vor rămâne doar două râuri pe hartă
Europei

**Cu mult drag,
VIOLETA MIJA**

Vă mulțumesc pentru "Vatra veche", ce a mai adiat spre noi o pală de
rafinament intelectual, de cultură autentică. Felicitări pentru antologia
"Anotimpul din colivie"!

**CARMEN SIMA,
Râmnicu-Vâlcea**

Dragă Nicolae,

Se vede că matala (moldovenește vorbind), nu ești băciut, ci ești chiar
...baci, de VATRĂ VECHE. Primesc pe net revista și o citesc, pre cât e
posibil. Evident că o prefer pe suport de hârtie, vederea noastră fiind tot
mai precară. Noi nu facem schimb de publicații?

Poate mă învrednicesc într-o zi să-ți trimit o carte...Mi-ar plăcea să fie
comentată în VATRĂ.

Până atunci, aștept răspunsul la micile noastre provocări.

Îmbrățișare peste munți!

NICOLAE TURTUREANU

Mulțumesc de fiecare dată când primesc e-revista. E foarte laudabil
faptul că își păstrează ritmicitatea. Când intrați și pe internet?

Vă atașez un material recent scris, dacă vă interesează... preluați-!!

Numai gânduri de bine,

V.N.

Dragi prieteni,

Vă mulțumesc pentru revistă și pentru că nu ne uitați.
Felicitări pentru ținuta publicației.

Multă sănătate, urări de bine și de mari succese!

Cu deosebit respect pentru ceea ce faceți,

ANA BANTOS

Vă anunț cu bucurie că în data de 6 aprilie curent, la revista ARP - O
CARTE PE ZI, s-a publicat textul despre Nicolae Steinhardt.
Să ne bucurăm. Adresa: www.o-carte-pe-zi.com

**Cu prețuire,
CEZARINA ADAMESCU**

Mulțumesc mult și felicitări. Suzana Fântânariu este o mare artistă.
Toate cele bune,

CONSTANTIN SEVERIN

Stimate domnule Redactor Băciuț,
Sunt pictorița Steluta Nistorescu.

Am primit de la doamna Monica Mureșan adresa dvs.de mail, împreună
cu minunata dvs. revistă, pe care nu m-am putut abține să n-o
răsfoiesc. Drept răsplată, m-am bucurat de munca dvs., de faptul că în

aceste vremuri decadente, există și luptă încă pentru revenirea la
normalitate fiindte umane cu o înaltă conștiință civică, cum sunteți dvs.,
doamna Monica, ceilalți colaboratori ai revistei și celelalte reviste de
cultură, oameni de artă. Dumnezeu să îi ajute și să îi călăuzească pe toți
cei cu sufletul curat !

Urmează pozele tablourilor cu titlurile lor.

Decamdata nu știu de ce nu pot transfera poza mea de pe C.D. pe
calculator.Voi încerca de la alt calculator.

Vă mulțumesc mult pentru tot!

**Cu aleasă prețuire!
STELUȚA NISTORESCU**

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc și eu pentru cuvintele dumneavoastră și pentru eevista
Vatra Veche. Am citit cu multă plăcere articolele publicate în ea, iar
aspectul grafic este impresionant. Unele articole mi-au provocat multe
nostalgii, cum este cel al lui N. Georgescu, "Accent uitat". Înainte de a
studia muzică, am studiat Filologia, și am rămas cu multe "metehne" ale
scormonitorului printre cuvinte. Am o mare pasiune pentru etimologie.

În ce oraș sunteți? În Târgu-Mureș? Poate într-un viitor am putea
realiza un reportaj despre viața muzicală de acolo.

Referitor la colaborare, ar fi multe de spus și de hotărât. Cred foarte
mult în parteneriatele culturale. Sunt benefice de ambele părți. Deși
tematică revistelor noastre este diferită, ele sunt, totuși, rude în marea
familie a culturii.

Eu sunt și directoarea unei Edituri din București. V-aș putea
direcționa unele fragmente literare ale autorilor pe care îi public. În
schimb, pot pune bannerul revistei dumneavoastră la mine pe site (după
cum vedeți, am trafic mare) și pot face așa încât numărul în format pdf
să fie chiar downloadat de către vizitatori.

Aștept sugestii și idei și nădăjduiesc că aceste emailuri să fie începutul
unei frumoase prietenii.

**ROTONDA MUZEULUI NATIONAL AL LITERATURII
prezintă joi 29 aprilie la orele 13,30**

**PRIMELE 40 DE VOLUME APĂRUTE IN COLECȚIA:
"UN AUTOM ROMÂN PE SĂPTĂMÂNĂ"**

împreună cu grupajul de reviste on-line care apar în portalul
internet www.cartesiarte.ro, precum și proiecția proximei apariții care
este un **ALBUM DE GRAFICĂ FLORIN PUCĂ**.

**VĂ INVITĂM, rugându-vă astfel să susțineți efortul de promovare
a creațiilor românești contemporane în concurența nelocală cu
traducerile comerciale și producțiile subculturale care abundă.**

Nicolae **STEINHARDT ÎNTRE LUMI** - convorbiri cu Nicolae
BĂCIUȚ -

Valoros cu evidență prin reflecțiile celebrului analist literar și eseist
de inspirație creștină care a fost Nicolae STEINHARDT, volumul capătă
o îndoită valoare prin știința de a purta discuția, în bună parte epistolară,
a unui mai tânăr cărturar care este poetul Nicolae BĂCIUȚ, prin
interesul sincer și deschis al acestuia de a afla amănunte suplimentare
sau complementare la o operă pe care se simte că a studiat-o prea bine
înainte de a-l aborda pe autorul ei. El rămâne, în același timp și drept
una dintre ultimele mărturii ale trecerii prin experiențele Credinței trăite.

CORNELIU LEU

Trimit atașat o scurtă recenzie și cateva poeme cu speranța că își vor
găsi loc în paginile minunatei dvs reviste.

Cu deosebit respect,

DANIEL LĂCĂTUȘ

Sunt foarte prinsă într-o serie de activități și nu mai prididesc să le
gătesc pe toate...Trebuie, totuși, să vă mulțumesc pentru grija de a-mi
trimite lunar câte un cadou consistent, revista "Vatra veche". Am
"autopsiat", la rându-mi, versurile prietenului drag Eugen Axinte, în
"silabisite tăceri", am apreciat prezența, de-acum obisnuită și necesară,
a lui Darie Ducan, mi-au plăcut Haiku-urile lui Ion Roșioru, m-au
sensibilizat la maximum poeziile lui Emily Dickinson, una dintre poetele
mele preferate, m-a surprins plăcut Octavian Curpas, din Arizona. Cât
despre Grigore Vieru, nu știu de ce, nu pot gândi despre Domnia Sa ca
despre niște "Scriitori la timpul trecut"...Mai aștept și, pe viitor, revista
Dumneavoastră.

Cu totul pentru "vatra" pe care o grijiți,

ANICA FACINA

Puls

Literatura pentru copii din Republica Moldova în Concursul Internațional de Traduceri "ESTROVERSO", Udine - Tavagnacco, Italia, Ediția a IV-a

Concursul Internațional de Traduceri din literaturile pentru copii (țări est și sud-est europene) de la Udine, Italia, a ajuns la a patra ediție. În acest an, au fost selecționate creații literare din **Republica Moldova, Polonia și Ucraina**, mai precis opere literare pentru copii între 7-14 ani, deja publicate în țările de origine, premiate la concursuri naționale și internaționale (IBBY), care aparțin autorilor contemporani. E de notat că niciuna dintre creațiile în proză, în versuri sau de substanță dramatică, nu a mai fost tradusă în limba italiană până acum și, în plus, niciuna nu a mai fost publicată în traducere italiană până în prezent, condiție esențială pentru ca opera respectivă să fi fost propusă spre selecție.

Concursul a fost creat de d-na prof. univ. Katalin Kiss (Univ. din Udine) cu sprijinul primăriei Tavagnacco (UD), cu concursul regiunii Friuli-Venzia Giulia, al provinciei Udine, al Universității din Trieste și, nu în ultimul rând, cu implicarea directă a d-lui profesor universitar Livio Sossi, ca președinte al juriului.

Dacă anul trecut, 2009, în cadrul celei de-a treia ediții, au fost selecționate 5 cărți din literatura română, în acest an s-a reușit includerea în concurs a Basarabiei, ca o necesitate de-a face cunoscută în Italia viața culturală "a celor de peste Prut", valorile românești de pretutindeni.

În concurs au fost alese anul acesta, pentru traducere, în secțiunea Republica Moldova, din cele peste 30 de titluri propuse, cinci. Concursul constă în traducerea integrală, în limba italiană, a unei singure cărți dintre cele propuse de juriu, până la o dată pe care organizatorii o vor da publicității pe site-ul oficial: lenghe.furlane@comune.tavagnacco.ud.it.

Pentru informații de natură tehnică și organizatorică, traducătorii se pot adresa și telefonic în limbile italiană și engleză la numărul : +39 0432 577355. Redacția revistei vă poate furniza, la cerere, și o altă adresă de poștă electronică la care puteți solicita informații în limba română.

Titlurile alese de juriu din literatura Republicii Moldova, pentru ediția 2010, sunt următoarele: VANGHELI, Spiridon, *Copii în cătușele Siberiei*, Editura Oltița, Chișinău, 2001 ; RUSU, Nicolae, *Alunel*, Editura Silvius Libris, Chișinău, 2009 ; VIERU, Grigore, *Pâine cu rouă*, Editura Agora, 2009; IACHIM, Ion, *Amintirile pițigoifului Zbanț*, Editura Pontos, Chișinău, 2007 ; BUTNARU, Leo, *Cu ce seamănă norii?*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2003.

Vă invităm să promovați concursul, inițiativa organizatorilor și să invitați traducătorii consacrați să participe în număr cât mai mare.

Udine, 2 mai 2010

prof. MIRELA CORINA CHINDEA

FESTIVALUL-CONCURS DE POEZIE RELIGIOASĂ „CREDO”, Ediția a X-a

Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș a organizat în parteneriat cu Casa de Cultură a Tineretului „G. Enescu” din Reghin, cea de a X-a ediție a Festivalului Concurs de Poezie Religioasă, manuscrite, și secțiunea volume, apărute în 2009 și 2010.

Festivitatea de premiere va avea loc la Șăștina, pe Valea Mureșului, în cadrul unei tabere de creație „Muntele vrăjit”, de la finele lunii mai.

La festivitate vor fi susținute recitaluri lirice și de muzică și vor fi prezentate noi apariții editoriale tematice.

FESTIVALUL DE POEZIE DE DRAGOSTE „PRIMA IUBIRE”, Ediția a IV-a

Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș și Casa de Cultură a Tineretului „G. Enescu” din Reghin a organizat a patra ediție a Festivalului Concurs de Poezie de Dragoste „Prima iubire”.

Concursul s-a adresat tuturor creatorilor, membri și nemembri ai uniunilor de creație, din județul Mureș.

Concursul s-a desfășurat pe două secțiuni: I. manuscrite, II. volume.

La prima secțiune, tema a fost „Prima iubire – ultima iubire”. La secțiunea volume, autorii au participat cu volume apărute în 2009-2010.

Festivitatea de premiere va avea loc tot la Șăștina.

FESTIVALUL CONCURS DE CREAȚIE LITERARĂ „ROMULUS GUGA”

Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Mureș, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean, Gimnaziul de Stat „Romulus Guga”, alte instituții, ONG-uri mureșene, a organizat cea de a XVIII-a ediție a Festivalului - Concurs de Creație literară

„Romulus Guga”.

Festivitatea de premiere va avea loc în 1 iunie, la Gimnaziul de Stat "Romulus Guga", în cadrul manifestărilor "Zilele școlii". În același cadru, vor avea loc recitaluri poetice ale unor autori mureșeni, lansări de carte și dezbaterile "Literatura pentru copii" și "Presa culturală mureșeană". Se va face un pelerinaj la Rastolita, la mormântul scriitorului, iar la școala din localitate va avea loc o întâlnire literară, unde scriitorii participanți își vor prezenta cele mai recente apariții editoriale.

Manifestări la Biblioteca O.Ghibu

La ceașă presigioasă bibliotecă din inima Chișinăului au fost vernisată o expoziție foto-documentară privind mărturisirea lui Hristos în temnițele comuniste cu genericul *Pe Drumul Învierii*, completată de conferința *Crucea – semn al Dragostei și Învierii*, organizate de Asociația ROST din București, în colaborare cu Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români (ASCOR) din Republica Moldova, la care a participat numeros public, în special tineri creștini ai filialelor ASCOR din mai multe județe și orașe ale României, bunăoară, București, Brașov, Iași, Bacău, Ploiești ș.a., precum și reprezentanți ai gazdelor.

Scopul expoziției, a mărturisit **Claudiu Târziu**, directorul revistei ROST, care a fost prezentată și oferită celor prezenți, este de a arăta prin documente și fotografii viețile exemplare ale unor oameni deosebiți, care fac parte dintr-o istorie mai puțin cunoscută publicului larg și anume a războiului spiritual dintre Biserica Ortodoxă în ansamblu și regimul comunist, de pe urma căruia au avut de suferit nu doar persoane care s-au ocupat de politică în perioada interbelică, dar și multe generații de tineri, intelectuali fără nicio vină, unica acuzație de multe ori fiind credința în Dumnezeu. Din documentele de arhivă se

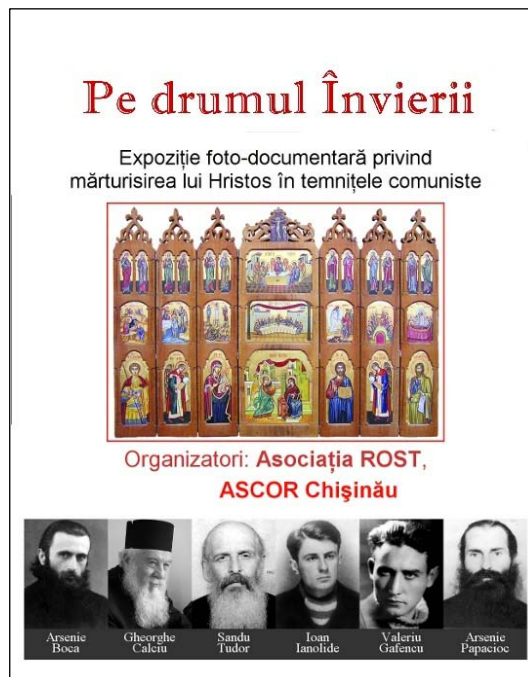
dovedește că au fost arestați tineri studenți de 20 de ani, despre care nu se poate afirma că făceau politică, iar apartenența lor la grupuri de dreapta, interzise de comuniști, nu justifică regimul de teroare la care au fost supuși. Revista ROST, de șase ani, scoate în lumină din dosarele Securității chipuri de eroi, martiri și sfinți ai neamului românesc. Au fost organizate multe expoziții, conferințe, dezbateri și lansări de carte pe tema terorii pe care regimul comunist a menținut-o timp de mai multe decenii, a suferințelor din închisorile comuniste și a mărturisirii creștine pe care au dat-o luptătorii anticomuniști. Directorul revistei a subliniat că ei n-au obosit să convingă despre primejdia comunistă care este vie încă, ea fiind o întrușipare a Răului. Aceia care susțin că regimul comunist trebuie tratat la trecut fac parte din tagma celor care cred că diavolul nu există. ROST s-a raliat unei campanii pentru canonizarea sfinților din temniță, inițiată recent de un grup de intelectuali creștini. Părintele Iustian Pârnu, de la Petru Vodă, spune că năpastele care se abat asupra poporului român sunt pricinuite și de faptul că nu sunt cinstiți sfinții temnițelor. Mii de creștini români au trecut prin Calvar, pe urmele Mântuitorului, mulți din ei s-au sfințit prin moarte mucenicească și prin suferință. Sfântul Sinod ar putea alege o zi de prăznuire a întregului sobor de noi mărturisitori, în care să fie cinstiți și cei

despre ale căror pătimiri nu s-au păstrat mărturiile scrise sau orale. Pătimirea lor o știe doar Dumnezeu, cei care i-a primit în împărăția Sa.

În cele peste douăzeci de panouri, care cuprind expoziția, sunt evocați șase martiri din rândul unei serii numeroase: **Valeriu Gafencu**, supranumit de alt martir al închisorilor comuniste, N.Steinhardt, *Sfântul Închisorilor*, originar din comuna Sângerei, Basarabia, mort în închisoarea de la Târgu-Ocna; părintele **Daniil-Sandu Tudor**, jurnalist, apreciat ca *floarea de foc a ortodoxiei românești*, omorât în penitenciarul din Aiud, după ce ani de zile purtase lanțuri la mâini și picioare; părintele **Arsenie Boca**, supranumit *Sfântul de la Sâmbăta*, părintele **Gheorghe Calciu**, de două ori arestat și pus la închisoare, eliberat ultima oară în 1984, datorită presiunilor internaționale determinate de Comitetul pentru apărarea părintelui Calciu, prezidat de Mircea Eliade; părintele **Ioan Ianolide**, care fiind de 18 ani în închisoare, este din nou condamnat la 25 de ani muncă silnică, pe motiv că ajutorul și sprijinul creștinesc pe care îl dădea deținuților ar fi fost de factură legionară, eliberat odată cu amnistierea generală din 1964, scrie un manuscris de 1000 de pagini, publicat cu titlul *Întoarcerea la Hristos*, vândută rapid în 15mii de exemplare, și părintele **Arsenie Boca**, arestat și pus la închisoare în câteva rânduri, a fost urmărit de Securitatea comunistă până în 1989 cu o lună înainte de a muri.

Conferința cu genericul *Crucea - semn al Dragostei și Învierii* a fost moderată de **Iulian Rusanovschi**, președintele ASCOR din Republica Moldova, avându-i în calitate de conferențieri pe același **Claudiu Târziu** și ieromonahul **Teofan Popescu** de la Putna, care a mărturisit că este pentru prima oară în Republica Moldova. În calitate de ghid la Sfânta Mănăstire, a putut observa că, din Basarabia, la Putna, după 1989 au venit numeroase grupuri pe fețele cărora se putea citi multă căldură și credință. Sfințenia Sa a semnat cu multe amănunte și pasaje din Biblie Sărbătoarea Floriilor - intrarea lui Hristos în Ierusalim și a fiecărei zile din Săptămâna

Patimilor, încununată cu cea mai luminoasă Sărbătoare a creștinilor – Paștele – bucuria reînvierii lui Hristos. La Slujba Prohodului Învierii se fac Binecuvântările Învierii. Pentru mântuirea oamenilor era nevoie de o suferință imensurabilă pe care a primit-o Hristos. Astfel de suferințe au avut-o și mărturisitorii întru Hristos în timpul regimului comunist. Nu toți care au fost în închisori au fost și mărturisitori, nu toți au avut curaj, nu toți au rezistat până la sfârșit. Trebuie să învățăm să trăim și să murim în fiecare zi. Crucea, prin cele patru brațe, vrea să însemne mărturisirea credinței lui Dumnezeu din cele patru puncte cardinale a lumii. Prin sângele Crucii lui Hristos, toți oamenii se pot preschimba. Sfințenia Sa a mai spus că Ziua de 22 decembrie ar putea fi o Zi

generală de pomenire a tuturor martirilor. În același context, a vorbit despre importanța stării de pocăință și rugăciune, în special Rugăciunea Inimii.

Invitată la aceste impresionante evenimente de suflet și credință, **Eugenia Marin**, mama regretaților martiri ai neamului Doina și Ion Aldea Teodorovici, a vorbit cu multă demnitate despre viața și creația lor. „Am predat în liceu 47 de ani și simt nostalgia după școală și copii”, a adăugat destinsa profesoară. „Doina și Ion, copiii mei, căci ginerele meu îmi spunea totdeauna să-l numesc fiu, deoarece mama lui era plecată la Domnul, sunt jertfa întregului neam românesc, ei au cântat din suflet despre tot ce avem mai sfânt: Mănăstirea Putna, Mănăstirea Căpriană, limba noastră, Unire, Țară. Lui Ion i se reproșa că anume cântecele lui miros a biserică. Părerea mea este că tot ce miroase a biserică e sfânt, iar biserica este sufletul unui neam. Muzica lui te înalță, au spus-o mulți și o poate confirma oricine. El este fecior de preot și Doinița noastră a fost crescută în spiritul credinței ortodoxe, a fost botezată, chiar dacă pe atunci acest lucru era interzis, a mers la biserică. Nu-mi place să se vorbească despre ei la trecut, or, nu trăiesc ei prin muzica lor? Dacă sunt întrebată dacă va fi Unirea, răspund cu fermitate – va fi! Nu poate Dumnezeu la lase un popor să fie dezbinat. Am un îndemn către toți – să susținem fiecare român oriunde n-ar fi, că și cei plecați de Acasă, nu au plecat de bine ce le era. Să fim uniți, să nu batem noi în noi. Faptele martirilor să ne fie ca o torță de lumină. Dragostea de neam și credința le-au fost mai puternice decât frica de moarte. Vă îndemn să fiți copiii lui Dumnezeu. Ion și Doina au lăsat cântece care se ridică la ceruri, pentru că fiecare om are o cruce, ei și-au purtat-o cu demnitate. Muzica lor e cântată pe toate continentele, dovadă că la Festivalul Internațional *Două inimi gemene*, pe care îl organizăm anual, vin și cântă interpreți din multe țări, o condiție a festivalului fiind interpretarea în limba română a melodiilor lui Ion și Doina. La ediția din anul trecut, au fost participanți din 11 țări și toți au cântat în limba română. Noi, părinții, și nepotul Cristian, ne-am asumat responsabilitatea să continuăm toate faptele bune pe care le-au început Ion și Doina și n-au reușit să le ducă la sfârșit din cauza stupidului accident, una din ele fiind construcția bisericii în satul de copilărie, îi îndemn pe toți să contribuie în limita posibilităților. La sediul fundației noastre de pe adresa mun. Chișinău, str. București-68, et.III, bir. 305, avem și o expoziție permanentă *In memoriam Doina și Ion Aldea-Teodorovici*, pe care vă invit s-o vizitați. În încheiere vă îndemn pe toți: Purtați aprinsă Candela Memoriei în inimile voastre”.

Fiind întrebată despre investigațiile și pedeapsa celor care s-au făcut vinovați de moartea talentaților Doina și Ion Aldea-Teodorovici, dna Marin a spus cu multă durere că se dezice de orice acțiune juridică, lăsând judecata în seama lui Dumnezeu.

Conferențiarul Claudiu Târziu și ieromonahul Teofan Popescu au răspuns la numeroase întrebări în contextul celor prezentate. Expoziția va rămâne deschisă la Biblioteca *O.Ghibu* din Chișinău până la Sărbătoarea Înălțării lui Hristos.

RAIA ROGAC

Mărturiile lui D.Ciobanu

La Biblioteca Publică *Onisifor Ghibu* din Chișinău, în prezența autorului, ajuns la onorabila vârstă de 88 de ani, a avut loc lansarea cărții Domniei sale, intitulată *Calvarul (memorii)* cu precizarea *Familia Ciobanu sub teroarea regimului stalinist*.

Evenimentul, de o ampoare și însemnătate deosebită, a început cu binecuvântarea preotului **Ioan Ciuntu** de la Biserica *Sfânta Teodora de la Sihla*, întru cinstirea memoriei celor ce s-au jertfit pentru cauza neamului, după care actorul **Andrei Sochircă** a dat citirii fragmente din *Calvarul* pe fundalul unui zguduitor film documentar despre atrocitățile staliniste în perioada deportărilor în gulagurile sovietice. În această atmosfera de înaltă vibrație sufletească, artistul poporului, tenorul **Mihai Munteanu**, a interpretat minunatul poem *Limba noastră*, a regretaților **Grigore Vieru** – versuri și **Ion Aldea-Teodorovici** - muzică. Dragostea de neam și credința în Dumnezeu i-a ajutat pe mulți să supraviețuiască condițiilor inumane, între care și pe protagonistul manifestării impresionante.

Moderatorul, scriitorul și parlamentarul **Ion Hadârcă**, conducătorul cenaclului literar *Mihai Eminescu*, de pe lângă bibliotecă, a menționat, între altele: „E bine că această lansare are loc în cadrul familiei numeroase Ciobanu, a prietenilor, cititorilor, dar ar fi și mai bine ca asemenea volume să fie prezentate în Piața Marii Adunări Naționale, la un forum comemorativ care să reunească sute și mii de participanți pentru ca numele jertfelor staliniste să fie cunoscute de la mic la mare. Cu multă mîgală, **Maria Hadârcă** și **Nicolae Ciobanu** au adunat materialele pentru această carte, au discifrat înregistrările, i-au asigurat ținuta grafică și lingvistică, mie revenindu-mi onoarea de a o prefața, lucru pe care l-am făcut cu multă plăcere. Nici vicisitudinile, nici regimul, nici anii nu l-au înfrânt pe acest falnic stejar din inima codrilor lozoveni. A rămas neclintit în dorința sa de reabilitare justițiară definitivă, prin spunerea întregului Adevăr la judecata Istoriei și înlăturarea morală a nedreptăților umilitoare, prin care le-a fost dat să treacă buneilor, părinților, fraților și surorilor noastre întru pomenirea urmașilor. Cartea se vrea a fi încă un cap de acuzare împotriva terorii comuniste, nu întâmplător însuși autorul remarcă: **aceste rânduri sper să devină cândva mărturia mea la multrâvnitul proces de judecată și de condamnare a odiosului regim criminal rusocomunisto-stalinist, a crimelor săvârșite pe meleagurile noastre. Studiate de istorici, toate mărturiile acelor care au suferit vor fi probe în procesul de condamnare a actualilor moștenitori ai regimului comunist de ocupație. Prin organizații regionale de partid, comsomol, pionieri, ei încearcă să reînvie năluca monstruoasă a omenirii.** Se știe, - a mai spus moderatorul, - că a fost creată o comisie specială pentru colectarea materialelor, care vor fi date publicității pentru întreg poporul. Sunt întru totul de acord cu Ion Hadârcă, când menționează că portretul mamei deportate, înveșmântat în cuvinte de D.Ciobanu, comportă valoarea unui adevărat imn pe care, în subliniere, îl voi reproduce integral: **E greu să găsești cuvinte potrivite pentru a schița un portret al unei mame a celor dintr-o familie**

deportată. Smulse din cuiburile noastre strămoșești de către cel mai odios regim al sec. XX, rămase fără soți, aruncate la voia soartei în pustiu Kazahstanului sau în Siberiile de gheață, înconjurate de familii numeroase, cu 5-6 copii, precum era la moldoveni pe atunci, ele au fost nevoite să-și impună voința la maximum pentru a supraviețui. Câte chinuri, câtă foame au tras! Câte nopți nedormite, câte coșmaruri în vis și în realitate! Ca niște îngeri au întins aripile pentru a-și apăra cuibul, ca pe o pâine și-au împărțit sufletul și câte o bucățică l-au dăruit fiecărui pui.

Cu emoții greu de stăpânit, **Valentina Sturza**, președinta Societății Victimilor Staliniste, s-a destăinuit: Am așteptat cu nerăbdare ziua lansării pentru a primi această minunată carte din chiar mâna verișorului meu D. Ciobanu. Eram împreună în vagonul care ne-a dus spre Gulag. Am fost trei familii deportate cu 15 membri de familie, adulți și copii, până și noi, cei mai mici, eram etichetați ca *dușmani ai poporului*, ai *marelui popor sovietic*, mascat sub *șandramaua rusă*. Este practic imposibil să povestești calvarul în integritatea și monstruoșitatea lui, retrăind din nou și din nou clipele trecutului amar. S-ar putea scrie tomuri uriașe prin câte au trecut victimele staliniste, între care mă înscriu și eu, și verișorul meu care a rămas demn pentru neamul său, cu capul și inima Sus. Un alt vorbitor, **V. Hotineanu**, ministrul sănătății al Republicii Moldova, a specificat: În buletin, locul meu de naștere este scris: Kzîl-Orda. Tatăl meu a fost în același lagăr stalinist cu nume Ivdev. Clișeul deportărilor stalinisto-comuniste cred că este cel mai odios din lume. Familia noastră a rezistat pentru că a fost împreună, pentru moldoveni ea a fost sfântă. Mă închin în fața Dvs. la propriu, dle D.Ciobanu, și Vă mulțumesc pentru această răscolitoare de suflet carte pe care am citit-o printre rânduri și cu amintirile proprii. Fac un îndemn către publicul numeros, în special către reprezentanții tinerelor generații, să nu uite tradițiile strămoșești pe care tații, buneii, rudele le-au păstrat nealterate chiar și în condițiile Gulagurilor staliniste. Să nu uitați și să vă cutremurați la intonarea *Imnului deportaților*, de același amintit drag nouă tuturor Grigore Vieru, pe melodia mai tânărului său prieten Ion Aldea-Teodorovici, ambii trecuți în nemurire. Doi ani în urmă, am fost la Kzîl-Orda, la mormântul rudelor, m-am întristat grozav, găsind cimitirul înstrăinat și părăsit. În încheiere, vreau să declar pentru toți: **Nu avem dreptul de a uita prin ce a trecut neamul nostru**. Soția regretatului poet, de origine bucovinean, **Ion Vatamanu**, dna **Eleonora Curechieru-Vatamanu**, a mărturisit: Am citit și am plâns concomitent la lectura acestei cutremurătoare cărți, e foarte veridică. Tot calvarul care a fost descris l-am suportat și noi, familia

Curechieru. Tatăl a fost ridicat pe data de 22 iunie 1941, când, chipurile, conform istoriei sovietice, a fost declanșat *Marele Război pentru Apărarea Patriei*, nici măcar la apărarea acestei *Patrii* fictive, nu a fost luat, dar închis în pușcărie, nerezistând nici doi ani de viață silnică. Aveam un an când, la 6 iulie, s-a întâmplat marea noastră tragedie a deportării. Parcă și acum o aud pe bunica strigând: dați-mi copilul! În ultimul moment, am fost scoasă de pe listă, am rămas acasă, fără casă. O femeie din sat m-a luat și m-a dus la gară unde erau deportații. Nu numai fizic, dar și spiritual au încercat să ne distrugă. Abia la 22 de ani am învățat dulcea limbă a mamei. Chiar și după ce am revenit din Gulag, am fost urmărită de KGB. Vreau să recit un poem de Ion Vatamanu, dedicat tatălui meu, socrul lui - Mihai Curechieru, intitulat *Mărturii de dragoste și ură*. În continuare, voi reproduce și alte gânduri ale vorbitorilor, într-o forma mai succintă. **Ion Șarov**, decanul Facultății de Istorie de la Universitatea Pedagogică *Ion Creangă*: Documentele acestea sunt foarte importante, este istoria noastră trăită pe viu. A nu uita este o datorie sfântă pentru toți. Scriitorul **Andrei Strâmbeanu**: Crimele nepedepsite aduc după sine alte crime. Publicistul **Vlad Pohilă**: Vin cu ideea de a face un film documentar printr-o chetă comună, care ar putea fi intitulat **Memorial al Durerii**. Balticii nu uită, nici nu iartă. Mă închin de sănătate autorului, pe tineri îi îndemn la neuitare. În alte țări, se publică masiv la această temă, cât martirii Gulagurilor mai sunt în viață sau rudele lor. Nu pot fi uitate umilințele și înjosirile la care au fost supuși. Startul acestui gen a fost dat de **Aneșta Nencev** cu jurnalul său. Ideea filmului documentar a fost sprijinită de participanți. Mulțumind tuturor celor prezenți la lansare, cărora li s-a oferit în dar câte o carte, nepotul **Nicolae Ciobanu** a concluzionat: Mi-a revenit onoarea de a edita **Calvarul**, prin drama bunelului se citește întreaga dramă a neamului. Au rămas puțini din cei care au supraviețuit Gulagului. Sfatul meu este de a folosi cât mai eficient aceste probe vii, cât vii mai sunt. În context, **Ion Hadârcă** a adăugat: Mulțumesc pentru aceste picături de balsam pe suflet.

O altă propunere, care am convingerea că va fi auzită, a fost de a cuprinde aceste memorii ale calvarului stalinisto-ruso-comunist în programul manualelor școlare, numai în acest fel va fi cunoscut și respectat Adevărul istoric. Cartea este scrisă într-un limbaj lingvistic îngrijit, este completată de un bogat album foto și de o listă a jertfelor regimului stalinisto-comunist din comuna de baștină a autorului Ciciuleni, raionul Nisporeni, extrasă din *Cartea Memoriei, Catalog al victimilor totalitarismului comunist*, vol. III, Chișinău, 2003.

RAIA ROGAC

Foto:Simion Legian, Pană de lucru

Excelsior

Chip bătrân și suflet tânăr

Fum...Fum gros. Vălătuci cerniți zburând către înaltul cerului. Și ceață....densă ca un perete alb, până la cer.

Privesc cu ochii mari pe fereastra albită de flori fine de gheață. Întrezăresc în livadă o umbră fugară, departe, abia lămurită. Pare o siluetă de copil. Aleargă fără griji, se joacă, râde. Câtă fericire!

Îl urmăresc atent. Mă prinde-n jocul lui și nu pot să nu zâmbesc. Silueta lui se apropie. La început sfioasă, apoi curios, mă privește. Nas cărn, gropițe-n obraji și bucle blonde. Cu ochii mari privește uimit spre mine. Las să cadă ușor perdeaua pe ochiul aburit al geamului și mă trag un pas înapoi. Aștept un moment. Mă tem să nu-i stric jocul, să nu-l sperii. Dar nu-mi pot stăpâni curiozitatea. Mă atrage jocul lui precum un magnet. Îmi pare cunoscut jocul acela de demult. Foarte cunoscut... Știut, îndepărtat....abia mi-l mai amintesc. Și curiozitatea mă-mpinge către fereastra albă. Timid, înlătur mătasea perdelei. Îl zăresc și știi! Vechiul șotron!

Copilul sare și râde. Un răs ștregar. Livada înzăpezită albește parfumat la râsul lui. E primăvară? Au înflorit prunii? Sau văd același alb al zăpezii? Magică lume! Și eu, martorul ei. Nu pot crede. Mă bucur de ce văd. Îmi umple sufletul de bucurie râsul minunat al copilului. E fericit și vesel. Râsul lui inundă lumea. Ochii-i sclipesc de fericire. Și-i totu-n jur ca-n povești. Alb, parfumat, pur... Poveste cu zâne? Sau amintire de demult? Și-atât de cunoscut îmi pare totul!

Picioarele-mi saltă a șotron. Îl urmăresc și aș intra în joc. Știu jocul. Era al meu cândva. Copilul întoarce

privirea spre mine. Privește mirat, zâmbeste și mă sărută ca și cum m-ar cunoaște. Din vârful buzelor lui trimite spre mine petale albe. Flori de prun ? Sau fulgi de nea?

Zâmbesc. Albul acoperă ochiul de geam. Îmi saltă inima și aș fugi afară. Lipsit de griji, fericit cum sunt... Încerc să-i fac un semn. Prin vălătuci cerniți de fum, prin albul de afară, silueta dispăruse. Să fi fost o nălucă? Să mi se fi părut? Unde-i lumea magică? Unde-i râsul cristalin?

Straniu. Privesc prin sticla aburită, încărcată cu ghirlande de flori de gheață. Într-un ochi de geam o siluetă slabă cu bucle cărunte. Aceiași ochi mirați, aceleași gropițe-n obraji. Dar fața crestată de riduri adânci. Involuntar ating chipul acela bătrân. Sunt eu! Mă simt! Și chipul mi se reflectă în oglinda ferestrei.

A fost un vis sau o poartă spre timp? Recunosc acum copilul din livadă. Și jocul de șotron și mirosul florilor de prun și râsul limpede și energia.

E mult de-atunci. Ninsoarea vremii a cernit buclele aurii de odinioară și chipul. Pe obraz se mișcă rostogol la vale boabe de rouă. Lacrimi amare și pline de dor. Cum ară plugul vremii chipul....cum albește zăpada timpului! Unde-s anii fericiți ? Și râsul cristalin?

Și, totuși, ochii sunt aceiași și șotronul. Bucuria cu care săream în ritmul lui privind copilul. Frumos anotimp copilăria dar îndepărtat. Chip bătrân și suflet tânăr.

Mă așez obosit lângă sobă. E cald și bine. Și flăcările jucăușe îmi spun povești de demult la rândul lor. Saltă vesele ca un șotron și luminează chipul obosit precum soarele.

CHRISTIANA C. BLEGU

GRUP ȘCOLAR I.GH.DUCA”, VEDEA, ARGES
PROF. DUMITRU LILIANA

Starea prozei

PERICOL DE VIAȚĂ

(Urmare din p. 88)

-Omu' meu îl vede când se duce cu provizii.

Și-a făcut gard înalt din lăstari verzi, iar pe acoperișul casei crește iarbă și flori. Odată era să ne prindă hârjonindu-ne mai către vale, noroc că tufele-s înalte și a trecut pe lângă noi. Ne-am speriat. Știam că are pușcă și că face urât dacă prinde vreun intrus pe dealul lui.

Căruța se împotmolește, iar Florea înjură roata, caii, norocul și ziua în care a acceptat să ne ducă la intrarea spre pustnic.

Au rămas la buza dealului încercând să urnească atelajul.

- Dacă faceți poze, vreau și eu una, spuse Venera. Se-aude că-i bărbat puternic. Râse cu poftă și se pregăti să intre cu cizmele în noroiul galben.

Ne-am oprit în fața unei bucați de scânduri pe care scria: "Proprietate privată. Intrarea interzisă. Pericol de viață." Nu puteam da înapoi. Făcusem atâta drum ca să-l cunoaștem pe cel care pusese între el și lume, o coamă de deal. L-am găsit stând pe o buturugă în fața casei din bârne, înconjurat de cărți, modelând cu un cuțit, lemnul din mâna lui. Ne-am salutat și un zâmbet larg pe o față plină de cicatrice, ne-a confirmat că nu e nici un pericol.

- Sunt sigur că vi s-au spus multe despre mine. N-am făcut nici un rău. Am fost timp de 20 de ani într-o lume în care moartea era ceva obișnuit. Am moștenit pământul ăsta și vreau să mă bucur de el. E un păcat așa de mare?

Fusese medic într-una din țările africane, se căsătorise cu o băștinașe, a avut patru copii, dar o epidemie de dizenterie îl lăsase singur.

Se judecase zece ani cu Statul român pentru această proprietate, se simțea bătrân, spunea el și se săturase de oameni.

- De ce-ați scris "Pericol de viață"?

- Pentru că cel mai mult ne temem de viață.

Se făcuse târziu când am coborât. Ne-a condus prin tunelul verde al ierbii până aproape de locul unde lăsasem căruța. Venera picotea pe capră, iar Florea sforăia.

- L-ați întrebat de ce stă singur cuc ?, zise Venera curioasă. De ce nu coboară în sat ?

- Dar voi, de ce nu urcați la el ?

- El are nevoie de noi, noi nu avem.

Nu-i vedeam fața din cauza întunericii. Sunt sigură că era uscată și boțită.

Album

Scriitorii români: Răzvan Ducan, Mircea Opreță, Nicolae Băciuț, Ioan Astaluș, Ioan Matei și Dimitrie Poptămaș, la Centrul Cultural Român de la Budapesta (2005).

Generații: poeții Adam Pulsojić (Serbia), Dărie Ducan și Răzvan Ducan (2003)

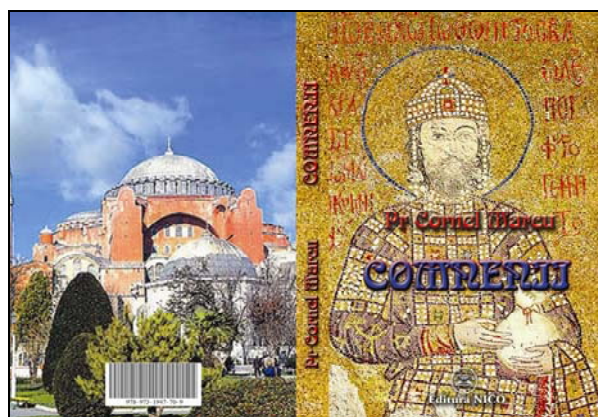
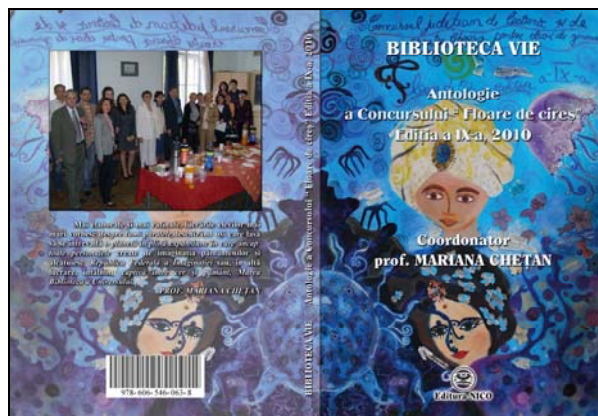
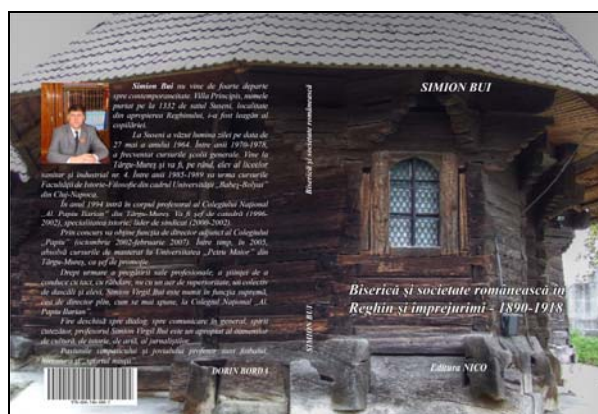
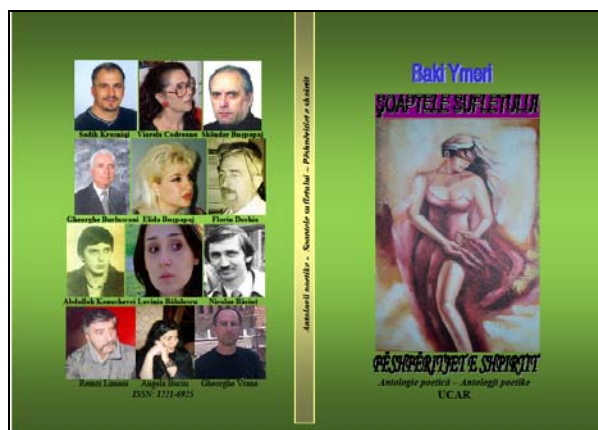

Concursul "Ion Creangă", Brașova, 1 martie 2010

Târgul de carte Alba Transilvana, 8 mai 2010, Mircea Petean, Nicolae Băciuț

Cărți noi

Simion Legian, Amor

Starea prozei

PERICOL DE VIAȚĂ

Dealul nu se vedea din cauza ierburilor. Părea o cocoașă acoperită cu o sarică miștoasă. Ni se spusese că proprietarul nu-l cosește niciodată.

- E bun de făcut dragoste, chicoti Venera. Nu te vede nimeni, iar trifoiul e moale și miroase-a viață.

- L-ai încercat, izbucni în râs Florea căruțașul, un bărbat urât, dar cu mult umor.

Cei doi cai aveau nume grecești: Ahile și Hector. Singura carte găsită la biblioteca satului, când păzea vacile, fusese Războiul troian. Le mai încurca numele, iar când se îmbăta, dormea în căruță murmurând : Ahile, Ahile.

Drumul era cam noroios și roțile de cauciuc se înfundau în pământul cleios cu șanțuri adânci.

- Nu prea vin străini pe aici și chiar țăranilor le este frică să urce, zise Venera ștergându-se de sudoare cu basmaua de la gât. Lumea spune că acolo sus sunt îngropate comori și de-aia nu cosește ca să nu se vadă urmele. Eu cred că-i nebun, leneș și nefericit.

Îmi plăcea muierea. Micuță, durdulie, cu poftă de viață sclipindă în ochi și mai ales cu nepăsarea femeilor care se știu iubite.

MIRELA GRUIȚĂ

(Continuare în p. 86)

Director de onoare
MIHAI SIN

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:

Eugen Axinte, Mariana Chețan, Elena M. Cîmpan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Cleopatra Lorințiu, Liliana Moldovan

Correspondenți : Bianca Osnaga, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte Sergiu Paul Băciuț

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2010 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.